

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๑ เรื่อง

การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์
Development of management educational platform “Course on Could” of
the Buddhist Sunday Study Center Model to support the dynamic society of
Nakhon Sawan Sangha Province

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัต
ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์
Development of the Sunday Buddhist Study Center to Support the Dynamic
Society of Nakhon Sawan Sangha Province

โดย

ดร.จรูญศักดิ์ สุนทรเดชา

ผศ.ดร.อัครเดช พรหมกัลป์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

พ.ศ. ๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800766018

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๑ เรื่อง

การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์
Development of management educational platform “Course on Could” of
the Buddhist Sunday Study Center Model to support the dynamic society of
Nakhon Sawan Sangha Province

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัต
ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์
Development of the Sunday Buddhist Study Center to Support the Dynamic
Society of Nakhon Sawan Sangha Province

โดย

ดร.จรรุญศักดิ์ สุนทรเดชา

ผศ.ดร.อัศรเดช พรหมกัลป์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

พ.ศ. ๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800766018

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Research Sub-Project 1

Development of management educational platform “Course on Could” of
the Buddhist Sunday Study Center Model to support the dynamic society of
Nakhon Sawan Sangha Province

Under Research plan

Development of the Sunday Buddhist Study Center to Support the Dynamic
Society of Nakhon Sawan Sangha Province

BY

Dr.Jaroonsak Soonthondachar

Asst. Prof. Dr.Akkradecha Brahmakappa

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonsawan Campus

B.E. 2566

Research Project Funded

By Thailand Science Research and Innovation Fund

MCU RS 800766018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย	: การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์
ผู้วิจัย	: ดร.จรรยาศักดิ์ สุนทรเดชา ผศ.ดร.อัศรเดช พรหมกลับ
ส่วนงาน	: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
ปีงบประมาณ	: ๒๕๖๖
ทุนอุดหนุนการวิจัย	: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) พัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ และ ๒) ประเมินแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยมีขั้นตอน ดังนี้ R๑ การสัมภาษณ์กลุ่มกับผู้ใช้ประโยชน์ จำนวน ๑๒ รูป/คน เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา ความเป็นไปได้ ความต้องการ D๑ มีการพัฒนาแพลตฟอร์ม R๒ การทดสอบต้นแบบและการประเมินผลแพลตฟอร์ม กับกลุ่มทดลองที่สมัครใจเข้าร่วม จำนวน ๑๖ รูป/คน และประเมินผลโดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจ ระยะที่ ๒ การประเมินผลประสิทธิภาพ เลือกแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ ๑) กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงจากแพลตฟอร์ม จำนวน ๕ รูป/คน และ ๒) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านแพลตฟอร์มดิจิทัล คัดเลือกจากผู้ที่มีผลงานวิจัยหรือประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล จำนวน ๕ คน และ D๒ มีการปรับปรุง แก้ไข การพัฒนาแพลตฟอร์ม และจัดทำเอกสารคู่มือการใช้งาน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า

๑. การพัฒนาแพลตฟอร์มศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเหนือ ประกอบด้วย กระบวนการและองค์ประกอบ ดังนี้

๑.๑ กระบวนการในการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุกเหนือ ประกอบด้วย ๓ กระบวนการ ดังนี้ ๑) เข้าใจปัญหา ศึกษาความเป็นไปได้ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา และความเป็นไปได้ และการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ประโยชน์เพื่อออกแบบกลไกการพัฒนา ๒) การวิเคราะห์ โดยการประชุมทีมพี่เลี้ยง และคณะผู้วิจัย ๓) การออกแบบ/พัฒนาแพลตฟอร์ม โดย ๓.๑) การออกแบบภาพรวม และองค์ประกอบของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษา ๓.๒) การออกแบบระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๓.๓) การออกแบบการใช้งานของอาจารย์ผู้สอน และ ๓.๔) การออกแบบการใช้งานของผู้เรียน

๑.๒ องค์ประกอบของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุกเหนือ ประกอบด้วย ๑) หลักสูตรการเรียนรู้ ประกอบด้วย วิชาบังคับ วิชาเลือก กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแผนที่ผู้รู้ และ ๒) การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเหนือ

ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และองค์ประกอบสนับสนุน เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

๒. การประเมินผลและพัฒนาแพลตฟอร์ม การจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุกเนื้อ

๒.๑ การทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์ม โดยการทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์มกับกลุ่มทดลอง จำนวน ๑๖ รูป/คน และการประเมินผลโดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม พบว่า ผลการความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๔$, S.D. = ๐.๘๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านความรู้และประโยชน์ที่ได้รับ มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ($\bar{X} = ๓.๘๘$) รองลงมา คือ ด้านการเข้าถึงข้อมูลและเนื้อหา ($\bar{X} = ๓.๘๖$) และน้อยที่สุด คือ การสมัครและการใช้งาน ($\bar{X} = ๓.๗๘$)

๒.๒ การประเมินผลแพลตฟอร์ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ ๑) กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงจากแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ และ ๒) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านแพลตฟอร์มดิจิทัล คัดเลือกจากผู้ที่มีผลงานวิจัยหรือประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยผลของการประเมินประสิทธิภาพแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๑$, S.D. = ๐.๗๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒.๓ การปรับปรุง / พัฒนา โดย ๑) การจัดการทำเอกสารคู่มือการใช้งาน คือ คู่มือการใช้งานสำหรับผู้เรียน และคู่มือการใช้งานสำหรับผู้สอน และ ๒) การเผยแพร่แพลตฟอร์ม โดย URL ที่จดทะเบียนไว้ คือ <https://buddhistsunday.com/>

Research Title	: Development of management educational platform “Course on Could” of the Buddhist Sunday Study Center Model to support the dynamic society of Nakhon Sawan Sangha Province
Researchers	: Dr.Jaroonsak Soonthondachar Asst. Prof. Dr.Akkradecha Brahmakappa
Department	: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonsawan Campus
Fiscal Year	: 2566
Research Scholarship Sponsor	: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

The purposes of this research were 1) to develop the Course on Could educational management platform of the Buddhist Sunday center of the Sangha, Nakhon Sawan Province; and 2) to evaluate the Course on Could educational management platform of the Buddhist Sunday center of the Sangha, Nakhon Sawan Province. It was a research and development with the following steps: R1 was the group interviews with 12 utilizers to analyze problem conditions, feasibility, needs; D1: there was a platform development; R2: it was a model testing and platform evaluation with an experimental group that voluntarily participated, 16 people and evaluation using a satisfaction survey. Phase 2 was an evaluation of efficiency by selecting specifically, divided into 2 groups: 1) a group of people who directly used from the platform, 5 people, and 2) a group of experts, digital platforms were selected from those who had research or experience in digital platform development, 5 people, and D2 had improved and edited the development of the platform and prepared manual documents. Descriptive content analysis techniques were used. The research results found that:

1. Platform development of the Buddhist Sunday Center of Wat Nong Kraduk Nuea consisted of the following processes and components:

1.1 Process for developing the Course on Could educational management platform of the Buddhist Sunday Center of the Sangha, Nakhon Sawan

Province Wat Nong Kraduk Nuea consisted of 3 processes as follows: 1) in terms of understanding the problems and studying the possibility, there was an interview with a group of users to analyze problem conditions and possibility and interview with groups of stakeholders to design development mechanisms; 2) there was an analysis by meeting with mentor teams and the research team; 3) design/development of the platform by 3.1) overall design and components of the educational management platform, 3.2) design of the Buddhist Sunday Center system, 3.3) usage design of teachers, and 3.4) design of student use.

1.2 Components of the Course on Could educational management platform of the Buddhist Sunday Center of the Sangha in Nakhon Sawan Province, Wat Nong Kraduk Nuea consisted of 1) learning curriculum consisted of compulsory subjects, elective subjects, student development activities and expert maps, and 2) management of the Buddhist Sunday Center of Wat Nong Kraduk Nuea consisted of academic administration, general administration, budget administration, personnel administration and supporting elements such as information about the Buddhist Sunday Center, etc.

2. Evaluation and development of the Course on Could educational management platform of the Buddhist Sunday Center of the Sangha in Nakhon Sawan Province, Wat Nong Kraduk Nuea, namely

2.1 It was a platform model testing by testing the platform model with an experimental group of 16 people and it was evaluating results using a satisfaction survey of platform users, it was found that the satisfaction results of platform users, overall, it was at a high level ($\bar{X}$ = 3.84, S.D. = 0.81). When considering each item, it was found that the knowledge and benefits received had the highest level of opinion ($\bar{X}$ = 3.88), followed by access to information and content ($\bar{X}$ = 3.86), and the least by application and use ($\bar{X}$ = 3.78).

2.2 In terms of platform evaluation by experts, the researcher used purposive selection, divided into 2 groups: 1) a group of people who directly benefited from the Course on Could educational management platform of the Model Buddhist Sunday Center, and 2) in the aspect of a group of digital platform experts, they were

selected from those who had research or experience in digital platform development. For the results of evaluating the effectiveness of the Course on Could educational management platform of the Buddhist Sunday Center, overall, it was at a high level ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.74). When considering each aspect, it was found that it was at a high level in every aspect.

2.3 Improvement/development by 1) managing the documentation of the user manual, namely the user manual for students and user manual for teachers, and 2) publishing the platform with the registered URL was <https://buddhistSunday.com/>

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัด นครสวรรค์” เป็นโครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณโดยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผ่านความเห็นชอบของสำนักงานคณะกรรมการวิจัย แห่งชาติ (วช.) และกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จึงทำให้โครงการวิจัยนี้สามารถ ดำเนินการเพื่อค้นหาหลักและการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัด นครสวรรค์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ในตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ แต่ปัจจุบัน ด้วยสภาพสังคมได้เกิดการเปลี่ยนแปลงและความซับซ้อนมากขึ้นจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัย เพื่อหาทางเลือกในการก้าวข้ามปัญหาและข้อจำกัดในเรื่องข้างต้น เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการที่จะ นำไปสู่การปรับตัวให้เกิดความสมดุล

กราบขอบพระคุณ พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร. อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย ที่ส่งเสริม สนับสนุน ให้โอกาส และให้กำลังใจแก่ประชาคมนักวิจัย มจร. ให้คิดงานต่อ ก่องานใหม่ และดำเนินการวิจัยตามโครงการวิจัยจนสำเร็จลุล่วง กราบขอบพระคุณพระครูสุธีกิตติ บัณฑิต, รศ.ดร. และคณะ ในนามของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน และขอขอบคุณคณะผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ทั้งในส่วนของวิทยาเขตนครสวรรค์และ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือในหลาย ๆ ด้านแก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณทุกข้อมูลในระดับพื้นที่ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีส่วน สำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง เกิดความครบถ้วน ครอบคลุม และเพียงพอที่จะนำเข้าสู่การ ประมวล วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปผลการวิจัย

สุดท้ายขอขอบคุณทีมงานผู้ช่วยนักวิจัยรวมถึงนิสิตที่ร่วมลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูล ภาคสนามและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกรูปหรือคน ที่มีส่วนเติมเต็มให้โครงการวิจัยเรื่องนี้ประสบผลสำเร็จ และบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ขอคุณความดีและอรรถประโยชน์ได้อันเกิดจากโครงการวิจัยนี้ ถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และมอบเป็นปัญญาบารมีทานแด่ผู้สนใจศึกษาเพื่อนำไป พัฒนาสู่การประยุกต์ใช้และสู่การปฏิบัติ มา ณ โอกาสนี้ด้วย

ดร.จรรยศักดิ์ สุนทรเดชา

๔ เมษายน ๒๕๖๗

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญแผนภาพ.....	ญ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย.....	๕
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการการวิจัย.....	๖
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ.....	๘
๒.๒ แนวคิดศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์.....	๑๗
๒.๓ แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลแพลตฟอร์ม.....	๒๓
๒.๔ แนวคิดการอยู่ร่วมกันในสังคมในสังคมพลวัต.....	๒๘
๒.๕ ทฤษฎีการมีส่วนร่วม.....	๓๗
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๕๕
๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย.....	๕๘
บทที่ ๓ ระเบียบวิธีวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๖๐
๓.๒ ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๖๒
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๖๓
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๖๓
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๖๕

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๓ ระเบียบวิธีวิจัย	
๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย.....	๖๖
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
๔.๑ การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์.....	๖๘
๔.๒ การประเมินแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์.....	๙๘
๔.๒ องค์ความรู้จากการวิจัย.....	๑๑๑
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๑๑๕
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย.....	๑๑๖
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๑๑๘
บรรณานุกรม	๑๒๐
ภาคผนวก	
ก. หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์.....	๑๒๖
ข. เครื่องมือวิจัย.....	๑๒๘
ค. ภาพกิจกรรมการลงพื้นที่และกิจกรรมประกอบการวิจัย.....	๑๓๒
ง. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	๑๓๕
จ. บทความวิจัย.....	๑๓๘
ประวัติผู้วิจัย.....	๑๕๓

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	ระดับการมีส่วนร่วม.....	๔๙
๔.๑	ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการและความเป็นไปได้ของผู้ใช้ ประโยชน์.....	๗๒
๔.๒	ผลการสำรวจความพึงพอใจในการใช้แพลตฟอร์มฯ.....	๙๙
๔.๓	ผลการประเมินผลประสิทธิภาพแพลตฟอร์มฯ.....	๑๐๑

สารบัญแผนภาพ

ภาพที่		หน้า
๒.๑	วงจรชีวิตการพัฒนาระบบสารสนเทศ.....	๑๔
๒.๒	ระบบทางสังคม.....	๓๓
๒.๓	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	๕๕
๓.๑	กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๖๔
๓.๒	สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	๖๗
๔.๑	การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ต้นแบบ จังหวัดนครสวรรค์ (วัดหนองกระดุกเนื้อ)	๖๙
๔.๒	การสนทนากลุ่มแกนนำการขับเคลื่อนกิจกรรมฯ.....	๗๐
๔.๓	สภาพปัญหาการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์.....	๗๑
๔.๔	ความต้องการความเป็นไปได้.....	๗๒
๔.๕	องค์ประกอบหลักของระบบ LMS	๗๕
๔.๖	ภาพรวมระบบ Course on Cloud.....	๗๖
๔.๗	ภาพรวมระบบ www ศพอ.....	๗๗
๔.๘	หน้าแรกของแพลตฟอร์ม ศพอ.วัดหนองกระดุกเนื้อ.....	๗๘
๔.๙	โครงสร้างการออกแบบพัฒนาแพลตฟอร์ม ศพอ.วัดหนองกระดุกเนื้อ.....	๗๙
๔.๑๐	การออกแบบ UX - UI การใช้งานของระบบ.....	๘๐
๔.๑๑	การกำหนดค่าสี ตัวอักษรที่ใช้ในหน้าเว็บไซต์.....	๘๑
๔.๑๒	การออกแบบโครงสร้างหน้าแรก.....	๘๑
๔.๑๓	การออกแบบโครงสร้างหน้ารายละเอียด.....	๘๓
๔.๑๔	สรุปกระบวนการในการออกแบบแพลตฟอร์มศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน อาทิตย์.....	๘๓
๔.๑๕	สรุปขั้นตอนในการพัฒนาแพลตฟอร์มศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ.....	๙๗
๔.๑๖	การทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์มการจัดการศึกษา.....	๙๙
๔.๑๗	การจัดการทำเอกสารคู่มือการใช้งาน.....	๑๐๓
๔.๑๘	ภาพรวมคู่มือการใช้งานสำหรับผู้เรียน.....	๑๐๖
๔.๑๙	ภาพรวมคู่มือการใช้งานสำหรับผู้สอน.....	๑๐๙
๔.๒๐	สรุปขั้นตอนในการประเมินผลและพัฒนาแพลตฟอร์ม.....	๑๑๐
๔.๒๑	กลไกและกระบวนการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาของ ศพอ.หนอง กระดุกเนื้อ.....	๑๑๒

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

ดุขฎิณิพนธ์ฉบับนี้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการอ้างอิง โดยจะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.สี. (ไทย) ๙/๑๗๐/๕๖ หมายถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๙ ข้อที่ ๑๗๐ หน้า ๕๖

พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ		ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ที.ปา. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.นวก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย นวกนิบาต	(ภาษาไทย)

๒. การระบุเลขหมายพระไตรปิฎก

ในงานวิจัยเล่มนี้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพ.ศ.๒๕๓๙ และพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยจะระบุเล่ม/ข้อ/หน้า/ เช่น ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๒๑-๓๒๒/๑๓๓ หมายความว่าระบุถึงสุตตันตปิฎก ขุททกนิกายธรรมบท ฉบับภาษาไทยพระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๕ ข้อที่ ๓๒๑-๓๒๒ หน้าที่ ๑๓๓ เป็นต้น

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหา

สภาพสังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ต่างก็มุ่งแต่จะประกอบภารกิจเกี่ยวกับอาชีพการงานที่รัดตัว โดยไม่มีเวลาสนใจเข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือประพฤติตนในฐานะเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีเด็กและเยาวชนที่เกิดมาในครอบครัวชาวพุทธ จึงขาดแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักของพระพุทธศาสนา ดังนั้น หากทางราชการสนับสนุนให้วัดในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนได้จัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น โดยเน้นให้พระสงฆ์เป็นผู้อบรมสั่งสอนก็จะเป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้รับการอบรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่วัยการศึกษาและได้ใช้เวลาว่างจากวันหยุดการศึกษาได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ถูกต้องตามสมควรแก่วัย ทั้งยังเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดมีบทบาทในการปฏิบัติภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน ให้เป็นเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตในสังคมไทยตลอดไป ประชาชนส่วนใหญ่ต่างก็มุ่งแต่จะประกอบภารกิจเกี่ยวกับอาชีพการงานที่รัดตัว โดยไม่มีเวลาสนใจเข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือประพฤติตนในฐานะเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีเด็กและเยาวชนที่เกิดมาในครอบครัวชาวพุทธ จึงขาดแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักของพระพุทธศาสนา การสนับสนุนให้วัดในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนได้จัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น โดยเน้นให้พระสงฆ์เป็นผู้อบรมสั่งสอนก็จะเป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้รับการอบรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่วัยการศึกษาและได้ใช้เวลาว่างจากวันหยุดการศึกษาได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ถูกต้องตามสมควรแก่วัย ทั้งยังเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดมีบทบาทในการปฏิบัติภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน ดังนั้นการเปิดศูนย์การเรียนการสอนในวันอาทิตย์ได้เล็งเห็นปัญหาด้านสังคมโดยเฉพาะการขาดคุณธรรม จริยธรรม ในสังคมไทยนับเป็นปัญหาระดับชาติเนื่องจากบ้านเมืองและบริบทของสังคมไทยเปลี่ยนไปอย่างเด่นชัด ดังนั้น การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและส่งเสริมบทบาทของครอบครัวและชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีสันติสุขอย่างยั่งยืน จึงเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายต่างให้ความสำคัญร่วมพัฒนาสังคมโดยเฉพาะในระดับชุมชน ท้องถิ่น การมีแหล่งพัฒนาศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรมของชุมชน ในรูปแบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นี้ นับเป็นโครงการสำคัญที่ดีอย่างหนึ่งในสังคมปัจจุบัน เพราะสามารถชักนำเด็ก เยาวชนและประชาชนเข้าสู่ร่มเงาพระพุทธศาสนาเพื่อเข้ามามีการศึกษาอบรมบ่มนิสัย และสร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาแต่แรกเริ่ม เป็นวิธีการในรูปแบบหนึ่ง ที่ได้รับการพระพุทธศาสนาให้ดำรงมั่นคงอยู่ได้ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน โดยได้ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการ

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ซึ่งวัดเป็นทุนทางสังคมและเป็นฐานที่สำคัญของการพัฒนาชุมชนที่สามารถหล่อหลอมบุคคลให้เกิดการพัฒนาให้เป็นคนดีมีคุณธรรม^๑

ปัจจุบันเทคโนโลยีได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ส่งผลต่อการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ ทำให้การศึกษาในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้สอนต้องมีความตื่นตัว และเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ซึ่งสิ่งที่สำคัญที่สุดของผู้เรียน คือ ทักษะการเรียนรู้ ผู้เรียนในศตวรรษที่ ๒๑ นี้ จะต้องมีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็น^๒ ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนทำให้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้นการเสริมสร้างองค์ความรู้ ทักษะเฉพาะทาง ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และสมรรถนะของการรู้ จึงเป็นตัวแปรสำคัญที่ต้องเกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน ให้สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ ๒๑ ซึ่งเป็นยุคแห่งความเป็นโลกาภิวัตน์ ที่ได้เกิดวิวัฒนาการความก้าวหน้าในทุก ๆ มิติดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายศักยภาพและความสามารถของมนุษย์ที่จะสร้างนวัตกรรมทางการเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น การให้การศึกษาสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ จะมีความยืดหยุ่น สร้างสรรค์ ทำลาย เป็นการศึกษาที่จะทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการเชื่อมโยงผู้สอน ผู้เรียนและชุมชน เข้าสู่คลังแห่งความรู้ ทั่วโลกผู้สอนจะเปลี่ยนจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือให้ผู้เรียนสามารถเปลี่ยนสารสนเทศเป็นความรู้ และนำความรู้เป็นเครื่องมือสู่การปฏิบัติและให้เป็นประโยชน์ เป็นการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ เป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีโทรคมนาคม มาเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียน

จากแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ได้เน้นทางด้านการกระจายโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงรวมถึงส่งเสริมและสนับสนุนผู้ใช้และผู้ผลิตเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้มีจิตสำนึก จรรยาบรรณมีความรับผิดชอบต่อสังคมในการผลิตสื่อเพื่อการศึกษาที่มีคุณภาพ รวมทั้งพัฒนาผู้รับและผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง^๓ ในอดีตเมื่อเริ่มการจัดการศึกษาในระบบของไทย การจัดการเรียนการสอนที่ยังขาดอุปกรณ์ในการเรียนการสอนของครู กระดานชนวนเป็นอุปกรณ์สำคัญในการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน โดยที่นักเรียนแต่ละคนจะถือกระดานชนวนเพื่อใช้ในการฝึกเขียน ฝึกอ่าน เมื่ออ่านได้แล้ว จำได้แล้ว ก็จะลบแล้วเขียนบทเรียนต่อ ๆ ไป ดังนั้นการเรียนในยุคนี้เน้นการจำและนำไปสู่การปฏิบัติ ในยุคถัดมา ได้มีหนังสือเรียนเป็นสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญ ครูเปิดหนังสือฝึกอ่านให้กับนักเรียน ทำแบบฝึกหัดในสมุด จดบันทึกและเก็บไว้ ซึ่งความจำอาจจะมีความจำเป็นลดลง แต่ทักษะ

^๑ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, **ระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๖๒**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ราไทยเพรส จำกัด, ๒๕๖๒).

^๒ Ziegler, J. C., et al, **Orthographic depth and its impact on universal predictors of reading: a cross-language investigation**, Psychol Sci, Vol. 21 No. 4 (April 2010) : 551-5599.

^๓ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙**, (กรุงเทพมหานคร : פרקหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๖๐).

การอ่าน ทักษะการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญในยุคนี้^๕ ขณะที่ในยุคปัจจุบันและในอนาคต เป็นยุคที่หนังสือเรียนมีบทบาทน้อยลง เพราะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้นักเรียนสามารถที่จะเรียนรู้ทางออนไลน์หรือออฟไลน์ก็ได้ และเด็กในยุคปัจจุบันสามารถเรียนรู้ผ่านโปรแกรมที่อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ที่ออกแบบมาสำหรับ Mobile หรืออุปกรณ์เคลื่อนที่ที่เรียกว่า Application ซึ่งในแต่ละระบบปฏิบัติการจะมีผู้พัฒนาแอปพลิเคชันขึ้นมามากมายเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้งาน โดยจะมีให้ดาวน์โหลดทั้งฟรีและจ่ายเงิน ทั้งในด้านการศึกษา ด้านการสื่อสารหรือแม้แต่ด้านความบันเทิงต่าง ๆ และเราสามารถเข้าใช้งานได้ง่ายขึ้นโดยใช้ Web Application ซึ่ง Web Application คือโปรแกรมประยุกต์ ที่เข้าถึงด้วยโปรแกรม Internet Browser ซึ่งทำให้เหมาะสมสำหรับงานที่ต้องการข้อมูลแบบ Real Time จะพบข้อดีของเว็บแอปพลิเคชัน คือ ข้อมูลต่าง ๆ ที่อยู่ในระบบที่มีการไหลเวียนในแบบ Online จึงสามารถตอบโต้กับผู้ใช้บริการแบบ Real Time ทำให้เกิดความประทับใจ รวมทั้งสามารถใช้งานได้ง่าย^๕

จังหวัดนครสวรรค์มีการขอจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน ๑๗ แห่ง (ปี พ.ศ.๒๕๖๓) และเพิ่มขึ้นเป็น ๒๑ แห่ง ในปี พ.ศ. ๒๕๖๖^๖ แบ่งตามพื้นที่ดังนี้

๑. อำเภอเมืองนครสวรรค์ จำนวน ๙ แห่ง ประกอบด้วย วัดศรีสวรรค์สังฆาราม, วัดโพธาราม พระอารามหลวง, วัดวรนาถบรรพต พระอารามหลวง, วัดไพรเหนือ, วัดบ้านแก่ง, วัดท่าพระเจริญพรต, ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต ๖ นครสวรรค์, วัดตะเคียนเลื่อนและวัดสันติธรรม

๒. อำเภอดาคลี จำนวน ๓ แห่ง ประกอบด้วย วัดวาปีรัตนาราม วัดจันทนและวัดดงพลับ

๓. อำเภอท่าตะโก จำนวน ๑ แห่ง ประกอบด้วย วัดเขาล้อ

๔. อำเภอเก้าเลี้ยว จำนวน ๒ แห่ง ประกอบด้วย วัดหัวดงเหนือและวัดเก้าเลี้ยว

๕. อำเภอไพศาลี จำนวน ๑ แห่ง ประกอบด้วย วัดโคกเค็ด

๖. อำเภอลาดยาว จำนวน ๒ แห่ง ประกอบด้วย วัดศรีสุธรรมารามและวัดหนองกระดุกเนื้อ

๗. อำเภอชุมแสง จำนวน ๑ แห่ง ประกอบด้วย วัดทับกฤชกลาง

๘. อำเภอบรรพตพิสัย จำนวน ๑ แห่ง ประกอบด้วย วัดธรรมจริยาวาส

แต่จากการดำเนินงานตลอดระยะเวลากว่า ๔๐ ปีที่ผ่านมา จากการเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่พบว่า ปัจจุบันมีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในความดูแลของวัดหลายแห่งที่ประสบปัญหาขาดบุคลากร ครู อาจารย์ที่มีความรู้ ความสามารถ ขาดทีมงานที่มีทักษะและชั้นเชิงในการบริหารจัดการทั้งในทางวิชาการและการบริหารทั่วไป ประกอบกับชุมชนและสังคมปัจจุบันให้การสนับสนุน และ

^๕ ภาสกร เรืองรอง และคณะ, “เทคโนโลยีการศึกษากับครูไทยในศตวรรษที่ ๒๑”, วารสารปัญญาภิวัฒน์, ปีที่ ๕ ฉบับพิเศษ (พฤษภาคม, ๒๕๕๗) : ๑๙๕-๒๐๕.

^๕ เอกชัย แนนอุดร และวิชา ศิริธรรมจักร, การเขียนโปรแกรมอินเทอร์เน็ต, (มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์, ๒๕๕๑).

^๖ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์, ทะเบียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ประจำปี ๒๕๖๖ จังหวัดนครสวรรค์. (อัคราเนนา)

ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ลูกหลานไปเรียนสถาบันกวดวิชามากขึ้น จึงทำให้มีคนมาเรียนน้อยลง ซึ่งสถานการณ์แบบนี้เกิดขึ้นกับศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์เกือบทุกศูนย์ที่อยู่ในความดูแลของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์^๗ จากปัญหาข้างต้นมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ พระมหาทรงยศ แท่นยัง^๘ ที่พบว่า ๑) ด้านวิชาการจะมีหลักสูตรไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ขาดการพัฒนาให้ทันสมัย มีความซ้ำซ้อนกันไม่สอดคล้องกับผู้เรียน ครูผู้สอนไม่ได้ทำแผนการเรียนการสอน ขาดความรู้เรื่องการวัดและประเมินผล ขาดความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๒) ด้านบุคลากรก็ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน ไม่มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและเป็นไปอย่างมีมาตรฐาน ๓) ด้านงบประมาณก็ได้รับการจัดสรรจากรัฐไม่เพียงพอ ไม่ได้จัดทำแผนงบประมาณเป็นรายปี การบริหารงบประมาณขาดการมีส่วนร่วม ๔) ด้านชุมชนขาดการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนช่วยเหลือ ๕) ด้านผู้เรียนมีจำนวนที่ลดลง ๖) ด้านโครงสร้างในการบริหารไม่สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน ๗) ด้านอาคารสถานที่ ขาดการดูแลรักษาให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และ ๘) ด้านสื่ออุปกรณ์ ขาดหนังสือ ตำรา และเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่

เพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียนพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ให้สอดคล้องกับสังคมพลวัตและการพัฒนาการทางเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน ขณะเดียวกันยังมุ่งหวังที่จะพัฒนาให้เกิดการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์เต็มรูปแบบเป็นต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์และของมหาเถรสมาคม โดยใช้ระบบ “Course on Cloud” เป็นศูนย์กลางจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ครูหรือผู้สอนสามารถกำหนดและสร้างวิชาเรียนแบ่งตามหมวดหมู่ ชั้นต้น ชั้นกลาง และชั้นสูง ตามระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ และมีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านระบบคราวด์ทั้งรูปแบบเรียนสดและเรียนได้ตามความต้องการ (On Demand) ไม่ว่าเด็กเยาวชนหรือผู้เรียนทุกเพศวัยจะอยู่ที่ไหนหรือเมื่อไหร่ก็สามารถที่จะเข้าถึงระบบและเข้าสู่ห้องเรียนได้ ทำให้การเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ในอนาคตไม่มีขีดจำกัดในเรื่องของพื้นที่ เวลา หรือจำนวนผู้เรียน ขณะเดียวกันในการวิจัยและพัฒนาในครั้งนี้ยังมุ่งหวังที่จะพัฒนาให้ระบบการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ผ่านระบบออนไลน์กลายเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยเน้นให้พระสงฆ์เป็นผู้อบรมสั่งสอน และส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนหรือผู้คนทุกช่วงวัยได้รับการอบรมปลูกฝังในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรม และสามารถที่จะน้อมนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธรศาสนาไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ถูกต้องตามสมควรแก่วัย ทั้งยังเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้พันธกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียน ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์และของมหาเถรสมาคมคงความเป็นเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตในสังคมไทยตลอดไป

^๗ สัมภาษณ์ พระราชปริยัติวิธาน, ดร. รองเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์ ผู้รับผิดชอบด้านการศึกษา (๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖).

^๘ พระมหาทรงยศ แท่นยัง และคณะ, “การศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร”, วารสารบริหารการศึกษา มศว, ปีที่ ๑๔ฉบับที่ ๒๗ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๘๘-๙๘.

๑.๒ คำถามการวิจัย

แพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ในการรองรับกับสังคมชีวิตวิถีใหม่เพื่อการสร้างความรู้เข้มแข็ง การเสริมพลัง และเรียนรู้ร่วมกันของคน ๓ วัยในชุมชนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมได้อย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

๑.๓.๒ เพื่อประเมินแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งศึกษาบริบท คุณภาพและศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน บนพื้นฐานแห่งองค์ความรู้ที่มาจากเทคโนโลยีและนวัตกรรมของชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภายใต้แนวคิดศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แนวคิดการจัดทำเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดทำ Course on Could แนวคิดการอยู่ร่วมกันในสังคมในสังคมพลวัต แนวคิดการจัดการชุมชนบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการศึกษา

๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ถูกเลือกแบบเจาะจง จำนวน ๑๒ รูป/คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ที่มีความเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จังหวัดนครสวรรค์ (วัดหนองกระดุกเนื้อ)

๒) กลุ่มทดลอง (Experiment Group) จำนวน ๑๖ รูป/คน ที่มีความเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จังหวัดนครสวรรค์ (วัดหนองกระดุกเนื้อ) ใช้รูปแบบการวิจัยแบบกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบหลัง (The One-group Posttest Design) เป็นการวิจัยที่ทดลองเพียงกลุ่มเดียว

๓) ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินแพลตฟอร์มฯ ใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) และหลักการเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ดี (Good Informant) โดยแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ ๓.๑) กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงจากแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จำนวน ๕ รูป/คน และ ๓.๒) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านแพลตฟอร์มดิจิทัล คัดเลือกจากผู้ที่มีผลงานวิจัยหรือประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล จำนวน ๕ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายที่มีการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ในลักษณะภาคีเครือข่าย (บวร) คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบจังหวัดนครสวรรค์ ปี พ.ศ.๒๕๖๖

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มุ่งให้เกิดการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมพลวัต ตั้งแต่การลงพื้นที่เพื่อศึกษานำร่องไปจนถึงสิ้นสุดกระบวนการศึกษาวิจัยที่จะมีการสังเคราะห์และถอดบทเรียนใช้ระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๖๕ ไปจนถึง ๓๐ เมษายน ๒๕๖๗ รวมระยะเวลา ๑๙ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการการวิจัย

๑.๕.๑ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ หมายถึง ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

๑.๕.๒ Course on Could หมายถึง แพลตฟอร์มการจัดการศึกษา เป็นเครื่องมือและกลไกการเรียนรู้ร่วมกันบนระบบออนไลน์ ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบจังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุกเนื้อ

๑.๕.๓ แพลตฟอร์ม หมายถึง ช่องทางการจัดการศึกษาผ่านระบบออนไลน์ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ วัดหนองกระดุกเนื้อ

๑.๕.๔ สังคมพลวัต หมายถึง สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงภายใต้ความสัมพันธ์รูปแบบความสัมพันธ์ บ้าน วัด โรงเรียน และภาคีเครือข่าย

๑.๕.๕ กลไกและกระบวนการ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could โดยใช้กลไกของหลัก “บวร” หรือ บ้าน วัด โรงเรียน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมกันในการแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะและพฤติกรรมในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมพลวัต

๑.๕.๖ ผู้ใช้ประโยชน์ หมายถึง คณะผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และภาคีเครือข่ายพลัง บวร ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนและจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบจังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุกเนื้อ

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

๑.๖.๑ แพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์บนพื้นฐานแห่งค่านิยม จารีตประเพณี และวัฒนธรรมอันดีของหมู่บ้านชุมชนจะเป็นฐานข้อ มูลในการนำไปศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งอื่น ๆ ในจังหวัดนครสวรรค์

๑.๖.๒ ผลการประเมินแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนเพื่อให้เกิดการจัดระบบ ระเบียบและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ และรอบด้าน

๑.๖.๓ เกิดการเผยแพร่องค์ความรู้และบทเรียนในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ไปสู่หมู่บ้าน ชุมชนในพื้นที่ต่าง ๆ ในประเทศไทย

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์ จังหวัดนครสวรรค์” ได้มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ โดยแบ่งการนำเสนอ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ
- ๒.๒ แนวคิดศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์
- ๒.๓ แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลแพลตฟอร์ม
- ๒.๔ แนวคิดการอยู่ร่วมกันในสังคมในสังคมพลวัต
- ๒.๕ ทฤษฎีการมีส่วนร่วม
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

๒.๑.๑ แนวคิดเทคโนโลยีสารสนเทศ

เทคโนโลยีสารสนเทศ (information technology: IT) เป็นการประยุกต์ใช้คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์โทรคมนาคม เพื่อจัดเก็บ ค้นหา ส่งผ่าน และจัดดำเนินการข้อมูล^๑ ซึ่งมักเกี่ยวข้องกับธุรกิจหนึ่งหรือองค์การอื่น ๆ ศัพท์นี้โดยปกติก็ใช้แทนความหมายของเครื่องคอมพิวเตอร์และเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และยังรวมไปถึงเทคโนโลยีการกระจายสารสนเทศอย่างอื่นด้วย เช่น โทรศัพท์และโทรศัพท์ อุตสาหกรรมหลายอย่างเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ตัวอย่างเช่น ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ อิเล็กทรอนิกส์ อุปกรณ์กึ่งตัวนำ อินเทอร์เน็ต อุปกรณ์โทรคมนาคม การพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ และบริการทางคอมพิวเตอร์^๒ มนุษย์รู้จักการจัดเก็บ ค้นคืน จัดดำเนินการ และสื่อสารสารสนเทศมาตั้งแต่ยุคเมโสโปเตเมียโดยชาวซูเมอร์ ซึ่งได้พัฒนาเมื่อประมาณ ๓,๐๐๐ ปีก่อนคริสตกาล^๓ แต่ศัพท์ในความหมายสมัยใหม่ ปรากฏขึ้นเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๘ ในงานพิมพ์ ฮาร์เวิร์ดบิช

^๑ Daintith, J., **A Dictionary of Physics**, (England, UK : Oxford University Press, 2009).

^๒ Ralston, A.; Hemmendinger, D. & Reilly, E. D., **Encyclopedia of Computer Science**, 4th ed., (London : Nature Publishing Group, 2000).

^๓ Butler, J. G., **A History of Information Technology and Systems**, University of Arizona, [online], Search: <https://tcf.ua.edu/AZ/ITHistoryOutline.htm> [August 10, 2022].

เนสรีวิว (Harvard Business Review) ซึ่งเขียนโดย^๔ และโทมัส แอล. วิสเลอร์ โดยให้ความเห็นไว้ว่า “เทคโนโลยีใหม่ยังไม่มีชื่อที่ตั้งขึ้นเป็นสิ่งเดียว เราจะเรียกมันว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ (ไอที)” คำจำกัดความของศัพท์นี้ประกอบด้วยเทคโนโลยีสามประเภท ได้แก่ เทคนิคเพื่อการประมวลผล การประยุกต์ใช้วิธีการทางสถิติศาสตร์และคณิตศาสตร์เพื่อการตัดสินใจ และการจำลองความคิดในระดับที่สูงขึ้นผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ พัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศนั้นอาจแบ่งได้เป็น ๔ ยุค ตามเทคโนโลยีการจัดเก็บและการประมวลผลที่ใช้ ได้แก่ ยุคก่อนเครื่องกล (๓๐๐๐ ปีก่อนคริสต์ทศวรรษ ๑๔๕๐) ยุคเครื่องกล (๑๔๕๐–๑๘๔๐) ยุคเครื่องกลไฟฟ้า (๑๘๔๐–๑๙๔๐) และยุคอิเล็กทรอนิกส์ (๑๙๔๐–ปัจจุบัน)

สารสนเทศยังเป็นที่รู้ที่ได้จากการเก็บรวบรวม และการวิเคราะห์ข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจได้ ยังเป็นการรวบรวมองค์ประกอบต่าง ๆ (ข้อมูล การประมวลผล การเชื่อมโยงเครือข่าย) เพื่อนำเข้า (Input) สรุบบางใด ๆ แล้วนำมาผ่านกระบวนการบางอย่าง (Process) ที่อาจใช้คอมพิวเตอร์ช่วยเพื่อเรียบเรียงเปลี่ยนแปลงและจัดเก็บเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ (Output) คือ สารสนเทศที่สามารถใช้สนับสนุนการตัดสินใจได้^๕ และยังเกี่ยวข้องกับเกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดหา การจัดเก็บประมวลผล และเผยแพร่สารสนเทศ ซึ่งในปัจจุบันหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้นำเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้กันอย่างกว้างขวาง งานประยุกต์ที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ การสร้างระบบสารสนเทศแบบต่าง ๆ มีการนำเครื่องมือและอุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ ระบบการสื่อสารโทรคมนาคมไปใช้ในหน่วยงานหรือธุรกิจต่าง ๆ มุ่งไปที่การคิดค้นอย่างสะดวกรวดเร็ว รวมถึงการจัดทำรายงาน ตลอดจนการจัดทำผลลัพธ์ของข้อมูลให้สามารถค้นหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คุณลักษณะของสารสนเทศที่ดี ประกอบด้วย ๑) ด้านเนื้อหา (Content) คุณลักษณะของสารสนเทศที่ดีทางด้านเนื้อหาต้องไม่มีข้อผิดพลาด มีความสัมพันธ์กับความต้องการใช้ เนื้อหา มีความถูกต้องครบถ้วน มีความน่าเชื่อถือ ตรวจสอบได้และได้สารสนเทศเฉพาะที่ต้องการใช้ ๒) ด้านเวลา (Time) สารสนเทศที่ดีจะต้องใช้ได้ทันทีที่ต้องการและเป็นปัจจุบัน สามารถบ่งบอก อดีต ปัจจุบันและอนาคตได้ ๓) ด้านรูปแบบ (Format) จะต้องอยู่ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย มีรายละเอียดในระดับที่ต้องการเพื่อให้นำเสนอได้ โดยสื่อที่ใช้สามารถยืดหยุ่นและประหยัด และ ๔) ด้านกระบวนการ (Process) สามารถเข้าถึงได้ง่าย เน้นการมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงของข้อมูล

การจัดทำระบบสารสนเทศเพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้ตรงตามวัตถุประสงค์จำเป็นต้องอาศัยวิทยาการต่าง ๆ มาช่วย แนวทางการจัดทำจะแบ่งออกเป็น ๒ แนวทางคือ ด้านเทคนิค และด้านพฤติกรรม ซึ่งระบบสารสนเทศจะถูกจัดเป็นระบบเทคนิคสังคม (Sociotechnical Systems)

^๔ Leavitt, H. J. & Whisler, T.L., “Management in the 1980s”, *Harvard Business Review*, Vol. 11 (1958) : 132.

^๕ กิตติ ภัคตีพัฒนกุล, *คัมภีร์การวิเคราะห์และออกแบบระบบ*, (กรุงเทพมหานคร : เคทีพี คอมพ์ แอนด์ คอนซัลท์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๘๑-๒๘๒.

๑) วิทยาการด้านเทคนิค ที่เกี่ยวข้อง คือ

๑.๑) วิทยาการคอมพิวเตอร์ (Computer Science) ได้แก่ ทฤษฎีหลักการคำนวณ วิธีการจัดเก็บและเข้าถึงข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

๑.๒) วิทยาการจัดการ (Management Science) เช่น การพัฒนารูปแบบการตัดสินใจและการจัดการต่าง ๆ

๑.๓) การวิจัยดำเนินการ (Operations Research) จะเน้นเทคนิควิธีการทางคณิตศาสตร์ในการคำนวณหาตัวแปรที่ให้ประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงานขององค์กร เช่น การขนส่งสินค้า การควบคุมวัสดุคงคลัง และต้นทุนการขนส่ง เป็นต้น

๒) วิทยาการด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง คือ

๒.๑) สังคมวิทยา (Sociology) จะพิจารณาด้าน คน กลุ่มคน หรือองค์การที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบและผลกระทบที่ได้รับ

๒.๒) จิตวิทยา (Psychology) จะมองถึงระบบสารสนเทศอย่างเป็นทางการนั้นได้ถูก ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ เข้าใจ และใช้อย่างไร

๒.๓) เศรษฐศาสตร์ (Economics) จะเกี่ยวข้องกับผลกระทบของระบบที่ต้องใช้ต้นทุนและการควบคุมในองค์กร และในตลาดอย่างไร

อาจกล่าวได้ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ คือ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดกระทำข้อมูล ประมวลผลข้อมูลอย่างเป็นระเบียบแบบแผน อันนำมาซึ่งข้อความรู้ที่ประมวลได้จากข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้น จนได้ข้อสรุปเป็นข้อความรู้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ รวมถึงเป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีซึ่งประกอบด้วย เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคม ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่จำเ็นต่อกระบวนการดำเนินงานสารสนเทศตั้งแต่การแสวงหา การวิเคราะห์ การประมวลผล การจัดการ การจัดเก็บ การเรียกใช้ การแลกเปลี่ยน และเผยแพร่สารสนเทศด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบของภาพ เสียง ตัวอักษร หรือภาพเคลื่อนไหว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในด้านความถูกต้อง ความแม่นยำ และความรวดเร็วทันต่อการนำมาใช้ประโยชน์ สามารถเชื่อมต่อสารสนเทศถึงกันได้

๒.๑.๒ กระบวนการทำงานของระบบสารสนเทศ

ระบบสารสนเทศประกอบด้วยกระบวนการทำงานหลัก ๆ ดังต่อไปนี้^๖

๑) การนำเข้าข้อมูล (Input) เป็นการนำข้อมูลดิบ (Data) ที่ได้จากการเก็บรวบรวมเข้าสู่ระบบ เพื่อนำไปประมวลผลให้เป็นสารสนเทศ เช่น การบันทึกการขายรายวัน บันทึกคะแนนเก็บของนักเรียน ฯลฯ

๒) การประมวลผลข้อมูล (Process) เป็นการคิด คำนวณ หรือเปลี่ยนแปลงข้อมูลดิบให้เป็นสารสนเทศ อาจทำได้ด้วยการเรียงลำดับ การคำนวณ การจัดรูปแบบ และการเปรียบเทียบ ตัวอย่างการประมวลผล เช่น การคำนวณรายได้ของผู้ปกครอง การนับจำนวนวันหยุดราชการบนปฏิทิน ฯลฯ

^๖ โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์, ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น, ๒๕๖๐).

๓) การแสดงผล (Output) เป็นการนำผลลัพธ์ที่ได้จากการประมวลผลมาแสดงในรูปแบบที่ผู้ใช้ต้องการ เพื่อส่งเสริมหรือช่วยในการตัดสินใจ

๔) การจัดเก็บข้อมูล (Storage) เป็นการจัดเก็บข้อมูลดิบหรือสารสนเทศทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศ เนื่องจากการนำข้อมูลดิบเข้าสู่ระบบมีการจัดเก็บจนถึงระยะยาวระยะหนึ่งแล้วจึงนำไปประมวลผลถึงระยะยาวระยะหนึ่งแล้วจึงนำไปประมวลผล

องค์ประกอบที่สำคัญของระบบสารสนเทศมี ๕ ส่วน คือ ๑) ฮาร์ดแวร์ (เครื่องจักร) ๒) ซอฟต์แวร์ ๓) ข้อมูล ๔) บุคลากร และ ๕) ขั้นตอนการปฏิบัติงาน ส่วนประกอบทั้ง ๕ ส่วนนี้ทำให้เกิดสารสนเทศได้ หากขาดส่วนประกอบใด หรือส่วนประกอบใดไม่สมบูรณ์ ก็อาจทำให้ระบบสารสนเทศไม่สมบูรณ์ เช่น ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ไม่เหมาะสมกับงาน ก็จะทำให้งานล่าช้า ไม่ทันต่อการใช้งาน การดำเนินการระบบสารสนเทศจึงต้องให้ความสำคัญกับส่วนประกอบทั้ง ๕ นี้

๑) ฮาร์ดแวร์ (Hardware) หมายถึง เครื่องคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการจัดการสารสนเทศ คอมพิวเตอร์ช่วยประมวลผล คัดเลือก คำนวณ หรือพิมพ์รายงาน ผลตามที่ต้องการ คอมพิวเตอร์เป็นอุปกรณ์ที่ทำงานได้รวดเร็ว มีความแม่นยำในการทำงาน และทำงานได้ต่อเนื่อง คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ต่าง ๆ

๒) ซอฟต์แวร์ (Software) หมายถึง ลำดับขั้นตอนคำสั่งให้เครื่องคอมพิวเตอร์ทำงานตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซอฟต์แวร์ จึงหมายถึงชุดคำสั่งที่เรียง เป็นลำดับขั้นตอนสั่งให้คอมพิวเตอร์ทำงานตามต้องการ และประมวลผลเพื่อให้ได้สารสนเทศที่ต้องการ ซอฟต์แวร์หรือชุดคำสั่งคอมพิวเตอร์ แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๒.๑) ซอฟต์แวร์ระบบ หมายถึง ซอฟต์แวร์ที่ใช้จัดการกับระบบคอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในระบบ เช่น ระบบปฏิบัติการวินโดวส์ ระบบปฏิบัติการดอส ระบบปฏิบัติการยูนิกซ์

๒.๒) ซอฟต์แวร์ประยุกต์ ซอฟต์แวร์ที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้งานด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของผู้ใช้ เช่น ซอฟต์แวร์กราฟิก ซอฟต์แวร์ประมวลคำ ซอฟต์แวร์ตารางทำงาน

๓) ข้อมูล (Data) เป็นวัตถุดิบที่ทำให้เกิดสารสนเทศ ข้อมูลที่เป็นวัตถุดิบจะต่างกัน ขึ้นกับสารสนเทศที่ต้องการ เช่น ในสถานศึกษามักจะต้องการ สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลนักเรียน ข้อมูลผลการเรียน ข้อมูลอาจารย์ ข้อมูลการใช้จ่ายต่าง ๆ ข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่มิขาดต่อการให้เกิดสารสนเทศ

๔) บุคลากร (People Ware) เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ เพราะบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และเข้าใจวิธีการให้ได้ว่าซึ่งสารสนเทศ จะเป็นผู้ดำเนินการ ในการทำงานทั้งหมด บุคลากรจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ บุคลากรภายในองค์กรเป็นส่วนประกอบที่จะทำให้เกิด ระบบสารสนเทศด้วยกันทุกคน เช่น ร้านขายสินค้าแห่งหนึ่ง บุคลากรที่ดำเนินการในร้านค้าทุกคน ตั้งแต่ผู้จัดการถึงพนักงานขาย เป็นส่วนประกอบที่จะทำให้เกิดสารสนเทศได้

๕) ขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Procedure) ขั้นตอนการปฏิบัติงาน เป็นระเบียบวิธีการปฏิบัติงานในการจัดเก็บรักษาข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่จะทำให้เกิดเป็นสารสนเทศได้ เช่น กำหนดให้มีการป้อนข้อมูลทุกวัน ป้อนข้อมูลให้ทันตามกำหนดเวลา มีการแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องอยู่เสมอ

กำหนดเวลาในการประมวลผล การทำรายงาน การดำเนินการต่าง ๆ ต้องมีขั้นตอน หากขั้นตอนใดมีปัญหาแบบก็จะมีปัญหาด้วย เพราะทุกขั้นตอนมีผลต่อระบบสารสนเทศ

๒.๑.๓ ประเภทของระบบสารสนเทศ

ระบบสารสนเทศสามารถ จำแนกได้ตามลักษณะการดำเนินงานได้ดังนี้

๑) ระบบสารสนเทศแบบประมวลรายการ (TPS: Transaction Processing Systems) เป็นระบบสารสนเทศที่เกี่ยวกับการบันทึกและประมวลข้อมูลที่เกิดจาก ธุรกิจหรือการปฏิบัติงานประจำหรืองานขั้นพื้นฐานขององค์กร เช่น การซื้อขายสินค้า การบันทึกจำนวนวัสดุคงคลัง เมื่อใดก็ตามที่มีการทำธุรกรรมหรือปฏิบัติงานในลักษณะดังกล่าวข้อมูลที่เกี่ยวข้องจะเกิดขึ้นทันที เช่น ทุกครั้งที่มีการขายสินค้า ข้อมูลที่เกิดขึ้นก็คือ ชื่อลูกค้า ประเภทของลูกค้า จำนวนและราคาของสินค้าที่ขายไป รวมทั้งวิธีการชำระเงินของลูกค้า

๒) ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (MIS: Management Information System) เป็นระบบที่สารสนเทศที่ผู้บริหารต้องการ เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการรวมทั้งสารสนเทศภายในและภายนอกสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับองค์กรทั้งในอดีตและปัจจุบัน นอกจากนี้ระบบนี้จะต้องให้สารสนเทศในช่วงเวลาที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจในการวางแผนการควบคุม และการปฏิบัติการขององค์กรได้อย่าง ถูกต้อง แม้ว่าผู้บริหารที่จะได้รับประโยชน์จากระบบนี้สูงสุดคือผู้บริหารระดับกลาง แต่โดยพื้นฐานของระบบนี้แล้วจะเป็นระบบที่สามารถสนับสนุนข้อมูลให้ผู้บริหารทั้งสาม ระดับ คือทั้งผู้บริหารระดับต้น ผู้บริหารระดับกลาง และผู้บริหารระดับสูง โดยระบบนี้จะให้รายงานที่สรุปสารสนเทศซึ่งรวบรวมจากฐานข้อมูลทั้งหมดของบริษัท

๓) ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (DSS: Decision Support System) เป็นระบบที่พัฒนาขึ้นจากระบบ MIS อีกระดับหนึ่ง เนื่องจาก ถึงแม้ว่าผู้ที่มีหน้าที่ในการตัดสินใจจะสามารถใช้ประสบการณ์หรือใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้วในระบบเอ็มไอเอส ของบริษัท สำหรับทำการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพในงานปกติ แต่บ่อยครั้งที่ผู้ตัดสินใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารในระดับสูง และระดับกลางจะเผชิญกับการตัดสินใจที่ประกอบด้วยปัจจัยที่ซับซ้อนเกินกว่าความสามารถของมนุษย์ที่จะประมวล เข้าด้วยกันได้อย่างถูกต้อง จักทำให้เกิดระบบนี้ขึ้น ซึ่งเป็นระบบที่สนับสนุนความต้องการเฉพาะของผู้บริหารแต่ละคน (Made by order) ในหลาย ๆ สถานการณ์ ระบบนี้มีหน้าที่ช่วยให้การตัดสินใจเป็นไปได้ได้อย่างสะดวก

๔) ระบบสนับสนุนการตัดสินใจแบบกลุ่ม (GDSS: Group Decision Support System) เป็นระบบย่อยหนึ่งในระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ โดยที่ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ จะช่วยผู้บริหารในเรื่องการตัดสินใจในเหตุการณ์หรือกิจกรรมทางธุรกิจที่ไม่มีโครงสร้างแน่นอน หรือ กึ่งโครงสร้าง ระบบสนับสนุนการตัดสินใจอาจจะใช้กับบุคคลเดียวหรือช่วยสนับสนุนการตัดสินใจเป็นกลุ่ม นอกจากนั้น ยังมีระบบสนับสนุนผู้บริหารเพื่อช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์

๕) ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS: Geographic Information System) ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ หรือ Geographic Information System : GIS คือกระบวนการทำงานเกี่ยวกับข้อมูลในเชิงพื้นที่ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ที่ใช้กำหนดข้อมูลและสารสนเทศ ที่มีความสัมพันธ์กับตำแหน่งในเชิงพื้นที่ เช่น ที่อยู่ บ้านเลขที่ สัมพันธ์กับตำแหน่งในแผนที่ ตำแหน่ง เส้นรุ้ง เส้นแวง

ข้อมูลและแผนที่ใน GIS เป็นระบบข้อมูลสารสนเทศที่อยู่ในรูปของตารางข้อมูล และฐานข้อมูลที่มีส่วนสัมพันธ์กับข้อมูลเชิงพื้นที่ (Spatial Data) ซึ่งรูปแบบและความสัมพันธ์ของข้อมูลเชิงพื้นที่ทั้งหลาย จะสามารถนำมาวิเคราะห์ด้วย GIS และทำให้สื่อความหมายในเรื่องการเปลี่ยนแปลงที่สัมพันธ์กับเวลาได้ เช่น การแพร่ขยายของโรคระบาด การเคลื่อนย้าย ถิ่นฐาน การบุกรุกทำลาย การเปลี่ยนแปลงของการใช้พื้นที่ ฯลฯ ข้อมูลเหล่านี้ เมื่อปรากฏบนแผนที่ทำให้สามารถแปล และสื่อความหมาย ใช้งานได้ง่าย

๖) ระบบสารสนเทศเพื่อผู้บริหารระดับสูง (EIS: Executive Information System) เป็นระบบที่สร้างขึ้นเพื่อสนับสนุนสารสนเทศ และการตัดสินใจสำหรับผู้บริหารระดับสูงโดยเฉพาะ หรือสามารถกล่าวได้ว่าระบบนี้คือส่วนหนึ่งของ DSS ที่แยกออกมา เพื่อเน้นการให้สารสนเทศที่สำคัญต่อการบริการแก่ผู้บริหาร

๗) ปัญญาประดิษฐ์ (AI : Artificial Intelligence) ระบบที่ทำให้เครื่องคอมพิวเตอร์ กลายเป็นผู้ชำนาญการในสาขาใดสาขาหนึ่ง คล้ายกับมนุษย์ ระบบผู้เชี่ยวชาญมีส่วนคล้ายคลึงกับระบบอื่น ๆ คือ เป็นระบบคอมพิวเตอร์ที่ช่วยผู้บริหารแก้ไขปัญหาหรือทำการตัดสินใจได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตามก็กระบวนผู้เชี่ยวชาญจะแตกต่างกับระบบอื่นอยู่มาก เนื่องจากระบบผู้เชี่ยวชาญจะเกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ (Knowledge) มากกว่าสารสนเทศ และถูกออกแบบให้ช่วยในการตัดสินใจโดยใช้วิธีเดียวกับผู้เชี่ยวชาญที่มนุษย์โดยใช้หลักการทำงานด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence)

๘) ระบบสำนักงานอัตโนมัติ (OAS: Office Automation System) เป็นระบบที่ใช้บุคลากรน้อยที่สุด โดยอาศัยเครื่องมือแบบอัตโนมัติและระบบสื่อสารเชื่อมโยงข่าวสารระหว่างเครื่องมือเหล่านั้นเข้าด้วยกัน QAS มีจุดมุ่งหมายให้เป็นระบบที่ไม่ใช้กระดาษ (Paperless System) ส่งข่าว สารถึงกันด้วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Data Interchange) แทน ซึ่งมีรูปแบบในการใช้งาน ๒ ลักษณะคือ

๘.๑) รูปแบบของระบบงานพิมพ์และการประมวลผลทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Publishing & Processing System) ได้แก่การสื่อสารด้วยข้อความ รูปภาพ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Mail: E-Mail) โทรสาร (FAX) หรือเสียงอิเล็กทรอนิกส์ (Voice Mail) เป็นต้น

๘.๒) รูปแบบการประชุมทางไกลด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Meeting System) เป็นเทคนิคที่ทำให้กลุ่มคนทั่วโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ คล้ายการพูดคุยกันโดยตรง เช่น การประชุมทางไกลแบบมีแต่เสียง (Audio Conferencing) การประชุมทางไกลแบบมีทั้งภาพและเสียง (Video Conferencing) หรือทั้งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โทรสาร และเสียงอิเล็กทรอนิกส์รวมกัน เป็นต้น

๒.๑.๔ การพัฒนาระบบสารสนเทศ

การพัฒนาระบบสารสนเทศ มีหลักเกณฑ์ของการทำงานเป็นลำดับขั้น เรียกว่า วงจรชีวิตของการพัฒนาระบบสารสนเทศ หรือวัฏจักรการพัฒนาระบบงาน (System Development Life Cycle : SDLC) หมายถึง ขั้นตอนหรือกระบวนการในการพัฒนาระบบงาน ซึ่งมีจุดเริ่มต้นในการทำงานและจุดสิ้นสุดของการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อให้การทำงานมีแผนงานที่ชัดเจน มีการเรียงลำดับ

เหตุการณ์หรือกิจกรรมที่จะทำก่อนหรือทำหลัง มีการดำเนินงานเป็นขั้นตอน มีการตรวจสอบความถูกต้องของแต่ละขั้นตอนอย่างรอบคอบรัดกุม การดำเนินงานจะประสบความสำเร็จเป็นลำดับได้ง่ายและสมบูรณ์ ค่าใช้จ่ายในการลงทุนย่อมไม่ควรผิดพลาด หรือพบข้อผิดพลาดแต่เนิ่น ๆ จะได้ปรับปรุงแก้ไขเสียก่อนจะทำงานจนจบเสร็จสิ้นสมบูรณ์ หรืออาจจะกล่าวได้ว่า วงจรชีวิตการพัฒนาระบบสารสนเทศ เป็นตัวกำหนดมาตรฐานในการพัฒนาระบบสารสนเทศให้ประสบความสำเร็จ

ภาพที่ ๒.๑ วงจรชีวิตการพัฒนาระบบสารสนเทศ

วงจรชีวิตการพัฒนาระบบสารสนเทศ ประกอบด้วย

๑) เข้าใจปัญหา (Problem Recognition) การที่จะแก้ไขระบบเดิมที่มีอยู่แล้วไม่ใช่เรื่องที่ย่ายนั้ก หรือแม้แต่การสร้างระบบใหม่ดังนั้นควรมีการศึกษาเสียก่อนว่า ความต้องการนั้นเพียงพอที่เป็นไปได้หรือไม่ เมื่อเข้าใจปัญหาที่มีอยู่จึงค่อยดำเนินการศึกษาความเป็นไปได้

๒) ศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study) จุดประสงค์ของการศึกษาความเป็นไปได้ คือ การกำหนดว่าปัญหาคืออะไรและตัดสินใจว่าการพัฒนาสร้างระบบสารสนเทศหรือการแก้ไขระบบสารสนเทศเดิมมีความเป็นไปได้หรือไม่ ควรเสียค่าใช้จ่ายและเวลาน้อยที่สุด และได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ปัญหาต่อไปคือ ผู้วิเคราะห์ระบบจะต้องกำหนดให้ได้ว่าการแก้ไขปัญหาดังกล่าวมีความเป็นไปได้ทางเทคนิคและบุคลากรอย่างไร ปัญหาทางเทคนิค ได้แก่ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ รวมทั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ด้วย เช่น คอมพิวเตอร์ที่มีข้อมูลภายในองค์กรเพียงพอต่อความต้องการหรือที่มีเนื้อที่ของฮาร์ดดิสก์ในการจัดเก็บ การทำงานเพียงพอหรือไม่ รวมทั้งซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการพัฒนา จำเป็นต้องซื้อใหม่หรือสามารถใช้สิ่งที่อยู่ หรือใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส (Software Open

Source) ได้หรือไม่ เป็นต้น ความเป็นไปได้ทางด้านบุคลากร คือ องค์กรมีบุคคลที่เหมาะสมที่จะพัฒนาและติดตั้งระบบเพียงพอหรือไม่ หากไม่มีจะหาได้หรือไม่ จากที่ใด เป็นต้น นอกจากนั้นควรให้ความสนใจว่าผู้ใช้ระบบ มีความคิดเห็นอย่างไรกับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งความเห็นของผู้บริหารด้วย กล่าวคือ หาแนวทางการกำหนดว่าปัญหาคืออะไร และตัดสินใจว่าพัฒนาระบบสารสนเทศอย่างไร

๓) วิเคราะห์ (Analysis) การวิเคราะห์ระบบ เริ่มตั้งแต่การศึกษาระบบการทำงานขององค์กรนั้น ในกรณีระบบที่เราศึกษานั้นเป็นระบบสารสนเทศอยู่แล้วจะต้องศึกษาว่าทำงานอย่างไร เพราะเป็นการยากที่จะออกแบบระบบใหม่โดยที่ไม่ทราบวาระบบงานเดิมทำงานอย่างไร หรือองค์กรดำเนินการอย่างไร หลังจากนั้นกำหนดความต้องการของระบบใหม่ ซึ่งผู้วิเคราะห์ระบบจะต้องใช้เทคนิคในการเก็บข้อมูล ได้แก่ ศึกษาเอกสารที่มีอยู่ ตรวจสอบวิธีการทำงานในปัจจุบันสัมภาษณ์ผู้ใช้และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบ เอกสารที่มีอยู่ ได้แก่ คู่มือการใช้งาน แผนผังใช้งานขององค์กร รายงานต่าง ๆ ที่หมุนเวียนในระบบ วิธีการทำงานในปัจจุบันจะทำให้ผู้วิเคราะห์ระบบรู้วาระบบจริง ๆ ทำงานอย่างไร ซึ่งบางครั้งค้นพบข้อผิดพลาดได้ เมื่อได้ข้อมูลจากการวิเคราะห์แล้วจึงจะสามารถกำหนดความต้องการของระบบใหม่ต่อไปได้

๔) ออกแบบ (Design) ในระยะแรกของการออกแบบ ผู้วิเคราะห์ระบบจะนำการตัดสินใจของฝ่ายบริหารที่ได้จากขั้นตอนการวิเคราะห์การเลือกซื้อคอมพิวเตอร์ ฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์ด้วย หลังจากนั้นผู้วิเคราะห์ระบบจะนำแผนภาพต่าง ๆ ที่เขียนขึ้นในขั้นตอนการวิเคราะห์มาเปลี่ยนแปลงเป็นแผนภาพลำดับขั้น (แบบต้นไม้) เพื่อให้มองเห็นภาพลักษณะที่แน่นอนของโปรแกรมว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร และโปรแกรมอะไรบ้างที่จะต้องเขียนในระบบ หลังจากนั้นเริ่มตัดสินใจว่าจะจัดโครงสร้างจากโปรแกรมอย่างไร การเชื่อมระหว่างโปรแกรมควรจะทำอย่างไร ในขั้นตอนการวิเคราะห์ ผู้วิเคราะห์ระบบต้องหาว่า “จะต้องทำอะไร (What)” แต่ในขั้นตอนการออกแบบต้องรู้ว่า “จะต้องทำอย่างไร (How)” ในการออกแบบโปรแกรมต้องคำนึงถึงความปลอดภัย (Security) ของระบบด้วย เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น “รหัส” สำหรับผู้ใช้ที่มีสิทธิสำรองไฟล์ข้อมูลทั้งหมด เป็นต้น ถัดมาระบบจะต้องออกแบบวิธีการใช้งาน เช่น กำหนดว่าการป้อนข้อมูลจะต้องทำอย่างไร จำนวนบุคลากรที่ต้องการในหน้าที่ต่าง ๆ แต่ถ้าผู้วิเคราะห์ระบบตัดสินใจว่าการซื้อซอฟต์แวร์ดีกว่าการเขียนโปรแกรม ขั้นตอนการออกแบบก็ไม่จำเป็นเลย เพราะสามารถนำซอฟต์แวร์สำเร็จรูปมาใช้งานได้ทันที สิ่งที่ผู้วิเคราะห์ระบบออกแบบมาทั้งหมดในขั้นตอนที่กล่าวมา จะนำมาเขียนรวมเป็นเอกสารชุดหนึ่งเรียกว่า “ข้อมูลเฉพาะของการออกแบบระบบ” (System Design Specification) เมื่อสำเร็จแล้วโปรแกรมเมอร์สามารถใช้เป็นแบบในการเขียนโปรแกรมได้ทันที ก่อนที่จะส่งถึงมือโปรแกรมเมอร์ (Programmer) ควรตรวจสอบกับผู้ใช้ว่าพอใจหรือไม่และตรวจสอบกับทุกคนในทีมว่าถูกต้องสมบูรณ์หรือไม่และแน่นอนที่สุดต้องส่งให้ฝ่ายบริหารเพื่อตัดสินใจว่าจะดำเนินการต่อไปหรือไม่ ถ้าอนุมัติก็ผ่านเข้าสู่ขั้นตอนการสร้างหรือพัฒนาระบบ

๕) พัฒนาและทดสอบระบบ (Construction) ในขั้นตอนนี้โปรแกรมเมอร์จะเริ่มเขียนและทดสอบโปรแกรมว่า ทำงานถูกต้องหรือไม่ ต้องมีการทดสอบกับข้อมูลจริงที่เลือกถ้าทุกอย่างเรียบร้อย จะได้โปรแกรมที่พร้อมจะนำไปใช้งานจริงต่อไป หลังจากนั้นต้องเตรียมคู่มือการใช้งาน และการฝึกอบรมผู้ใช้งานจริงของระบบ โปรแกรมเมอร์เขียนโปรแกรมตามข้อมูลที่ได้จากเอกสารข้อมูลเฉพาะของการออกแบบ (Design Specification) ปกติแล้วนักวิเคราะห์ระบบไม่มีหน้าที่

เกี่ยวข้องในการเขียนโปรแกรม แต่ถ้าโปรแกรมเมอร์คิดว่าการเขียนอย่างอื่นดีกว่าจะต้องปรึกษานักวิเคราะห์ระบบเสียก่อน เพื่อที่ว่่านักวิเคราะห์จะบอกได้ว่าโปรแกรมที่จะแก้ไขนั้นมีผลกระทบกับระบบทั้งหมดหรือไม่ โปรแกรมเมอร์เขียนเสร็จแล้วต้องมีการทบทวนกับนักวิเคราะห์ระบบและผู้ใช้งาน เพื่อค้นหาข้อผิดพลาด วิธีการนี้เรียกว่า “Structure Walkthrough” การทดสอบโปรแกรมจะต้องทดสอบกับข้อมูลที่เลือกแล้วชุดหนึ่ง ซึ่งอาจจะเลือกโดยผู้ใช้งาน การทดสอบเป็นหน้าที่ของโปรแกรมเมอร์ แต่นักวิเคราะห์ระบบต้องแน่ใจว่า โปรแกรมทั้งหมดจะต้องไม่มีข้อผิดพลาดทำการพัฒนาโปรแกรมโดยดูจากเอกสารต่าง ๆ ที่ได้จากขั้นตอนที่แล้วเป็นหลัก

๖) ติดตั้งระบบ (Conversion) ขั้นตอนนี้อักรได้นำระบบใหม่มาใช้แทนของเก่าภายใต้การดูแลของนักวิเคราะห์ระบบ การป้อนข้อมูลต้องทำให้เรียบร้อย และในที่สุดองค์กรเริ่มต้นใช้งานระบบใหม่นี้ได้ การนำระบบเข้ามาควรจะทำอย่างค่อยเป็นค่อยไปทีละน้อย ที่ดีที่สุดคือ ใช้ระบบใหม่ควบคู่ไปกับระบบเก่าไปสักระยะหนึ่ง โดยใช้ข้อมูลชุดเดียวกันแล้วเปรียบเทียบผลลัพธ์ว่าตรงกันหรือไม่ ถ้าเรียบร้อยก็เอาระบบเก่าออกได้ แล้วใช้ระบบใหม่ต่อไป

๗) บำรุงรักษา (Maintenance) การบำรุงรักษาได้แก่ การแก้ไขโปรแกรมหลังจากการใช้งานแล้ว สาเหตุที่ต้องแก้ไขโปรแกรมหลังจากใช้งานแล้ว ส่วนใหญ่มี ๒ ข้อ (๑) มีปัญหาในโปรแกรม (Bug) และ (๒) การดำเนินงานในองค์กรหรือธุรกิจเปลี่ยนไป

จากสถิติ ของระบบที่พัฒนาแล้วทั้งหมดประมาณ ๔๐% ของค่าใช้จ่ายในการแก้ไขโปรแกรม เนื่องจากมี “Bug” ดังนั้นนักวิเคราะห์ระบบควรให้ความสำคัญกับการบำรุงรักษาซึ่งปกติจะคิดว่าไม่มีความสำคัญมากนักเมื่อธุรกิจขยายตัวมากขึ้นความต้องการของระบบอาจจะเพิ่มมากขึ้น เช่น ต้องการรายงานเพิ่มขึ้น ระบบที่ดีควรจะแก้ไขเพิ่มเติมสิ่งที่ต้องการได้การบำรุงรักษาระบบควรจะอยู่ภายใต้การดูแลของนักวิเคราะห์ระบบ เมื่อผู้บริหารต้องการแก้ไขส่วนใดนักวิเคราะห์ระบบต้องเตรียมแผนภาพต่าง ๆ และศึกษาผลกระทบต่อระบบ และให้ผู้บริหารตัดสินใจต่อไปว่าควรจะแก้ไขหรือไม่^๗

อาจกล่าวได้ว่าระบบสารสนเทศเป็นระบบสารสนเทศที่เกี่ยวกับการบันทึกและประมวลข้อมูลที่เกิดจากรูทกรรมหรือการปฏิบัติงานประจำหรืองานขั้นพื้นฐานขององค์กร เช่น การซื้อขายสินค้า การบันทึกจำนวนวัสดุคงคลัง เมื่อใดก็ตามที่มีการทำธุรกรรมหรือปฏิบัติงานในลักษณะดังกล่าว ข้อมูลที่เกี่ยวข้องจะเกิดขึ้นทันที คือ ระบบที่ให้สารสนเทศที่ผู้บริหารต้องการ เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะรวมทั้งสารสนเทศภายในและภายนอกสารสนเทศที่เกี่ยวพันกับองค์กรทั้งในอดีตและปัจจุบัน นอกจากนี้ระบบนี้จะต้องให้สารสนเทศในช่วงเวลาที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจในการวางแผนการควบคุม และการปฏิบัติการขององค์กรได้อย่างถูกต้อง

^๗ ปัทมา มโนมัย, การพัฒนาระบบงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://planning.anamai.moph.go.th/th/cms-of-๑๓๓๓/download?id=๕๒๙๙๔&mid=๑๐๙๑๐&mkey=m_document&lang=th&did=๑๖๒๖๖ [๑ เมษายน ๒๕๖๗].

๒.๒ แนวคิดศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาที่พระสงฆ์ได้จัดตั้งขึ้นเป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์นอกระบบและตามอัธยาศัยให้แก่ประชาชนทั่วไป โดยมีเป้าหมายหลัก ได้แก่ เด็กและเยาวชนที่กำลังอยู่ในวัยเรียนเพื่อให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และนำหลักคำสอน ทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันตลอดถึงสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข

๒.๒.๑ ความเป็นมาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เริ่มจัดตั้งขึ้นครั้งแรกในประเทศศรีลังกา จากนั้นได้ขยายไปยังประเทศอื่นที่มีพระภิกษุชาวลังกาไปจัดตั้งสำหรับประเทศไทย ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เริ่มกำเนิดขึ้นเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. ๒๔๙๖-๒๕๐๐ โดยพระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถร) สังฆมุนีว่าการองค์การปกครอง (สมัยพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔) อธิบดีสงฆ์ (เจ้าอาวาส) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์องค์พิทยสถานายกมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งมีสมณศักดิ์ สุดท้ายเป็นที่สมเด็จพระพุทธมาจารย์ ได้เดินทางไปดู กิจการพระพุทธศาสนาที่ประเทศพม่าและศรีลังกา เห็นพระสงฆ์ในประเทศพม่าและศรีลังกาจัดระเบียบการสอนศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนได้ผลดีมาก และจัดการสอนเฉพาะวันอาทิตย์ เมื่อท่านเดินทางกลับมาประเทศไทย จึงได้ปรารภถึง การสอนศีลธรรมของพระสงฆ์ในประเทศพม่า และศรีลังกาแก่พระเจ้าหน้าที่บริหารและพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมีดำริว่า “โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สมควรจะได้จัดให้มีขึ้นในประเทศไทยบ้าง เพราะว่าเด็กและเยาวชนมีความสนใจในพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ซึ่งจะทำให้เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อไป และยังเป็นการส่งเสริมในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกประการหนึ่ง อีกทั้งเป็นการให้โอกาสแก่เด็ก และเยาวชนได้ศึกษา และรู้จักหลักธรรมในพระพุทธศาสนาได้ถูกต้องตามสมควรแก่วัยของตน” ประกอบกับในสมัยนั้น พระเจ้าหน้าที่และพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้นำบุตรหลานของข้าราชการ พ่อค้า และประชาชนทั่วไป ที่สนใจมาฟังบรรยาย ฟังสมาธิในวันอาทิตย์ ซึ่งพากันวิ่งเล่นบริเวณลานอโศกวัดมหาธาตุฯ มาเล่นนิทานและสอนธรรมะ

นอกจากนั้นทางโรงเรียนและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้อาราธนาพระสงฆ์ดังกล่าวไปสอนธรรมะอบรมศีลธรรมแก่นักเรียนและนักศึกษาอีกด้วย ดังนั้นพระเจ้าหน้าที่และพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงดำเนินการขอเสนออนุมัติ ต่อทางสภามหาวิทยาลัย เพื่อเปิดสอนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น ได้รับอนุมัติให้เปิดทำการสอน เมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ จึงนับได้ว่าเป็นโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งแรกในประเทศไทย หลังจากนั้นก็ได้รับความสนใจ มีการจัดตั้งขยายไปยังวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศต่อมาทางราชการจึงได้พิจารณาเห็นว่า สภาพสังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม ประชาชน ส่วนใหญ่ต่างก็มุ่งแต่จะประกอบภารกิจเกี่ยวกับอาชีพการงานที่รัดตัว โดยไม่มีเวลาสนใจเข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือประพฤติตนในฐานะเป็น พุทธศาสนิกชนที่ดี เด็กและเยาวชนที่เกิดมาในครอบครัวชาวพุทธ จึงขาดแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักของพระพุทธศาสนา ดังนั้นหากทางราชการสนับสนุนให้วัดในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนได้จัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นโดยเน้นให้พระสงฆ์ เป็นผู้อบรมสั่งสอน ก็จะเป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้รับการอบรม ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่

วัยการศึกษา และได้ใช้เวลาว่าง จากวันหยุดการศึกษาได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ถูกต้องตามสมควรแก่วัย ทั้งยังเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดมีบทบาทในการปฏิบัติภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน ให้เป็นเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตในสังคมไทยตลอดไปด้วยเหตุนี้ กรมการศาสนาในฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ด้านการรับรองงานการพระศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธศาสนา ที่ต้องทำนุบำรุงส่งเสริมเป็นพิเศษในฐานะที่เป็นศาสนาประจำชาติไทยมาตั้งแต่บรรพกาล จึงได้จัดตั้งโครงการส่งเสริมการศึกษาศูนยศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๒๐ เป็นต้นมา โดยในระยะแรกได้จัดสรรงบประมาณอุดหนุนวัดต่าง ๆ ที่เปิดดำเนินการ โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้วยงบประมาณที่จำกัด และได้เห็นความสำคัญของการเผยแผ่ ปลุกฝังศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนในรูปแบบการศึกษาสงเคราะห์ โดยการจัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อสอนวิชาพระพุทธศาสนาขึ้นในวัด ที่ดำเนินการโดยพระสงฆ์ยิ่งขึ้นจึงได้เสนอโครงการส่งเสริมต่อรัฐบาลเพื่อให้ได้รับงบประมาณสนับสนุนมากขึ้น ซึ่งรัฐบาลทุกสมัย ก็ได้เห็นความสำคัญองงานด้านนี้ว่า เป็นการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสู่ประชาชนที่มีเด็กและเยาวชนเป็นเป้าหมายที่สำคัญยิ่ง จึงได้มีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างต่อเนื่องทุกปี

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะทางและสอดคล้องกับระเบียบทางราชการ โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั่วประเทศได้เปลี่ยนชื่อจากคำว่า “โรงเรียน” เป็น “ศูนยศึกษา” จึงมีชื่อเป็นทางการมาจนปัจจุบันนี้ว่า “ศูนยศึกษา” จึงมีชื่อเป็นทางการมาจนปัจจุบันนี้ว่า “ศูนยศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์” และกำหนดให้ใช้อักษรย่อว่า “ศพอ.” นับตั้งแต่นั้นมา ศูนยศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ก็ได้เจริญแพร่หลาย เพิ่มจำนวนขึ้นตามลำดับ อีกทั้งในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ อันเป็นปีที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๕ รอบนักษัตร์ ๖๐ พรรษา คณะสงฆ์และกรมการศาสนาได้สนับสนุนให้วัดทั่วประเทศเปิดศูนยศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยกำหนดเป้าหมายให้ได้จำนวน ๖๑ ศูนย เพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายเป็นพระราชกุศลและเฉลิมพระเกียรติแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ เพื่อการดำเนินงานของศูนยศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในความอุปถัมภ์ของกรมการศาสนาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็วมีเอกภาพ และมีประสิทธิภาพ กรมการศาสนาจึงได้ออกระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนยศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๓๔ ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๓๔ (ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนยศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยประกาศใช้เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๗) ซึ่งในระเบียบนี้กำหนดให้มี (๑) แนวทางการจัดตั้งและดำเนินงาน (๒) การจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการสอน (๓) การประเมินผลการศึกษา และ (๔) การส่งเสริมอุดหนุนโดยกรมการศาสนาได้นำเสนอระเบียบนี้ให้มหาเถรสมาคมรับทราบต่อมาเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๔ เพื่อให้เป็นไปตามความในข้อ ๑๗ แห่งระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนยศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๓๔ เพื่อให้การดำเนินงานของศูนยศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั่วประเทศเป็นไปอย่างมีเอกภาพ โดยมีสำนักงานกลางเป็นศูนยประสาน ควบคุม ดูแล และส่งเสริมการจัดการศึกษา การพัฒนาบุคลากร การกำหนดและพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร การจัดทำคู่มือครู และการผลิตสื่อการเรียนการสอนสำหรับใช้ในศูนยศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรมการ

ศาสนาได้ประกาศตั้งสำนักงานบริหารการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทย (กำหนดใช้อักษรย่อว่า สพท.) พร้อมทั้งประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการบริหาร ซึ่งมีสมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสณมหาเถร) เจ้าอาวาสวัดสระเกศราชวรมหาวิหาร กรรมการมหาเถรสมาคม เป็นประธานกรรมการในคราวเดียวกันด้วย โดยมีหน้าที่ในการพิจารณากำหนดนโยบาย แผนงาน และโครงการเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นต่อมหาเถรสมาคม และให้มีสำนักงานตั้งอยู่ที่อาคารเฉลิมพระเกียรติ ส.ว. ชั้น ๒ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดอนงคาราม เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร พร้อมทั้งประกาศแต่งตั้งพระปริยัติกิจโกศล (чим อิสสรธมโม) ปัจจุบันเป็นพระราชปัญญามณี ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอนงคาราม เป็นเลขาธิการ พระครูอุดมธรรมวาทิ (สำราญ อคฺควโร) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส เป็นรองเลขาธิการ และพระมหาบัว ปิยวณโณ วัดอนงคาราม เป็นเลขานุการสำนักงานโดยนอกจากจะแบ่งส่วนงานเป็นสำนักงานเลขานุการ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และฝ่ายพัสดุ ยังกำหนดให้มีสำนักงานศูนย์กลางระดับหนทำหน้าที่ประสานงานการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคตามเขตการปกครองคณะสงฆ์จำนวน ๔ แห่ง คือ (๑) ศูนย์หนกลางตั้งอยู่ที่วัดประยุรวงศาวาส กรุงเทพมหานคร มีพระครูอุดมธรรมวาทิ เป็นประธานศูนย์ (๒) ศูนย์หนเหนือตั้งอยู่ที่วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ มีพระธรรมสิทธิธจารย์ เป็นประธานศูนย์ (๓) ศูนย์หนตะวันออก ตั้งอยู่ที่วัดมหายานาราม จังหวัดอุบลราชธานี มีพระราชกิตติรังษี เป็นประธานศูนย์ และ (๔) ศูนย์หนใต้ ตั้งอยู่ที่วัดแจ้ง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีพระเทพปัญญาสุธีเป็นประธานศูนย์ โดยให้ฝ่ายการศึกษาสงเคราะห์ กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา (ปัจจุบันสำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม) มีหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบงานสำนักงานบริหารการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทย ตามควรแก่กรณี

การเปิดศูนย์การเรียนการสอนในวันอาทิตย์ได้เล็งเห็นปัญหาด้านสังคมโดยเฉพาะการขาดคุณธรรม จริยธรรม ในสังคมไทยนับเป็นปัญหาระดับชาติ เนื่องจากบ้านเมืองและบริบทของสังคมไทยเปลี่ยนไปอย่างเด่นชัด ดังนั้น การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและส่งเสริมบทบาทของครอบครัวและชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีสันติสุขอย่างยั่งยืน จึงเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายต่างให้ความสำคัญร่วมพัฒนาสังคมโดยเฉพาะในระดับชุมชน ท้องถิ่น ดังนั้น การนำศาสนากับการพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นคนดี มีคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงปรารถนาในสังคม จะเป็นการวางรากฐานให้กับเด็กเยาวชนไทยอย่างแท้จริง ตามความคาดหวังของทุกภาคส่วนของสังคม และเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของชุมชนไทยเป็นสังคมการเรียนรู้ บทบาทขององค์กรในชุมชนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ วัดมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทย วัด คือ ศูนย์รวมจิตใจของคนไทย และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาหนึ่งในชุมชนที่พระสงฆ์ร่วมกับชุมชน จัดตั้งขึ้นให้เป็นแหล่งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็ก เยาวชน และประชาชน มีความใกล้ชิดพระพุทธศาสนา

การมีแหล่งพัฒนาศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรมของชุมชน ในรูปแบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นี้ นับเป็นโครงการสำคัญที่ดีอย่างหนึ่งในสังคมปัจจุบัน เพราะสามารถชักนำเด็ก เยาวชนและประชาชนเข้าสู่ร่มเงาพระพุทธศาสนาเพื่อเข้ามามีการศึกษาอบรมบ่มนิสัย และสร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาแต่แรกเริ่ม เป็นวิธีการในรูปแบบหนึ่ง ที่ได้รับการ

พระพุทธศาสนาให้ดำรงมั่นคงอยู่ได้ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน โดยได้ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ซึ่งวัดเป็นทุนทางสังคมและเป็นฐานที่สำคัญของการพัฒนา ชุมชนที่สามารถหล่อหลอมบุคคลให้เกิดการพัฒนาให้เป็นคนดีมีคุณธรรม โดยเฉพาะศูนย์ฯ ได้มี กระบวนการ วิธีการ และการขับเคลื่อนศีลธรรมโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ผ่าน กระบวนการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ในชุมชน วัดจึงได้ทำ หน้าที่อย่างเข้มแข็ง โดยเปิดพื้นที่วัดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และประชาชน ในนาม ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการในลักษณะการบูรณาการงานในพื้นที่ ชุมชน การมีส่วนร่วม แหล่งจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรม/งาน/โครงการ ที่ดำเนินการอยู่แล้วให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน โดยความเชื่อมโยงการบริหารจัดการระหว่างบ้าน ชุมชน วัด และโรงเรียน ซึ่งโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นโครงการสำคัญในการ ขับเคลื่อนศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรมในชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยภาครัฐภาคเอกชน และชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์ฯ ให้ชุมชนมีจิตตระหนักรู้เป็นเจ้าของศูนย์ฯ ของชุมชนเป็น แหล่งจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในชุมชน เกิดความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน^๔

๒.๑.๒ ความสำคัญของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาหนึ่งใน ชุมชนที่พระสงฆ์ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งบ่มเพาะปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็ก เยาวชนและ ประชาชนเป็นเสมือนสถาบันพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กเยาวชนและประชาชน ซึ่งศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้รับการส่งเสริมให้มีบทบาทเพิ่มขึ้นทุกปีเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของ สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปโดยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากภาคคณะสงฆ์ ภาครัฐ และภาคเอกชน ในพื้นที่ ได้ให้ความร่วมมือในการพัฒนา ศพอ. ให้มีคุณภาพ ทำให้ ศพอ. มีบทบาทในการพัฒนา ชุมชน

กระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมการศาสนามีนโยบายที่จะบูรณาการงานในพื้นที่ โดยให้ศูนย์ ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) เป็นแหล่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ที่เป็นรากฐานของ ชุมชนคุณธรรมที่จะนำหลักธรรมคำสอนให้ทุกกลุ่มเป็นรูปธรรม และร่วมกับทุกภาคส่วนขับเคลื่อน งานพื้นที่ มีแนวคิดในการพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็น ศพอ. ที่มีศักยภาพและความพร้อมที่จะเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนให้เป็น “ชุมชนคุณธรรม” อย่างต่อเนื่อง อันจะเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้มิติทางศาสนา บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่าง วัด บ้าน (ชุมชน) โรงเรียน ให้อยู่คู่กับสังคมไทย ทำให้ ศพอ. เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ของชาติ ตาม นโยบายและยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีของรัฐบาล ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนตลอดช่วง ชีวิต เป็นการยกระดับการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง โดยปลูกฝังระเบียบ วินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ เสริมสร้างให้คนมีสุขภาวะที่ดี และการสร้างความอยู่ดี มีสุขของครอบครัวไทย ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการส่งเสริม

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนของชาติ สามารถเป็นตัวจักรใหญ่ที่ สำคัญในการขับเคลื่อนความเจริญก้าวหน้าของประเทศไทย ในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ได้เป็นอย่างดี

^๔ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๖๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ไรท์ไทยเพรส จำกัด, ๒๕๖๒).

เนื่องจากนโยบายที่เน้นการพัฒนาประเทศด้วยความรู้ด้านเทคโนโลยี เกิดเป็นนวัตกรรมใหม่ ๆ ส่งเสริมทักษะการสื่อสารในสังคมโลกตามบริบทที่เปลี่ยนไป และรู้เท่าทันเทคโนโลยี ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน แต่สิ่งสำคัญยิ่งกว่าในการพัฒนาคนคือ การปลูกฝังให้เกิดคุณธรรม รู้ผิดชอบชั่วดี รู้หน้าที่ในการเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ ต่อสังคม และครอบครัว การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ ๔ ประการ ดังกล่าวจึงเป็นการนำพาชาติให้เจริญรุ่งเรือง มั่นคง มั่งคั่ง อย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมไทย จนสามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น สร้างคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม ดังนี้

๑) ศพอ. เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของชุมชน

ศูนย์ “ธรรมศึกษา” เพื่อบ่มเพาะให้ผู้เรียนเป็นคนดีมีคุณธรรม เน้น “ความรู้คู่คุณธรรม” โดยเปิดสอน “ธรรมศึกษา” ชั้นตรีชั้นโทและชั้นเอกมีครูผู้สอนทั้งพระภิกษุและฆราวาสที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรธรรมศึกษาของแม่กองธรรมสนามหลวง ซึ่งมี ๓ ภาค ได้แก่ (๑) ภาควิชาบังคับทางพระพุทธศาสนา (๒) ภาควิชาเลือก มีการสอนเสริมวิชาสามัญ เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ เป็นต้นและวิชาเลือกพิเศษตามความสนใจ เช่น ดนตรีไทย รำไทย ทำดอกไม้ประดิษฐ์ ศิลปะ ฯลฯ และ (๓) ภาคกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมทางสถาบันพระมหากษัตริย์ กิจกรรมเรียนรู้ตามศาสตร์พระราชา ฯลฯ

ศูนย์เรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยพัฒนาปรับปรุงสถานที่ในวัดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาท ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร เพื่อพัฒนาคนในชุมชนให้ดำรงชีพด้วยความพอเพียงอย่างต่อเนื่องจนเห็นคุณค่าและเกิดศรัทธา รู้จักความพอเพียง รู้จักการใช้ชีวิตอย่างสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยมความเป็นไทย

๒) ศพอ. เป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมของชุมชน ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมของชุมชนที่มีบทบาทในการจัดกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อสร้างการรับรู้ให้กับทุกภาคส่วนในพื้นที่ เช่น จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สร้างภูมิคุ้มกันทางศีลธรรม จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมธำรงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีทางวัฒนธรรมที่ดีงาม เป็นต้น

๓) ศพอ. เป็นศูนย์พัฒนาอาชีพของชุมชน เปิดบริการเป็นศูนย์ฝึกอาชีพ ใช้เป็นที่ฝึกอบรมอาชีพแก่เด็ก เยาวชน ผู้ปกครอง และประชาชนในชุมชนที่ต้องการพัฒนาอาชีพ เช่น งานบริการ งานช่างต่าง ๆ ช่างตัดผม ช่างเย็บผ้า ช่างปูน ช่างเชื่อม งานจักสาน งานผลิตสินค้า เพื่อใช้หรือทำธุรกิจการค้า มีการนำทุนทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นมาผลิตเป็นสินค้าที่มีอัตลักษณ์แตกต่างตามวิถีวัฒนธรรมและภูมิศาสตร์ของแต่ละภาคแต่ละชุมชน เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ให้ทุกคนในชุมชนมีงานทำอย่างทั่วถึง ยกกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น และช่วยพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ดีขึ้น

๔) ศพอ. เป็นศูนย์ต้นแบบแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชน โดยจะมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการเป็น “ชุมชนคุณธรรมต้นแบบ” ที่เปิดกว้างให้ชุมชนอื่น ๆ ได้มาศึกษาดู

๒.๓ แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลแพลตฟอร์ม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๘๑^{๑๐} ระบุไว้ว่ารัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรม ให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมสร้างเสริมความรู้ และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

๒.๓.๑ แนวคิดการบริหารจัดการศึกษา

รูปแบบการบริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ จากการศึกษาพบว่า มีดังนี้

๑) การบริหารแบบมีส่วนร่วม จะก่อให้เกิดผลดีต่อการควบคุมตนเองในด้านการตัดสินใจ การแสดงออก เทคนิคการควบคุมงาน ตลอดจนทัศนคติและความสามารถที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งจันทรานี สงวนนาม^{๑๑} ได้นิยามไว้ว่าเป็นการจูงใจให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมมือในการพัฒนาองค์กรที่ปฏิบัติอยู่ด้วยความเต็มใจ และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานขององค์กร ควรประกอบด้วยสาระสำคัญอย่างน้อย ๓ ประการ (๑) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น (๒) การมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดการยอมรับในเป้าหมาย และ (๓) การมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ

๒) การบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ (Management by Objectives) เป็นแนวคิดทางการบริหารที่นิยมใช้ในวงการบริหารสมัยปัจจุบัน จะมีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานที่จะต้องดำเนินงานด้วยความร่วมมือและเต็มใจของผู้บริหารงานทุกระดับในองค์กร ในการที่จะร่วมมือกันบริหารงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตลอดจนมีกลไกการควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ผู้บริหารและผู้ร่วมงานจะต้องเข้าใจวิธีการปฏิบัติ และมาตรฐานของงานอย่างแท้จริง ดังนี้ (๑) เพื่อให้เป้าหมายขององค์กรชัดเจนขึ้น (๒) เพื่อก่อให้เกิดแรงจูงใจและกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือในองค์กร (๓) เพื่อช่วยให้การกำหนดมาตรฐานของการประเมินผลการปฏิบัติงาน (๔) เพื่อให้ผู้บริหารสามารถควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติงาน ด้วยการวัดจากผลการปฏิบัติงานที่ได้รับตามวัตถุประสงค์ที่สมาชิกขององค์กรร่วมกันจัดตั้งขึ้น ในส่วนของกระบวนการของการบริหารงานโดยยึดวัตถุประสงค์แบ่งได้เป็น ๕ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ Goal Proposed หมายถึง การที่ผู้ร่วมงานร่วมกันกำหนดเป้าหมายในอนาคตและกำหนดวิธีการวัดผลการปฏิบัติงาน

ขั้นตอนที่ ๒ Mutually Negotiated ขั้นตอนร่วมกันพัฒนาเป้าหมายให้สอดคล้องกันโดยเป้าหมายที่กำหนดจะต้องเฉพาะเจาะจง (Specific) วัตถุประสงค์จะต้องสามารถ

^{๑๐} สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ : แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๐, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ๒๕๕๔).

^{๑๑} จันทรานี สงวนนาม, ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา, (นนทบุรี : บุ๊คพอยท์, ๒๕๕๓).

วัดผลได้ (Measurable) โดยผู้ปฏิบัติจะต้องตกลงใจร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อวัตถุประสงค์เหล่านั้นจะได้หลอมรวมเป้าหมายของงาน (Performance Goals) และเป้าหมายทางด้านอาชีพของแต่ละบุคคล (Personal Career Goals)

ขั้นตอนที่ ๓ Performance เป็นขั้นตอนของการปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้กำหนดขึ้นเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ ๔ Feedback of Results เป็นขั้นตอนที่ผู้บริหารแจ้งข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้ผู้ร่วมงานรับทราบ และให้รางวัลผลการปฏิบัติงาน

ขั้นตอนที่ ๕ Basis for New Goals เป็นขั้นตอนของการทบทวนถึงผลที่เกิดขึ้นภายหลังผลการปฏิบัติงาน (The Outcome of the Performance)

๓) การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) กระทรวงศึกษาธิการได้นำแนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ถือเป็นนโยบายสำคัญที่มุ่งหวังให้การกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา ซึ่งการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจะเป็นเครื่องมือที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนตรงตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมากที่สุด สำหรับรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สามารถแบ่งออกเป็น ๔ รูปแบบ คือ

๓.๑) รูปแบบที่มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก (Administration Control SBM) รูปแบบนี้ผู้บริหารเป็นประธานคณะกรรมการ ส่วนกรรมการต่าง ๆ ได้จากการเลือกตั้งหรือคัดเลือกจากกลุ่มผู้ปกครอง ครู และชุมชน คณะกรรมการมีบทบาทให้คำปรึกษา แต่อำนาจการตัดสินใจยังคงอยู่ที่ผู้บริหารสถานศึกษา

๓.๒) รูปแบบที่มีครูเป็นหลัก (Professional Control SBM) เกิดจากแนวคิดที่ว่า ครูเป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุดย่อมรู้ปัญหาได้ดีกว่าและสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด ตัวแทนคณะครูจะมีสัดส่วนมากที่สุดในคณะกรรมการโรงเรียน ผู้บริหารยังคงเป็นประธานคณะกรรมการโรงเรียน บทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนเป็นคณะกรรมการบริหาร

๓.๓) รูปแบบที่ชุมชนมีบทบาทเป็นหลัก (Community Control SBM) แนวคิดสำคัญ คือ การจัดการศึกษาควรตอบสนองความต้องการและค่านิยมของผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด ตัวแทนของผู้ปกครองและชุมชนจึงมีสัดส่วนในคณะกรรมการโรงเรียนมากที่สุด ตัวแทนผู้ปกครอง และชุมชนเป็นประธานคณะกรรมการ โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นกรรมการและเลขานุการ ๔) รูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก (Professional Community Control SBM) แนวคิดเรื่องนี้เชื่อว่าทั้งครูและผู้ปกครองต่างมีความสำคัญในการจัดการศึกษาให้เด็ก เนื่องจากคนทั้งสองกลุ่มใกล้ชิดนักเรียน รับรู้ปัญหาและความต้องการ สัดส่วนของครูและผู้ปกครองในคณะกรรมการโรงเรียนจะมีเท่ากัน แต่มากกว่าตัวแทนกลุ่มอื่น

ขณะเดียวกันการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการบริหารจัดการศึกษานั้น ต้องให้ประชาชนชุมชนเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาร่วมกัน สนับสนุนในทุกด้านทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน^{๑๒} ได้เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

๑) การมีส่วนร่วมในการทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง และชุมชนจัดสร้างหลักสูตรสถานศึกษาและกำกับติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

๒) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชน เป็นยุทธศาสตร์จำเป็นอย่างยิ่งผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาควรระลึกถึงหลัก ๑๐ ประการดังนี้ (๑) สร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อชุมชน (๒) ฝึกให้เป็นคนใจกว้างและมีจิตสาธารณะหรือจิตอาสา (๓) ตระหนักในสิ่งที่จำเป็นและขาดแคลนไม่ว่างเฉย ทุกอย่างทำได้หากตั้งใจทำ (๔) ต้องหมั่นสร้างและปรุงแต่งตนเองให้เป็นบุคคลที่มีเสน่ห์เป็นที่ชื่นชมศรัทธาของชุมชนและเพื่อนร่วมงาน (๕) อ่อนน้อมถ่อมตน วางตัวเรียบง่าย อยู่กับชุมชน และเพื่อนร่วมงานได้ทุกเวลา (๖) หลีกเลี้ยงการโต้แย้งที่ไร้เหตุผล พัฒนาทักษะการประนีประนอม (๗) ให้การต้อนรับชุมชนด้วยบรรยากาศมิตรภาพ (๘) พัฒนาเทคนิคการวิเคราะห์ชุมชนให้ลึกซึ้ง (๙) หมั่นแสวงหาแหล่งงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ จากหน่วยงาน บริษัท ห้างร้าน โดยใช้โครงการที่มี ประสิทธิภาพ และ (๑๐) สร้างและพัฒนาค่านิยมการสร้างสัมพันธภาพกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

๓) บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา มีดังนี้ (๑) การมีส่วนร่วมในการจัดการ และส่งเสริมกระบวนการการเรียนรู้ของผู้เรียนที่บ้านและสถานศึกษา (๒) การกำหนดนโยบายเป้าหมายการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษา (๓) การประชาสัมพันธ์ สนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา (๔) การเป็นผู้สนับสนุน ทรัพยากรและบุคคลในการจัดการศึกษา (๕) การตรวจสอบการจัดการศึกษา

๔) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ควรดำเนินการดังนี้ (๑) สำรวจความต้องการ การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน (๒) การกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา (๓) การวางแผนพัฒนาสถานศึกษาตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ (๔) กิจกรรมการปฏิบัติ คือ แนวทางปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ (๕) การประเมินผลคือการประเมินแนวทางปฏิบัติ และ (๖) การสรุปผลการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนากระบวนการทำงานร่วมกัน

ขณะที่หลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธของการบริหารโรงเรียน เป็นการสร้างความพร้อมในการเรียนรู้อย่างรอบด้านของผู้มีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาไปพร้อมกับนักเรียน บนพื้นฐานการให้คุณค่าด้านจิตใจและการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ประกอบด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔ คือ ทาน (Generosity) ปิยวาจา (Kindly Speech) อุตถจริยา (Useful Conduct) และสมานัตตตา (Equality/Impartiality) โดยมีเป้าประสงค์เพื่อให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated Learning) โดยผสมผสานรากฐานการเรียนรู้แบบไทยเข้ากับศาสตร์สากล เกิดเป็นองค์ความรู้ที่มีการพัฒนามาจากภายในจิตใจ ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ (Identity) ที่ชัดเจนของ

^{๑๒} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ, **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๖๐).

ความเป็นคนไทย มีรากแก้ว (Root) ที่แข็งแรงและสมบูรณ์ในด้านภาษาและวัฒนธรรม เพื่อเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาชาติไทยให้มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ภายใต้ภูมิทัศน์ใหม่ของโลก สอดรับกับ Roadmap ในการขับเคลื่อนการศึกษา เพื่อเตรียมคนไทย ๔.๐ เข้าสู่โลกที่หนึ่ง^{๑๓} โดยสังคหวัตถุ ๔ (ธรรมในการประสานหมู่คณะไว้ด้วยความสามัคคี)^{๑๔} หลักคุณธรรมเชิงพุทธเรื่องสังคหวัตถุ ๔ มีการดำเนินเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจากปรีชา คือ การเรียนรู้ว่าธรรมในแต่ละข้อมีคุณลักษณะ (Characteristic) และกรอบแนวความคิด (Framework) อย่างไร จากนั้นนำเข้าสู่ขั้นตอนของการดำเนินการปฏิบัติ (Implementation) โดยการนำความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวมาลงมือกระทำ (Practice) จนเกิดผลสัมฤทธิ์ (Achievement) ทั้งในด้านรูปธรรม และด้านจิตใจ ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางด้านจิตใจนี้เป็นปฏิวะ คือ เกิดปัญญา (Wisdom) รู้แจ้งในผลของการปฏิบัติเป็นประสบการณ์ส่วนตนที่ปราศจากความเคลือบแคลงสงสัย

๒.๓.๒ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์ม

โลกในยุคปัจจุบันอยู่ในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติทั้งการแข่งขันทางเศรษฐกิจและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดด ส่งผลต่อทิศทางและรูปแบบการจัดการศึกษาทุกระดับและประเภทที่จะต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้ก้าวทันพัฒนาการโลก กอปรกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ซึ่งนับเป็นตัวเร่งสำคัญที่ทำให้ภาคการศึกษาต้องปรับตัวเพื่อเรียนรู้เทคโนโลยีอย่างเร่งด่วน

การจัดการเรียนรู้ในยุคสมัยที่โลกยังไม่รู้จักคำว่า “ดิจิทัล” จะถูกจำกัดอยู่ในสถานศึกษา โดยมีการแบ่งระดับชั้น แบ่งห้องเรียน ตามเกณฑ์อายุที่กำหนด ครูผู้สอนจะทำการบรรยายอยู่หน้าชั้นเรียน เป็นการถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ในลักษณะการบอกเล่าและเขียนเนื้อหาบนกระดานเมื่อเรียนเสร็จแล้วจะมีการบ้านให้ฝึกทำที่บ้าน โดยรูปแบบเช่นนี้เกิดขึ้นและคงอยู่หลายสิบปี เมื่อโลกได้เริ่มรู้จักคำว่า “ดิจิทัล” รูปแบบการจัดการเรียนรู้ก็มีการปรับตัวโดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ เราจะเริ่มเห็นการใช้โทรทัศน์ วิทยุ เครื่องเล่นวีดีโอ หรือคอมพิวเตอร์มาเป็นอุปกรณ์ช่วยสอน และเริ่มมีการนำเนื้อหาวิชาเรียนมาจัดทำเป็นสื่อมัลติมีเดียบนที่กลงในเทปวีดีโอ แผ่นซีดีรอม รวมถึงนำเอาสื่อดังกล่าวออกอากาศทางการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมอินเทอร์เน็ต (Internet) เข้ามามีบทบาทอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนรู้ แนวคิดของการจัดการศึกษาจากเดิมที่เป็นแบบปิด โดยผู้เรียนต้องเข้าเรียนในห้องเรียนตามเวลาที่กำหนด ได้ปรับเปลี่ยนมาเป็นแบบเปิดมากขึ้น ผู้เรียนสามารถเข้าถึงความรู้ที่ไหนและเมื่อไหร่ก็ได้ตามต้องการผ่านระบบออนไลน์ และผู้สอนสามารถให้ความรู้กับคนจำนวนมากได้โดยไม่ต้องสอนซ้ำจึงทำให้เกิดรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน หรือ Blended Learning ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น MOOC (Massive Open Online Courses) YouTube , Facebook , Google Classroom เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันกำลังได้รับความนิยมมากขึ้น และสามารถตอบสนองการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ได้เป็นอย่างดี

^{๑๓} ทรงพล บุญประเสริฐ, “หลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธของการบริหารโรงเรียน”, วารสารเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีที่ ๔๙ ฉบับที่ ๒ (เมษายน - มิถุนายน ๒๕๖๔) : ๑-๑๑.

^{๑๔} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๔๐/๑๖๗, อ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๔๒, อ.นวก. (ไทย) ๒๓/๒๐๙/๓๗๗

การจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มนับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เนื่องจากการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ไม่ว่าจะเป็นสื่อการสอนที่เป็นการสื่อสารทิศทางเดียว เช่น คอร์สเรียนออนไลน์ Youtube การเรียนทางไกลผ่านดาวเทียม e-Learning หรือการสื่อสารสองทิศทาง เช่น Google Classroom, Zoom ล้วนแล้วแต่ต้องมีดิจิทัลแพลตฟอร์มเป็นตัวกลางเชื่อมโยงผู้สอนและผู้เรียนทั้งสิ้น ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์ม สามารถจำแนกออกเป็น ๖ รูปแบบ ดังนี้^{๑๕}

รูปแบบที่ ๑ Face to Face Driver เป็นรูปแบบที่จัดการเรียนการสอนในห้องเรียนตามปกติ โดยมีการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผสมผสานกับการเรียนออนไลน์ตามประเด็นที่กำหนดไว้เป็นครั้งคราว

รูปแบบที่ ๒ Rotation เป็นการจัดการเรียนรู้แบบหมุนเวียนตามประเด็นเนื้อหาและระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งในแต่ละประเด็นก็จะมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ต่างกัน แต่จะต้องมีอย่างน้อยหนึ่งประเด็นที่มีการจัดการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีหรือดิจิทัลแพลตฟอร์ม

รูปแบบที่ ๓ Flex เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถปรับตารางกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตามความต้องการ โดยเน้นการเรียนรู้แบบออนไลน์เป็นหลักที่มีผู้สอนให้การสนับสนุนและจัดการเรียนการสอนอย่างยืดหยุ่นตามความจำเป็น^{๑๖}

รูปแบบที่ ๔ Online Lab เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ใช้ห้องปฏิบัติการทางเทคโนโลยีอย่างเต็มรูปแบบ อาจมีการพบปะกับผู้สอนเป็นครั้งคราว แต่จะเน้นการเรียนในห้องเรียนออนไลน์เป็นหลัก

รูปแบบที่ ๕ Self-blended เป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยตัวเองตามประเด็นหรือหลักสูตรที่กำหนด ซึ่งจะมีโปรแกรมควบคุมหลักอยู่ที่ห้องปฏิบัติการตามรูปแบบที่ ๔ ที่จะคอยควบคุมและอำนวยความสะดวก

รูปแบบที่ ๖ Online Driver เป็นการเรียนรู้แบบผสมผสานที่เต็มรูปแบบโดยมีการเรียนแบบออนไลน์ทั้งผู้เรียนและผู้สอนตามหลักสูตรที่กำหนด ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลแพลตฟอร์มมีบทบาทสูงมากต่อการจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้ เช่น การเรียนในห้องเรียนเสมือน (Virtual Classroom)

การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับทฤษฎีการเชื่อมโยงความรู้ โดยเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานการเรียนแบบเผชิญหน้า (Face to Face) เข้ากับการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เปรียบเหมือนเป็นการสร้างสมดุลระหว่างการจัดการเรียนรู้ในยุคดั้งเดิมกับการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ซึ่งแนวคิดนี้จะยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมีการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนตามปกติ ร่วมกับการ

^{๑๕} Horn, B.M. & Staker, H., *The Rise of K-12 Blended Learning*, Innosight Institute, 2011. (Unpublished Paper).

^{๑๖} สุทธิพร แพนทอง, “ทฤษฎีและการเรียนรู้ในโลกยุคดิจิทัล : ทฤษฎีเชื่อมโยงความรู้และการเรียนรู้แบบผสมผสาน”, *วารสารสวนสุนันทาวิชาการและวิจัย*, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๓) : ๑-๑๔.

เรียนผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งทั้งผู้สอนและผู้เรียน รวมถึงเพื่อนร่วมชั้นเรียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์กันได้ตลอด ในส่วนขององค์ประกอบของการเรียนแบบผสมผสานมี ๕ ข้อ ดังนี้^{๑๗}

๑) เหตุการณ์สด (Live Events) ผู้สอนมีการบรรยายสดโดยมีผู้เรียนร่วมชั้นเรียนหลายคน หรือจะเป็นการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบห้องเรียนเสมือน (Virtual Classroom) ก็ได้

๒) การเรียนเนื้อหาแบบออนไลน์ (Online Content) ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองได้ทุกที่ทุกเวลาตามความสะดวกและความพร้อมหรืออัตราการเรียนรู้ของแต่ละคน (Self-paced Learning)

๓) การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ (Collaboration) ผู้เรียนสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้สอนและผู้เรียนคนอื่นผ่านระบบออนไลน์ เช่น e-Mail, Chat, Blogs เพื่อตั้งคำถาม ตอบคำถาม และแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ได้

๔) การวัดและประเมินผล (Assessment) เพื่อประเมินประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้และความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของผู้เรียน และนำผลการประเมินที่ได้มาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น โดยจัดให้มีการวัดและประเมินก่อนเรียนและหลังเรียน

๕) วัสดุสนับสนุนการเรียนการสอน (Performance Support Materials) เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะใช้ในการสืบค้นหาข้อมูล และสร้างการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น

ทั้งนี้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มควรคำนึงถึงความพร้อมของโครงการพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยี เช่น อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ความพร้อมของผู้สอนในการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี รวมถึงวิธีหรือกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งจะมีความแตกต่างกับการสอนแบบเผชิญหน้าอย่างแน่นอนและที่สำคัญผู้เรียนจะต้องอยู่ในวัยที่เหมาะสมและมีความพร้อมจะรับการถ่ายทอดความรู้ผ่านเทคโนโลยี เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด

๒.๔ แนวคิดการอยู่ร่วมกันในสังคมในสังคมพลวัต

๒.๔.๑ แนวคิดการอยู่ร่วมกัน

การปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเหมาะสมต่อกันเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยเฉพาะสังคมที่มีลักษณะเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม เช่น สังคมไทยนั้น สมาชิกในสังคมยังจำเป็นต้องเรียนรู้การปฏิบัติตนให้กลมกลืนไปกับความแตกต่าง เพื่อป้องกันความแตกแยกที่อาจเกิดขึ้นตามมา การอยู่ร่วมกันยังเป็นการอยู่ร่วมกันของกลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ หรือในประเทศก่อนแล้ว กับประชากรกลุ่มที่ย้ายถิ่นเข้าไปอยู่ ถ้ามีการขจัดความแตกต่างระหว่างสองกลุ่มเพื่อให้รวมเข้าด้วยกัน ได้เรียกว่าเป็นการรวมเข้าด้วยกัน (Integration) ในทางตรงข้ามการแบ่งแยก

^{๑๗} Carman, J. M., **Blended learning design: Five keys ingredients**, [online], Search: <http://www.agilantlearning.com/pdf/Blended%20L.pdf> [August 10, 2022].

ระหว่างประชากรสองกลุ่มในการอยู่ร่วมกันเรียกว่า การแบ่งแยก (Segregation) สิ่งแวดล้อม การอยู่ร่วมกันแบ่งออกเป็น

๑) การอยู่ร่วมกันแบบพหุนิยม หรือ Pluralism คือ แนวคิดที่เน้นแนวทางเรื่องความหลากหลายของกลุ่มคน สังคมและวัฒนธรรม เช่น ความหลากหลายทางสังคมของชนชั้น อาชีพ ความคิด อุดมคติ วิถีชีวิต ให้ความสำคัญแก่ความแตกต่างและบทบาทที่ถูกหลงลืมหรือละเลยในสังคมมาแต่เดิม เช่น ในทางอุดมคติความคิด การเรียกร้องของกลุ่มสิทธิต่าง ๆ เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มอนุรักษ์ สภาพแวดล้อม ความต่างทางอาหาร ความต่างทางอาชีพ และเรื่องของพหุนิยมในระดับปัจเจก เช่น การเปิดเผยตัวของกลุ่มเกย์ เลสเบี้ยน การอยู่ก่อนแต่ง การยอมรับความเท่าเทียมของสตรี ความเป็นตัวตนของวัยรุ่น ฯลฯ

๒) สังคมพหุลักษณะหรือพหุสังคม (Plural Society) หมายถึงกลุ่มสังคมที่แยกย่อยออกเป็นกลุ่มภาษา กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มศาสนาหรือเชื้อชาติต่าง ๆ และกลุ่มชุมชน ซึ่งเป็นคำเดียวกับ Multicultural society หรือ สังคมหลากหลายวัฒนธรรมที่นำมาใช้กับรัฐที่มีความแตกต่างหลากหลายในสหรัฐอเมริกา ซึ่งแนวคิดแบบ Multiculturalism นี้เป็นการมองความหลากหลายด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมเป็นเกณฑ์แต่ในสังคมสมัยโลกยุคอาณานิคม เช่น พม่าหรืออินโดนีเซียซึ่งมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ซึ่งไม่เป็นแต่เพียงผู้ที่มีรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่ต่างกันแต่รวมถึงความหลากหลายของสถาบันที่เป็นทางการในระบบเครือญาติ ศาสนา การศึกษา การผลิตซ้ำ และทางเศรษฐกิจ ซึ่งกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้เมื่อพบปะหรือแลกเปลี่ยนสินค้ากันมักจะเกิดการแข่งขันหรือมุ่งหาประโยชน์จากกลุ่มอื่นมากกว่าจะมีอุดมการณ์ร่วมกัน จึงต้องมีการกำหนดกลไกทางสังคมเพื่อป้องกันความวุ่นวายในการอยู่ร่วมกัน

๓) การปกครองแบบพหุนิยม หรือ Pluralism คือ แนวคิดในการจัดสรรอำนาจให้กับกลุ่มหรือองค์กรย่อยหลายกลุ่ม ซึ่งตรงกันข้ามกับการปกครองแบบ รัฐเดี่ยว (Unitary State) ในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยเสรีนิยมสมัยใหม่ที่ประกอบด้วยกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มอำนาจหลายกลุ่มจะมีการจัดสรรผลอำนาจเหล่านั้นหรือมีการช่วงชิงอำนาจกันอยู่ตลอดเวลาและการกระจายอำนาจก็มักจะเกิดความไม่เป็นธรรมอยู่เสมอ จึงต้องปรับเปลี่ยนวิธีการมองแต่ประโยชน์เรื่อง “วัฒนธรรมเดียว” และรัฐเดี่ยว มาเป็น “พหุนิยมทางวัฒนธรรม” โดยจำเป็นต้องมองว่า ไม่มีต้นแบบวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว เช่น ไม่มีแต่วัฒนธรรมไทยที่เป็นวัฒนธรรมหลวงเป็นหลักเพียงอย่างเดียว แต่มีความหลากหลายมากมายอยู่ร่วมกันด้วย

๔) พหุนิยมทางการเมือง หรือ Political pluralism เป็นความรู้ในระดับสามัญสำนึกว่า ในสังคมจะต้องมีความแตกต่างกัน แนวคิดดังกล่าวได้ถูกนำไปใช้ในวงกว้างในการเมือง ถือว่าเป็นสิ่งที่บ่งชี้ความเป็น ประชาธิปไตยสมัยใหม่ เพื่อผลประโยชน์ของพลเมือง เป็นเครื่องหมายแสดงถึงจุดยืนของรัฐและอำนาจรัฐ และถือกันว่าแนวคิดดังกล่าวเป็นรูปแบบเหมาะสมในการกระจายอำนาจในสังคมในระบบประชาธิปไตย แนวคิดพหุนิยมเป็นแนวทางขึ้นเพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขบนความขัดแย้งของผลประโยชน์ ความเชื่อและการใช้ชีวิตที่แตกต่างกันซึ่งทำให้แนวคิดพหุนิยมแตกต่างจากแนวคิดรวมเข้าสู่ศูนย์กลาง เพราะแนวคิดพหุนิยมเชื่อว่า สมาชิกในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้หากมีการเจรจาอย่างสันติปัญหาความขัดแย้งทางด้านเชื้อชาติในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน การเหยียดหยาม การใช้ความรุนแรงโดยอำนาจรัฐหรือในระบบยุติธรรม จึงควร

คงสิทธิในระดับและรูปแบบต่าง ๆ ของพลเมืองไว้ คือ สิทธิในการปกครองตนเองในระดับต่าง ๆ เคารพสิทธิทางวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการเข้าร่วมและมีโอกาสประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจ การเมือง ในสังคมใหญ่เพื่อนำไปสู่การบูรณาการผสมผสาน (Integration) สู่สังคมใหญ่ในที่สุดและสิทธิการมี ตัวแทนพิเศษของกลุ่มย่อยที่มักจะมีโอกาสหรือถูกละเลยเสมอการปรับเปลี่ยนวิธีการแบบ “Assimilation หรือการกลืนกลาย” ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างรัฐ-ชาติในหลายสังคมที่ ทำลาย กีดกัน บังคับวัฒนธรรมกลุ่มย่อยให้กลายมาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสังคมใหญ่ มาเป็น “Integration หรือการบูรณาการผสมผสาน” จะเป็นวิธีที่ทำให้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคน ชาติพันธุ์ต่าง ๆ ลดลงกว่าเดิม เพราะมุ่งเพื่อนำสังคมไปสู่การตระหนักรู้ถึงการรวมอยู่ร่วมกันและ ความเป็นหนึ่งเดียวกันของสังคมทั้งหมด อันหมายถึงรัฐชาติหรือประเทศนั่นเอง ลัทธิล่าอาณานิคมที่ ขยายไปทั่วโลก ทำให้เกิดการใช้อคติทางชาติพันธุ์ (Ethnocentrism) เป็นพื้นฐานในการแยกแยะ ความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยแบ่งผู้คนตามสีผิวและเชื้อชาติ (Race) ก่อให้เกิดลัทธินิยมเชื้อชาติ อย่างสุดโต่งหรือ ลัทธิเหยียดเชื้อชาติ (Racism) อันเป็นสาเหตุของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide) ของผู้ที่ถือถือว่าตนเป็นกลุ่มที่เหนือกว่าผลกระทบจากการสร้างภาพลวงดังกล่าว ทำให้นักมานุษยวิทยา เสนอให้หันมาเน้นการศึกษาเกี่ยวกับ ความเป็นชาติพันธุ์ (Ethnicity) ในช่วงหลังจากปี ค.ศ. ๑๙๗๐ เพราะเป็นกระบวนการแสดงความเป็นตัวตนทางวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชน แทน การจัดลำดับเชื้อชาติตามสีผิว ซึ่งถือเป็นกระบวนการกีดกันทางสังคม โดยเสนอให้เรียกกลุ่มชน ที่ แสดงความแตกต่างทางวัฒนธรรมว่า กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Groups) แทนคำว่า ชนเผ่า (Tribe) ที่ แฝงไว้ด้วยนัยยะเชิงดูถูก “การเมืองของความเป็นชาติพันธุ์” (Political Ethnicity) โดยเฉพาะใน สังคมไทยในช่วงแรกของกระบวนการสร้างรัฐ-ชาติ ผลักดันให้คนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อยู่ห่างไปจาก ศูนย์กลางหรือถูกลดความเห็นว่าไม่เหมือนกับพวกตน โดยนัยยะของการดูถูกและการกีดกันอัน เนื่องจากการเป็นผู้อยู่ในสังคมและวัฒนธรรมบริเวณศูนย์กลาง จนเกิด “ความเป็นอื่น (The Otherness)” การสร้างภาพดังกล่าวทำให้เกิดสภาพของ” ความเป็นชายขอบ (Marginality) ทาง สังคม ที่สำคัญที่สุดก็คือ สภาพเช่นนี้อาจจะเกิดขึ้นแก่กลุ่มคนที่ถูกทอดทิ้งและไม่ได้อยู่ห่างไกล ศูนย์กลางแต่อย่างใดได้เช่นกัน นับเป็นกระบวนการกีดกันให้กลุ่มคนที่อยู่ห่างไกลเหล่านั้น ต้องสูญเสีย สิทธิต่าง ๆ ที่ควรได้รับจากการพัฒนาของรัฐ โดยเรียกสภาพเช่นนี้ว่า “กระบวนการสร้างสภาวะความ เป็นชายขอบ (Marginalization)” เมื่อมีเหตุดังกล่าวจึงตามมาด้วยกระบวนการเปิดพื้นที่ทางสังคม และวัฒนธรรม (Social and Cultural Space) ของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อตอบโต้อคติและสร้างความ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่ตน เป็นการตอบโต้และกำหนดนิยามความเป็นกลุ่มของตนด้วยตนเอง แทนที่จะมีเพียงอำนาจจากศูนย์กลางหรืออำนาจรัฐเป็นผู้จัดการเท่านั้น โดยรวมตัวกันเพื่อเรียกร้อง สิทธิต่าง ๆ การออกมาแสดง ความมีตัวตนทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) ด้วยการสร้างอัตลักษณ์ ของตน สร้าง สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Rights) รวมทั้งภูมิปัญญาความรู้ (Indigenous Knowledge) ซึ่งเป็นสิทธิของท้องถิ่นที่รัฐในระบบประชาธิปไตยจะต้องยอมรับการทำความเข้าใจ สภาพดังกล่าวก็เสมือนดาบสองคม เพราะอาจจะเปลี่ยนจากการมองแบบอคติเป็นการมองแบบหยุด นิ่งตายตัว ไม่เห็นความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง หรือการสร้างภาพตัวแทน (Representation) ของ กลุ่มชาติพันธุ์ทำให้การทำความเข้าใจในลักษณะที่เป็นความเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Mobility) ร่วมกันไปด้วย จึงเป็นสิ่งที่ยากและต้องทำความเข้าใจและใช้เวลาในการศึกษากลุ่มสังคมนั้น ๆ ใน

ระยะเวลายาวนานและใช้ความรู้อย่างรอบด้าน ประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับพหุสังคมเกี่ยวข้องกับเนื้อหาเรื่องอำนาจอธิปไตย เอกราช ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและสถาบันศาสนาและการปรับตัวของกลุ่มต่าง ๆ เพื่ออยู่ร่วมกันภายใต้ศูนย์กลางอำนาจเดียวกัน

๕) พหุลักษณะทางและวัฒนธรรม อย่างแพร่หลายการพูดถึงแนวคิดชาตินิยมจึงถูกมองว่าไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันแต่แนวคิดในเรื่องของชาตินิยมจะถูกนำมาใช้เพื่อสนับสนุนกลุ่มผลประโยชน์ที่ไม่ใช่รัฐมากขึ้น เพราะปัจจุบันนี้กำลังอยู่ในภาวะที่สังคมมีแนวคิดเรื่องปัจเจกนิยม หรือ Individualism มากขึ้น ผู้คนในโลกแบบโลกาภิวัตน์อยู่ในภาวะไร้รัฐ ไร้เส้นแบ่งพรมแดนและไร้สังคมมากขึ้น ความเป็นกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ผสมกับแนวคิดเรื่องชาตินิยมแบบในอดีต กลายเป็นข้ออ้างในการรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มมีความหมายมากกว่ารัฐชาติหรือบ้านเกิดเมืองนอนหรือมาตุภูมิอันเป็นพื้นที่ทางสังคมวัฒนธรรมและการเมืองที่จะถูกกลืนรอน สันตะเทือนไปถึงอำนาจรัฐที่จะกระทบกระเทือนเนื่องจากกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มต่าง ๆ ที่มีมากขึ้น

องค์ประกอบของการอยู่ร่วมกันของสังคมมนุษย์มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

๑) ประชากร จะต้องมีความจำนวนตั้งแต่ ๒ ขึ้นไปสังคมที่มีขนาดเล็กที่สุดคือ ครอบครัวที่มีพ่อ-แม่ หรือ พ่อ-แม่-ลูก ในขณะที่ชุมชนหรือหมู่บ้านจะมีสมาชิกเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นอำเภอ จังหวัด ภาค ประเทศ ตลอดจนสังคมโลก ที่มีประชากรอาศัยอยู่ร่วมกัน

๒) ความสัมพันธ์ ประชากรหรือสมาชิกในสังคมนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

๓) พื้นที่หรืออาณาเขต คนในสังคมจะอาศัยอยู่ในบริเวณแห่งใดแห่งหนึ่ง พื้นที่อาจมีขนาดจำกัด เช่น บริเวณบ้านของครอบครัวหนึ่งหรือบริเวณกว้างขวาง เป็นอำเภอหรือจังหวัดโดยไม่ถูกจำกัดพื้นที่ เช่น การสื่อสารระหว่างบุคคลทางอินเทอร์เน็ต

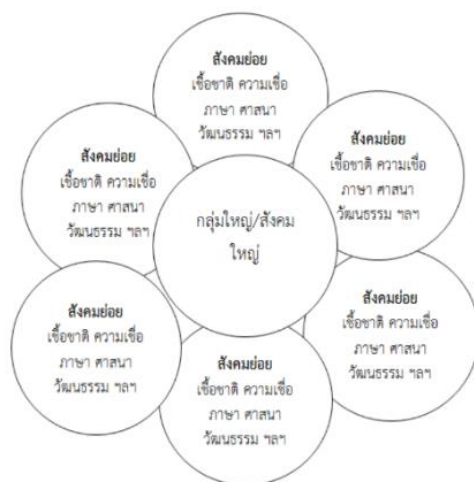
๔) การจัดระเบียบทางสังคม การอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น สมาชิกจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือบรรทัดฐานที่ควบคุมตามตำแหน่ง สิทธิและหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคน บรรทัดฐานทางสังคมจะมีระบบแบบแผน เป็นที่ยอมรับและเข้าใจร่วมกันของคนในสังคม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

๕) การมีวัฒนธรรมของตนเอง เมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นเหล่าภายใต้สภาพแวดล้อมเดียวกันทั้งทางกายภาพและประวัติศาสตร์ พวกเขาได้สร้างวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ ก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของตนเอง

๒.๔.๒ แนวคิดสังคมพหุวัฒนธรรม

จากความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ซึ่งส่งผลให้มนุษย์แสวงหาเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างรุนแรงและนำไปสู่การไม่ยอมรับความหลากหลายในประเด็นของชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อความศรัทธา การเมือง หรือวิถีชีวิต ที่กล่าวมาล้วนเป็นปมปัญหาที่สำคัญซึ่งอาจเรียกได้ว่า เป็นรากเหง้าของปัญหาต่าง ๆ อย่างกรณีปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งที่มีนักวิชาการ หน่วยงาน หรือองค์กรต่าง ๆ รวมถึงรัฐบาลได้ระดมความคิดและงบประมาณเป็นจำนวนมหาศาลเพื่อแก้ไขเยียวยาต่อปัญหาดังกล่าวแต่จนบัดนี้ก็ยังไม่สามารถแก้ไขได้หากแต่ยังมีความรุนแรงเกิดขึ้นอยู่เป็นระยะ ๆ

คำว่า “พหุวัฒนธรรม” (Multiculturalism) ไม่ได้เป็นคำใหม่ในแวดวงสังคมวิชาการ แต่เป็นคำใหม่ที่มีความสำคัญต่อคนไทยและสังคมไทยเป็นอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันที่ทุกเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมล้วนมีความหลากหลายและซับซ้อน ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่แตกต่างกันในสังคมเดียวกัน ย่อมนำไปสู่แนวคิดทางสังคมที่หลากหลาย และจุดนี้เองที่แสดงให้เห็นถึงความแปลกแยกของหน่วยทางสังคมที่แต่ละกลุ่มจะมีแนวคิด ทักษคติอำนาจ หรือลักษณะการปกครองเป็นของตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องเหมือนกับของกลุ่มชนอื่น หรือการมีรูปแบบมาตรฐานการบังคับใช้หรือการตัดสินใจเช่นเดียวกับบรรทัดฐานที่รัฐชาติหรือรัฐบาลกลางเป็นผู้กำหนด ทุกสังคมประกอบด้วย กลุ่มชนที่หลากหลาย โดยแต่ละกลุ่มชนต่างพยายามค้นหาค่านิยมเพื่อสร้างสรรค์สังคมและสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นของตนเอง เมื่อสังคมมีความหลากหลายถามว่าผู้คนจะอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้อย่างไร สำหรับประเทศไทย กรณีที่มีความคิดเห็นที่แตกต่าง มีทัศนคติที่ไม่ตรงกันจนบางครั้งนำไปสู่ความขัดแย้งและเกิดความวุ่นวายอย่างในอดีตที่ผ่านมาไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ หรือการกระชัฟพื้นที่ที่สี่แยกราชประสงค์ คงเป็นบทเรียนที่ต้องจดจำของสังคมไทยเป็นอย่างดี ความหลากหลาย (Pluralism) ที่เกิดขึ้นโดยครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ รวมถึงประเด็นของพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่ทุกคนหรือทุกสังคมล้วนต่างมีวัฒนธรรมของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมเดี่ยวหรือวัฒนธรรมร่วมที่ยึดถือปฏิบัติของการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน ย่อมมีผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การทำความเข้าใจถึงธรรมชาติของพหุวัฒนธรรม เป็นประเด็นสำคัญต่อการทำความเข้าใจถึงประเด็นย่อยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรมในปัจจุบัน โดยเริ่มต้นจากแนวคิดที่ว่า บุคคลแต่ละคนเป็นสมาชิกของกลุ่มชนที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมเป็นของตนเองและจากกลุ่มชนหลาย ๆ กลุ่มที่รวมตัวกันจนกลายเป็นสังคมใหญ่เมื่อเป็นสังคมใหญ่ก็就会有ความหลากหลายในวิถีปฏิบัติมากขึ้น การอยู่รอดของกลุ่มชนแต่ละกลุ่มเกิดจากการมองเห็นคุณค่าของกระบวนการคิดและสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นจากการสร้างของวัฒนธรรม ปัจจัยทางศาสนา เชื้อชาติเพศ อายุชนชั้นทางสังคม รวมถึงการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยที่กำหนดความเชื่อ ความรู้สึกและการกระทำของบุคคลในลักษณะต่าง ๆ ของกลุ่มชนในสังคม และลักษณะที่สำคัญของพหุวัฒนธรรม ก็คือ การที่บุคคลแต่ละคน เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มชนหนึ่งและเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มชนอื่น ๆ ด้วย อาจมีความชัดเจนหรือไม่ก็ได้

ภาพที่ ๒.๒ ระบบทางสังคม^{๑๘}

ระบบทางสังคม (Social System) นั้น ประกอบด้วยบุคคลกลุ่มต่าง ๆ แต่ละกลุ่มก็จะมี ความหลากหลาย เช่น ความหลากหลายทางเชื้อชาติ ความเชื่อ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม บุคคลแต่ละคนอาจเป็นสมาชิกของกลุ่มชนได้มากกว่ากลุ่มชนเดียว ลักษณะของการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตด้วยความสลับซับซ้อนในแนวปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สมาชิกทุกคนของกลุ่มชนจะต้องให้เกียรติ เคารพ ยอมรับถึงความแตกต่างในวิถีปฏิบัติของแต่ละคน แต่ละกลุ่มชน หรือแม้แต่ในสังคมที่ใหญ่ขึ้น และนี่คือ ลักษณะหรือธรรมชาติของความเป็นพหุวัฒนธรรม ซึ่งล้วนต่างมีความหลากหลาย มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับทุกคน ดังนั้น ทุกคนจึงจำเป็นต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจในรายละเอียดทุกแง่มุม เพราะเมื่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น รูปแบบหรือวิถีชีวิตของทุกคนจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้และทำความเข้าใจจึงเป็นความสำคัญยิ่ง

เมื่อกล่าวถึงการอยู่ร่วมกันเป็น “สังคม” ของมนุษย์ แม้จะเป็นการรวมตัวกันของ “คน” ที่ตั้งอยู่บนปัจจัยพื้นฐานทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมที่เหมือนกันทุกประการ มีอัตลักษณ์ ตลอดจนค่านิยมของสังคมเป็นหนึ่งเดียวกัน แต่แท้ที่จริงแล้วเมื่อพิจารณาลึกลงไปถึงระดับปัจเจกบุคคลจะเห็นว่าแต่ละคนในสังคมนั้นมีความแตกต่างหลากหลายทั้งในแง่ของความคิดและพฤติกรรม ไม่ประการใดก็ประการหนึ่งอย่างไม้อาจหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้ ความแตกต่างหลากหลายเหล่านั้นอาจเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัยทั้งจากมิติทางด้านกายภาพ รวมทั้งมิติทางจิตใจอันเป็นผลมาจากการหล่อหลอมเลี้ยงดูจากหน่วยย่อยของสังคมในระดับครอบครัว หรือแม้กระทั่งจากประสบการณ์การใช้ชีวิตของแต่ละบุคคลในแต่ละช่วงวัยก็อาจส่งผลให้แม้กระทั่งคนที่มาจากครอบครัวเดียวกันก็อาจมีความแตกต่างทางความคิด มีความหลากหลายทางพฤติกรรมมีความชื่นชอบและความคาดหวังที่แตกต่างกันออกไปได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม ยิ่งหากสังคมใดเกิดจากการรวมตัวของคนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติศาสนา และวัฒนธรรมด้วยแล้ว จะยิ่งทำให้ความแตกต่างหลากหลายในสังคมนั้นมีมาก ประเด็นการจัดการความแตกต่างหลากหลายของพลเมืองจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายของรัฐอย่างยิ่งในการที่จะต้องแสวงหาหนทางจัดการให้แต่ละกลุ่มคนที่มีความแตกต่างหลากหลายดังกล่าวรวมตัว

^{๑๘} สิทธิโชค ปาณะศรี และคณะ, “พหุวัฒนธรรมในมุมมองของปรัชญาหลังนวยุค”, วารสารเซนต์จอห์น, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๒๘ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๑) : ๓๑-๔๖.

กันโดยมีจุดเชื่อมระหว่างกันจนสามารถเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียว มีความกลมเกลียวสามัคคี สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขพร้อมทั้งมีสำนึกของความเป็นชาติเป็นเจ้าของประเทศที่พร้อมจะร่วมแรง ร่วมใจเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศได้ต่อไป

๒.๔.๓ แนวคิดพลวัตกลุ่มกับพื้นฐานการทำงานร่วมกัน

พลวัต (Dynamic) เป็นการเคลื่อนไหว หรือไม่คงที่ (Not Static) สามารถปรับเปลี่ยนให้ทันเหตุการณ์ และเปิดโอกาสให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะระหว่างผู้รับสาร ในขณะที่ สื่อคงที่ (Static Media) เช่น หนังสือพิมพ์ ที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนใด ๆ หลังจากเขียนเสร็จแล้ว ก็ยังคง เป็นสื่อคลาสสิก และได้รับการยอมรับในสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับจำนวนประชากร พฤติกรรมของสมาชิกในสังคม โครงสร้างสังคม และแบบแผนของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและแบบแผนทางวัฒนธรรม

พลวัตกลุ่มอาจเรียกเป็นอย่างอื่น เช่น “กลุ่มสัมพันธ์” “กระบวนการกลุ่ม” “พลังกลุ่ม” ซึ่งมาจากคำภาษาอังกฤษหลายคำที่มีความหมายเป็นอย่างเดียวกัน แต่ใช้คำต่างกันตามวาทกรรมของกลุ่มผู้ศึกษารวบรวมความรู้ เช่น “Group dynamics” “Group process” “Group psychology” ประสิทธิภาพของกลุ่มนั้นขึ้นกับพลวัตกลุ่มหรือพลังที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในมิติต่าง ๆ หรือโครงสร้างด้านต่าง ๆ ของกลุ่ม การได้สังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมของกลุ่มตามองค์ประกอบ และโครงสร้างหลักของกลุ่ม จะช่วยให้เกิดความเข้าใจกลุ่มและหาทางเพิ่มประสิทธิภาพของกลุ่ม โดยมุ่งพิจารณากระบวนการกลุ่มว่าดำเนินไปในลักษณะใด มีผลต่อประสิทธิภาพของกลุ่มในทางใด กลุ่มควรได้รับการออกแบบหรือ การช่วยเหลือในรูปแบบใดบ้าง จึงจะเป็นกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

โดยธรรมชาติในกลุ่มจะมีทั้งโครงสร้างการสื่อสารแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ หรือแบบโดยธรรมชาติ

๑) โครงสร้างการสื่อสารแบบทางการ มักเป็นไปตามโครงสร้างของอำนาจที่เป็นทางการมีการสื่อสารหลายลักษณะ ได้แก่ การสื่อสารจากผู้มีตำแหน่งสูงสู่ผู้มีตำแหน่งต่ำกว่า มักเป็นเรื่องของการให้นโยบาย แนวปฏิบัติ การสั่งงาน การกำกับ ควบคุม การสื่อสารจากผู้มีตำแหน่งต่ำสู่ผู้มีตำแหน่งสูงกว่า จะเป็นการสื่อสารในเรื่องของการเสนอข้อมูล ขออนุญาตหรือขออนุมัติ และการสื่อสารกันในผู้มีตำแหน่งระดับเดียวกันซึ่งเป็นเรื่องของการขอความร่วมมือประสานงาน

๒) โครงสร้างการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ ก็จะเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางอำนาจที่ไม่เป็นทางการเช่นกัน เช่น คนที่มีสถานภาพใกล้เคียงกันมักมีการสื่อสารกันมากกว่า คนที่มีภาวะผู้นำในเรื่องใดมักได้รับการสื่อสารในเรื่องที่เกี่ยวข้องมากกว่า นอกจากนี้กลุ่มคนที่มีความชอบพอกันเป็นส่วนตัว ค่านิยมเป็นอย่างเดียวกันมักมีการสื่อสารกันมากกว่า ทั้งยังมีแนวโน้มที่จะคล้อยตามกันมากกว่า การสื่อสารในรูปแบบนี้ขึ้นกับปัจจัยหลายประการ และยากจะหากฎเกณฑ์ตายตัวได้ต้องอาศัยประสบการณ์ของบุคคลในการตั้งข้อสังเกตคาดเดาและเก็บข้อมูล หรือวิจัยเพิ่มขึ้น

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารมีหลายประเภทการออกแบบการสื่อสารให้เหมาะสมกับกลุ่มต้องใช้หลักการการสื่อสารบนพื้นฐานของการเคารพในความเป็นเอกัตบุคคลและการเท่าเทียมกัน ในสมาชิกภาพของกลุ่ม การยอมรับ ให้เกียรติกันและเห็นคุณค่าในกันและกัน ในอันที่จะร่วมกันแก้ปัญหาหรือพัฒนากลุ่ม หรือกล่าวอย่างง่ายว่าใช้หลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยในการออกแบบโครงสร้างการสื่อสารในกลุ่ม เช่น มีการสื่อสารแบบสองทาง สื่อสารเป็นเครือข่ายในรูปแบบ ที่จะทำ

ให้เกิดความเข้าใจการรับรู้โดยชัดเจนและทั่วถึง จัดโอกาสให้มีการสื่อสารทุกช่องทาง สมาชิกพัฒนาทักษะการสื่อสารทั้งการพูด การเขียน การอ่านอย่างชัดเจน ตรงไปตรงมา มีการรับฟังอย่างแท้จริง มีการป้องกันและแก้ปัญหาการสื่อสารกันด้วยสติข้อนี้ อันเป็นการสื่อสารที่มุ่งสู่จุดมุ่งหมายส่วนตัวหรือจุดมุ่งหมายของกลุ่มย่อยในกลุ่มใหญ่ เป็นต้น

ในการทำงานกลุ่ม จึงมีแนวทางที่ควรพิจารณาโครงสร้างด้านการสื่อสารในกลุ่ม ดังนี้

๑) กลุ่มมีรูปแบบการสื่อสารเป็นแบบใดบ้างทางการ/ไม่เป็นทางการ สื่อสารทางเดียว/สองทางเลือกใช้เครือข่ายการสื่อสารแบบใด รูปแบบที่ใช้ตายตัวหรือมีความยืดหยุ่น

๒) วิธีการการสื่อสารเป็นแบบใดบ้าง (ประชุม ประกาศ บอกกล่าว อภิปราย รับฟังความคิดเห็น) สมาชิกทราบโดยทั่วถึงหรือไม่ มีการทบทวนเพื่อความเข้าใจอย่างกระจ่างหรือไม่ มีความชัดเจนเพียงใดและโปร่งใสหรือไม่

๓) การสื่อสารแบบทางการกับการสื่อสารไม่เป็นทางการส่งเสริมหรือขัดแย้งกัน สมาชิกคนใดเป็นศูนย์กลางของการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ สมาชิกส่วนใหญ่และส่วนน้อยมีทัศนะต่อสมาชิกคนนั้นอย่างไร

๔) บรรยากาศการสื่อสารของกลุ่มเป็นอย่างไรบ้าง สมาชิกมีการเสนอความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาหรือไม่ มีการรับฟังกันในทุกฝ่ายหรือไม่ มีการส่งเสริมให้มีการสื่อสารอย่างเปิดเผยและโปร่งใสหรือไม่

๕) มีข่าวลือในกลุ่มมาก/น้อย ส่วนใหญ่เรื่องอะไรมีความพยายามจัดการกับข่าวลืออย่างไร

ในการทำงานกลุ่ม จึงมีแนวทางที่ควรพิจารณาโครงสร้างด้านสังคมมิติในกลุ่มดังนี้

๑) กลุ่มมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันหรือไม่ต่างแสดงและรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มหรือไม่ มีการสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาหรือไม่ อดทนต่อความขัดแย้งและหาทางแก้ไข หรือ ถอยห่างไม่รับผิดชอบ

๒) มีกลุ่มเล็กในกลุ่มใหญ่หรือไม่ แต่ละกลุ่มมีความสัมพันธ์กันอย่างไร มีสมาชิกผู้ใดเป็นผู้ประสานระหว่างกลุ่มเล็ก ๆ เหล่านั้นหรือไม่ มีการเมืองระดับใด

๓) สมาชิกแต่ละคนมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างไร ใครสนิทสนมกัน ใครเป็นศูนย์กลางของกลุ่มใครมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นมากกว่า ส่วนตัวเขาจงรักภักดีต่อกลุ่มหรือเป็นปฏิปักษ์

การทำงานร่วมกันด้วยพลังกลุ่ม : เพื่อเพิ่มคุณค่าในชีวิต เพิ่มประสิทธิภาพของงาน จากการวิเคราะห์โครงสร้างกลุ่มด้วยการสังเกตพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มตามที่ได้กล่าวมานี้ เป็นรากฐานสำคัญในการทำงานกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของกลุ่มทำงาน ที่ร่วมกันทำในหน่วยงาน ในองค์กรหรือการทำงานเฉพาะกิจที่แยกเป็นงานโครงการ งานกลุ่ม ๕ส งานกลุ่มคุณภาพ หรือทีมงาน “สร้างเครือข่าย” หรือทำงานกลุ่มตามวิธีการของวิชาชีพ เช่น กลุ่มแนะแนว กลุ่มให้คำปรึกษา กลุ่มฝึกอบรม กลุ่มบำบัดรักษา ภายใต้อาชีพต่าง ๆ ที่ตั้งชื่อขึ้นมาตามวัตถุประสงค์เฉพาะในการทำงาน เช่น “กลุ่มผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวช” “กลุ่มเพื่อนผู้ให้คำปรึกษา” “กลุ่มพัฒนาทักษะชีวิต” “กลุ่มหยุดสูบบุหรี่” และอื่น ๆ ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจกลุ่มมากขึ้น สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกที่ทำให้เคยท้อแท้ไม่เห็นทางออกได้จากตัวอย่างความเข้าใจกลุ่มเช่นนั้นนอกจากจะลดความท้อแท้ในการทำงานกับกลุ่มแล้ว ยังช่วยให้เกิดความรู้สึกทำหายที่จะทำงานกับกลุ่มให้เกิด

ประสิทธิภาพสูงสุดและมีเจตคติต่อกลุ่มในทิศทางที่ว่า “กลุ่มสร้างขึ้นโดยมนุษย์เพื่อรับใช้ตามวัตถุประสงค์ของมนุษย์” และมุ่งมั่นที่จะสังเกตพฤติกรรมกลุ่ม ปรับหรือวางแนวทางให้กลุ่มได้เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เกิดประโยชน์สูงสุด

หลักการสำคัญที่ทำให้กลุ่มมีพลวัตสูงสุดและเป็นพลังที่ขับเคลื่อนไปในทางที่พึงประสงค์นั้น นอกจากจะขึ้นกับคุณสมบัติ คุณลักษณะ และสมรรถนะ ของสมาชิกแล้ว ยังอยู่บนรากฐานของความเป็นประชาธิปไตยของสมาชิกที่มีการยอมรับซึ่งกันและกัน ให้เกียรติ เห็นคุณค่า แสดงพฤติกรรมด้วยการรับฟังกันและกันอย่างแท้จริง ให้โอกาสสมาชิกได้มีส่วนร่วมอย่างจริงแท้ และที่สำคัญที่สุดก็คือ กระบวนการดำเนินกลุ่ม ดังที่บทความนี้ได้นำเสนอมาให้ได้แนวทางในการวิเคราะห์กลุ่มพอสรุปสาระสำคัญดังนี้

๑) เป้าหมายของกลุ่ม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญควรได้มาจากการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของสมาชิกมีกระบวนการช่วยให้สมาชิกยอมรับและเข้าใจจุดมุ่งหมายอย่างกระจ่าง เพื่อให้สมาชิกทุกคนได้ตระหนักและยึดมั่นในเป้าหมายร่วมกัน

๒) การดำเนินงานเพื่อสู่เป้าหมาย เป็นบทบาทของสมาชิกทุกคน ทั้งผู้นำกลุ่มและผู้ตาม และต้องการการสื่อสาร การประสานงานที่ออกแบบมาอย่างดี สำหรับแต่ละกลุ่ม การคำนึงถึงการเอื้ออำนวยให้เกิดบรรยากาศ แห่งความไว้วางใจ เพื่อเอื้อให้สมาชิกได้ใช้ศักยภาพและแสดงบทบาทที่ส่งผลต่อจุดมุ่งหมายกลุ่ม

๓) ภาวะผู้นำ ไม่ใช่เรื่องจำกัดเพียงหัวหน้าแต่เป็นสิ่งที่สมาชิกทุกคนต้องพัฒนา

๔. ความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม ที่แสดงให้เห็นด้วยวิธีสังเกตเป็นพื้นฐานสำคัญของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่ม ที่อาจพัฒนาไปเป็นการเมืองในกลุ่มได้ และเป็นปัจจัยที่ควรคำนึงในการออกแบบการดำเนินกลุ่ม โดยให้สมาชิกได้แสดงความสมดุลทั้งความเป็นเอกัตบุคคลและการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

๕) ปทัสถานกลุ่ม เป็นมาตรฐานความประพฤติของสมาชิกในกลุ่มที่สะท้อนภาพของกลุ่มให้ปรากฏต่อสาธารณชน จึงต้องใส่ใจให้มีมาตรฐานสากล จึงจะทำให้กลุ่มเป็นที่ยอมรับ มีชื่อเสียงในทางที่ดีได้

๖) ชัยชนะของกลุ่มคือ ชัยชนะของสมาชิก ความต้องการของสมาชิกควรได้รับการตอบสนองเช่นเดียวกับจุดมุ่งหมายของกลุ่ม การสนับสนุนส่งเสริมสมาชิกให้ได้พัฒนาศักยภาพอย่างสูงสุด เป็นทั้งขวัญกำลังใจของสมาชิก และเป็นการสร้างความเจริญงอกงามให้กับกลุ่มเช่นกัน^{๑๔}

ชีวิตของกลุ่มเริ่มขึ้นด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน ในหลากหลายรูปแบบทั้งแบบคนหนึ่งกับคนหนึ่ง คนหนึ่งกับกลุ่ม หรือคนกลุ่มเล็กกับกลุ่มใหญ่ และอื่น ๆ จนเกิดเป็นรูปแบบที่คงที่ ซึ่งเรียกว่า โครงสร้างของกลุ่ม โครงสร้างสำคัญของกลุ่มที่ได้นำเสนอคือ โครงสร้างทางอำนาจ โครงสร้างทางบทบาท โครงสร้างทางปทัสถาน โครงสร้างทางการสื่อสาร และโครงสร้างทางสังคมมิติ ทุกกลุ่มมีโครงสร้างของกลุ่มเหมือนกัน แต่รูปแบบของโครงสร้างแต่ละด้านจะมีความแตกต่างกัน จนเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม

^{๑๔} บุหงา วชิระศักดิ์มงคล, “พลวัตกลุ่ม: พื้นฐานการทำงานร่วมกัน”, วารสารราชพฤกษ์, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (ตุลาคม ๒๕๕๕-มกราคม ๒๕๕๖) : ๖-๑๗.

๒.๕ ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) ในการบริหารจัดการหรือการดำเนินงานโครงการของรัฐ รวมถึงการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับชาติและระดับสากล การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นคุณค่าที่สำคัญที่มีต่อการพัฒนาประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participation Democracy) และเป็นหลักสำคัญของธรรมาภิบาลในการบริหาร ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารจัดการและการตัดสินใจในทุกนโยบายสาธารณะ เพื่อที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ส่วนรวมและก่อให้เกิดการพัฒนาสร้างสรรค์ในรูปแบบการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการพัฒนาและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมถือเป็นแนวคิดที่มีการแพร่หลายในวงการพัฒนาโดยมีฐานแนวคิดมาจากโลกตะวันตกโดยและถูกนำมาใช้ในทางสังคมวิทยา ปัจจุบันการมีส่วนร่วมถือเป็นฐานแนวคิดที่ได้ถูกนำมาใช้ในทุกวงการ โดยเฉพาะในระบบการบริหารราชการแผ่นดินยุคใหม่ที่เรียกว่าการบริหารราชการแผ่นดินเปิด (Open Governance) ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๕๐ และได้มีแผนปฏิบัติการเกิดขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งในการบริหารราชการแบบนี้รัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชน ภาคประชาสังคมและผู้มีส่วนได้เสียหรือมีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกฎหมายต่าง ๆ รวมถึงประชาชนจะต้องมีสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ประโยชน์ และสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมถึงมีสิทธิในการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ ดังรายละเอียดที่ได้ศึกษารวบรวมมาดังนี้

๒.๕.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม

ภายใต้กรอบความคิดที่จะสร้างความทันสมัยให้เกิดขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๖๐ หลายประเทศต้องการที่จะปรับเปลี่ยนชาวบ้านในพื้นที่ต่าง ๆ ให้เปิดรับเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ และให้ความสำคัญต่อความรู้พื้นถิ่นในฐานะความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคนั้น ๆ ที่จำเป็นจะต้องรับเอาเทคโนโลยีเข้าไปทดแทนในบางกรณีโดยอาศัยการแทรกซึม การกดดัน หรือที่ร้ายแรงที่สุดคือการครอบงำโดยภาครัฐหรืออำนาจเบี่ยงเบน ผลที่ตามมาทำให้ นักพัฒนา นักวิชาการ หรือนักเคลื่อนไหวภาคประชาชน (non-Government Organizations = NGOs) ได้ผนึกกำลังผลักดันกรอบความคิดในการพัฒนาที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้น ทั้งนี้การมีส่วนร่วมที่ว่่านั้น ไม่ใช่แค่การร่วมรับฟังนโยบายจากทางภาครัฐเท่านั้น หากแต่จะต้องสร้างการมีส่วนร่วมในลักษณะการเสริมสร้างพลัง (Empowerment) ให้เกิดขึ้นกับประชาชนหรือชาวบ้านและเป็นที่มาของการนิยามความหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นอย่างหลากหลายมิติ เป็นต้นว่า

การมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานที่เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าไปมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร หรือระดับประเทศ เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (Ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียนั้น ยินยอมปฏิบัติตาม (Compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (Commitment) ได้อย่างสมัครใจ เต็ม

ใจ และสบายใจ^{๒๐} ขณะเดียวกันยังหมายถึงการเข้าร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของโครงการพัฒนา การมีส่วนร่วมต้องเป็นไปในรูปที่ผู้รับการพัฒนาเข้ามามีส่วนกระทำให้เกิดการพัฒนาไม่ใช่เป็นผู้รับการพัฒนาตลอดไป ทั้งนี้ถือเป็นการเกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงและถาวร การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ใช่หมายความว่าเพียงการดึงประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมตามที่ผู้นำท้องถิ่นคิดหรือจัดทำขึ้น เพราะแท้จริงแล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนต่าง ๆ มีกิจกรรมและวิธีดำเนินงานของตนอยู่แล้ว ประชาชนมีศักยภาพที่จะพัฒนาหมู่บ้านของตนได้แต่ผู้บริหารการพัฒนา มักไม่สนใจสิ่งที่มีอยู่แล้วโดยพยายามสร้างสิ่งใหม่ขึ้นมาเพื่อให้ได้ชื่อว่าเป็นความคิดหรือโครงการของตน^{๒๑}

การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาถือเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากร และเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน^{๒๒} และถือเป็นการพัฒนาที่เกิดขึ้นตามกรอบแนวคิดแบบ “การพัฒนาทางเลือก” (Alternative Development) โดยมุ่งเป้าการพัฒนาไปยังชุมชนที่มีขนาดเล็กโดยตรง และให้ความสำคัญต่อความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic Needs) เช่น การพัฒนาให้เกิดความสมบูรณ์ต่อปัจจัย ๔ รวมถึงการให้ความสำคัญและให้ความสนใจในข้อจำกัดในการเข้าถึงหรือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน (Human Rights) สิทธิความเป็นพลเมือง (Citizenship Right) และการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ (Human Flourishing)^{๒๓} ขณะที่องค์การสหประชาชาติได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นกระบวนการเกี่ยวกับการกระทำและเกี่ยวข้องกับมวลชนในระดับต่าง ๆ คือในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับจุดประสงค์ทางสังคม การจัดสรรทรัพยากรในการกระทำโดยสมัครใจต่อกิจกรรมและต่อโครงการ^{๒๔}

กล่าวโดยสรุปแล้ว หลักการมีส่วนร่วมน่าจะหมายถึงการที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการสาธารณะของรัฐจนเกิดความพึงพอใจและมีส่วนร่วมในการผลักดันให้ภารกิจหรือโครงการนั้นเกิดผลสำเร็จ ผ่านกระบวนการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การปฏิบัติ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากกิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ ด้วยความรู้สึกของความเป็นเจ้าของ (Ownership) ที่มีพลังในการต่อรองทางการตัดสินใจ (Empowerment) และ

^{๒๐} วันชัย วัฒนศัพท์, **ความขัดแย้ง: ทางออกด้วยสันติวิธี**, (นนทบุรี : สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาลสถาบันพระปกเกล้า สมาคมสันติวิธีแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๙).

^{๒๑} เฉลียว บุรีภักดี และคณะ, **ชุดวิชาการวิจัยชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : เอส อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๔๕).

^{๒๒} ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, **กระบวนการพัฒนาและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว), ๒๕๔๓).

^{๒๓} Friedmann, J., **Empowerment: The Politics of Alternative Development**, (Blackwell : Cambridge M.A. and Oxford UK, 1993), pp. 31-32.

^{๒๔} ปรีดา ปูนพันธ์ฉาย, “ผลของการให้คำแนะนำแบบมีส่วนร่วมต่อความร่วมมือในการรักษาของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุ”, **รายงานวิจัย**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๐).

ตั้งอยู่บนพื้นฐานความชอบธรรมแห่งสิทธิมนุษยชน (Human Rights) รวมถึงสิทธิความเป็นพลเมือง (Citizenship Right)

๒.๕.๒ ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

“การมีส่วนร่วม” มีกรอบแนวคิดที่กว้างขวางและสามารถเกิดขึ้นได้ในขอบเขตและระดับที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประเภทและประเด็นปัญหา การนิยามการมีส่วนร่วมมักจะเป็นไปในลักษณะการบรรยายองค์ประกอบและรูปแบบของการมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียเป็นส่วนใหญ่ เป็นต้นว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับภารกิจหรือโครงการที่ส่วนราชการจะดำเนินการซึ่งมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่โดยปกติของประชาชนในชุมชนนั้น การทำความเข้าใจถึงผลกระทบและแนวทางแก้ไขปัญหที่ส่วนราชการจะดำเนินการ และการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน โดยให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและรัฐต้องรับฟังและแก้ไขปัญหานั้น ประชาชนเกิดความพึงพอใจและมีส่วนร่วมในการผลักดันให้ภารกิจหรือโครงการนั้นเกิดผลสำเร็จ เพราะเห็นว่าจะเกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน^{๒๕} ขณะเดียวกันในหลักการข้อที่ ๑๐ ของคำประกาศกรุงริโอ (Principle ๑๐ of Rio Declaration) เนื่องในการประชุมสิ่งแวดล้อมโลกเมื่อ ค.ศ. ๑๙๙๒ ที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมว่าเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ว่า

“การจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจะกระทำได้ดีที่สุดด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องในระดับต่าง ๆ ในระดับชาติ ปัจเจบุคคลต้องสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมซึ่งอยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ อันรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวัสดุอันตรายและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน และต้องมีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ รัฐจะต้องเอื้ออำนวยและส่งเสริมความตื่นตัวและการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยจัดให้มีข้อมูลข่าวสารซึ่งประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างกว้างขวาง และต้องจัดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการทางศาลและทางปกครองได้อย่างแท้จริง รวมทั้งการได้รับการชดเชยและการเยียวยาความเสียหาย”

จากหลักการดังกล่าวข้างต้น ที่ผ่านมามีนักวิชาการ นักพัฒนา ได้นำเอาเจตนารมณ์ที่ประกาศไว้มาอ้างอิงเพื่อยืนยันหลักการมีส่วนร่วมและเพื่อแสดงถึงองค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วม ก่อนที่จะมีการสรุปใจความสำคัญ ๓ ประการหรือที่เรียกว่า “Three Access Principles” มาเป็นแนวทางและเงื่อนไขเชิงประจักษ์ว่า หลักการมีส่วนร่วมนั้นน่าจะประกอบด้วย

๑) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร (Access to Information)

๒) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยได้รับข้อมูลและอย่างมีความหมาย (Informed and Meaningful Public Participation)

^{๒๕} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, เอกสารชี้แจงพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, ๒๕๔๖), หน้า ๙.

๓) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมหรือการได้รับการเยียวยาความเสียหาย (Access to Justice or Access to Redress and Remedy)

ที่ผ่านมานักวิชาการหลายฝ่ายต่างมีความเห็นร่วมกันว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงต้องประกอบด้วยลักษณะทั้ง ๓ ประการดังที่กล่าวมานี้ และถือเป็นตัวชี้วัดของความก้าวหน้าหรือความสำเร็จของรัฐในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม “การมีส่วนร่วม” ในกรอบความคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาจะมีฐานความคิดที่แตกต่างอยู่ ๔ แนวทาง กล่าวคือ ๑) กรอบความคิดที่เป็นความเชื่อในศักยภาพของ “ปัจเจกชน” ที่จะมี “สิทธิ” ในการแสดงความคิดเห็นของตนต่อการพัฒนาชุมชนที่ตนสังกัด และสามารถรวมตัวกันในรูปของประชาคม เพื่อร่วมกันจัดการกิจการของชุมชน ๒) การมีส่วนร่วมในแนว “ชุมชนนิยม” (Communitarianism) ซึ่งเน้นความสำคัญของชุมชนมากกว่าปัจเจกชนหรือคนแต่ละคนในการร่วมกันกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชนร่วมกัน ๓) แนวคิดเชิงผสมผสานระหว่างปัจเจกชนกับชุมชนนิยม และ ๔) หลักการจัดการร่วมกัน (Co-Management) ระหว่างรัฐและชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑) ความเชื่อในศักยภาพของปัจเจกชน

การมีส่วนร่วมทางสังคมเกิดขึ้นบนพื้นฐานความเชื่อในระบอบประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญในเรื่องของ “สิทธิ” และ “ความเสมอภาค” ระหว่างประชาชน และความเชื่อเรื่องการมีส่วนร่วมยังมีความเกี่ยวพันลึกซึ้งกับความเชื่อในเรื่อง “ปัจเจกชน” (Individualism) ที่มีความสามารถและศักยภาพที่สามารถคิดเองเป็น ตัดสินใจเองได้ และสามารถรวมตัวกันในรูปของ “ประชาคม” เพื่อร่วมกันจัดการกิจการของชุมชนและเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของทุก ๆ คน ภายใต้กฎกติกาที่กำหนดร่วมกันและตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่ง “การเสียสละ” และความสมัครใจที่จะเข้าสู่ “พันธสัญญาทางสังคม” (Social Contracts) ตามเกณฑ์แห่ง “เสรีภาพ” และ “สิทธิขั้นพื้นฐาน” บางประการ

๒) ความเชื่อในแนวคิดชุมชนนิยม

แนวความคิดชุมชนนิยมได้รับอิทธิพลจาก Tonnies ซึ่งเป็นนักสังคมวิทยาเยอรมันในศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งอธิบายคู่ตรงข้ามของชุมชนขนาดเล็ก (Gemeinschaft) ซึ่งสมาชิกมีการรู้จักกันเป็นการส่วนตัวในลักษณะของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Face-to-Face Relations) เปรียบเทียบกับสังคมขนาดใหญ่ (Gesellschaft) ซึ่งสมาชิกไม่รู้จักกันเป็นส่วนตัว แต่ติดต่อสัมพันธ์กันตามบทบาทและสถานภาพในยุโรปในศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นอุตสาหกรรม นักคิดในแนวชุมชนนิยมมักค่อนข้างหวาดระแวงต่อแนวคิดที่ให้ความสำคัญต่อปัจเจกชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบที่เน้นการแข่งขันซึ่ง “บุคคล” ที่มีความสามารถที่สุด คือ ผู้ชนะ ถูกนำไปเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจเสรี (ซึ่งนักคิดแนวชุมชนนิยมเชื่อว่า) เป็นระบบแบบ “มือใครยาวสาวได้สาวเอา” ดังนั้นจึงเป็นระบบที่ขาดความยุติธรรมและความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อ่อนแอ

ในแนวคิดแบบชุมชนนิยมรัฐถูกมองอย่างหวาดระแวงว่ารับใช้เฉพาะกลุ่มผู้มีอำนาจและอิทธิพลซึ่งเป็นคนกลุ่มเล็ก ๆ ในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในครึ่งหลังของศตวรรษที่ ๒๐ ใน

ประเทศกำลังพัฒนารัฐมักจะถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา^{๒๖} เนื่องจากระบบบริหารราชการซึ่งยึดเอาอยู่ยงและการผูกขาดการตัดสินใจไว้ที่ศูนย์กลางของอำนาจทำให้นโยบายการพัฒนาหลายอย่างไม่สามารถสนองตอบและแก้ไขปัญหาที่แท้จริงให้กับประชาชนในระดับรากหญ้าได้อย่างทั่วถึง หลายครั้งได้เกิดการพยายามปฏิเสธที่จะให้รัฐยุ่งเกี่ยวในบางกิจกรรมและบางโครงการ ซึ่งถือเป็นอิทธิพลของกระแสชุมชนนิยมที่รัฐจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทต่อปัญหาหรือการพัฒนาให้อยู่ในฐานะของ “ผู้รับฟัง” ที่ต้อง “ยอมรับ” และ “เปิดประตู” ให้ประชาชนในระดับรากหญ้ามีส่วนร่วมอย่างจริงจังในกระบวนการการพัฒนาหรือปัญหาที่เกิดขึ้น

๓) การผสมผสานฐานคิดของปัจเจกชนและชุมชนนิยม

แนวความคิดในเรื่องนี้จะมุ่งเน้นไปที่ประเด็นของการสร้าง “ทุนทางสังคม” บนพื้นฐานของการสร้าง “ประชาสังคม” โดยมีฐานรากทางความคิดที่ตั้งอยู่บนความเชื่อมั่นในศักยภาพของปัจเจกชน แต่ในขณะเดียวกันเขาก็ปฏิเสธความสุดโต่งในชุมชนนิยมที่มีความเชื่อมั่น ศรัทธา จนเกิดการขับเคลื่อนในลักษณะประชาสังคมที่ไม่อยากให้รัฐเข้ามายุ่งเกี่ยวในชุมชน และในทางตรงกันข้ามอาจจะต้องมีการเปิดช่องว่างให้รัฐเข้ามายุ่งเกี่ยวได้ในฐานะที่เป็นองค์การที่พร้อมจะการสนับสนุนช่วยเหลือ และมีส่วนในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความยุติธรรมมากที่สุด

๔) หลักการจัดการร่วมกัน (Co-Management) ระหว่างรัฐและชุมชน

การมีส่วนร่วมแบบหลักการจัดการร่วมกัน ส่วนใหญ่เป็นการมีส่วนร่วมในเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างรัฐและชุมชน ทั้งนี้ที่ผ่านมามีปัญหาบางประการในกิจกรรม โครงการ หรือนโยบายสาธารณะของภาครัฐ เป็นต้นว่า ๑) ทุกภาคส่วนหรือบางกลุ่มในชุมชนยังไม่ได้มีส่วนร่วมที่เท่าเทียมกัน ๒) เกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นในหน่วยราชการระหว่างระดับนโยบายและในระดับปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ และ ๓) เกิดปัญหาความขัดแย้งหรือการกระทบกระทั่งกับชุมชนใกล้เคียง ซึ่งจำเป็นจะต้องอาศัยหน่วยงานภาครัฐเข้าไปจัดการหรือไกล่เกลี่ยข้อพิพาท อย่างไรก็ตามรูปแบบการจัดการร่วมกันเป็นรูปแบบที่นักวิชาการหลายคนให้ความสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่รูปแบบ กฎเกณฑ์ รวมทั้ง “ใคร” ควรเข้ามาจัดการร่วมกันย่อมต้องแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่และในแต่ละสถานการณ์นั้น ๆ ซึ่งไม่มีสูตรสำเร็จตายตัว

จากการศึกษายังพบว่าการมีส่วนร่วมนั้นยังมีการแบ่งแยกออกเป็น ๒ ลักษณะ กล่าวคือ ๑) การมีส่วนร่วมเป็นทางการและไม่เป็นทางการ (Formal-informal Participation) ที่เป็นการมีส่วนร่วมที่ถูกต้องตามระบบขององค์กร ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมตามหน้าที่ที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมตามขอบเขตที่องค์กรได้วางนโยบายไว้ และการมีส่วนร่วมอย่างไม่เป็นทางการซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นอย่างไม่มีโครงสร้าง อาจเป็นการรวมตกลงกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มหรือในบรรยากาศของความเป็นส่วนตัวมากกว่าลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ และ ๒) การมีส่วนร่วมทางตรง (Direct Participation) ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมกันโดยตรงที่สมาชิกหรือการรวมกลุ่มต่าง ๆ โดยได้มีส่วนร่วมแบบทันที แต่ละคนมีสิทธิและโอกาสที่จะแสดงการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องโดยผ่านองค์กรที่

^{๒๖} Friedmann, J., Empowerment : The Politics of Alternative Development, Ibid., p.

จัดตั้งโดยประชาชน และการมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect Participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน กรรมการของกลุ่มหรือชุมชน^{๒๗}

ขณะเดียวกัน Cohen and Uphoff ยังได้อธิบายถึงลักษณะหรือมิติของการมีส่วนร่วมว่า ประกอบด้วย ๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ๒) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation) ๓) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และ ๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจถือเป็นศูนย์กลางของการเกิดความคิดที่หลากหลาย มีการกำหนดและประเมินทางเลือกตัดสินใจ เลือกเปรียบเทียบได้กับการวางแผนเพื่อนำทางที่เลือกมาสู่การปฏิบัติ สามารถแบ่งการตัดสินใจนี้ออกเป็น ๓ ชนิด คือ

๑.๑) การตัดสินใจช่วงเริ่มต้น เป็นการเริ่มต้นหาความต้องการจากคนในชุมชน และวิธีการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการที่สำคัญ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญที่จะเลือกเอาโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและมีความเป็นรูปธรรมโดยผ่านการใช้กระบวนการตัดสินใจ ในระยะนี้สามารถให้ข้อมูลที่สำคัญของชุมชนและป้องกันความเข้าใจผิดที่อาจเกิดขึ้นและเสนอกลยุทธ์เพื่อแก้ไขปัญหา ซึ่งคนในชุมชนสามารถเข้ามาเกี่ยวข้องตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นโครงการ ทั้งในเรื่องการเงิน การจัดสรรบุคลากร ตลอดจนวิธีการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการและสนับสนุนโครงการที่จะนำเข้ามาซึ่งประโยชน์สุขของชุมชน

๑.๒) การตัดสินใจในช่วงดำเนินการ คนในชุมชนอาจไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในช่วงเริ่มต้นแต่ถูกขอร้องให้เข้ามาดำเนินการเมื่อโครงการเข้ามา ความสำเร็จในช่วงนี้เกิดขึ้นได้มากกว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น ซึ่งโครงการจะต้องค้นหาความต้องการของชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในภายหลังนี้ และจัดลำดับความสำคัญของโครงการและวิธีการดำเนินโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม

๑.๓) การตัดสินใจในช่วงปฏิบัติการ เป็นความเกี่ยวข้องในชุมชนเมื่อโครงการเข้ามามีการเชื่อมโยงโครงการเข้ามาสู่คนในชุมชน โดยจะมีการรวบรวมข้อมูลขององค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกฎเกณฑ์สำหรับปฏิบัติกิจกรรมในโครงการ กรอบที่สมาชิกยึดถือประกอบด้วย การประชุมเพื่อจัดทำนโยบาย การคัดเลือกผู้นำที่จะมีอิทธิพลต่อองค์กร^{๒๘}

๒) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

ในช่วงนี้คนในชุมชนหรือท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมในการปฏิบัติได้ ๓ รูปแบบ คือ

๒.๑) การมีส่วนร่วมในการสหทรัพยากร ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ได้แก่ สละแรงงาน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และข้อมูลข่าวสาร ทั้งหมดนี้ถือเป็นแหล่งทรัพยากรหลักที่สำคัญซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้เพื่อพัฒนาโครงการ การส่งเสริมโดยใช้แรงงานในท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ดี การบริจาคเงินและวัสดุอุปกรณ์และอื่น ๆ เป็นการแสดงให้เห็นทิศทางที่ชัดเจนของ

^{๒๗} Cohen, J.M. & Uphoff, N.T., **Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity Through Specific, World Development**, (New York : Cornell University, 1977).

^{๒๘} สถาบันพระปกเกล้า, “การพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน”, เอกสารประกอบการศึกษาดูงานของคณะกรรมการการรัฐสภา, (นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๑). (อัดสำเนา).

การมีส่วนร่วม สิ่งสำคัญของการมีส่วนร่วมคือการรู้ว่าใครเป็นผู้สนับสนุนและทำอะไรโดยวิธีการสมัครใจ การได้รับค่าตอบแทนหรือโดยการบีบบังคับ การสนับสนุน เรื่องทรัพยากรบ่อยครั้งที่พบว่ามีความไม่เท่าเทียมกันและการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว

๒.๒) การมีส่วนร่วมในการบริหารและการประสานงาน คนในท้องถิ่นสามารถรวมตัวกันในการปฏิบัติงานโดยการเป็นลูกจ้างหรือสมาชิกทีมที่ปรึกษาหรือเป็นผู้บริหารโครงการ เป็นสมาชิกอาสา ซึ่งทำหน้าที่ประสานงานกิจกรรมของโครงการ มีการฝึกอบรมให้รู้เทคนิคการปฏิบัติงานในโครงการสำหรับผู้เข้ามาบริหารหรือประสานงานวิธีนี้นอกจากจะเพิ่มความไว้วางใจให้กับคนในชุมชนหรือท้องถิ่นแล้ว ส่วนหนึ่งยังช่วยให้เกิดความตระหนักถึงปัญหาของตนเอง อีกทั้งยังทำให้เกิดการสื่อสารข้อมูลภายในและได้รับคำแนะนำซึ่งเป็นปัญหาของคนในท้องถิ่นตลอดจนผลกระทบที่ได้รับเมื่อโครงการเข้ามา

๒.๓) การมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือทั้งนี้การขอความร่วมมือไม่จำเป็นต้องมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่เป็นพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ว่าผลเสียที่ตามมาหลังจากนำโครงการเข้ามาและผลที่เกิดขึ้นกับคนในชุมชนหรือท้องถิ่นที่เข้าร่วมในโครงการ

๓) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์

การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานานและมีผลในทางเศรษฐกิจที่ไม่ควรมองข้าม การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์แบ่งได้ ๓ รูปแบบ คือ

๓.๑) ผลประโยชน์ด้านวัตถุ ถือเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคล เช่น เป็นการเพิ่มการบริโภค รายได้ และทรัพย์สิน แต่สิ่งเหล่านี้อาจจะทำให้การสรุปข้อมูลล้มเหลวทั้งนี้ควรวิเคราะห์ให้ได้ว่าใครคือผู้มีส่วนร่วมและดำเนินการให้เกิดขึ้น

๓.๒) ผลประโยชน์ด้านสังคม ถือเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานด้านสาธารณะ ได้แก่ บริการหรือความพึงพอใจในระบบสาธารณูปโภค การเพิ่มโครงการพัฒนาท้องถิ่นโดยใช้รูปแบบการผสมผสานเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับคนยากจน ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องมีการกำหนดการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ทั้งในเรื่องปริมาณ การแบ่งผลประโยชน์ และคุณภาพบริการและความพึงพอใจ

๓.๓) ผลประโยชน์ด้านบุคคล ถือเป็นความปรารถนาที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มหรือได้รับการคัดเลือกเข้ามา เป็นความต้องการอำนาจทางสังคมและการเมืองโดยผ่านความร่วมมือในโครงการ ผลประโยชน์สำคัญที่ได้จากโครงการมี ๓ อย่าง คือ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง อำนาจทางการเมือง และความรู้สึกว่าตนเองทำงานมีประสิทธิผล การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ควรศึกษาผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลังด้วย เพราะอัตราการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์มีความแตกต่างกัน และจะเป็นข้อมูลที่สำคัญในการวางนโยบายหลักที่เกี่ยวข้องว่าจะให้ใครมีส่วนร่วม ทั้งนี้หากผลที่ออกมาตรงกันข้ามกับความคาดหวังจะได้แก้ไขเพื่อหาแนวทางที่มีความเป็นไปได้ในการวางรูปแบบใหม่

๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การมีส่วนร่วมในการประเมินผลเป็นส่วนที่มีการเขียนเป็นรายงานไว้น้อย ทั้งนี้เราสามารถประเมินโครงการได้ ๒ รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมทางตรงและการมีส่วนร่วมทางอ้อม การมีส่วนร่วมในการประเมินผลส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางมากกว่าคนในชุมชนหรือท้องถิ่น ซึ่งทำหน้าที่ประเมินผลด้านงบประมาณ ความพึงพอใจของบุคคลที่มีต่อโครงการ ประเมินว่ามีผู้เห็นด้วย

กับโครงการหรือไม่ ผู้ที่มีส่วนร่วมได้แก่ใครบ้าง มีส่วนร่วมโดยวิธีใด มีการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อต่าง ๆ หรือผ่านตัวแทนที่เลือกเข้าไปอย่างไรและทำอย่างไร ความคิดเห็นต่าง ๆ จึงจะได้รับการนำไปใช้ประโยชน์

การมีส่วนร่วมของประชาชนยังจัดเป็นรูปแบบหนึ่งของแนวความคิดในการกระจายอำนาจจากส่วนกลางมาสู่ส่วนท้องถิ่นเพราะประชาชนในท้องถิ่น คือ ผู้ที่รู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นตนเองดีกว่าผู้อื่น การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นการเปิดกว้างในความคิดเห็นโดยการสื่อสารสองทางในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประชาชน และในแต่ละประเด็นนั้นไม่สามารถใช้เกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งมาตัดสินใจได้เหมือนกัน ซึ่งสามารถจำแนกตามมิติของการมีส่วนร่วมมี ๓ รูปแบบ^{๒๙} ดังนี้

๑) การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกันกล่าวคือ ฝ่ายหนึ่งรู้สึกด้อยอำนาจกว่า มีทรัพยากรหรือความรู้ด้อยกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น

๒) การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการกำหนดนโยบายของรัฐ โดยไม่รู้จักความต้องการของประชาชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นเพียงประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนบางเรื่องเท่านั้น

๓) การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาด้วยความเท่าเทียมกันทุกฝ่าย จัดเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริงของประชาชนตามแนวความคิดและหลักการพัฒนาชุมชน เมื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้จะสนับสนุนและส่งเสริมให้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรหรือจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควรตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า ควรเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อส่วนรวม ทั้งในแง่ของคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีรวมถึงจะต้องเป็นการลดปัญหาความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นติดตามมา ทั้งนี้ควรที่จะมีแนวคิดและเป้าหมายที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

๑) การมีส่วนร่วมเป็นคุณค่าที่สำคัญในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ ประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มที่จะได้รับผลกระทบจากมาตรการ นโยบาย กฎหมายและโครงการต่าง ๆ ของรัฐ ควรที่จะได้มีโอกาสได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเหล่านั้น รวมทั้งมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจภายใต้กลไกและรูปแบบที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้รัฐสามารถนำเอาข้อมูล ข้อคิดเห็น และผลประโยชน์ได้เสียของประชาชนไปเป็นกรอบในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ

๒) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นมาตรการสำคัญรูปแบบหนึ่งในการแบ่งสรรอำนาจ (Redistribution of Power) ในการตัดสินใจให้กับประชาชนในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย การให้สิทธิแก่ชุมชนในการร่วมบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถือเป็นการเพิ่มอำนาจให้แก่ประชาชนซึ่งสามารถนำไปสู่ระบบและกลไกในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้นกว่าที่ผ่านมา

^{๒๙} เณสิยว บุรีภักดี และคณะ, *ชุดวิชาการวิจัยชุมชน*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาการ
ปฏิรูป, กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑๕.

๓) การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นรูปแบบและกลไกสำคัญที่จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาชน (Empowerment) ถือเป็นการช่วยเพิ่มศักยภาพและพัฒนาคนโดยเฉพาะประชาชนกลุ่มที่มีความยากจนและด้อยโอกาส ให้เขาเหล่านั้นสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกิจการของภาครัฐมากขึ้น

๔) การมีส่วนร่วมนำมาซึ่งการตัดสินใจที่รอบคอบและรอบด้านมากขึ้น เนื่องจากรัฐได้นำเอาทัศนะที่หลากหลายของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาประกอบการตัดสินใจในกิจกรรม โครงการ หรือนโยบายของตน ทำให้ได้ผลการตัดสินใจที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของประชาชน

๕) การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยสนองตอบหลักความเป็นธรรมหรือความเสมอภาค (Equity) ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เนื่องจากการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบจากมาตรการของรัฐได้มีสิทธิมีเสียงในการตัดสินใจของรัฐได้

๖) การมีส่วนร่วมจะนำไปสู่ระบบการบริหารจัดการภาครัฐที่ดีและมีการพัฒนาที่ยั่งยืน การมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากภาครัฐไม่มีกำลังบุคลากรหรืองบประมาณที่จะคอยตรวจสอบตราสอดส่องว่าไม่มีการละเมิดกฎหมายแต่จะมีเครือข่ายประชาชนคอยเป็นผู้ตรวจสอบตราสอดส่องในเรื่องดังกล่าวแทน

ในส่วนของเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมี ๓ ประการสำคัญ ได้แก่

๑) การมีส่วนร่วมต้องเป็นไปโดยอิสรภาพ หมายถึง ผู้มีส่วนร่วมมีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้ การเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องเป็นไปอย่างสมัครใจ การถูกบังคับให้ร่วมไม่ว่าจะรูปแบบใดก็ตามไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

๒) การมีส่วนร่วมต้องเป็นไปโดยความเสมอภาค กล่าวคือ ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดจะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้เข้าร่วมคนอื่น ๆ

๓) การมีส่วนร่วมต้องเป็นไปตามความสามารถ ทั้งนี้ในบางกิจกรรมแม้จะกำหนดว่าผู้เข้าร่วมมีเสรีภาพและเสมอภาคแต่กิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมายการมีส่วนร่วมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้^{๓๐}

ขณะเดียวกันการมีส่วนร่วมยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขย่อยอื่นอีกเป็นต้นว่า ประชาชนต้องมีเวลา ประชาชนต้องมีความสนใจประชาชนต้องสามารถสื่อสารด้วยความเข้าใจต่อกันทั้งสองฝ่าย ประชาชนต้องไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นผลกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพทางสังคมด้วย^{๓๑} สำหรับรูปแบบในการสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนนั้นสามารถจัดได้หลายรูปแบบด้วยกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ดำเนินการ โดยอาจเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของประชาชนจากระดับต่ำไปจนถึงระดับสูงสุดนั่นก็คือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งในบางโครงการอาจสามารถดำเนินการเพียงรูปแบบเดียวก็สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ แต่สำหรับโครงการที่มีความซับซ้อนของโครงสร้างปัญหาควรดำเนินการในลักษณะบูรณาการจากหลาย ๆ รูปแบบเข้าไว้ด้วยกันเพื่อ

^{๓๐} ถวิลวดี บุรีกุล, การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎีและการบวนการ, (นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘), หน้า ๓.

^{๓๑} นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์, กลวิธี แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๑๘๖.

ความสำเร็จของโครงการ การมีส่วนร่วมของชุมชนที่ตรงกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงมีรูปแบบของการมีส่วนร่วมสามารถสรุปได้เป็น ๕ รูปแบบ^{๓๒} ได้แก่

๑) การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) หมายถึง การที่ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

๒) การปรึกษาหารือ (Public Consultation) หมายถึง รูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือ ระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อที่จะรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม หรือประกอบการจัดทำรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การปรึกษาหารือยังเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชนทั่วไปและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้นและเพื่อให้มีการให้ข้อเสนอแนะ หรือเพื่อประกอบทางเลือกในการตัดสินใจ

๓) การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) หมายถึง การที่ภาคประชาชนและส่วนงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม รวมถึงผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลที่จะดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้นหรือไม่ การประชุมรับฟังความคิดเห็นมีหลายรูปแบบที่พบเห็นกันบ่อย ได้แก่

๓.๑) การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) การประชุมลักษณะนี้จะต้องจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วมเพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการหรือผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น รวมถึงตอบข้อซักถาม การประชุมในระดับนี้อาจจะจัดในระดับกว้างเพื่อรวมหลาย ๆ ชุมชนในคราวเดียวกันในกรณีที่มีหลายชุมชนได้รับผลกระทบเหมือนกันหรือคล้ายกัน

๓.๒) การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการจำเป็นจะต้องมีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกมาช่วยอธิบายซักถามและให้ความเห็นต่อโครงการ การประชุมอาจจะจัดในที่สาธารณะทั่วไปและผลการประชุมจะต้องนำเสนอต่อสาธารณะ รวมถึงผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

๓.๓) การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นการประชุมที่มีขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจนมากขึ้น เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบัง ทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ การประชุมและคณะกรรมการจัดการประชุมจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นยอมรับ มีหลักเกณฑ์ มีประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจนซึ่งอาจมาจากการร่วมกันกำหนดขึ้นและแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน ทั้งนี้รูปแบบการประชุมไม่ควรจะเป็นทางการมากนักและไม่เกี่ยวข้องกับนัยของกฎหมาย ที่จะต้องมีการชี้ขาดเหมือนการตัดสินใจทางกฎหมาย การจัดประชุมจึงอาจจัดให้หลายวันและไม่จำเป็นว่าจะต้องจัดเพียงครั้งเดียวหรือสถานที่เดียวตลอดไป

^{๓๒} สุคนธ์ เครือน้ำคำ และคณะ, การพัฒนาทีมงาน, (ลพบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๕).

๔) การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) หมายถึง การที่ภาคประชาชนและส่วนงานที่เกี่ยวข้องมีสิทธิและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่อประเด็นปัญหา ถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมภาคประชาชน ซึ่งในทางปฏิบัติการที่จะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้น ๆ ไม่สามารถดำเนินการให้เกิดขึ้นได้ง่ายนัก ทั้งนี้อาจดำเนินการให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบเลือกตัวแทนของตนเข้าไปนั่งในคณะกรรมการใดคณะหนึ่งที่มีอำนาจตัดสินใจ รวมทั้งได้รับเลือกในฐานะที่เป็นตัวแทนขององค์กรที่ทำหน้าที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่ และประชาชนจะมีบทบาทขึ้นำการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการพิเศษนั้น ๆ ว่าจะมีการวางน้ำหนักของประชาชนไว้เพียงใด

๕) การใช้กลไกทางกฎหมาย (Law) หมายถึง การที่ภาคประชาชนและส่วนงานที่เกี่ยวข้องมีสิทธิและมีส่วนร่วมในเชิงของการป้องกันแก้ไข เป็นลักษณะของการเรียกร้องและป้องกันสิทธิของตนเองอันเนื่องมาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรม และเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ตนเองคิดว่าจะได้รับ โดยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ หรือ ๒๕๕๐ ก็ได้ต่างก็ได้ให้หลักการเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในหลาย ๆ ด้าน เป็นต้นว่า

๕.๑) ด้านการรับรู้ข่าวสาร

๕.๒) ด้านการพิจารณาการปฏิบัติราชการทางการปกครอง

๕.๓) ด้านการกำหนดนโยบาย

๕.๔) ด้านการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๕.๕) ด้านการคัดเลือกผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๕.๖) ด้านการตรวจสอบและการปฏิบัติงาน

๕.๗) ด้านการออกกฎหมาย

ทั้งนี้ประชาชนสามารถใช้สิทธิของตนตามรัฐธรรมนูญทั้งในรูปของปัจเจกและในรูปขององค์กรตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติต่าง ๆ ประกอบรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตามการใช้กลไกทางกฎหมายนี้จะทำให้เกิดความยืดหยุ่นต่อการดำเนินการโครงการหรือการยุติโครงการ รวมทั้งมีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นด้วย

ขณะเดียวกันสถาบัน IAP๒ (International Association for Public Participation)^{๓๓} ซึ่งเป็นสถาบันฝึกอบรมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีชื่อเสียงของสหรัฐอเมริกา ได้จัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ตามกรอบแนวคิดขององค์การสหประชาชาติ^{๓๔} ที่ได้กล่าวถึงหลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าหมายถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐใน ๕ ระดับ ดังนี้

^{๓๓} สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน, คู่มือการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน, (กรุงเทพมหานคร : กรมชลประทาน, ๒๕๕๕), หน้า ๑๐-๑๑.

^{๓๔} United Nation, “Popular Participation as a Strategy for Promoting Community Level Action and Nation Development Report of the Meeting for the Adhoc Group of Expert”, Department of International Economic and Social Affairs, (New York : United Nation, 1981), pp. 123-124.

๑) การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) ซึ่งเป็นระดับเริ่มต้นประชาชนมีบทบาทน้อย เป้าหมาย คือ การให้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและถูกต้องแก่ประชาชน รวมทั้งเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นปัญหา ทางเลือก และทางแก้ไข ตัวอย่างเช่น การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับ เสียงตามสาย ฯลฯ คำสัญญาที่หน่วยงานให้กับประชาชน คือ การให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและถูกต้อง

๒) การมีส่วนร่วมในระดับปรึกษาหารือ (Consult) ระดับนี้ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้สึก และแสดงความคิดเห็นประกอบการตัดสินใจ เป้าหมายคือการได้รับข้อมูลและรับความคิดเห็นจากประชาชนเกี่ยวกับสภาพปัญหา ทางเลือก และแนวทางแก้ไข ตัวอย่าง เช่น การสำรวจความคิดเห็น การสนทนากลุ่มย่อย การจัดเวทีสาธารณะ ฯลฯ คำสัญญาที่หน่วยงานให้กับประชาชน คือ การให้ข้อมูลข่าวสารกับประชาชนทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยการรับฟังความคิดเห็น ตระหนักถึงข้อมูล และความคิดเห็นของประชาชนในการตัดสินใจ

๓) การมีส่วนร่วมในระดับการเข้ามามีบทบาท (Involve) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทำงาน ตลอดกระบวนการตัดสินใจมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลข่าวสารระหว่างรัฐและประชาชนอย่างจริงจัง เป้าหมายคือ การทำงานร่วมกับประชาชนเพื่อสร้างความมั่นใจว่า ความต้องการและความคิดเห็นของประชาชนจะได้รับการพิจารณา ตัวอย่างเช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการการสำรวจความคิดเห็นโดยการปรึกษาหารือ ฯลฯ คำสัญญาที่หน่วยงานให้กับประชาชน คือ การทำงานกับประชาชนเพื่อให้ความคิดเห็นและข้อมูลจากประชาชนสะท้อนในทางเลือก

๔) การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ (Collaborate) เป็นการให้บทบาทแก่ประชาชนในระดับสูง โดยประชาชนและรัฐทำงานร่วมกันในกระบวนการตัดสินใจ เป้าหมายคือ การเป็นหุ้นส่วนกับประชาชนในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจตั้งแต่การระบุปัญหา พัฒนาทางเลือกและแนวทางแก้ไข ตัวอย่างเช่น การตั้งเป็นคณะที่ปรึกษาฝ่ายประชาชน การสร้างฉันทามติ กระบวนการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม ฯลฯ คำสัญญาที่หน่วยงานให้กับประชาชน คือ การร่วมงานกับประชาชนเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะและแนวคิดใหม่จากประชาชน โดยสัญญาว่าจะนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ในการตัดสินใจทางออกของปัญหาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

๕) การมีส่วนร่วมในระดับให้อำนาจแก่ประชาชน (Empower) ถือเป็นขั้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมสูงที่สุด เป้าหมายคือ การให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจลงมือด้วยตนเอง โดยรัฐจะดำเนินการตามการตัดสินใจนั้นรูปแบบการมีส่วนร่วม คือ การลงประชามติ และการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งโดยกระบวนการระดมความคิดเห็น มักเป็นประเด็นที่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง ประโยชน์ของการตัดสินใจขั้นนี้ คือ การสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน เข้าใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน คำสัญญาที่หน่วยงานให้กับประชาชน คือ การปฏิบัติตามสิ่งที่ประชาชนตัดสินใจเลือก

สำหรับระดับการมีส่วนร่วมที่แบ่งได้เป็น ๕ ระดับ^{๓๕} จากการมีส่วนร่วมในระดับต่ำสุดไปถึงระดับสูง คือ ๑) การให้/รับข่าวสาร (Inform) ๒) การปรึกษาหารือ (Consult) ๓) การร่วมคิดร่วมทำ

^{๓๕} สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, “โครงการจัดทำรูปแบบกลไกการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดทำนโยบาย แผน มาตรการ กฎหมาย หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการ

(Involve) ๔) การเป็นหุ้นส่วนหรือภาคี (Collaborate) และ ๕) การเสริมพลังอำนาจ (Empower) การเลือกระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีระดับและเทคนิคที่ใช้แสดงเป็นตารางให้เห็นรายละเอียดตามตารางที่ ๒.๑ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑ ระดับการมีส่วนร่วม

ระดับการมีส่วนร่วม	วัตถุประสงค์	ทางเลือกของรูปแบบที่ใช้	เทคนิคการใช้
ให้ข้อมูล (Inform)	ให้ประชาชนตระหนักและให้ความรู้แก่ประชาชน	แลกเปลี่ยนข้อมูล	โฆษณาทางสื่อ / ตั้งตู้แจกข้อมูลข่าวสาร / แผ่นพับ / จัดทำวีดิทัศน์ / เปิดเว็บไซต์ให้ข้อมูล / ตั้งทีมออกไปรณรงค์นอกพื้นที่ / เปิดศูนย์ข้อมูลข่าวสาร / เอกสารข้อเท็จจริง / จัดหมายข่าว / รายงานการศึกษาทางเทคนิค / รายการโทรทัศน์
		ชักชวนให้ประชาชนเข้าร่วมในกระบวนการ	ทัศนศึกษา / การประชุมชี้แจงของหน่วยงาน / คำประกาศของทางราชการ
การปรึกษาหารือรับฟังความคิดเห็น (Consult)	เพื่อให้ได้มาซึ่ง Input/Feedback จากประชาชนอย่างกว้างขวาง	ชักชวนให้ประชาชนมาเข้าร่วมในกระบวนการ รวบรวมข้อมูลจากประชาชนและภาครัฐให้ Feedback	ประชาพิจารณ์ / จัดงานการแสดงผล (Exhibition) เสนวนาประชาชน / การเยี่ยมชมโครงการเพื่อให้ข้อมูลและรับข้อมูลจากประชาชน / การจัดหาวิทยากรกระบวนการ / จัดแสดงข้อเท็จจริง / การสนทนากลุ่มย่อย / เวทีสาธารณะ ทำแบบสอบถาม / จัดทำแบบฟอร์มการแสดงความคิดเห็น / การสัมภาษณ์รายบุคคล / การสนทนากลุ่มย่อย / สายด่วนสายตรง / การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ / การร่วมลงประชามติ(ตามกฎหมายไทย)
การร่วมคิดร่วมทำ (Involve)	เพื่อให้เกิดการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเต็มที่	ชักชวนให้ประชาชนเข้าร่วมในกระบวนการ	การประชุมกลุ่มย่อยในการวางแผน / คณะกรรมการระดับท้องถิ่น / การจัดหาวิทยากรกระบวนการ / การประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
การเป็นหุ้นส่วนหรือภาคี (Collaborate)	เพื่อสร้างฉันทานุมติ	ชักชวนให้ประชาชนเข้าร่วมในกระบวนการ	คณะกรรมการที่ปรึกษา / เวทีผู้มีส่วนได้เสีย / ฟอร์มแผนภูมิภาค / การจัดทำแผนที่ความคิด
การเสริมพลังอำนาจของประชาชน	เพื่อสร้างเวทีให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ	ชักชวนให้ประชาชนเข้าร่วมในกระบวนการ	การปฏิบัติตามการประเมินผลและคำแนะนำของภาคประชาชน
		รวบรวมข้อมูลจากประชาชนและภาครัฐให้ Feedback	การลงคะแนนเสียง (Referendum ในต่างประเทศ)

กล่าวโดยสรุป กรอบคิดเรื่องการมีส่วนร่วมในงานพัฒนานั้น ในยุคต้นของการพัฒนาชุมชน แม้จะมีจุดดีในแง่ของการต้องการสร้างประชาธิปไตยภายในชุมชน แต่ในภาคปฏิบัติเมื่อนำมาใช้ในประเทศด้อยพัฒนาที่อำนาจบริหารมีลักษณะรวมศูนย์ การมีส่วนร่วมจึงอาจกลายเป็นการ

เกณฑ์ (Recruitment) ให้คนเข้ามาร่วมภายใต้ปรัชญาของการต้องการเปลี่ยนคนในประเทศด้วยพัฒนาเหล่านี้ให้ทันสมัยมากขึ้น ให้รู้จักคิดเพื่อพัฒนาตนเอง ให้สามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งนี้เพื่อให้พ้นจากสภาพความยากจนและด้อยพัฒนา ขณะเดียวกันในการมีส่วนร่วมในรูปแบบปัจจุบันมีการเปิดกว้างและยอมรับในสิทธิของประชาชนและชุมชนมากขึ้น ทำให้ปรากฏการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนได้แสดงพลังแห่งการมีส่วนร่วมออกมาในหลายระดับ ประกอบด้วย

๑. การรับรู้ข่าวสาร (Public information) หมายถึง การที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

๒. การรับฟังความคิดเห็น (Public Consultation) หมายถึง รูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือ ระหว่างรัฐในฐานะเป็นผู้ดำเนินการโครงการพัฒนากับประชาชนที่เกี่ยวข้องและที่ได้รับผลกระทบ เพื่อที่จะรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติมหรือประกอบการจัดทำรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีการให้ข้อเสนอแนะหรือเพื่อประกอบทางเลือกในการตัดสินใจ

๓. การร่วมในการตัดสินใจ (Public Involve) หมายถึง การที่ภาคประชาชนและส่วนงานที่เกี่ยวข้องมีสิทธิ มีส่วนร่วมแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจต่อประเด็นปัญหาหรือการดำเนินการพัฒนาใด ๆ ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูล ความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการพัฒนา

๔. ความร่วมมือ (Public Collaboration) หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วมโดยเป็นส่วนหนึ่งกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจในการพัฒนา และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

๕. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Public Empower) หมายถึง การที่ประชาชนบทบาทในระดับสูงในการมีส่วนร่วมในลักษณะของการเรียกร้องและป้องกันสิทธิของตนเองได้ หากไม่ได้รับความเป็นธรรม และไม่ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

๒.๕.๓ รูปแบบของการมีส่วนร่วม

จากกรอบคิดการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมทั้ง ๕ ด้าน ที่คณะผู้วิจัยได้สรุปวิเคราะห์และนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นกรอบในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จากการศึกษาเชิงลึกพบว่าในแต่ละด้านนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบูรณาการเอาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเข้ามาประยุกต์หรือผสมผสานเพื่อให้เกิดความกลมกลืนและเหมาะสมกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ดังนี้

๑) การรับรู้ข่าวสาร (Public Information)

ในเรื่องนี้ มัลลิกา ผลอนันต์^{๓๖} ได้กล่าวถึงการรับรู้ข่าวสารที่จะก่อให้เกิดแรงจูงใจและการโน้มน้าวใจที่จะมีผลต่อการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงใด ๆ นั้นมีความเชื่อว่าการที่จะชักจูงใจบุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้นเป็นเหมือนกับการกระตุ้นบุคคลนั้นเพื่อให้เกิดการตอบสนองในสิ่งที่เราต้องการให้เป็น ในกระบวนการสื่อสารจะมีช่องว่างหรือตัวกลางระหว่างกระตุ้นและการตอบสนองซึ่ง

^{๓๖} มัลลิกา ผลอนันต์, **ทฤษฎีการสื่อสาร**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๕๒), หน้า ๔๒-๔๓.

เรียกว่าพื้นเพเดิมของบุคคล ซึ่งถือว่าเป็นตัวกลางที่สำคัญมากในการที่จะเกิดการรับรู้ได้จากการสื่อสาร ดังนั้นในการจูงใจบุคคลใดนั้นเราจะต้องศึกษาถึงพื้นเพเดิมของบุคคลคนนั้นก่อนว่า ทักษะ ค่านิยม ความเชื่อ ระดับการศึกษา ทั้งนี้สามารถแบ่งลักษณะของการรับรู้เพื่อการพัฒนาของคนได้ ๔ ระดับ ดังนี้

๑.๑) กลุ่มเชื่อ (Believer) เป็นกลุ่มที่ง่ายที่สุดในการจะทำให้เกิดการรับรู้หรือการชักจูงให้ปฏิบัติตามที่เป้าหมายทางการพัฒนา เพราะเป็นกลุ่มที่ได้รับทัศนคติความรู้ ประสบการณ์ ข้อมูลต่าง ๆ เป็นแนวทางเดียวกันกับการพัฒนา จึงเชื่อและเห็นด้วยในสิ่งที่พัฒนาได้ส่งออกไป

๑.๒) กลุ่มสงสัย (Skeptic) เป็นกลุ่มที่ได้รับข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ ที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายทางการพัฒนาที่จะสื่อสารหรือประชาสัมพันธ์ทั้งในด้านบวกและด้านลบ และคนกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มคนที่เกิดความสงสัยในเรื่องนั้น เช่น ในการสร้างเขื่อนคนกลุ่มนี้จะมีข้อมูลว่ามีทั้งประโยชน์และโทษ กล่าวคือ มีความเชื่อว่าเขื่อนใช้ผลิตกระแสไฟฟ้าถือว่าเป็นผลดี แต่ขณะเดียวกันเขื่อนก็จะเป็นสาเหตุของการทำลายสภาพแวดล้อมไปด้วยอีกทางหนึ่ง ข้อสงสัยดังกล่าวจะทำให้คนกลุ่มนี้ตัดสินใจไม่ได้ว่าระหว่างประโยชน์และโทษนั้นสิ่งใดมีมากกว่ากัน และเขาจึงยังไม่ตกลงใจเชื่อว่าการสร้างเขื่อนเป็นสิ่งที่ดี ดังนั้นในการที่จะพัฒนาอะไรจะต้องมีการประชาสัมพันธ์กับคนกลุ่มนี้ให้เขาหายสงสัยก่อน

๑.๓) กลุ่มเฉื่อย (Apathetic) เป็นกลุ่มที่ไม่สนใจ ไม่ได้ตอบหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่จะพัฒนาเนื่องจากรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกันตนเอง เช่น รู้สึกว่าการจะสร้างเขื่อนหรือไม่สร้างเขื่อนนั้นไม่เกี่ยวข้องกันตนเองเพราะเขื่อนสร้างที่ต่างจังหวัด แต่ตนเองอยู่กรุงเทพมหานคร ตนเองไม่ได้รับผลประโยชน์หรือผลเสียอะไรจากการสร้างเขื่อนนั้น ดังนั้นหลักในการสร้างการรับรู้กับคนกลุ่มเฉื่อยนี้จึงต้องพยายามดึงเรื่องที่จะพัฒนาแสดงผลให้เขาเห็นว่าเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวคนเหล่านี้ให้ได้

๑.๔) กลุ่มปรปักษ์ (Hostile) กลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่ยากที่สุดในการทำความเข้าใจหรือทำให้เกิดการรับรู้ในด้านบวก เพราะเป็นกลุ่มไม่เห็นด้วยกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายทางการพัฒนา ฉะนั้นจะใช้ความพยายามและความอดทนอย่างสูงสุดที่จะทำให้เกิดการรับรู้ที่ถูกต้อง โดยอาศัยเทคนิคทางการสื่อสารให้คนกลุ่มนี้เกิดความปั่นป่วนในแง่ของความคิดหรือเกิดความไม่สมดุลทางความคิดเสียก่อน เป็นต้นว่าอาจจะให้คนที่เขานับถือเขาเกรงใจเป็นผู้ชักจูงเพื่อให้เขาเปลี่ยนจากกลุ่มปรปักษ์มาเป็นกลุ่มสงสัยก่อน และในช่วงที่เขาเกิดความปั่นป่วนทางความคิด สมองก็จะเริ่มเปิดรับข้อมูลต่าง ๆ มากขึ้น เราจึงเริ่มให้ชุดข้อมูลที่จะนำไปสู่การรับรู้ข้อมูลที่ดี เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา จนเขากลายเป็นกลุ่มเชื่อในที่สุด

๒) การรับฟังความคิดเห็น(Public Consultation)

ในเรื่องนี้การรับฟังความคิดเห็นเกิดขึ้นได้จากการปรึกษาหารือ และสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๒.๑) การปรึกษาหารือเป็นรายบุคคล (Individual Counseling) การปรึกษาหารือนี้เป็นแบบที่ได้รับความนิยมและถูกนำมาใช้ในการพัฒนาต่าง ๆ การปรึกษาหารือจะเป็นการพบกันระหว่างผู้ให้คำปรึกษากับผู้ขอคำปรึกษา การปรึกษาหารือนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยให้ผู้ขอรับคำปรึกษา

ให้สามารถเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ทักษะ ทักษะ ความเชื่อ ค่านิยม และปัญหาในการพัฒนาสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาให้เกิดผลมากที่สุด

๒.๒) การให้คำปรึกษาหารือแบบกลุ่ม (Group Counseling) การปรึกษาประเภทนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นการปรึกษาเชิงกระบวนการ และเป็นกระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความต้องการ ประสบปัญหาหรือผลกระทบจากการพัฒนาที่คล้ายกันหรือตรงกัน ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการที่จะแก้ไขปัญหาใดปัญหาหนึ่งร่วมกัน โดยผู้ที่เกี่ยวข้องจะมารวมกันเป็นกลุ่มเพื่อปรึกษาหารือและหาทางออกร่วมกัน ในปัจจุบันมักส่งเสริมการปรึกษาหารือกันเพื่อหาทางออกของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการแย่งชิงผลประโยชน์ โดยเฉพาะในโครงการพัฒนาที่ใหญ่ ๆ หรือมีงบประมาณและผลกระทบที่สูง

สำหรับองค์ประกอบของการปรึกษาหารือที่อยู่บนพื้นฐานความร่วมมือมี ๕ องค์ประกอบสำคัญ คือ

(๑) การพึ่งพาและเกื้อกูลกัน (Positive Interdependence) สมาชิกในกลุ่มมีความสำคัญทุกคน ความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม สมาชิกจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อกลุ่มประสบความสำเร็จ ทุกคนต้องรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนและในขณะเดียวกันก็ช่วยเหลือสมาชิกคนอื่น ๆ ด้วย เพื่อประโยชน์ร่วมกัน

(๒) การปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด (Fact-to-Face Promotive Interaction) สมาชิกมีการพึ่งพาช่วยเหลือกัน เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อการในการช่วยเหลือให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย สมาชิกกลุ่มจะไว้วางใจ ห่วงใย ส่งเสริม ช่วยเหลือกัน เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

(๓) ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ของสมาชิกแต่ละคน สมาชิกทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถไม่มีใครได้รับประโยชน์โดยไม่ทำหน้าที่ของตน ดังนั้นจึงต้องมีการตรวจสอบผลงานทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม จะต้องมีการทดสอบรายคน รายกลุ่ม สังเกตพฤติกรรมผู้ที่เกี่ยวข้องในกลุ่มและจัดให้มีผู้สังเกตการณ์

(๔) การใช้ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับการทำงาน การเรียนรู้แบบร่วมมือจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยทักษะหลายประการ เช่น ทักษะทางสังคม ทักษะการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการสื่อสาร ทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้ง มีความเคารพ ยอมรับ และไว้วางใจซึ่งกันและกัน

(๕) การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม (Group Processing) การเรียนรู้แบบร่วมมือต้องมีการวิเคราะห์กระบวนการทำงานของกลุ่มเพื่อช่วยให้กลุ่มเกิดการเรียนรู้และปรับปรุงการทำงานของกลุ่ม พฤติกรรมสมาชิกกลุ่ม ผลงานกลุ่ม การวิเคราะห์การเรียนรู้อาจทำได้ทั้งผู้รับผิดชอบโครงการและประชาชน ทั้งนี้ประชาชนหรือกลุ่มผู้เกี่ยวข้องจะต้องได้รับข้อมูลป้อนกลับเพื่อร่วมแสดงทักษะการคิด

๓) การร่วมในการตัดสินใจ (Public Involve)

การตัดสินใจเป็นการนำหลักเกณฑ์หรือเครื่องมือต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการการตัดสินใจเพื่อให้ผู้ตัดสินใจมีโอกาสผิดพลาดน้อยลงหรือการตัดสินใจได้ถูกต้องมากขึ้น การตัดสินใจที่จะมีขึ้นภายในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สามารถทำการประเมินได้โดยใช้กฎเกณฑ์หรือเครื่องมือดังกล่าว

พิจารณาทางเลือกที่ดีที่สุด การทำการตัดสินใจได้นำเอาความน่าจะเป็นเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ ทั้งนี้ เพราะบุคคลจะมีการเปรียบเทียบว่าผลลัพธ์หรือผลตอบแทนที่ดีที่สุดหรือไม่ แต่ถ้ามีวิธีให้ผลตอบแทนมากกว่าหนึ่งทางเลือกแล้วก็ต้องมีการตัดสินใจเลือกทางหรือวิธีที่จะทำให้ได้ผลตอบแทนมากที่สุด ซึ่ง การตัดสินใจเลือกดังกล่าวเป็นเรื่องที่ยุ้งยากและสลับซับซ้อน ดังนั้นจึงต้องอาศัยหลักเกณฑ์และ เครื่องมือต่าง ๆ ประกอบการตัดสินใจ ดังต่อไปนี้

๓.๑) มีทางเลือกหลายทาง (Alternatives) ในแต่ละทางเลือกอาจจะอยู่ในรูป นโยบายในการปฏิบัติงานเทคนิคหรือขั้นตอนการดำเนินงาน การที่มีทางเลือกมาก ๆ ถ้าจะอาศัย ดุลยพินิจส่วนตัวทำการตัดสินใจนั้นอาจจะผิดพลาดขึ้นได้ ดังนั้นจึงต้องอาศัยเครื่องมือหรือเกณฑ์ต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการตัดสินใจ เพราะยังมีหลักประกันได้ว่าไม่ได้ตัดสินใจไปตามดุลยพินิจส่วนตัว

๓.๒) ข้อมูลในปัจจุบันมีจำนวนมาก ถ้านำดุลยพินิจส่วนตัวมาใช้ในการตัดสินใจ แล้ว โอกาสที่จะผิดพลาดอาจจะมีมาก เพราะไม่อาจจะนำข้อมูลที่มีอยู่ทั้งหมดนั้นมาพิจารณาได้ ครบถ้วนสมบูรณ์ในเวลาที่จำกัดได้

๓.๓) เพื่อลดความขัดแย้งลงเนื่องจากพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ถ้าไม่อาศัยหลักเกณฑ์หรือเครื่องมือที่เหมือนกันทำการตัดสินใจแล้วก็จะอาจทำให้ การตัดสินใจแตกต่างกันออกไปซึ่งจะทำให้คนในองค์กรเกิดการขัดแย้งกันขึ้นในกรณีที่มีความเห็น แตกต่างกัน

๓.๔) เพื่อลดความเสี่ยงการตัดสินใจที่ปราศจากกฎเกณฑ์หรือเครื่องมือแล้ว โอกาสที่เสี่ยงต่อความผิดพลาดนั้นมีสูง แต่การตัดสินใจที่มีเครื่องมือเข้ามาช่วยแล้ว โอกาสของการตัดสินใจที่ผิดพลาดนั้นมีน้อยหรือไม่เลยก็เป็นไปได้

๔) ความร่วมมือ (Public Collaboration) ในการประชุมรับฟังความคิดเห็นถือเป็น เทคนิคที่สำคัญที่สุดซึ่งจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงานหรือการพัฒนาใด ๆ ให้ประสบความสำเร็จ เปรียบเสมือนการวางแผนความคิดทั้งหมดทุก ๆ ด้านอย่างละเอียด ซึ่งต้อง ใช้เวลาเตรียมการอย่างรอบคอบ พิถีพิถัน หากเตรียมการไม่ดีเราจะไม่สามารถแก้ปัญหาได้และทำให้ เสียเวลาเปล่า การวางแผนขั้นนี้มีขั้นตอนและหัวข้อที่ต้องให้ความสำคัญ ได้แก่

๔.๑) การกำหนดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าควรเป็นในระดับใด ซึ่ง จะต้องชัดเจนเพราะเรื่องนี้เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการวางแผน โดยพยายามให้เกิดการมีส่วนร่วมให้ มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ซึ่งจะต้องคิดให้รอบคอบแต่ต้นว่า โครงการที่จะทำเวทีรับฟังความคิดเห็น ของประชาชนในเรื่องนั้น ๆ เราต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมระดับใด โครงการบางเรื่องอาจจำเป็นต้อง ให้ประชาชนต้องเข้ามามีบทบาทมากถึงระดับการเป็นประชาชนหุ้นส่วนเพื่อร่วมกันกำหนดแนว ทางแก้ไขปัญหา หรือบางโครงการอาจต้องการให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจเลยก็ได้ ซึ่งการวางแผนการ ดำเนินงานจะมีความซับซ้อนและยุ่งยากตามระดับของการมีส่วนร่วม อีกทั้งต้องดำเนินการจัดเวทีรับ ฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างต่อเนื่อง

๔.๒) กระบวนการหลัก กระบวนการรองและทีมงาน ต้องมีทัศนคติที่เป็นบวก และรักในหน้าที่ที่ตนทำ มีความอดทน และพึงระลึกเสมอว่า หน้าที่ของกระบวนการคือการขับเคลื่อน ให้การประชุมนั้นเกิดการแสดงความคิดเห็นโดยมีส่วนร่วมระหว่างผู้เข้าประชุม สำหรับทีมงานที่เหลือ ได้แก่ กระบวนการรองซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ช่วย กระบวนการหลักเป็นผู้จัดบันทึกการประชุมมีหน้าที่เดิม

คำถามในเวทีเพื่อให้ประเด็นต่าง ๆ สมบูรณ์ขึ้น และเป็นผู้สังเกตการณ์คอยระวังไม่ให้มีการเบี่ยงเบนประเด็นไปจากที่ตั้งไว้ ส่วนทีมงานเสริมเพื่อถ่ายภาพหรือเป็นผู้ช่วย ทั้งนี้จำนวนทีมงานจะขึ้นอยู่กับจำนวนหรือปริมาณของผู้เข้าร่วมประชุม และทักษะ/ประสบการณ์ของกระบวนการหลัก

๔.๓) การตั้งประเด็นและคำถาม ประเด็นคำถามที่ดีต้องชัดเจน ครอบคลุม เข้าใจง่ายเป็นเรื่องที่ผู้เข้าร่วมประชุมทราบมาก่อน แล้วนำสิ่งที่ต้องการนั้นมาตั้งเป็นคำถาม ควรตั้งประเด็นหลักและแตกเป็นประเด็นย่อย หลังจากนั้นทีมงานทั้งหมดควรลองซักซ้อมจำลองเวทีการประชุมโดยสมมติตนเป็นชาวบ้าน แล้วคิดว่าจะตอบคำถามที่ถามมาแบบใดได้บ้าง เมื่อชาวบ้านถามคำถามอย่างนั้น เราจะต้องตั้งโจทย์ถามกลับอย่างไรต่อไป

๔.๔) มีวัตถุประสงค์ของการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่ชัดเจนว่า จัดเพื่ออะไร จัดไปทำไม และจะเอาผลที่ได้จากการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนนั้นไปทำอะไร ทั้งนี้ควรแจ้งให้ผู้เข้าร่วมประชุมทราบในตอนต้นของการประชุม หรือควรแจ้งล่วงหน้ากับกลุ่มเป้าหมายก่อนถึงวันประชุม ในกรณีที่เป็นโครงการซึ่งต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในระดับสูง

๔.๕) มีกระบวนการ ขั้นตอน แผนการดำเนินงานที่ดี โดยกำหนดแผนอย่างละเอียดว่ามีกิจกรรมอะไรบ้าง ใครมีบทบาทและหน้าที่อะไร เวลาไหน ใครจะนั่งตรงไหน ใครจะพูดก่อน-หลัง และจะแจกเอกสารตอนไหน ฯลฯ นอกจากนี้สำหรับทีมงานมือใหม่ ควรมีการซักซ้อมขั้นตอนของกระบวนการบ่อย ๆ เพื่อให้เกิดความมั่นใจ และช่วยลดข้อผิดพลาดเมื่อต้องจัดเวทีประชุมจริง

๔.๖) การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมประชุม เช่น เพศ วัย การศึกษา ผู้เข้าประชุมคาดหวังแค่ไหนจากการร่วมประชุม คนที่เข้าประชุมนั้นมีใครบ้าง กลุ่มผู้มีส่วนได้และกลุ่มผู้มีส่วนเสียมีมากน้อยเพียงใด ใครมีผลกระทบโดยตรง ใครได้รับผลกระทบในแง่บวก ใครได้รับผลกระทบในแง่ลบ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญมากเป็นใคร มีบทบาทต่อความสำเร็จในการดำเนินการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพียงใด ฯลฯ ทั้งนี้การทราบข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายอย่างละเอียด จะเป็นประโยชน์อย่างมากในการดำเนินงานตามแผนในขั้นตอนอื่น ๆ เปรียบเหมือนคำถามที่ว่า รู้เขา รู้เรา รบร้อยครั้งชนะร้อยครั้ง

๔.๗) สื่อและอุปกรณ์การสื่อสารที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจประเด็น เนื้อหา ตรงกัน เช่น การเลือกวิทยุทัศน์ควรเตรียมเรื่องให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการจัดเวที ตรวจเช็คคุณภาพก่อนวันจริง การเตรียมกระดาน กระดาษ การ์ด ปากกา เทปขาวหรือหมึก การเตรียมเอกสารแจก ฯลฯ

๔.๘) การเตรียมเกม โดยเลือกเกมที่เหมาะสมกับเรื่องที่จะจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เช่น ประชุมเรื่องการร่วมกันขุดคุ้ยระบายน้ำแก้ปัญหาน้ำท่วม การเลือกเกมควรเลือกแนวที่สร้างความสามัคคี ช่วยกันทำงาน หรือหากเป็นเรื่องกรณีพิพาทกันก็มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรเลือกเกมเกี่ยวกับการเสียสละนอกจากนี้ทีมงานต้องลองเล่นเกมเอง ว่าเป็นเกมที่สนุก เหมาะสมกับกลุ่มและเวลาหรือไม่ เป็นต้น

๕) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Public Empower) หมายถึง การที่ประชาชนบทบาทในระดับสูงในการมีส่วนร่วมในลักษณะของการเรียกร้องและป้องกันสิทธิของตนเองได้ หาก

ไม่ได้รับความเป็นธรรม และไม่ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา การเสริมอำนาจแก่ประชาชนมุ่งคุ้มครองภาคประชาชนมากกว่าภาครัฐหรือภาคธุรกิจ ก็เป็นอีกหนึ่งกลไกที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากโดยปกติแล้ว ทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจมักจะสามารถในการคุ้มครองตนเองได้มากกว่าภาคประชาชน ทั้งนี้เพราะในความเป็นจริงนั้นภาคประชาชนมักจะขาดซึ่งความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกทางกฎหมาย สุดท้ายจึงลงเอยด้วยการถูกเอารัดเอาเปรียบจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน การเสริมอำนาจแก่ประชาชนไม่ใช่เพียงการแสดงบทบาทที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์นี้เท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงการมีกลไกอื่น ๆ ที่สอดคล้องเพื่อทำให้การบังคับใช้กฎหมายเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งถึงและเท่าเทียม และยังรวมถึงการทำให้ประชาชนรับรู้ เข้าใจ เข้าถึง และสามารถใช้ประโยชน์จากกลไกทางกฎหมายต่าง ๆ ที่มีอยู่ได้อย่างง่ายดาย ซึ่งนั่นหมายถึงระบบรัฐบาล รัฐสภาและตุลาการจำเป็นต้องมีความมุ่งมั่น ทำให้กลไกทางกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองประชาชนมีความศักดิ์สิทธิ์ และสร้างประโยชน์ให้กับประชาชนและประเทศได้อย่างแท้จริง

นอกเหนือจากกลไกข้างต้นกลไกการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนก็เป็นอีกหนึ่งกลไกที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากความสำเร็จของการดำเนินนโยบาย และการใช้ประโยชน์จากกลไกต่าง ๆ ที่มีอยู่ เกิดจากการผสมผสานที่ลงตัวของ ๒ ส่วนผสมด้วยกัน ส่วนผสมแรกคือความพร้อมของนโยบายและกลไกทางสังคมอันจำเป็นและสอดคล้องกับยุคสมัย ซึ่งการมีวิสัยทัศน์อันยาวไกลและการมีความมุ่งมั่นช่วยเหลือและคุ้มครองประชาชนของรัฐบาล รัฐสภา และตุลาการเท่านั้นที่จะทำให้ส่วนผสมนี้เกิดขึ้น อีกส่วนผสมหนึ่งคือการทำให้นโยบายและกลไกทางสังคมต่าง ๆ นั้นสามารถประยุกต์ใช้กับประชาชนทุกภาคส่วนได้จริง ซึ่งเสี่ยงสะท้อนจากภาคประชาชน ผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนเท่านั้นที่จะช่วยทำให้นโยบายและกลไกต่าง ๆ สามารถถูกปรับปรุงและปรับใช้ได้อย่างสอดคล้องกับสิ่งที่ประชาชนต้องการมากที่สุด

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา^{๓๗} ได้ศึกษาวิจัย “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มโดยการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน” พบว่า แบ่งออกเป็น ๔ รูปแบบ ดังนี้

๑. รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนตามนโยบายรัฐบาล จากโครงการ CONNEXTED และ/หรือ Partnership School โดยสถานศึกษาได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนหลักรายเดียวหรือร่วมกับภาคเอกชนรายอื่นที่เข้าร่วมโครงการ CONNEXT ED และ Partnership School รวมทั้งเป็นการสนับสนุนตามนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ด้านการศึกษาของหน่วยงานภาคเอกชน เพื่อพัฒนาการศึกษาซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างคนให้มีคุณภาพ เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศอย่างยั่งยืน ๑.๑) สนับสนุนเต็มรูปแบบ ให้การสนับสนุนทั้ง ๓ ด้าน ประกอบด้วย (๑) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Hardware) (๒) โปรแกรมหรือแพลตฟอร์มในการจัดการเรียนรู้ (Software) และ (๓) ด้านบุคลากร (Peopleware) ๑.๒) สนับสนุนบางส่วน ให้

^{๓๗} สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มโดยการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน”, รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี จำกัด, ๒๕๖๕).

การสนับสนุนงบประมาณแก่สถานศึกษาผ่านโครงการที่สถานศึกษาเสนอเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ ๒๑

๒. รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนจากพลังการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งของทุกภาคส่วนในระดับจังหวัดที่อยู่ในเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา มีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการและการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการของสถานศึกษารวมทั้งทุกภาคส่วนในจังหวัดรวมถึงภาคเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและทักษะที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนจากเครือข่ายความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับสมาคมศิษย์เก่าและสมาคมผู้ประกอบการ สมาคมผู้ประกอบการและสมาคมศิษย์เก่าที่มีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งเพื่อเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่เคยเป็นสถานศึกษาของตนเองในอดีต และความต้องการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่เป็นบุตรหลานให้ได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพท่ามกลางความพร้อมของอุปกรณ์ที่เป็นเทคโนโลยีการศึกษาและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

๔. รูปแบบการมีส่วนร่วมจากการลงทุนด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการศึกษาของภาคเอกชน เพื่อแก้ปัญหาและสร้างกลยุทธ์การเติบโตของภาคธุรกิจ ควบคู่กับการสนับสนุนการศึกษาในระดับพื้นฐานอย่างเต็มรูปแบบ โดยภาคเอกชนที่มีธุรกิจหรือการดำเนินกิจการด้านเทคโนโลยีการศึกษาทั้งในด้านอุปกรณ์และซอฟต์แวร์เพื่อการศึกษา ได้ผลิตและให้บริการแพลตฟอร์มเพื่อการศึกษาที่สามารถตอบโจทย์การจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา และอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเห็นว่าสามารถสร้างกลยุทธ์การเติบโตทางธุรกิจด้านสื่อและเทคโนโลยีการศึกษาจากสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้

เชมรัตน์ บุญหล่อสุวรรณ^{๓๘} ได้ศึกษาวิจัย “ประสบการณ์การใช้งานดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อสนับสนุนการสอนของครู” พบว่า ช่วงอายุของครูไม่มีผลต่อการเปิดรับนวัตกรรมใหม่ หากนวัตกรรมใหม่นั้นตอบสนองต่อความต้องการในปัจจุบัน ใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อนยุ่งยาก และสามารถลดภาระของงานประจำที่กำลังทำอยู่ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องไปกับแนวโน้มจากทางภาครัฐและกระแสโลกที่ผลักดันให้รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ใช้สื่อในรูปแบบดิจิทัลเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดี เหมาะสมกับพฤติกรรมของผู้เรียน ตอบโจทย์การสร้างทักษะในศตวรรษที่ ๒๑

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.)^{๓๙} ได้ศึกษาวิจัย “ศึกษาบทบาทของดิจิทัลในการศึกษาของไทย” พบว่า ระบบการศึกษาของไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายในการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน และการเตรียมพร้อมทักษะเพื่อรองรับระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โดยได้เสนอ ๖ แนวทางการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนการใช้ดิจิทัลในการปฏิรูปการศึกษาให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย

^{๓๘} เชมรัตน์ บุญหล่อสุวรรณ, ประสบการณ์การใช้งานดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อสนับสนุนการสอนของครู, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๖๓).

^{๓๙} คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๖๒).

๑. บริหารจัดการข้อมูลเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ เพื่อสามารถติดตามและประเมินผลในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาทั่วประเทศอย่างเป็นระบบ

๒. สร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับผู้เรียนและผู้สอน เพื่อสร้างความเสมอภาคด้านการศึกษาให้นักเรียนและครูในชนบทที่ห่างไกล โดยปรับปรุงคุณภาพสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบดิจิทัลอย่างเพียงพอและทั่วถึง

๓. สร้าง/ปรับปรุงเนื้อหาและหลักสูตรในศตวรรษที่ ๒๑ สำหรับผู้เรียน ผู้สอน และผู้ใช้สื่อสาธารณะ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนและรองรับความต้องการแรงงานในศตวรรษที่ ๒๑

๔. ปรับเปลี่ยนทักษะและการเรียนรู้ในระดับองค์กร เพื่อช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของตลาดแรงงานไทย

๕. สร้างเครื่องมือการเรียนรู้ที่ทำให้สามารถเข้าถึงการศึกษาด้วยดิจิทัล เพื่อให้ครูและนักเรียนทั่วประเทศสามารถเข้าถึงดิจิทัลแพลตฟอร์มการเรียนรู้

๖. สร้าง/ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมต่อที่ปลอดภัย เพื่อเชื่อมต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเข้ากับอุปกรณ์และเครื่องมือดิจิทัล

อุมารณ์ เหล็กดี^{๔๐} ได้ศึกษาวิจัย “กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์ปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชน ด้านเทคโนโลยีด้วยคลาวด์คอมพิวติ้ง” พบว่า

๑. กรอบแนวคิดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์ปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชนด้านเทคโนโลยีด้วยคลาวด์คอมพิวติ้ง มีองค์ประกอบ ๕ ส่วน คือ หลักการ/ทฤษฎี การมีส่วนร่วม กิจกรรมการเรียนรู้ เทคโนโลยีคลาวด์คอมพิวติ้ง และการบริการวิชาการ ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อความเหมาะสมของกรอบแนวคิดอยู่ในระดับมาก

๒. กิจกรรมการเรียนรู้ มี ๗ กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ ๑ ศึกษาปัญหาร่วมกับชุมชน กิจกรรมที่ ๒ เรียนรู้ปัญหา/เนื้อหาเพิ่มเติม กิจกรรมที่ ๓ ค้นคว้าจากสื่อการเรียนรู้ กิจกรรมที่ ๔ ปฏิบัติการ/สังเคราะห์ความรู้ กิจกรรมที่ ๕ สรุป/ประเมินคำตอบ กิจกรรมที่ ๖ นำเสนอ/ประเมินผลงาน และกิจกรรมที่ ๗ การบริการวิชาการ ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด

๓. นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๕ มีทักษะการใช้งานเทคโนโลยีคลาวด์คอมพิวติ้งอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๙๒.๐๐ และมีความพึงใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด

๔. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมบริการวิชาการด้านเทคโนโลยีด้วยคลาวด์คอมพิวติ้ง มีความพึงใจต่อการบริการวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก

^{๔๐} อุมารณ์ เหล็กดี, “กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์ปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชน ด้านเทคโนโลยีด้วยคลาวด์คอมพิวติ้ง”, รายงานวิจัย, (มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม : คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ, ๒๕๕๙).

สรพงศ์ สุขเกษม^{๔๑} ได้ศึกษาวิจัย “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ในรายวิชาคอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐาน สำหรับบัณฑิตระดับปริญญาตรี” พบว่า องค์ประกอบของการสอนแบบผสมผสานมีองค์ประกอบหลัก ๔ ข้อ ได้แก่ ๑. ปัจจัยนำเข้าประกอบด้วยผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล ๒. กระบวนการ โดยมีการปฐมนิเทศในสัปดาห์แรก หลังจากนั้นจึงจะเป็นขั้นตอนการเรียนการสอน ซึ่งจะมีการนำเอา รูปแบบการเรียนรู้อย่างตนเองผ่านสื่อออนไลน์นอกชั้นเรียนเข้ามาประกอบการสอน และในระหว่างเรียนจะมีการทดสอบ ทบทวน กำหนดประเด็นปัญหา กิจกรรมกลุ่มย่อย และประเมินผล ๓. ผลลัพธ์ และ ๔. ข้อมูลย้อนกลับ

จอมทยาสนิท พงษ์เสถียร^{๔๒} ได้ศึกษาวิจัย “หุ้นส่วนการศึกษาระหว่างภาครัฐกับเอกชนในประเทศไทย” พบว่า ประเทศไทยยังไม่มีระบบที่รองรับและส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วน ซึ่งทั้งภาครัฐและภาคเอกชนดำเนินการกันเองอย่างไร้ทิศทาง และประเด็นสำคัญ คือ ขาดการประสานงานที่ดีจึงได้นำเสนอแนวทางการส่งเสริมหุ้นส่วนการศึกษาระหว่างภาครัฐกับเอกชนในประเทศไทย ดังนี้

๑. ควรมีหน่วยงานกลางทำหน้าที่ประสานผู้เล่น (ผู้เล่น หมายถึง ภาครัฐและภาคเอกชน) และสร้างความเข้าใจถึงความสำคัญของการเป็นหุ้นส่วนการศึกษา ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวควรประกอบขึ้นจากกลุ่มคนจากหลายภาคส่วนของสังคม

๒. ภาครัฐในฐานะเป็นผู้เล่นหลักในด้านนโยบายจะต้องมีความชัดเจนของเป้าหมายการศึกษา กำหนดบทบาทของภาครัฐและภาคเอกชนให้ชัดเจน และปฏิรูประบบสำคัญต่าง ๆ เพื่อให้ความเชื่อมั่น น่าเชื่อถือ โดยเฉพาะการปฏิรูประบบคลังการศึกษา

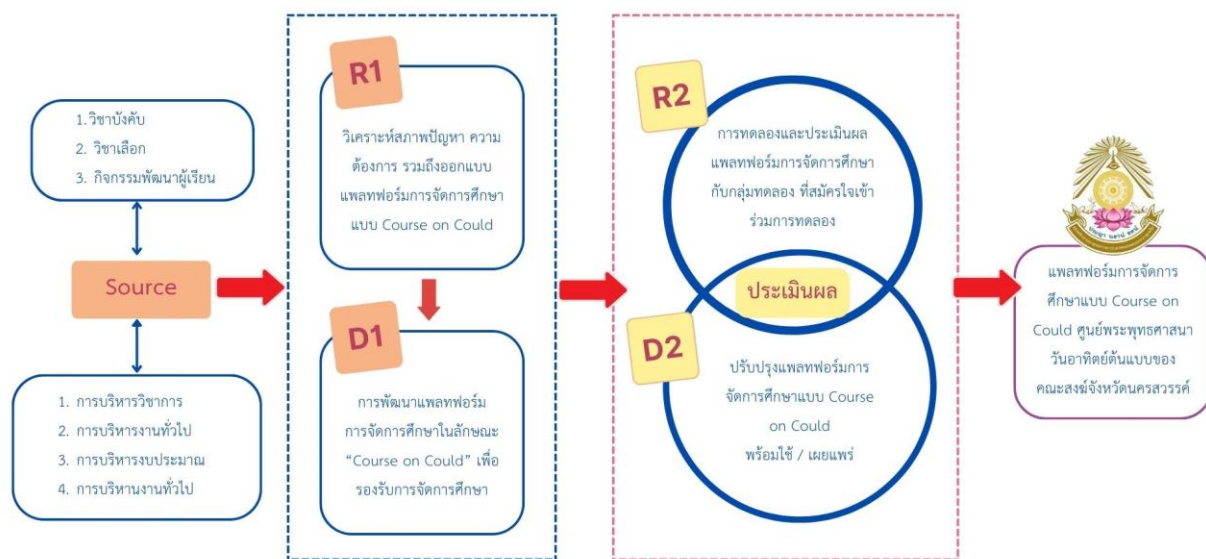
๓. ภาคเอกชนในฐานะผู้มีส่วนได้เสียภาพสูงในการขับเคลื่อนการศึกษา จะต้องวิเคราะห์ปัญหาการศึกษาของไทย และประเมินศักยภาพของบริษัทในด้านความเชี่ยวชาญและความพร้อมต่อการร่วมลงทุนด้านการศึกษา ทั้งนี้ ตัวอย่างรูปแบบที่ภาคเอกชนสามารถเข้ามาร่วมลงทุนทางการศึกษา ได้แก่ ๓.๑ บริจาคทรัพยากรผ่านเครือข่ายธนาคาร ๓.๒ ส่งเสริมให้พนักงานของบริษัทออกไปช่วยสอนทั้งวิชาการและทักษะชีวิต ๓.๓ การฝึกอบรมครู ๓.๔ โครงการโรงเรียนพี่-โรงเรียนน้อง และ ๓.๕ การช่วยจัดตั้ง Social Enterprise ให้เกิดขึ้นในโรงเรียน

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย (Conceptual Framework) เรื่องนี้ มีกรอบแนวคิดที่สำคัญในลักษณะของกระบวนการและวิธีการศึกษา รวมทั้งผลลัพธ์จากการศึกษา ดังนี้

^{๔๑} สรพงศ์ สุขเกษม, “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ในรายวิชาคอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐาน สำหรับบัณฑิตระดับปริญญาตรี”, วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๒) : ๓๑๗-๓๒๗.

^{๔๒} จอมทยาสนิท พงษ์เสถียร, “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ในรายวิชาคอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐาน สำหรับบัณฑิตระดับปริญญาตรี”, วารสารการศึกษาไทย, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑๓๑ (มีนาคม-เมษายน ๒๕๕๙) : ๒๑-๒๓.

ภาพที่ ๒.๓ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์” ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) พัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ และ ๒) ประเมินแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) โดยใช้วิธีวิทยาวิจัย ดังนี้

๓.๑.๑ การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการยกระดับในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อให้เกิดศักยภาพ คุณภาพ และประสิทธิภาพที่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของมหาเถรสมาคม และการพัฒนาหลักสูตรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อรองรับกับสังคมพลวัต โดยเฉพาะสังคมชีวิตวิถีใหม่ที่ผู้คนในชุมชนและสังคมซึ่งไม่เฉพาะเด็กและเยาวชนเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงความรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความหลากหลาย มีความเป็นมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับชุมชนและสังคมมากขึ้น

๓.๑.๒ การวิจัยและพัฒนา (Research & Development) พัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อนำไปสู่การยกระดับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อรองรับสังคมพลวัตและการจัดการเรียนการสอนผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้เข้าถึงและครอบคลุมผู้เรียนในสังคมปัจจุบันมากขึ้น โดยมีขั้นตอน ดังนี้

R1 การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) กับผู้ใช้ประโยชน์ ที่เป็นกลุ่มผู้แทน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๒ รูป/คน ในการจัดการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา ความเป็นไปได้ ความต้องการ รวมถึงออกแบบแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could

D1 มีการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Could” เพื่อรองรับการจัดการศึกษา โดยมี Feature หลักของระบบ ประกอบด้วย

๑) สำหรับผู้เรียน การลงทะเบียนเรียน Online การเลือกวิชาที่สนใจเรียน
๒) สำหรับผู้สอน การลงทะเบียนผู้สอน Online การกำหนดรายวิชาที่สอน การสร้างรายวิชาที่สอน

๓) Feature เพื่อใช้งานทั่วไป ได้แก่ ระบบข้อมูลส่วนตัวดูได้จากระบบหลัก การสร้างคอร์สเรียนได้ การบริหารจัดการคอร์สเรียนได้ทั้งอาจารย์และผู้เรียน ระบบเตือน ข้อความ และอีเมลทั้งผู้สอนและผู้เรียน ระบบทำข้อสอบ ระบบมอบหมายงานหรือการบ้าน ระบบออกใบประกาศนียบัตรอัตโนมัติ และระบบรายงานจำนวนนักเรียน อาจารย์ วิชาที่เปิดสอน

R2 การทดสอบต้นแบบและการประเมินผลแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Could” ในศูนย์ต้นแบบ คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์หนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

ระยะที่ ๑ การทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์มกับกลุ่มทดลอง ประกอบด้วย ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบล ตัวแทนสถานศึกษาในพื้นที่ทั้งในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ตัวแทนผู้นำท้องที่ ตัวแทนวัดหนองกระดุกเนื้อ และตัวแทนประชาชนและผู้ปกครองของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ที่สมัครใจเข้าร่วมการทดลอง จำนวน ๑๖ รูป/คน และมีการประเมินผลโดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม

ระยะที่ ๒ การประเมินผลประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Could” ในศูนย์ต้นแบบ คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์หนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ ๑) กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงจากแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จำนวน ๕ รูป/คน และ ๒) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านแพลตฟอร์มดิจิทัล คัดเลือกจากผู้ที่มีผลงานวิจัยหรือประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล จำนวน ๕ คน

D2 มีการปรับปรุง แก้ไข การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Could” เพื่อให้พร้อมใช้งานจริง เหมาะสมกับบริบท ได้มาตรฐาน และจัดทำเอกสารคู่มือการใช้งาน

๓.๒ ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ พื้นที่วิจัย

พื้นที่วิจัยในการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาฯ โดยการเลือกแบบเจาะจงร่วมกันจากการให้ข้อมูลสำคัญของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ เกี่ยวกับผลการขับเคลื่อนศูนย์พระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ ปี พ.ศ.๒๕๖๕ โดยมีความเห็นร่วมกันในการเลือกศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์วัดหนองกระดุกเหนือ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จังหวัดนครสวรรค์ ปี พ.ศ.๒๕๖๖

๓.๒.๒ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ถูกเลือกแบบเจาะจง จำนวน ๑๒ รูป/คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงที่มีความเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จังหวัดนครสวรรค์ (วัดหนองกระดุกเหนือ)

๒) กลุ่มทดลอง (Experiment Group) จำนวน ๑๖ รูป/คน ที่มีความเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จังหวัดนครสวรรค์ (วัดหนองกระดุกเหนือ) ที่สมัครใจเข้าร่วมการทดลอง ประกอบด้วย

๑ST User (ผู้ใช้ประโยชน์กลุ่มแรก) ประกอบด้วย คณะผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเหนือ

๒nd User (ผู้ใช้ประโยชน์กลุ่มที่ ๒) ประกอบด้วย ตัวแทนสถานศึกษาในพื้นที่ทั้งในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา, ตัวแทนผู้นำท้องที่, ตัวแทนวัดหนองกระดุกเหนือ และตัวแทนประชาชนและผู้ปกครองของศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเหนือ

๓Rd User (ผู้ใช้ประโยชน์กลุ่มที่ ๓) ประกอบด้วย ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลหนองนมวัว ซึ่งเป็นหน่วยงานส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาในพื้นที่ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบหลัง (The One-group Posttest Design) เป็นการวิจัยที่ทดลองเพียงกลุ่มเดียว กลุ่มตัวอย่างไม่ได้สุ่ม ไม่มีกลุ่มควบคุมสำหรับการเปรียบเทียบ มีการจัดการกระทำและในส่วนของ การทดสอบผลของตัวแปรที่ต้องการศึกษาจะทำการวัดหลังจากได้สิ่งทดลอง เป็นแบบแผนการวิจัยที่มีความตรงภายใน (Internal Validity) โดยการประชาสัมพันธ์เพื่อรับสมัครผู้สนใจที่จะเข้าร่วมโครงการ แล้วทำการชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ตอบข้อสงสัย หลังจากนั้นเปิดโอกาสให้ผู้สนใจตัดสินใจในการเข้าร่วมการศึกษาวิจัยอีกครั้ง

๓) ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินแพลตฟอร์มฯ ผู้วิจัยใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) และหลักการเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ดี (Good informant) โดยแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ ๓.๑) กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงจากแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จำนวน ๕ รูป/คน และ ๓.๒) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านแพลตฟอร์มดิจิทัล คัดเลือกจากผู้ที่มีผลงานวิจัยหรือประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล จำนวน ๕ คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับงานวิจัยนี้ใช้เครื่องมือวิจัยเพื่อให้ข้อมูลรอบด้านครอบคลุมประเด็นศึกษา คณะผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บข้อมูล สอดรับกับกระบวนการวิจัยแต่ละขั้นตอนของงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ คณะผู้วิจัยจึงได้กำหนดเครื่องมือหลักที่จะนำมาใช้ในกระบวนการวิจัย ดังนี้

๓.๓.๑ แบบสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพปัญหา ความต้องการ รวมถึงออกแบบแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

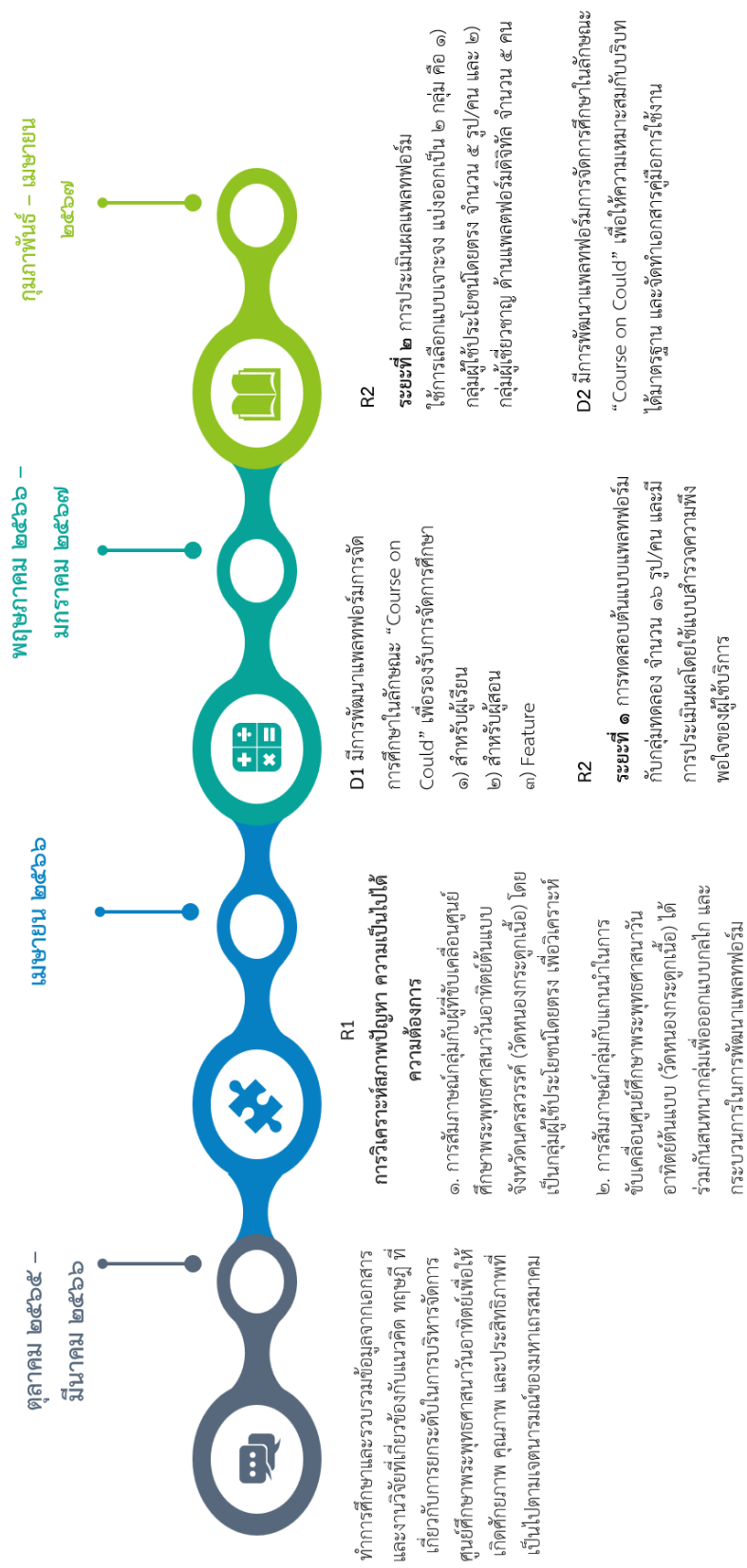
๓.๓.๒ แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่าเพื่อวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบที่มีต่อแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ใช้สำหรับประเมินผลกับกลุ่มทดลอง (Experiment Group)

๓.๓.๓ แบบประเมินผลประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ ใช้สำหรับประเมินผลกับผู้ทรงคุณวุฒิ

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น คณะผู้วิจัยจะใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ภาพที่ ๓.๑ กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล (ที่มา : สรุปโดยคณะผู้วิจัย)

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ในการศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์เชิงพื้นที่ได้จากการสังเกต (Observations) โดยสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ ขณะเดียวกันก็จะมีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบฐาน ข้อมูล ภาพถ่ายกิจกรรม และการพรรณนาความ ประกอบการบรรยาย หรือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเชิงพื้นที่ เพื่อให้เห็นรูปแบบหรือกระบวนการที่ดำเนินการพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงกายภาพและคุณภาพ

๓.๕.๑ แบบสัมภาษณ์ เป็นการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาเก็บให้เป็นระบบ ระเบียบให้ความหมายกับข้อมูล จัดหมวดหมู่ ความหมายของข้อมูล วิเคราะห์และสรุปรวบรวมความหมาย ผู้วิจัยเลือกใช้ “การตรวจสอบสามเส้า (Triangulation)”^๑ โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บข้อมูล รวมถึงวิเคราะห์ สังเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัย และนำข้อมูลทั้งหมดมาพิจารณาแล้ว แม้จะมาจากแหล่งที่แตกต่างกันทั้งเวลา สถานที่ และบุคคล เพื่อที่จะตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนการนำไปวิเคราะห์ ซึ่งมี ๔ องค์ประกอบ

๑) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการพิจารณาตรวจสอบโดยใช้ความหลากหลายของแหล่งข้อมูลทั้งในเชิงเวลา ระยะทาง สถานที่ และบุคคล

๒) การตรวจสอบสามเส้าด้านนักวิจัย (Investigator Triangulation) เป็นการพิจารณาตรวจสอบโดยใช้ผู้วิจัยที่ต่างกัน เพื่อได้ข้อมูลที่แตกต่างกัน

๓) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) เป็นการพิจารณาตรวจสอบโดยใช้หลายมุมมองในการแปลความหมาย หากผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีที่ต่างจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกัน

๔) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เป็นการเลือกใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน

การวิเคราะห์เนื้อหา และตีความจากการเสนอแนะเพื่อการพัฒนา และต่อยอดสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจะไม่ใช้สถิติช่วยในการวิเคราะห์ แต่จะใช้แนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบในการวิเคราะห์ของการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มโดยวิธีการหลักที่ใช้มี ๒ วิธี คือ

๑) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร (Document Research) จากกรอบความคิดหรือทฤษฎีที่เพื่อการช่วยวิเคราะห์ข้อมูลได้ลึกซึ้งและสร้างข้อสรุปที่หนักแน่น

๒) การตีความ (Interpretation) ซึ่งได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ที่ได้จัดบันทึกไว้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น

^๑ Denzin, N. K. & Yvonna, S. L., *Handbook of Qualitative Research*, (Thousand Oaks, Calif : Sage Publications, 2000).

๓.๕.๒ แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม แปลความหมายของค่าเฉลี่ย โดยยึดเกณฑ์^๒ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๒๑ – ๕.๐๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๔๑ – ๔.๒๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๖๑ – ๓.๔๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๘๑ – ๒.๖๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐ – ๑.๘๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๓.๕.๓ แบบประเมินผลประสิทธิภาพของแพลตฟอร์ม แปลความหมายของค่าเฉลี่ย โดยยึดเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๒๑ – ๕.๐๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๔๑ – ๔.๒๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๖๑ – ๓.๔๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๘๑ – ๒.๖๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐ – ๑.๘๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย

เพื่อให้แนวทางในการดำเนินการในวิจัยครั้งนี้เป็นไปอย่างมีระบบและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดรายละเอียดและขั้นตอนการวิจัยเป็น ๒ ขั้นตอน ดังนี้

๓.๖.๑ ขั้นการเตรียมการ

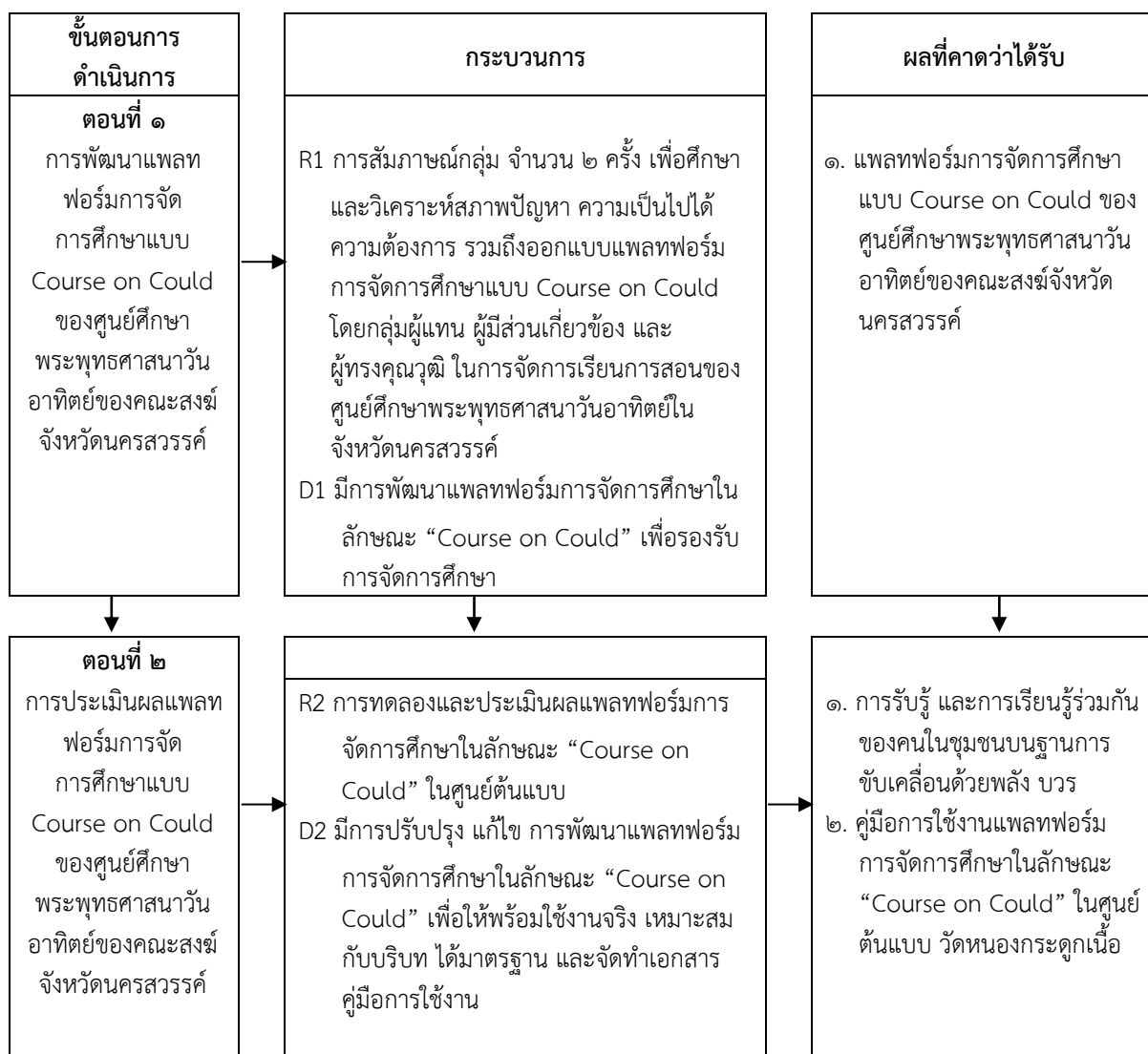
ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาแนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งตำรา เอกสารวิชาการ ข้อมูลสารสนเทศ งานวิจัยต่าง ๆ และดำเนินการสำรวจและศึกษาชุมชน การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชน รวมทั้งนัดหมายเพื่อชี้แจงจุดมุ่งหมายของการทำวิจัย รวมทั้งการประสานเพื่อขอความร่วมมือในการทำการวิจัย การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นและประชุมเตรียมความพร้อมของชุมชนและคณะผู้วิจัยเพื่อให้ดำเนินการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๓.๖.๒ ขั้นตอนการดำเนินการ

เป็นขั้นตอนการศึกษาวิเคราะห์กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย เพื่อการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การพัฒนาเครื่องมือ ปรับปรุงคุณภาพเครื่องมือ ก่อนที่จะมีการเก็บ

^๒ Likert, R. The Method of Constructing and Attitude Scale, Attitude Theory and Measurement, (New York : Wiley & Son, 1967).

ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และแปลผลการวิเคราะห์ ในขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการดำเนินการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย

ภาพที่ ๓.๒ สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

บทที่ ๔

ผลการศึกษาวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์” ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) ทั้งนี้ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

๔.๑ การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

๔.๒ การประเมินแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

๔.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๑ การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

๔.๑.๑ การวิเคราะห์สภาพปัญหา ความเป็นไปได้ ความต้องการ รวมถึงออกแบบแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could (R1) ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการในการวิเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย การเก็บข้อมูล ๒ กิจกรรม เพื่อให้ได้รับความคิดเห็นอย่างรอบด้าน โดยในทั้ง ๒ กิจกรรม คณะผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการเก็บข้อมูล และขออนุญาตในการบันทึกภาพประกอบการวิจัยก่อนทุกครั้ง สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

กิจกรรมที่ ๑ การสัมภาษณ์กลุ่มกับผู้ที่เกี่ยวข้องศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จังหวัดนครสวรรค์ (วัดหนองกระดุกเนื้อ) โดยเป็นกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงในพื้นที่เป้าหมาย คือ พระครูนิติสุตากร, พระมหาวิชฌณภักดิ์ สนติกโร, นายปณณทัตต์ ศรีเทียนชัย และนางสาวอัญชลี ปันนาค ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดอนกระดุกเนื้อและผู้ร่วมก่อตั้ง ศพอ.วัดหนองกระดุกเนื้อ ในวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๖ ณ วัดหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

ภาพที่ ๔.๑ การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จังหวัดนครสวรรค์ (วัดหนองกระดุกเนื้อ) (ที่มา : ถ่ายภาพโดยคณะผู้วิจัย)

จากผลการสัมภาษณ์กลุ่มกับผู้ที่ขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จังหวัดนครสวรรค์ (วัดหนองกระดุกเนื้อ) เพื่อวิเคราะห์ในเชิงพื้นที่ในประเด็นของสภาพปัญหา ความต้องการ และร่วมกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์ร่วมกัน คณะผู้วิจัยได้สรุปประเด็นที่นำมาต่อยอดการพัฒนา ดังนี้

“ภาครัฐกำหนดให้มีนักเรียนได้จำนวนจำกัด แต่ให้เพิ่มจำนวนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อรองรับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้น แต่หากเป็นไปได้การเพิ่มปริมาณในทางขยาย หมายถึง การเพิ่มจำนวนนักเรียน และลดจำนวน ศพอ. กระทำในลักษณะของทีมพี่เลี้ยง พี่ดูแลน้อง หน่วยใดมีความเข้มแข็งก็ดูแลหน่วยอื่น เป็นเครือข่าย ใช้ผู้สอนเท่าเดิม อุปกรณ์เท่าเดิม มาตรฐานการจัดการศึกษาจะเท่าเทียมกัน”
(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ท่านที่ ๑)

“เป้าหมายของการศึกษาอาจยังคงเดิม คือ เน้นที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แต่สามารถใช้วิธีการที่แตกต่างในการไปถึงจุดหมายได้ เช่น การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์”
(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ท่านที่ ๒)

“นักศึกษาบางคนอาจเรียนรู้ได้เร็วกว่าหากได้ดูภาพหรือคลิปวิดีโอ ดังนั้นกระบวนการและสื่อที่ตรงกับลักษณะความสนใจของวัยผู้เรียนน่าจะเหมาะสมมากกว่า”
(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ท่านที่ ๓)

“รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน คือ ใช้การจัดการการสอนแบบออนไลน์มาส่งเสริม สนับสนุนการเรียนในพื้นที่ น่าจะเป็นการทบทวน และชี้ชวนให้เพิ่มความน่าสนใจมากขึ้น”
(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ท่านที่ ๔)

กิจกรรมที่ ๒ การสัมภาษณ์กลุ่มกับแกนนำในการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ (วัดหนองกระดุกเนื้อ) ได้ร่วมกันสนทนากลุ่มเพื่อออกแบบกลไก และกระบวนการในการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ทั้งนี้การจัดตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างบ้าน วัด ชุมชนและศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครสวรรค์

ภาพที่ ๔.๒ การสนทนากลุ่มแกนนำการขับเคลื่อนกิจกรรมฯ (ที่มา : ถ่ายภาพโดยคณะผู้วิจัย)

จากผลการสนทนากลุ่มกับแกนนำในการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ (วัดหนองกระดุกเนื้อ) คณะผู้วิจัยได้สรุปประเด็นที่นำมาต่อยอดการพัฒนา ดังนี้

“แพลตฟอร์มต้องครอบคลุมการจัดทำรายงานของสำนักงานวัฒนธรรม เนื่องจากสำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดนครสวรรค์ได้กำหนดเงื่อนไขในการจัดส่งรายงานไว้อย่างชัดเจนแล้ว หากสามารถพิมพ์จากออนไลน์ได้เลย น่าจะสะดวกขึ้น”
(ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๑)

“ผู้สอนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และผู้เรียนเป็นเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาจึงทำให้มีข้อจำกัดในการใช้งาน ดังนั้นแพลตฟอร์มต้องใช้งานง่าย ไม่ยุ่งยาก”
(ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๒)

“ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ที่ทำให้คน ๓ ช่วงวัย ในชุมชนมาใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ ดังนั้นแพลตฟอร์มสามารถทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันได้”
(ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๓)

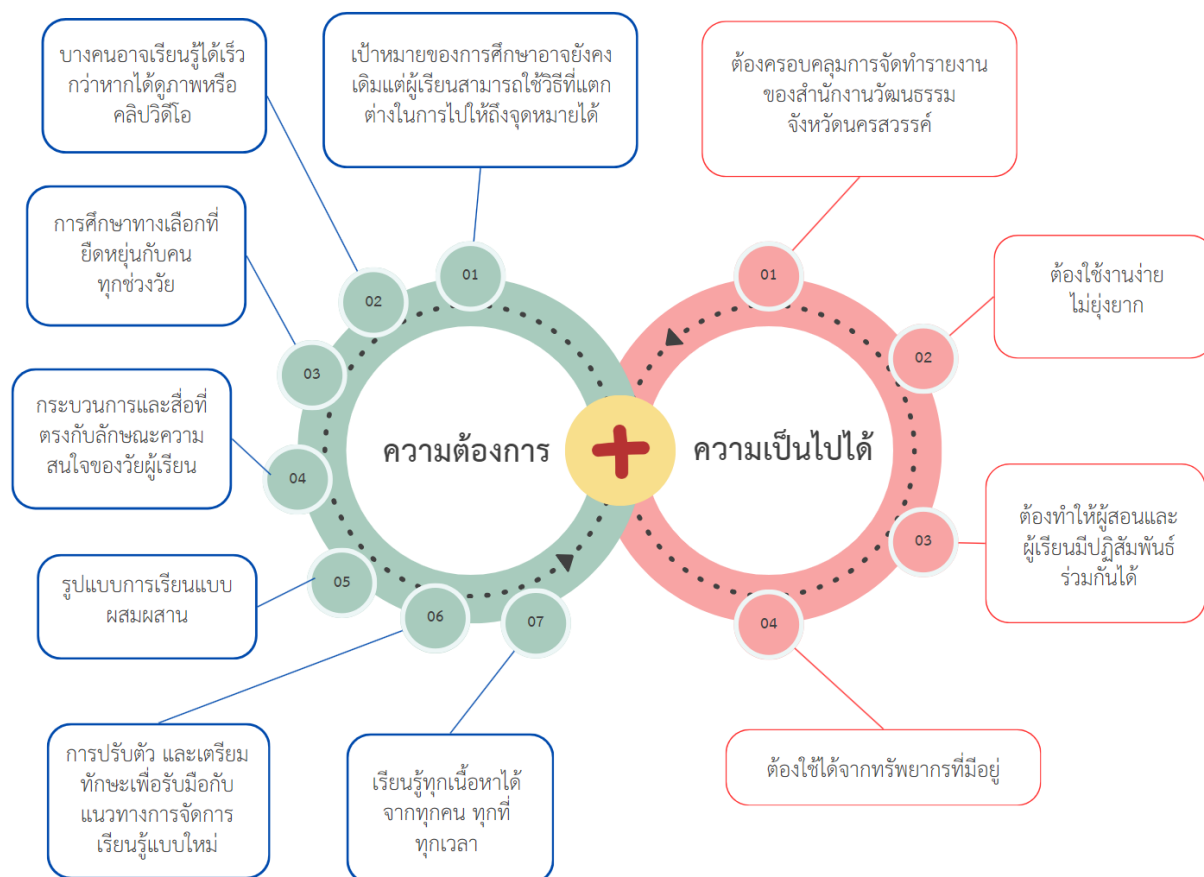
“จากวัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนมีจำนวนจำกัด ดังนั้นแพลตฟอร์มควรใช้ได้จากทรัพยากรต้นทุนที่มีอยู่”
(ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๔)

“ควรมีการอบรมให้กับครูผู้สอน นักเรียน และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้มีทักษะที่เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ รวมถึงขยายผลในการสร้างทายาทผู้ช่วยเหลือจากคนที่สนใจเข้าใจเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ เช่น สามเณร และครูโรงเรียนรัตนปัญญาวิชชาลัย เป็นต้น”
(ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๕)

จากการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความเป็นไปได้ ความต้องการ รวมถึงการร่วมกันออกแบบเป้าหมายของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud คณะผู้วิจัยได้สรุปผล ดังนี้

ภาพที่ ๔.๓ สภาพปัญหาการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
(ที่มา : วิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย)

ภาพที่ ๔.๔ ความต้องการความเป็นไปได้ (ที่มา : วิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย)

คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประชุม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการและความเป็นไปได้ของผู้ใช้ประโยชน์

ทรัพยากรการบริหาร	สภาพปัญหา	แนวทางการแก้ไข/พัฒนา
คน	๑. ขาดบุคลากรในการปฏิบัติงาน ๒. ขาดครูผู้สอน ๓. ขาดทักษะและประสบการณ์ในการใช้สื่อ	๑. การส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้โดยใช้สารสนเทศ ๒. ผู้ที่สนใจต้องเรียนรู้ทุกเนื้อหาได้จากทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา ๓. การอบรมเชิงปฏิบัติให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง
งบประมาณ	๑. งบประมาณสนับสนุนการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษา	๑. แพลตฟอร์มต้องใช้ได้จากทรัพยากรที่มีอยู่

ทรัพยากร การบริหาร	สภาพปัญหา	แนวทางการแก้ไข/พัฒนา
	พระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์ไม่ เพียงพอ	
เครื่องมือ	๑. ขาดเครื่องมือ/เครื่องใช้สำนักงาน	๑. แพลตฟอร์มต้องครอบคลุมการจัดทำ รายงานของสำนักงานวัฒนธรรม ๒. แพลตฟอร์มต้องใช้งานง่าย ไม่ยุ่งยาก ๓. แพลตฟอร์มต้องทำให้ผู้สอนและ ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันได้
การจัดการ	๑. ขาดความต่อเนื่องในการทำงาน จากสถานการณ์โควิด ๒. ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน	๑. เป้าหมายของการศึกษาอาจยังคงเดิม แต่ผู้เรียนสามารถใช้วิธีที่แตกต่างใน การไปถึงจุดหมายได้ ๒. การศึกษาทางเลือกที่ยึดหยุ่นกับคน ทุกช่วงวัย ๓. กระบวนการและสื่อการสอนที่ตรงกับ ลักษณะความสนใจของวัยผู้เรียน และสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ๔. รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน และ ส่งเสริม สนับสนุนซึ่งกันและกัน ๕. การปรับตัว และเตรียมทักษะเพื่อ รับมือกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ แบบใหม่

๔.๑.๒ การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Cloud” เพื่อรองรับการจัดการศึกษา ของศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์นั้น

D1 คณะผู้วิจัยสร้างระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เพื่อเพิ่มความสะดวกให้กับผู้เรียน ผู้สอน ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน เมื่อไหร่ ก็สามารถใช้บริการการเรียนการสอนได้ตลอดเวลา มีระบบรายงานต่าง ๆ ทั้งผู้เรียนและผู้สอนที่สามารถเข้าถึงได้สะดวกมากขึ้น กระบวนการในการพัฒนาประกอบด้วย

๑) การออกแบบภาพรวม และองค์ประกอบของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษา

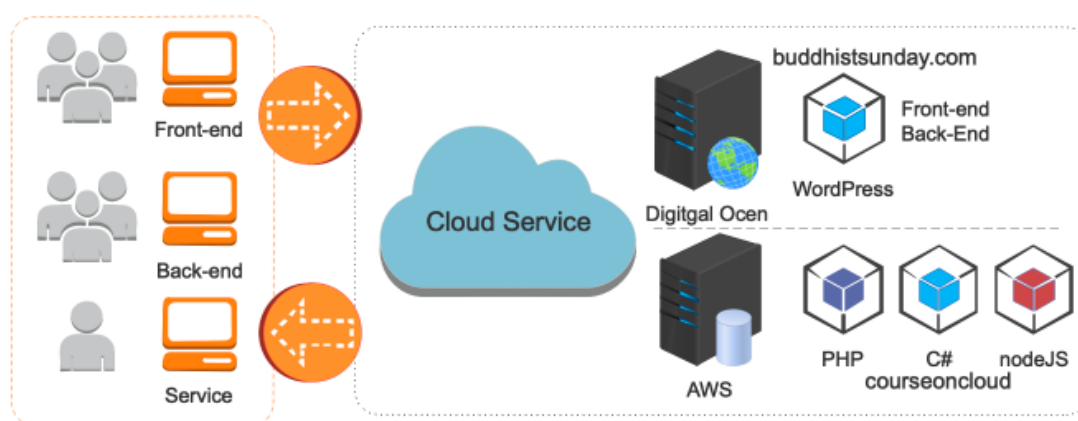
ภาพรวมการทำงานของระบบ Course on Cloud แบ่งออกได้เป็น ๓ ส่วน คือ

๑.๑) ระบบหน้าบ้าน (Front-End) ส่วนนี้จะแสดงหน้าตาของเว็บไซต์ให้ผู้เข้าชมเห็น การออกแบบก็เป็นส่วนที่ช่วยดึงดูดและทำให้ผู้อื่นสนใจเว็บไซต์ ทั้งความสวยงาม การใช้งานเว็บไซต์ที่เข้าใจง่าย สะดวก และทำให้ผู้เข้าชมเห็นว่าเว็บไซต์มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา สำหรับผู้พัฒนาระบบจะเรียกกันสั้น ๆ ว่า หน้าบ้าน หรือเป็นส่วนติดต่อผู้ใช้ (User interface) ไม่ว่าจะเป็น หน้าโฮม หน้าเว็บเพจ เนื้อหาต่าง ๆ รูปภาพ ลิงก์ เป็นส่วนที่ผู้ใช้ทั่วไปสามารถเห็นและเข้ามาใช้งานได้ของเว็บไซต์ โดยทั่วไปคนที่ทำงานด้านฟอนแอน จะต้องมีทักษะทางด้าน Graphic Designer, Web Designer และ Web Developer ที่สามารถใช้ภาษาคอมพิวเตอร์ที่เหมาะสมกับการใช้งาน และดูแลระบบหลังจากพัฒนาระบบเสร็จแล้ว เช่น ใช้ภาษา JavaScript, CSS, HTML๕, jQuery, PHP, WordPress เป็นต้น สำหรับระบบหน้าบ้าน (Front-End) ของ Course on Cloud ได้พัฒนาด้วยภาษา WordPress เพราะความง่ายในการใช้งาน, ความยืดหยุ่นในการปรับแต่ง, การสนับสนุน SEO, ฐานผู้ใช้ที่ใหญ่, และการสนับสนุนจากคอมมูนิตี้อย่างแข็งแกร่ง นอกจากนี้ยังมีธีมและส่วนขยายที่หลากหลาย ทำให้เว็บไซต์ที่สร้างด้วย WordPress สามารถปรับแต่งได้ตามความต้องการจะได้ง่ายกับการใช้งานของผู้ดูแลระบบหลังจากเปิดใช้งาน

๑.๒) ระบบหลังบ้าน (Back-end) หรือระบบจัดการเว็บไซต์ เช่น จัดการฐานข้อมูล โครงสร้างเว็บไซต์ หรือเว็บเซอร์วิส การเขียนโค้ดควบคุม XML, text file, JAVA, PHP, C#, C++ เป็นต้น จะมีไว้สำหรับ admin หรือผู้ที่ได้รับอนุญาต เพื่อทำการ เพิ่ม ลบ แก้ไข เปลี่ยนแปลงเว็บไซต์ หรือเว็บเซอร์วิส back-end มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล ทั้ง username password ข้อมูลเว็บไซต์ต่าง ๆ หาก backend มีการ update ก็ต้องทำการ backup ข้อมูลเดิมเก็บไว้ และตรวจสอบให้ดีกว่าก่อนทำการ update รวมไปถึงการทำงานของเว็บไซต์ ความเร็วในการแสดงผล คนที่ทำงานด้าน back-end ควรต้องมีทักษะด้าน Web Developer (Javascript, CSS, HTML๕, jQuery) สำหรับระบบหลังบ้าน (Back-end) ของ Course on Cloud แบ่งการพัฒนาออกเป็นสองส่วนย่อยคือ ระบบหลังบ้าน ซึ่งพัฒนาโดยภาษา WordPress และในระบบหลักของระบบ LMS (Learning Management System) พัฒนาด้วยหลายโปรแกรมประกอบกันเช่น PHP, C# เป็นต้น LMS คือระบบจัดการการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่มีเครื่องมือที่สำคัญสำหรับผู้สอน ผู้เรียนและผู้ดูแลระบบ ได้แก่ ระบบจัดการรายวิชา ระบบจัดการข้อมูลบทเรียนระบบจัดการการสร้างเนื้อหาวิชา ระบบจัดการเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ ระบบจัดการข้อมูลผู้เรียนระบบเครื่องมือช่วยจัดการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ และจัดกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ การ สื่อสาร Chat, E-mail, Web-board รวมไปถึงการเก็บสำรองข้อมูลและการรายงานผลมีการทำงานที่ซับซ้อน

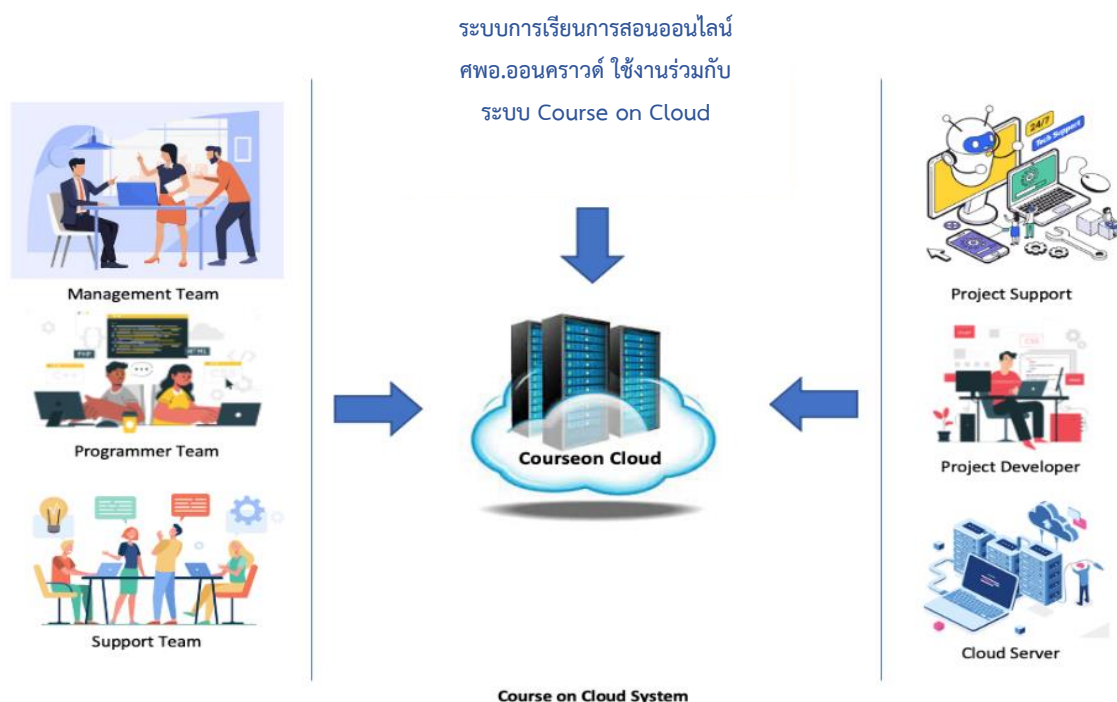
๑.๓) ระบบ Cloud Computing การบริหารระบบ Hardware ทั้งหมดของ Course on Cloud ติดตั้งระบบไว้บน Cloud Service ซึ่งมีข้อดีคือ สามารถบริหารจัดการระบบ ปรับเพิ่มหรือลดการใช้งานตามความต้องการ และเข้าถึงระบบได้ง่าย ลดความยุ่งยากในการบริหารจัดการ ทั้งหมดนี้จะช่วยให้กระบวนการพัฒนาซอฟต์แวร์และแอปพลิเคชันทำได้เร็ว การจัดเก็บข้อมูล

แบบไม่จำกัดในการเลือกใช้ระบบ Cloud มีระบบสำรองหรือกู้ข้อมูลอัตโนมัติ ดังนั้นไม่ว่าจะเกิดปัญหาระบบล่ม กระแสไฟฟ้าขัดข้องหรือภัยธรรมชาติ ผู้ใช้บริการสามารถมั่นใจได้ว่าข้อมูลหรือไฟล์ที่จัดเก็บบนระบบ Cloud ยังคงปลอดภัยภายใต้มาตรฐานของ Cloud-service สำหรับระบบ Course on Cloud ได้นำระบบไปใช้บริการ Cloud Service กับผู้ให้บริการหลายส่วนประกอบกัน เช่น จด Domain Name ที่ผู้ให้บริการ HOSTNEVERDIE Web Hosting, บริการ Cloud Server กับผู้ให้บริการบริษัท Digital Ocean ที่ประเทศสิงคโปร์ และบริการระบบ LMS ของ Course on Cloud กับบริษัท AWS (Amazon Web Service) ที่ประเทศสิงคโปร์

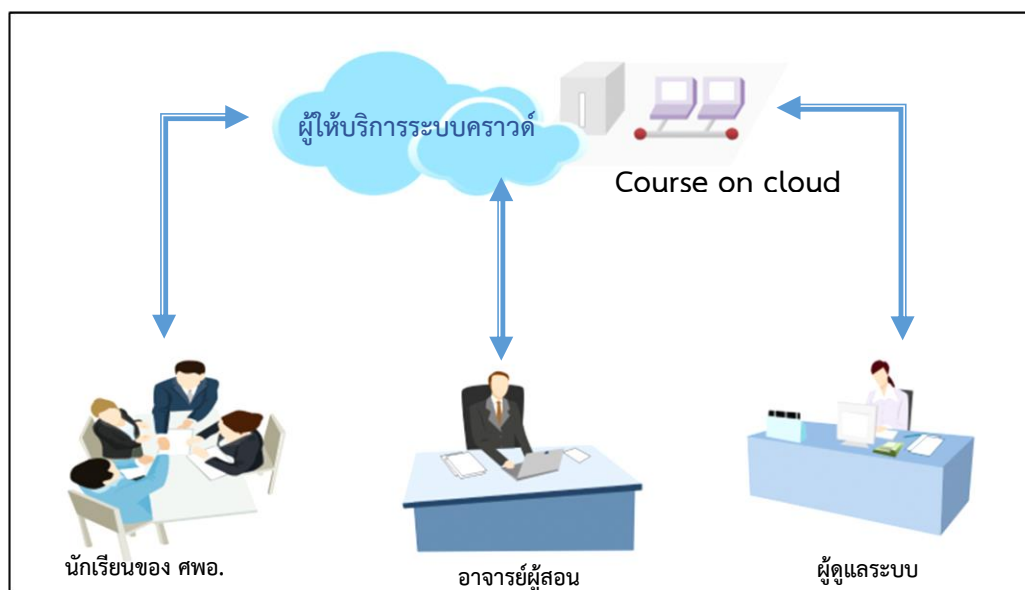
ภาพที่ ๔.๕ องค์ประกอบหลักของระบบ LMS (ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย)

แพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud เป็นส่วนที่สร้างขึ้นใหม่เพิ่มเติมจากระบบโดยมี Function การใช้งานเต็มรูปแบบเหมือนระบบ Course on Cloud เมื่อผู้เรียน Login เข้าระบบสามารถเลือกวิชาเรียนได้ตามความต้องการทั้งรูปแบบเรียน on Demand ที่ผู้สอนกำหนดไว้ล่วงหน้า ผู้สอนสามารถนำเอกสารวางไว้ให้ผู้เรียนดาวน์โหลดเก็บไว้ศึกษา หรือเรียนผ่านวิดีโอที่เตรียมไว้ล่วงหน้า แบ่งเป็นหมวดหมู่หรือบทต่าง ๆ หลังเรียนเสร็จแต่ละบท ผู้สอนสามารถออกแบบการทดสอบได้หลายรูปแบบ เพื่อจะผ่านไปเรียนในบทต่อไปกำหนด หรือสามารถสอนสดผ่านระบบออนไลน์ได้เช่นกัน หลังเรียนจบระบบจะคำนวณผลการเรียนออกมาเป็นเปอร์เซ็นต์ว่าผ่านตามข้อกำหนดของผู้สอนหรือไม่ ถ้าผ่านตามข้อกำหนดสามารถดาวน์โหลดใบประกาศนียบัตรที่ผู้สอนได้เตรียมไว้ ระบบมีสรุปรายงานต่าง ๆ เช่น วิชาที่เปิดสอน มีผู้สนใจเรียนวิชาไหนบ้างกี่คน มีนักศึกษาเท่าไร เรียนจบเท่าไร เป็นต้น

ภาพที่ ๔.๖ ภาพรวมระบบ Course on Cloud (ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย)

ภาพรวมระบบการทำงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ระบบให้บริการจะติดตั้งไว้บนระบบคราวด์ เพื่อสะดวกกับการใช้งาน และลดการทำงานของผู้ดูแลระบบ ในกรณีที่มีคอร์สเรียน เพิ่มขึ้นสามารถเพิ่มขยายประสิทธิภาพของการทำงานได้ง่าย โครงสร้างการทำงานของระบบเริ่มจากการติดตั้งระบบพื้นที่บนคลาวด์, ติดตั้งระบบการเรียนการสอน (Course on Cloud), ออกแบบระบบ แพลตฟอร์ม และเว็บแอปพลิเคชัน รองรับการใช้งานของอาจารย์ผู้สอน ให้นำบทเรียนต่าง ๆ ทั้งเป็นไฟล์เอกสารและไฟล์วิดีโอ เข้าสู่ระบบเพื่อให้นักศึกษาหรือผู้ที่มีความสนใจใช้งานในระบบตามรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่ผู้ดูแลระบบได้วางไว้ ในส่วนของการออกแบบหน้าเว็บไซต์ ต้องมีเมนู การให้บริการครอบคลุมการใช้งานทั้งหมด ทั้งเจ้าหน้าที่ อาจารย์ผู้สอน และผู้ใช้งาน

ภาพที่ ๔.๗ ภาพรวมระบบ www ศพอ. (ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย)

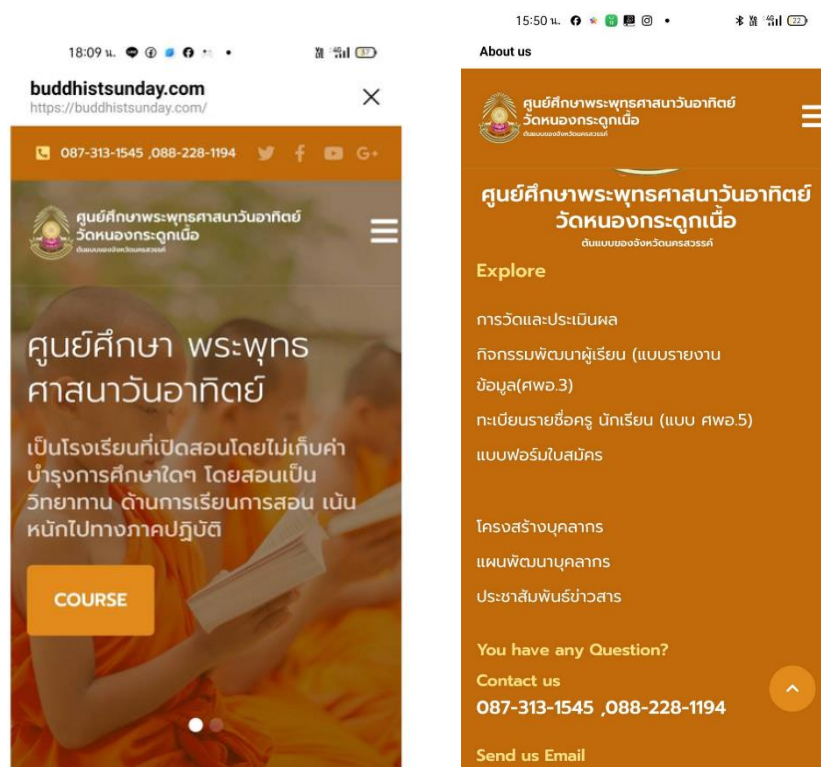
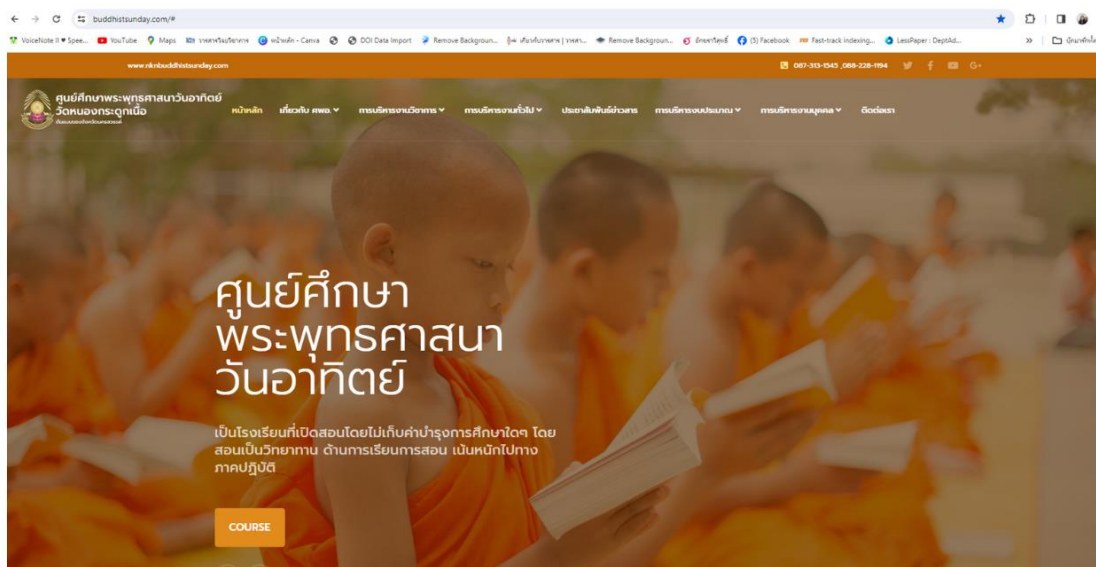
องค์ประกอบของระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ให้สามารถใช้งานได้ง่ายที่สุดตั้งแต่ระบบ Server ในการจัดเก็บข้อมูลที่ลดความซ้ำซ้อนของผู้ดูแลระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การออกแบบระบบใช้งานในหน้า Web Application ต้องรองรับการใช้งานทั้งในปัจจุบันและง่ายต่อการเพิ่มเติม แก้ไข ของผู้ดูแลระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งผู้ใช้งานมีดังนี้

(๑) ผู้ดูแลระบบ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีหน้าที่เป็นผู้ดูแลระบบทั้งหมด ปรับเปลี่ยนดูแล แก้ไขการใช้งานของระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ข่าวสารต่างๆ รวมถึงช่วยจัดการนำข้อมูลวิชาการเรียนการสอนเข้าสู่ระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

(๒) อาจารย์ผู้สอน จะต้องนำข้อมูลไฟล์เอกสารข้อมูล วีดีโอ ที่ใช้ในการเรียนการสอนเข้าสู่ระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ รวมถึงการออกแบบวิชาเรียน การมอบหมายงานนักศึกษา และข้อสอบ

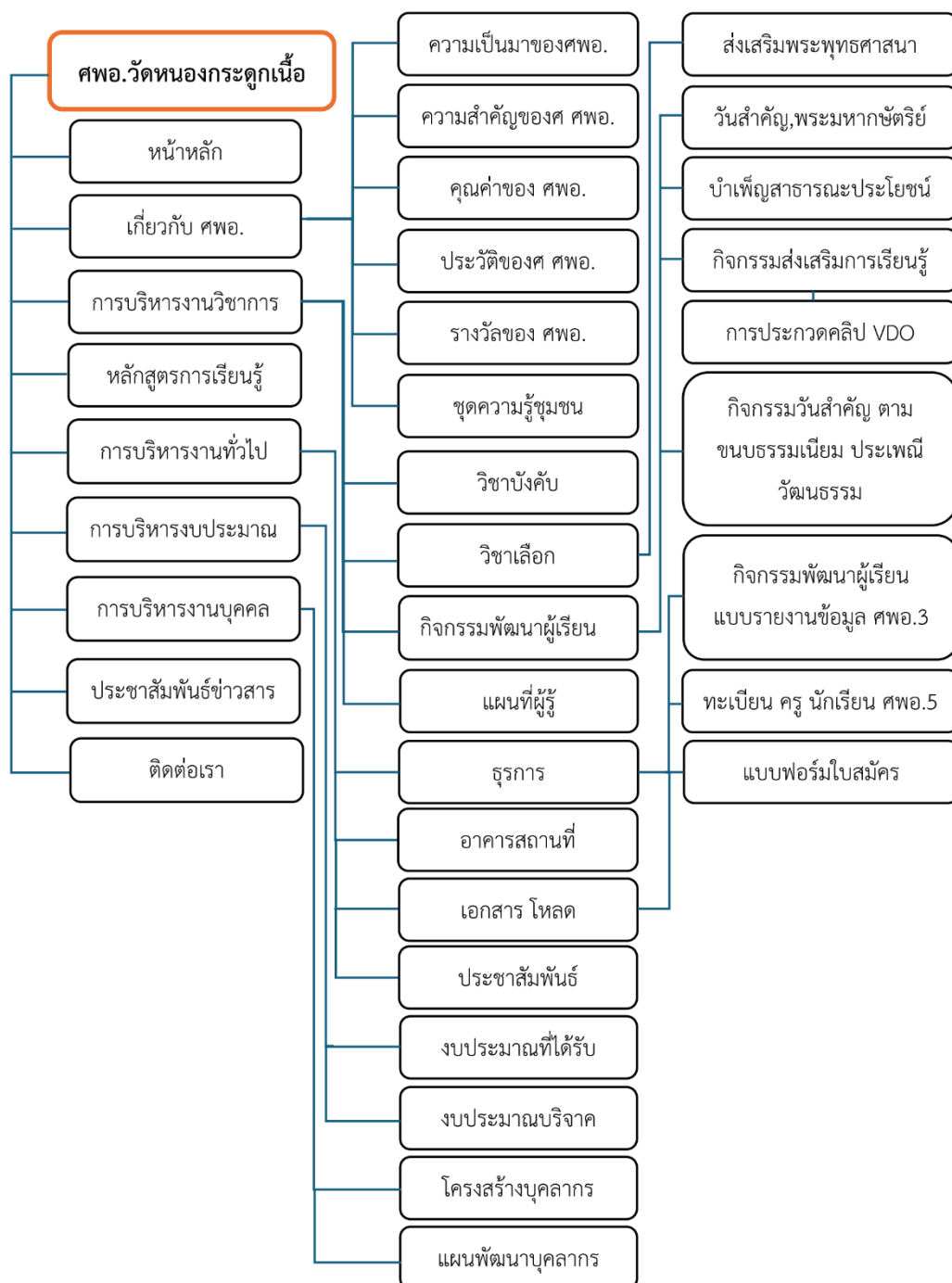
(๓) นักศึกษา หรือผู้ใช้งานระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๒) การออกแบบระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

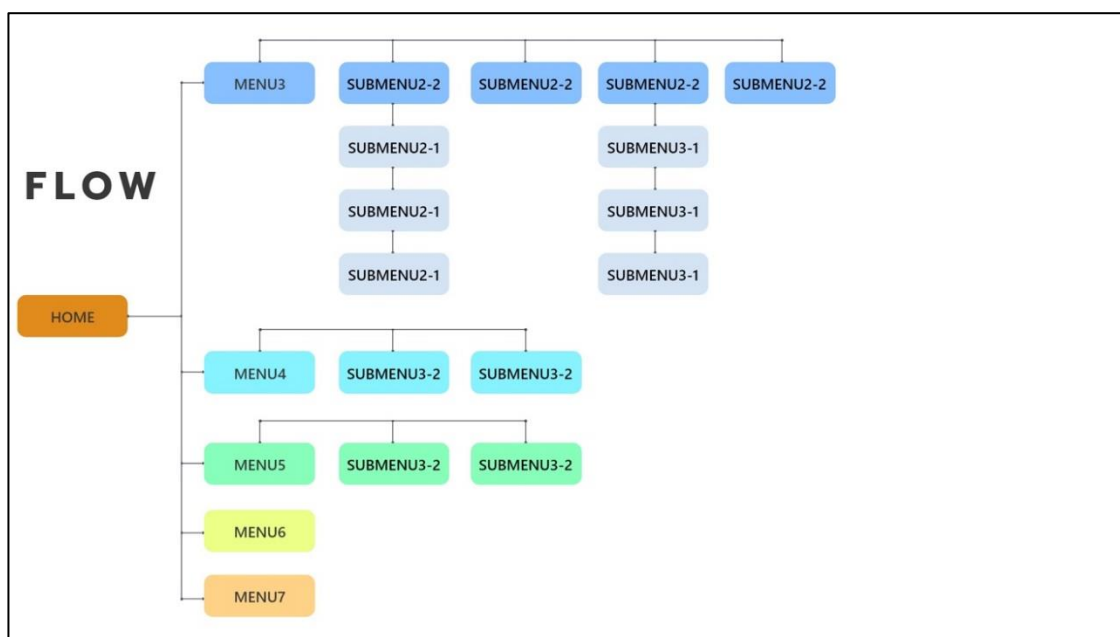
ภาพที่ ๔.๘ หน้าแรกของแพลตฟอร์ม ศพอ.วัดหนองกระดุกเนื้อ (ที่มา : สรุปรวโดยคณะผู้วิจัย)

๒.๑) การออกแบบภาพรวม ไดอะแกรมโครงสร้างการพัฒนาแพลตฟอร์ม ศพอ.วัดหนองกระดุกเนื้อ การใช้งานทั้งระบบเพื่อรองรับทุกภาคส่วนตามรายละเอียด

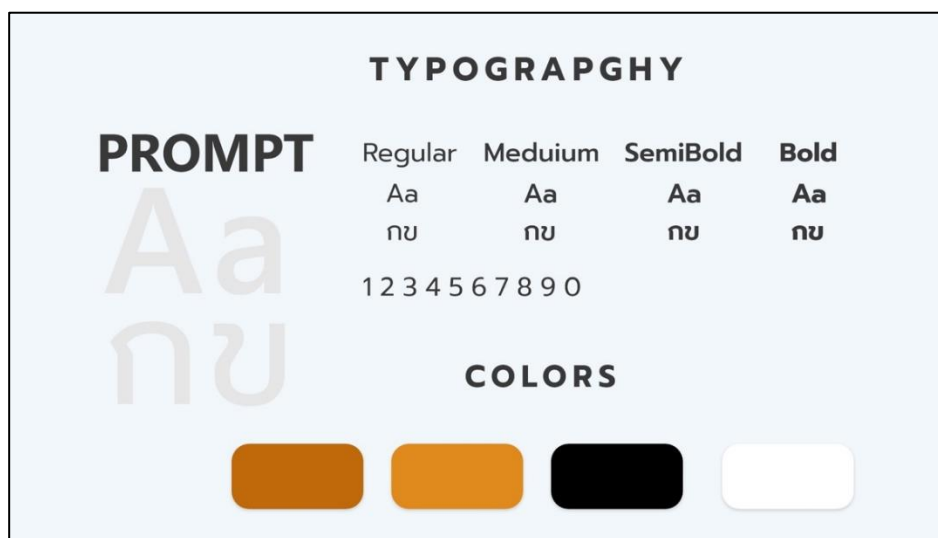
ภาพที่ ๔.๙ โครงสร้างการออกแบบพัฒนาแพลตฟอร์ม ศพอ.วัดหนองกระดุกเนื้อ
(ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย)

๒.๒) การออกแบบ UX - UI การใช้งานของระบบ โดยมีแนวคิดในการออกแบบ UX (User Experience) โดยเป็นการออกแบบประสบการณ์ใช้งานเพื่อให้ผู้ใช้เกิดความพึงพอใจสูงสุด คณะผู้วิจัยได้มีแนวคิดในการออกแบบให้ใช้งานง่าย มีลำดับขั้นตอนชัดเจน เป็นการสร้างความรู้สึกจดจำให้ผู้ใช้งานอยากกลับมาใช้งานอีก และ UI (User Interface) เป็นการออกแบบที่เชื่อมประสานระหว่างผู้ใช้งานกับระบบหรือผลิตภัณฑ์ คณะผู้วิจัยมุ่งเน้นไปที่หน้าตาการออกแบบ เช่น การวางภาพ ปุ่ม หรือขนาดตัวอักษร เป็นต้น

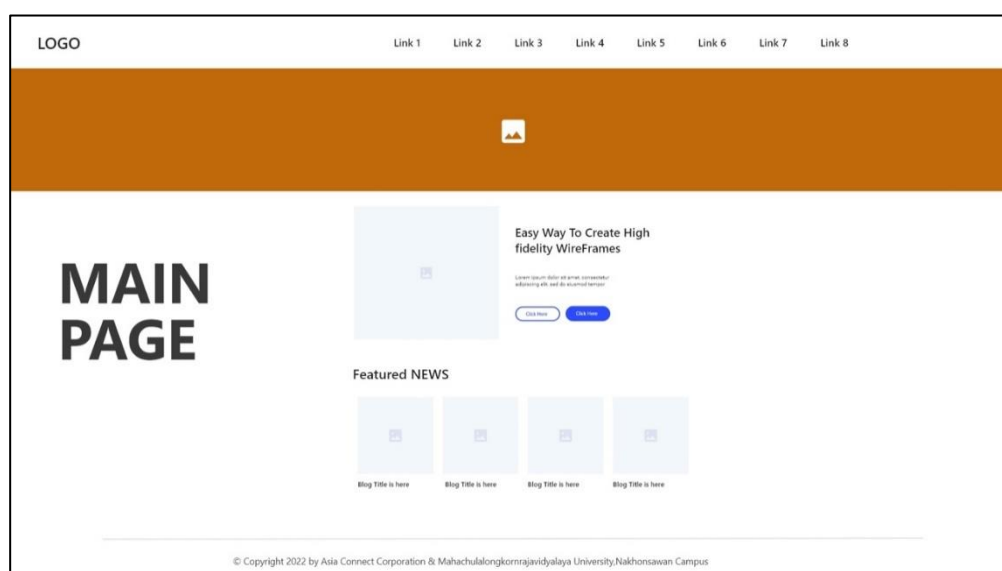
ภาพที่ ๔.๑๐ การออกแบบ UX - UI การใช้งานของระบบ (ที่มา : สรุปและออกแบบโดยคณะผู้วิจัย)

๒.๓) การกำหนดคำสี ตัวอักษรที่ใช้ในหน้าเว็บไซต์ เนื่องจากสีมีอิทธิพลต่อความรู้สึกและอารมณ์ของผู้ที่เข้ามาชมเว็บไซต์ โดยคณะผู้วิจัยเลือกใช้สีส้มเป็นสีหลัก ความเหมาะสมของการเลือกใช้สีได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของเว็บไซต์ คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นสีแห่งความสร้างสรรค์ อบอุ่น สดใส มีสติปัญญา ความทะเยอทะยาน

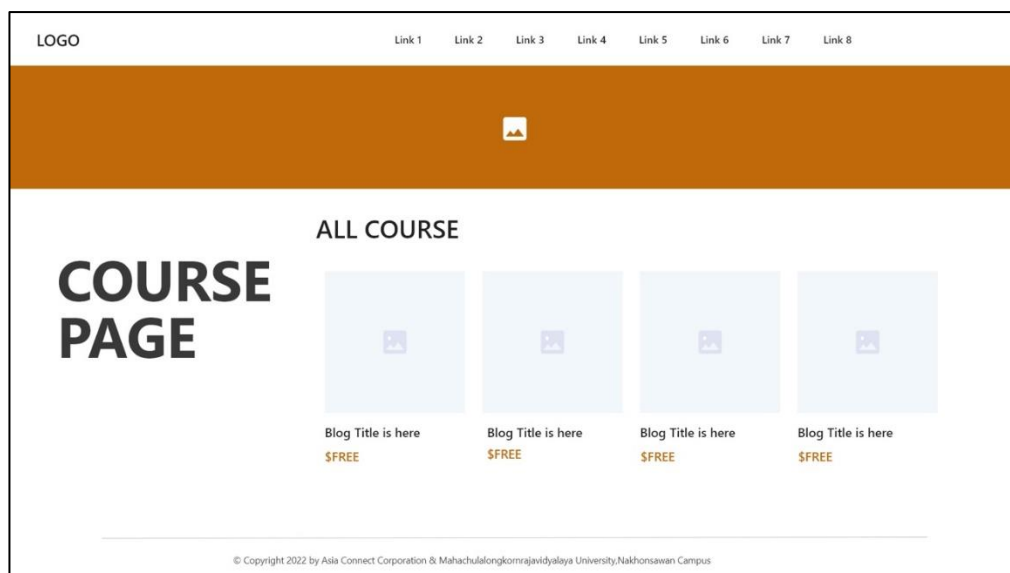
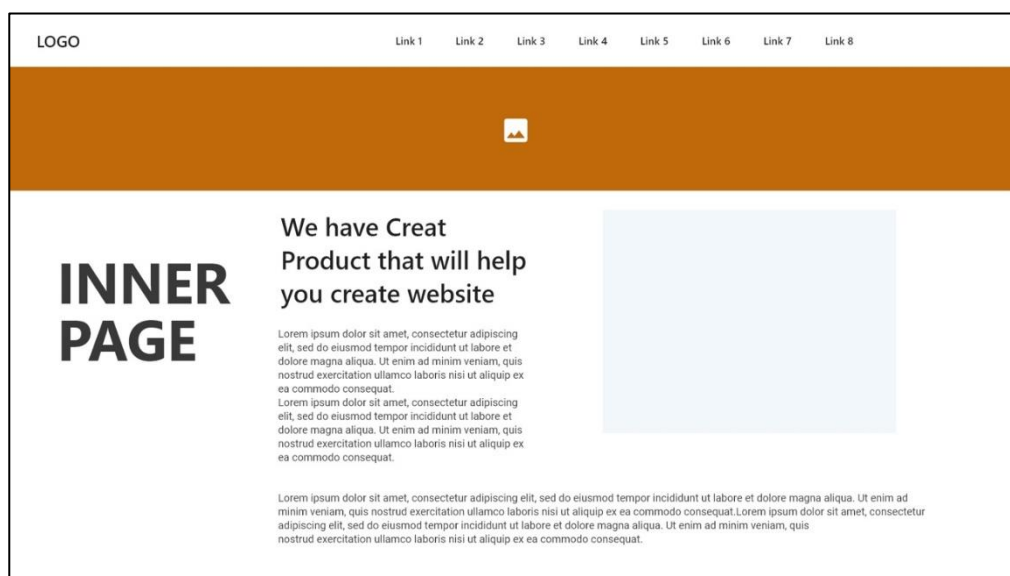
ภาพที่ ๔.๑๑ การกำหนดค่าสี ตัวอักษรที่ใช้ในหน้าเว็บไซต์ (ที่มา : สรุปและออกแบบโดยคณะผู้วิจัย)

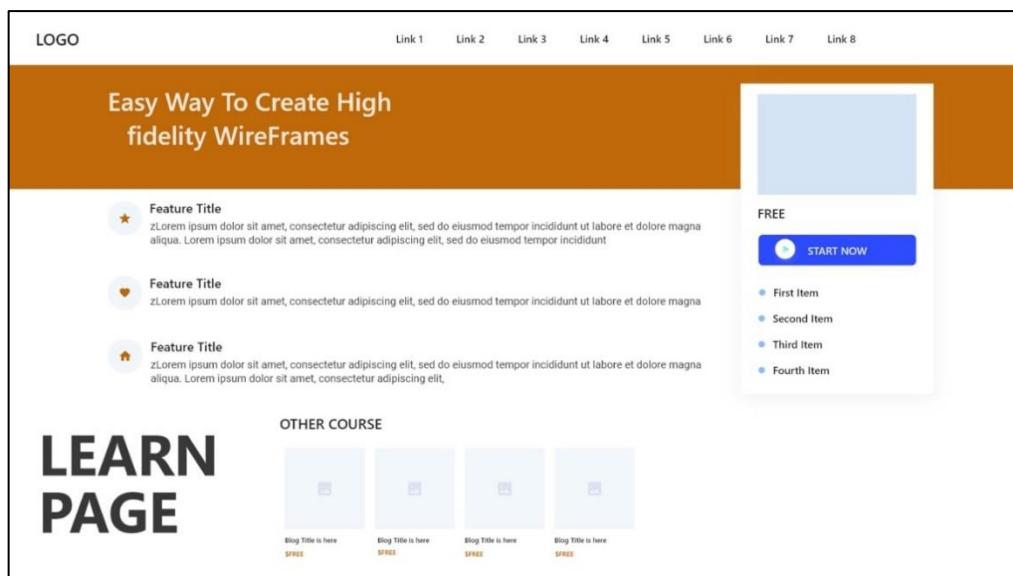
๒.๔) การออกแบบโครงสร้างหน้าแรก (Home) ของเว็บไซต์ เปรียบเสมือนหน้าด่านแรกที่จะดึงดูดความสนใจของผู้เข้าชมเว็บไซต์ ประกอบด้วย ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับเว็บไซต์ เช่น โลโก้ ข้อความบรรยาย รูปภาพ หรือวิดีโอ

ภาพที่ ๔.๑๒ การออกแบบโครงสร้างหน้าแรก (ที่มา : สรุปและออกแบบโดยคณะผู้วิจัย)

๒.๕) การออกแบบโครงสร้างหน้ารายละเอียดด้านใน การออกแบบโครงสร้างหน้าแรก การวางรายวิชาเรียนทั้งหมด เมื่อมีการเพิ่มลงในระบบให้ง่ายต่อการค้นหารายวิชาเรียนต่างๆ และการออกแบบโครงสร้างหน้าในเมื่อผู้เรียนเลือกเรียนจากรายวิชาเรียนที่วางไว้หน้าแรก

ภาพที่ ๔.๑๓ การออกแบบโครงสร้างหน้ารายละเอียด (ที่มา : สรุปลและออกแบบโดยคณะผู้วิจัย)

คณะผู้วิจัยได้สรุปกระบวนการในการออกแบบแพลตฟอร์มศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ดังนี้

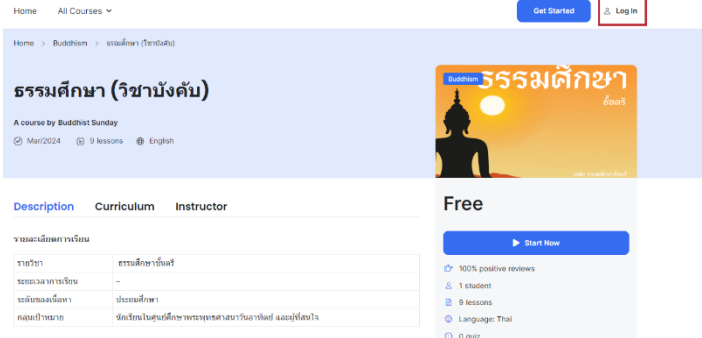
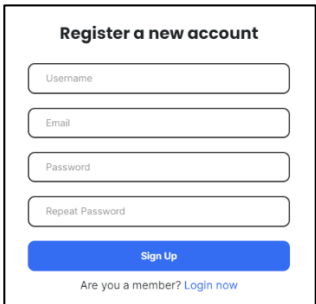
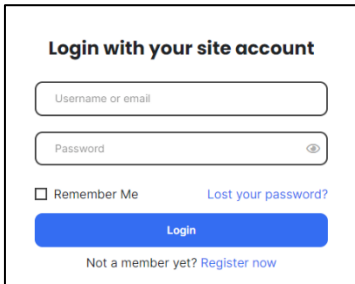
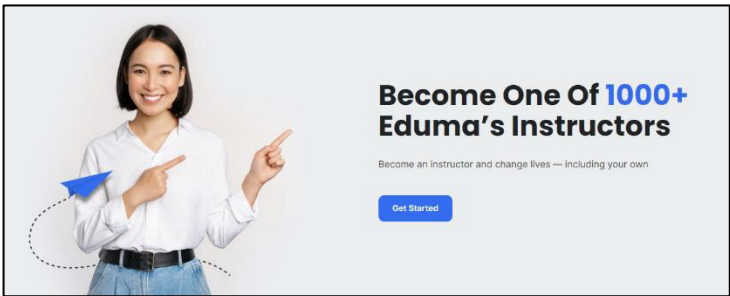

ภาพที่ ๔.๑๔ สรุปกระบวนการในการออกแบบแพลตฟอร์มศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ที่มา : สรุปลโดยคณะผู้วิจัย)

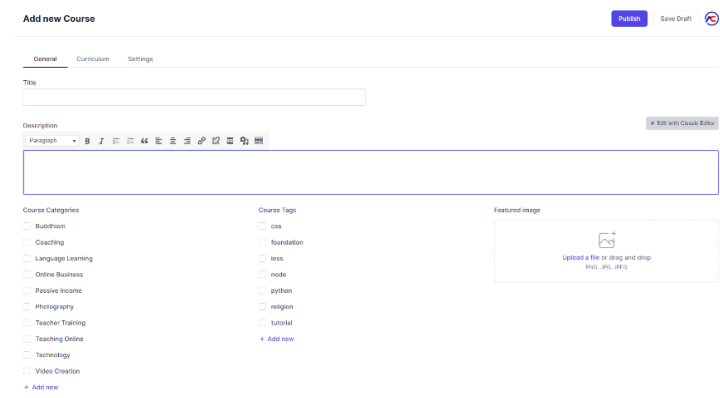
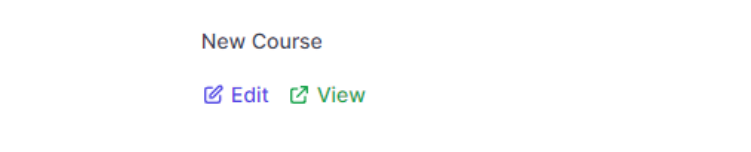
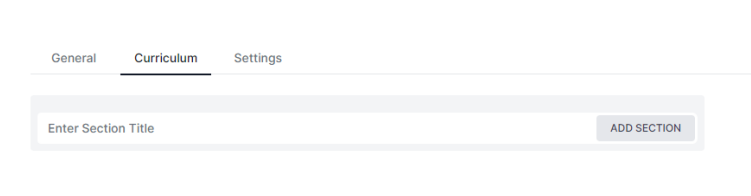
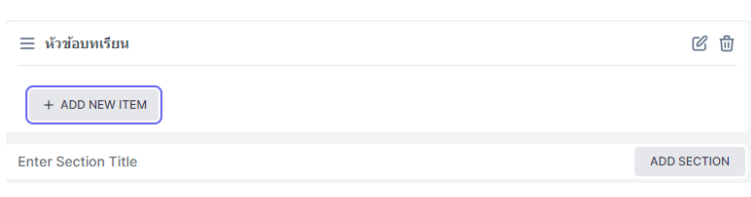
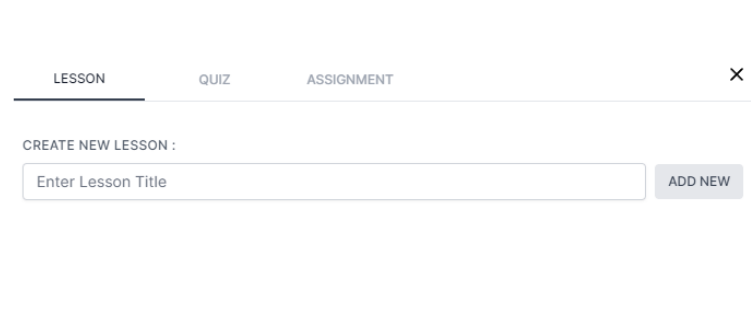
๓) การออกแบบการใช้งานของอาจารย์ผู้สอน

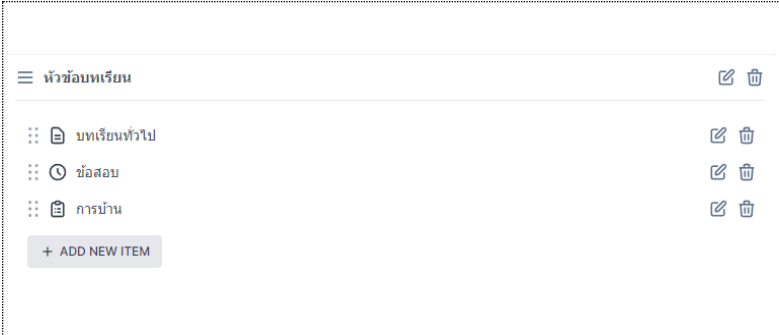
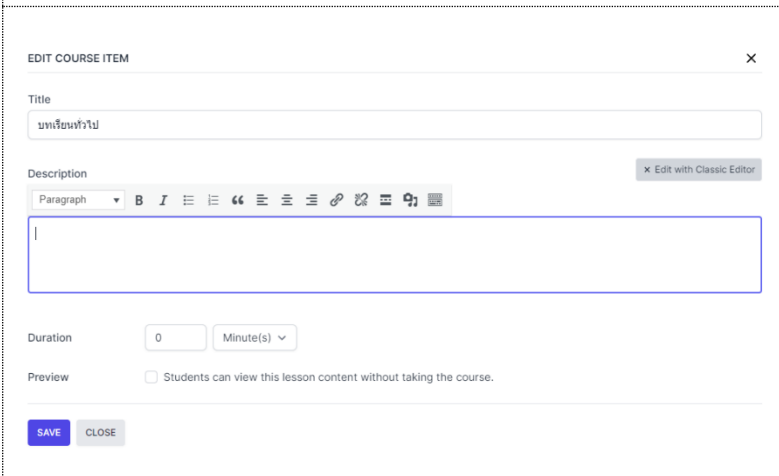
คณะผู้วิจัยได้ออกแบบกระบวนการการใช้งานของอาจารย์ผู้สอน โดยแบ่งออกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

๓.๑) การสมัครใช้งานของอาจารย์ผู้สอน มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

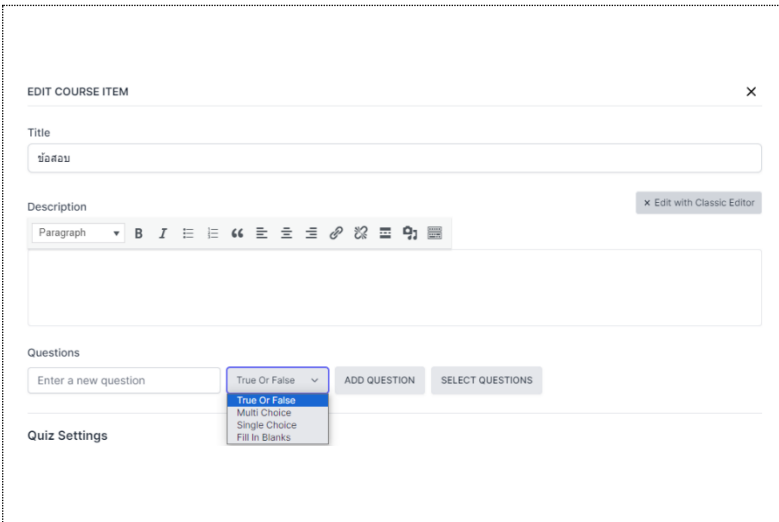
	๑. เลือกหัวข้อ Login และเลือก Register
	๒. ตั้งชื่อผู้ใช้งาน ใส่อีเมล รหัสผ่าน ๒ ครั้ง
	๓. เข้าสู่ระบบด้วยการใช้ชื่อผู้ใช้งานและรหัสผ่านตามที่ตั้งไว้ในข้อ ๒
	๔. กลับสู่หน้าหลัก เลื่อนมาด้านล่างสุด กด Get Started ๕. กรอกข้อมูลให้ครบถ้วน และรอการติดต่อกลับจากเจ้าหน้าที่

๓.๒) การเพิ่มบทเรียน มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

	๑. เข้าสู่เว็บไซต์ https://course.academys.com/frontend-editor/course/ ๒. กด Add new
	๓. ใส่ข้อมูลในหน้าแรกของหลักสูตรให้ครบถ้วน จากนั้น กด Publish หรือ Save Draft ก่อนในครั้งแรก
	๔. หลังจากกดแล้วระบบจะกลับมาหน้าแรก เลือก Edit เพื่อเพิ่มเนื้อหา
	๕. เลือกเมนู Curriculum เพื่อเพิ่มเนื้อหา โดยใส่หัวข้อบทเรียนในช่องหัวข้อ เลือก Add Section
	๖. จากนั้นเลือก ADD NEW ITEM เพื่อเพิ่มบทเรียน
	๗. เลือกหัวข้อบทเรียนที่ต้องการ โดยจะมีทั้งหมด ๓ รูปแบบ คือ บทเรียนทั่วไป ข้อสอบ และการบ้าน ตามลำดับ โดยใส่ชื่อบทเรียน และเลือก ADD NEW

	๘. เมื่อเพิ่มแล้วจะขึ้นหัวข้อตามรูปด้านล่าง (สามารถเพิ่มได้ไม่จำกัด ขึ้นอยู่กับการออกแบบหลักสูตรของผู้สอน) เมื่อเพิ่มหัวข้อแล้วกดแก้ไขด้านหลังเพื่อเพิ่มเนื้อหาของบทเรียน
	๙. บทเรียนทั่วไป สามารถใส่ได้ทั้งเนื้อหาและวิดีโอ โดยวิดีโอจะเป็นการนำลิงค์มาวางไว้ในช่องเนื้อหาเพื่อให้ระบบประมวลผลหน้าต่างวิดีโอออก (แนะนำเป็นลิงค์ Youtube หรือ Video เป็นต้น ใช้เป็นลิงค์ธรรมดา ไม่ใช่ Embed หรือลิงค์แบบฝัง)

๓.๓) การตั้งค่าข้อสอบ มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

	๑. ใส่คำอธิบายข้อสอบในช่อง Description ให้เรียบร้อย ๒. จากนั้นใส่คำถามในช่อง Questions และเลือกรูปแบบข้อสอบ (ระบบรองรับข้อสอบ ๔ รูปแบบ คือ แบบคำถามถูกหรือผิด แบบคำถามมีคำตอบเดียว แบบคำถามมีหลายคำตอบ และแบบเติมคำในช่องว่าง) ๓. จากนั้นกด ADD Question
--	---

แบบคำถามถูกหรือผิด

☰ คำถามถูกหรือผิด

☐ = True Or False

Answers	Correction
☐ true	☒
☐ false	☐

Description

Points 1

Hint

Explanation

แบบคำถามมีคำตอบเดียว

☰ คำถามคำตอบเดียว

☐ = Single Choice

Answers	Correction
☐ First option	☒
☐ Second option	☐
☐ Third option	☐

ADD OPTION

Description

Points 1

Hint

Explanation

แบบคำถามมีหลายคำตอบ

☰ คำถามหลายคำตอบ

☐ = Multi Choice

Answers	Correction
☐ First option	☒
☐ Second option	☒
☐ Third option	☐

ADD OPTION

Description

Points 1

Hint

Explanation

แบบเติมคำในช่องว่าง

≡

เติมคำในช่องว่าง

||

=

Fill In Blanks

🗑

⬆

Description

Points [?]

1

Hint [?]

Explanation [?]

Select a word in passage above and click 'Insert new blank' to make that word is a blank for filling.

Insert new blank

Clear all blanks

Clear content

การตั้งค่าแบบทดสอบ

- คำถามสุ่ม ☐ รวมคำถามที่มีอยู่ในทั้งหมดในแบบทดสอบนี้
- ระยะเวลา นาที
 ตั้งค่าเป็น 0 สำหรับไม่จำกัด มากกว่า 0 สำหรับขีดจำกัด
- เกรดที่ผ่าน(%)
 เกรดขั้นต่ำที่ต้องทำใหสำเร็จจึงจะผ่านแบบทดสอบ
- ตรวจสอบทันที ☐ อนุญาตให้นักเรียนตรวจสอบทันทีขณะทำแบบทดสอบ
- การทำเครื่องหมายเฉลย ☐ สำหรับคำถามแต่ละข้อที่นักเรียนตอบผิด คะแนนรวมจะถูกหักออกจากคะแนนของคำถามทุกประการ
- ลบสำหรับการข้าม ☐ สำหรับคำถามแต่ละข้อที่นักเรียนตอบให้ข้าม คะแนนรวมจะถูกหักออกจากคะแนนของคำถามทุกประการ
- เอาใหม่
 ผู้ใช้สามารถทำแบบทดสอบนี้ซ้ำได้กี่ครั้ง ตั้งค่า 0 เพื่อปิดใช้งาน ตั้งค่า -1 เป็นอนันต์
- การแบ่งหน้า
 จำนวนคำถามที่แสดงในแต่ละหน้า
- ทบทวน ☐ อนุญาตให้นักเรียนทบทวนแบบทดสอบนี้หลังจากทำแบบทดสอบเสร็จแล้ว
- แสดงคำตอบที่ถูกต้อง ☒ อนุญาตให้นักเรียนดูคำตอบที่ถูกต้องของคำถามในการทบทวนแบบทดสอบนี้

๔. การตั้งค่าข้อสอบ สามารถตั้ง
 ค่าจับเวลา เพอร์เซ็นต์การ
 ผ่านเกณฑ์ และอีกมากมาย
 ขึ้นอยู่กับผู้สอน
๕. เมื่อเพิ่มเนื้อหาและตั้งค่า
 เรียบร้อยแล้วกด Save และ
 ปิดหน้าต่างแก้ไข

๓.๕) การตั้งค่าหลักสูตร มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

ทั่วไป	ระยะเวลา	10	สัปดาห์
ราคา	ตั้งค่าเป็น 0 สำหรับการเข้าถึงตลอดชีวิต		
ข้อมูลเพิ่มเติม	เมื่อหมดระยะเวลาหลักสูตรจะถูกลบออก		
การประเมิน	เมื่อรายวิชาเสร็จหลักสูตรจะจบรายวิชาแล้ว		
ผู้เขียน	อนุญาตให้ผู้ใช้ชื่อหลักสูตรนี้เห็นหลังจากเสร็จหลักสูตรแล้ว (ถ้าใช้กับหลักสูตรที่โรงเรียนสร้างแล้ว)		
วัสดุที่ดาวน์โหลดได้	การดำเนินการอื่น	ใช้ชื่อความสั้นของหลักสูตร	
ใบรับรอง	1. ใช้ชื่อความสั้นของหลักสูตร; ความสั้นของหลักสูตรและรหัสของหลักสูตรจะถูกลบออก		
คอลเลกชัน	2. รักษาความยาวของหลักสูตร; ความสั้นของหลักสูตรและรหัสของหลักสูตรจะถูกลบออก		
เนื้อหาหาย	3. เมื่อปิดไป: ผู้ใช้สามารถสืบค้นได้ว่าความสั้นของหลักสูตรจะถูกลบออกหรือไม่		
	ระดับ	ทุกระดับ	
	เลือกระดับความยาก		
	นักเรียนก่อนลงทะเบียน	0	
	นักเรียนก่อนลงทะเบียนหลักสูตรนี้?	0	
	นักเรียนเฉลี่ย	0	
	จำนวนนักเรียนสูงสุดที่สามารถเข้าร่วมหลักสูตรได้ ตั้งค่า 0 ไม่จำกัด		
	เรียนหลักสูตรอีกครั้ง	0	
	จำนวนครั้งที่ไม่สามารถเรียนซ้ำได้หลังจากหลักสูตรนี้ หากต้องการปิดใช้งาน ให้ตั้งค่าเป็น 0		
	ปุ่มเสร็จสิ้น	☒ อนุญาตให้แสดงปุ่มเสร็จสิ้นเมื่อผู้ใช้เรียนผ่านทุกข้อและใช้สำหรับการประเมินรายวิชา	

รายการเด่น ☐ เพิ่มหลักสูตรในรายการแนะนำ

รีวิวด้านๆ

การเชื่อมโยงภายนอก

ปกติใช้สำหรับการเรียนออนไลน์ เช่น ลิงก์ไปยังหน้าติดต่อ รูปแบบ: <https://google.com>

การตั้งค่าทั่วไป

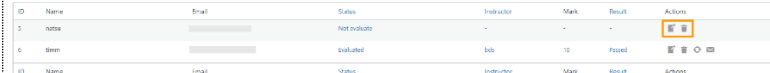
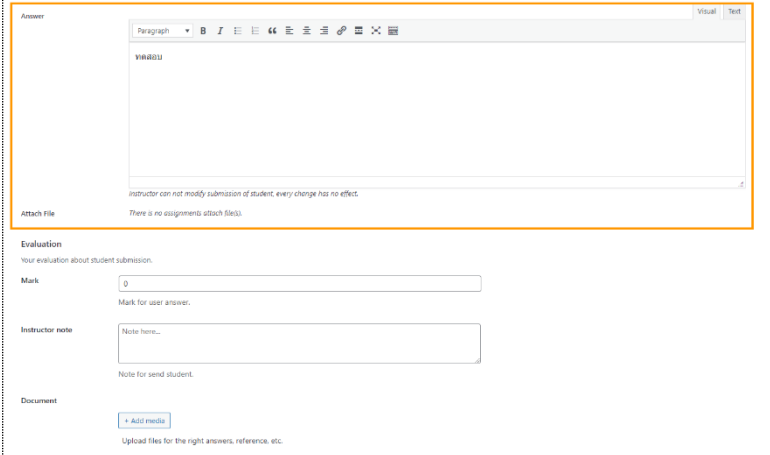
1. การตั้งค่าการบ้าน สามารถกำหนดระยะเวลาในการทำคะแนน การทำซ้ำ กำหนดนามสกุลและขนาดไฟล์ได้
2. เมื่อเพิ่มเนื้อหาและตั้งค่าเรียบร้อยแล้วกด Save และปิดหน้าต่างแก้ไข

การตั้งราคาและการเข้าถึงบทเรียน

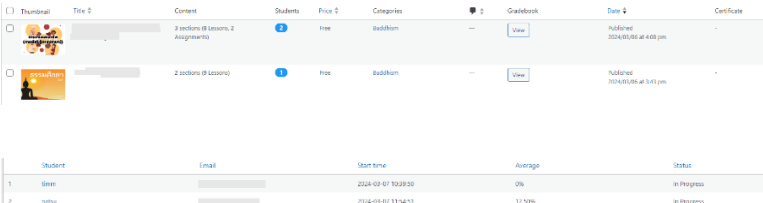
การตั้งข้อมูลเพิ่มเติม

[illegible]

๓.๖) การตรวจการบ้าน มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

	๑. เข้าเว็บไซต์ https://course.academys.com/wp-admin/edit.php?post_type=lp_assignment ๒. เลือกรายการการบ้าน กด view เพื่อดูรายชื่อผู้ส่ง
	๓. ในหน้านี้จะแสดงรายชื่อผู้เรียนที่ส่งการบ้านทั้งหมด พร้อมแสดงสถานการณ์ตรวจ โดยผู้สอนสามารถตรวจการบ้านโดยกดตรวจจากไอคอนด้านหลัง
	๔. ในการตรวจผู้สอนจะเห็นคำตอบและไฟล์คำตอบจากผู้เรียนด้านบน (กรอบสีส้ม) และสามารถแสดงความคิดเห็น ให้คะแนนและแนบไฟล์กลับไปผู้เรียนได้ในส่วนด้านล่าง ๕. ผู้เรียนสามารถกลับไปบทเรียนการบ้านเพื่อตรวจสอบคะแนนของตนเองได้

๓.๗) การตรวจสอบข้อมูลสรุปของผู้เรียนหลักสูตร มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

Student	Email	Start time	Average	Status
1	สมาน	2024-02-01 10:28:30	0%	In Progress
2	นันท	2024-02-01 11:24:51	12.50%	In Progress

๑. เข้าเว็บไซต์ https://course.academys.com/wp-admin/edit.php?post_type=lp_course จะแสดงรายการหลักสูตรทั้งหมด เลือก view เพื่อดูรายชื่อผู้เรียน

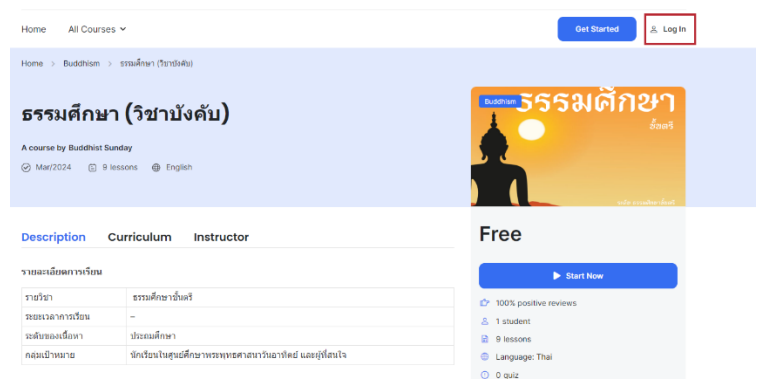
๒. ในหน้านี้จะแสดงรายชื่อผู้ที่สมัครเรียนบทเรียนทั้งหมด พร้อมสถานะการเรียน

๔) การออกแบบการใช้งานของผู้เรียน

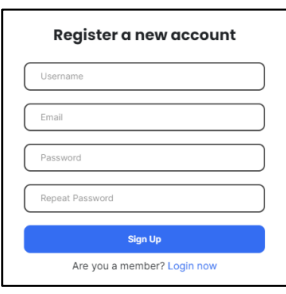
คณะผู้วิจัยได้ออกแบบกระบวนการการใช้งานของผู้เรียน โดยแบ่งออกเป็นขั้นตอน

ต่าง ๆ ดังนี้

๔.๑) การสมัครสมาชิก มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

๑. เลือกหัวข้อ Login และเลือก Register

๒. ตั้งชื่อผู้ใช้งาน ใส่อีเมล รหัสผ่าน ๒ ครั้ง

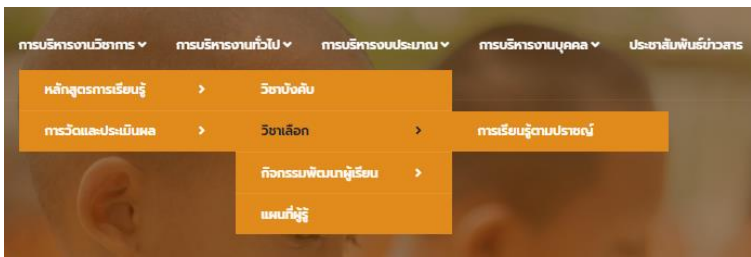
Login with your site account

☐ Remember Me
 [Lost your password?](#)

Not a member yet? [Register now](#)

๓. เข้าสู่ระบบด้วยการใช้ชื่อ
ผู้ใช้งานและรหัสผ่านตาม
ที่ตั้งไว้ในข้อ ๒

๔.๒) การเลือกบทเรียน มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

๑. คลิกเมนูหลัก การบริหารงาน
วิชาการ

- เมนูย่อย หลักสูตรการเรียนรู้
- เลือก รายวิชาที่ต้องการ

Description Curriculum Instructor

รายละเอียดการเรียน

วิชาเลือก	การงานและอาชีพ (การเรียนรู้ตามป्रायोग)
ระยะเวลาการเรียน	8 หน่วยการเรียนรู้
ระดับของเนื้อหา	ประถมศึกษา
กลุ่มเป้าหมาย	นักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุดชาตสวรรค์อาทิตย์ และผู้สนใจ

Free

100% positive reviews
 0 student
 8 lessons
 Language: Thai
 2 quizzes

Description Curriculum Instructor

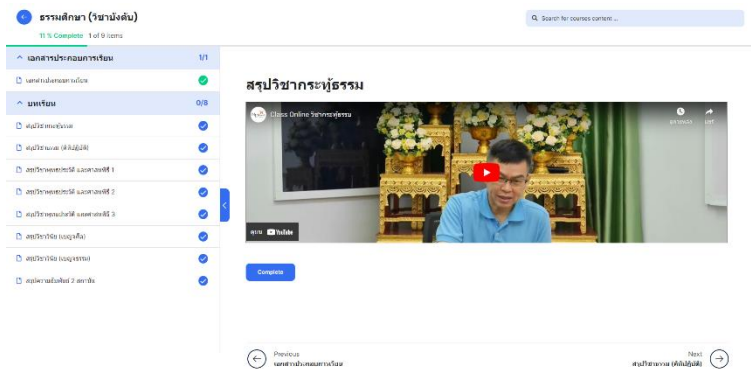
รายละเอียดการเรียน

วิชาเลือก	การงานและอาชีพ (การเรียนรู้ตามป्रायोग)
ระยะเวลาการเรียน	8 หน่วยการเรียนรู้
ระดับของเนื้อหา	ประถมศึกษา
กลุ่มเป้าหมาย	นักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุดชาตสวรรค์อาทิตย์ และผู้สนใจ

Free

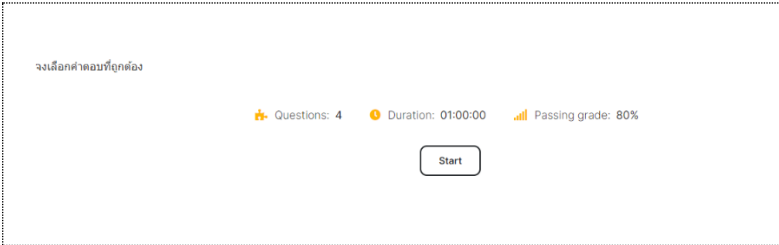
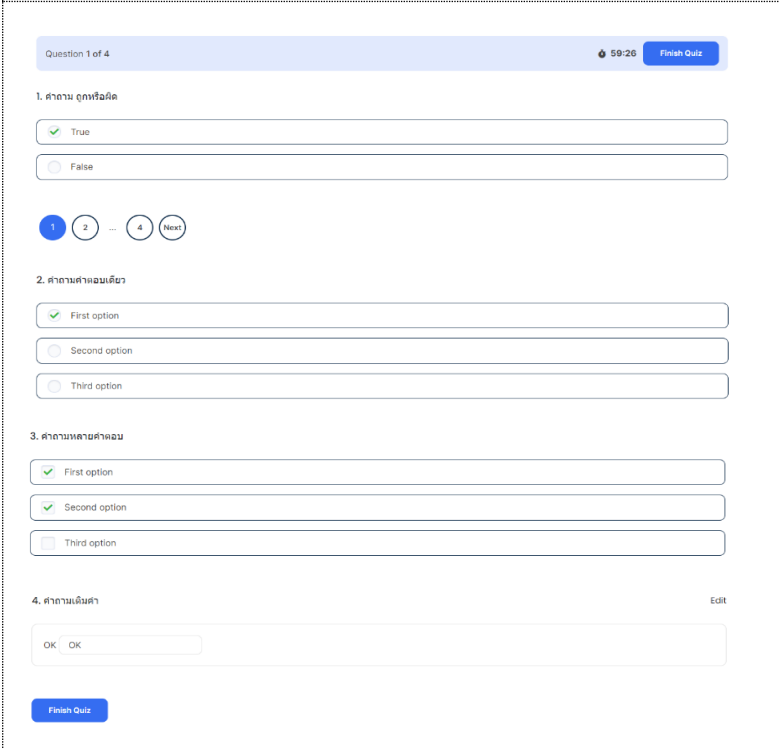
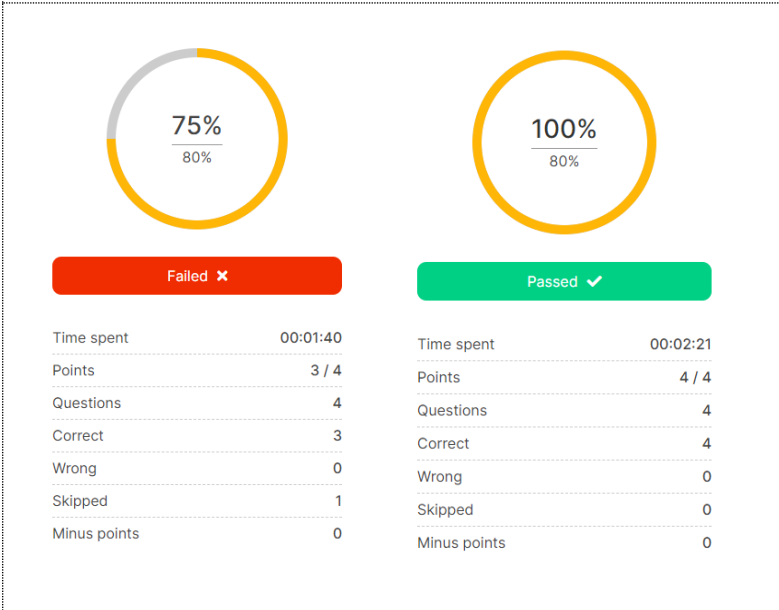
100% positive reviews
 1 student
 8 lessons
 Language: Thai
 2 quizzes

๑. การเรียนบทเรียนต่าง ๆ

๒. การเริ่มเรียนบทเรียนต่าง ๆ
หากทำการเรียนเรียบร้อยแล้ว
ให้กด Complete เพื่อ
ไปยังบทถัดไป

๔.๓) การทำข้อสอบ มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

	๑. ในการทำข้อสอบก่อนเริ่มทำข้อสอบจะมีคำอธิบายจำนวนข้อสอบ เวลาในการทำข้อสอบ และเปอร์เซ็นต์การผ่านข้อสอบ
	๒. เมื่อกด Start ข้อสอบจะขึ้นมาให้หน้าละ ๑ ข้อ
	๕. เมื่อทำเสร็จทั้งหมดแล้วกด Finish Quiz เพื่อจบแบบทดสอบ และดูสรุปผลการทดสอบ

๔.๔) การทำการบ้าน มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

แบบทดสอบก่อนเรียน Attempts allowed No Duration 1 day Passing grade 5 point(s) Overview: พิมพ์คำตอบลงในช่องคำตอบ Start	การบ้าน ๑. เมื่อถึงบทเรียนจะแสดงข้อบท จำนวนในการทำงาน / ระยะเวลา / คะแนน และ คำอธิบายก่อนกด ปุ่มเริ่มทำ (Start)
แบบทดสอบก่อนเรียน ท่านได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการศึกษาบทเรียนภาคนี้แล้ว Attachment Files: Missing Attachment Answer: Paragraph Word Text เลือกไฟล์ นำเสนองาน (Maximum amount of files you can upload more: 1. And allow upload only these types: doc,txt,zip,docx,ppt)	๒. เมื่อเริ่มทำจะมายังหน้าใส่คำตอบ สามารถพิมพ์คำตอบลงในหน้า หรืออัปโหลดไฟล์ได้ (jpg,txt,zip,pdf,doc,docx,ppt) จากนั้นกด Send และยืนยันการ ส่งคำตอบอีกครั้ง
แบบทดสอบก่อนเรียน ท่านได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการศึกษาหน่วยงานการเรียนรู้ Attachment Files: Missing Attachment Your Answer: ทดสอบ	๓. เมื่อส่งเรียบร้อยแล้ว ระบบจะแสดง หน้าคำถามและคำตอบของ ผู้เรียนอีกครั้ง เป็นอันเสร็จ
แบบทดสอบก่อนเรียน ท่านได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการศึกษาหน่วยงานการเรียนรู้ Attachment Files: Missing Attachment Your Result 5 10 Your grade is passed Your Answer: ทดสอบ Instructor Message: Good	๔. สามารถกลับมาดูคะแนนได้ คะแนนจะปรากฏหลังจากผู้สอน ตรวจเรียบร้อยแล้ว ๕. เมื่อเรียนจบบทเรียนทั้งหมดแล้ว สามารถกลับมาเรียนใหม่ได้ ขึ้นอยู่กับค่าของผู้สอน

จากผลการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ สามารถสรุปประเด็นในการพัฒนาได้ดังนี้

ภาพที่ ๔.๑๕ สรุปขั้นตอนในการพัฒนาแพลตฟอร์มศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ (ที่มา : สรุปโดยคณะผู้วิจัย)

การพัฒนาแพลตฟอร์มศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ประกอบด้วย กระบวนการและองค์ประกอบ ดังนี้

๑. กระบวนการในการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ประกอบด้วย ๖ กระบวนการ ดังนี้

๑.๑ เข้าใจปัญหา ศึกษาความเป็นไปได้ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา และความเป็นไปได้ และการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ประโยชน์เพื่อออกแบบกลไกการพัฒนา

๑.๒ การวิเคราะห์ โดยการประชุมทีมพี่เลี้ยง และคณะผู้วิจัย

๑.๓ การออกแบบ/พัฒนาแพลตฟอร์ม โดย ๑) การออกแบบภาพรวม และองค์ประกอบของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษา ๒) การออกแบบระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๓) การออกแบบการใช้งานของอาจารย์ผู้สอน และ ๔) การออกแบบการใช้งานของผู้เรียน

๒. องค์ประกอบของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุกเหนือ ประกอบด้วย

๒.๑ หลักสูตรการเรียนรู้ ประกอบด้วย วิชาบังคับ วิชาเลือก กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแผนที่ผู้รู้

๒.๒ การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเหนือ ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และองค์ประกอบสนับสนุน เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

๔.๒ การประเมินแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

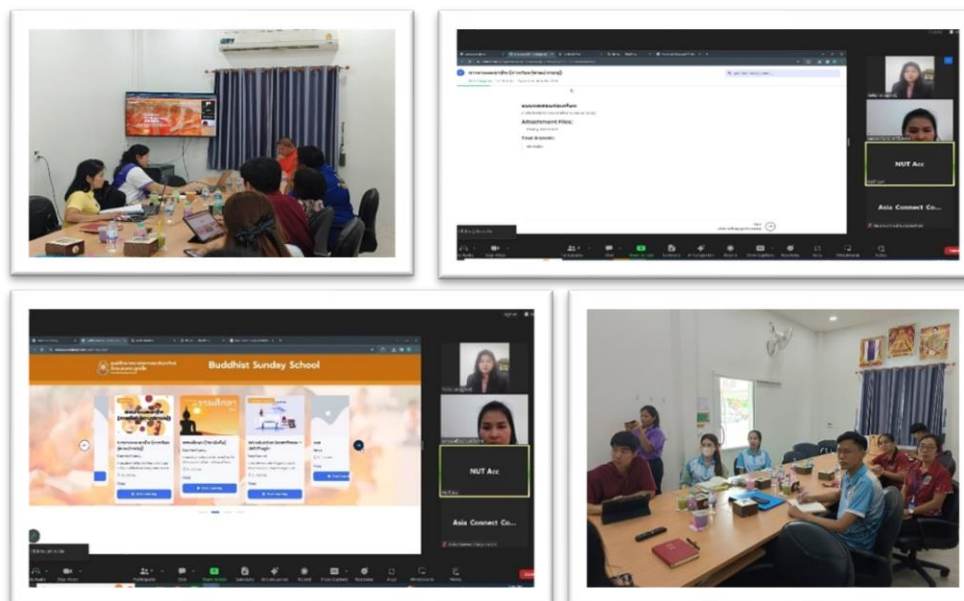
R2 ระยะเวลาที่ ๑ การทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Could” ในศูนย์ต้นแบบ คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์หนองกระดุกเหนือ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ กับกลุ่มทดลองจำนวน ๑๖ รูป/คน ที่สมัครใจเข้าร่วมการทดลอง ประกอบด้วย

๑ST User (ผู้ใช้ประโยชน์กลุ่มแรก) ประกอบด้วย คณะผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเหนือ

๒nd User (ผู้ใช้ประโยชน์กลุ่มที่ ๒) ประกอบด้วย ตัวแทนสถานศึกษาในพื้นที่ทั้งในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา, ตัวแทนผู้นำท้องที่, ตัวแทนวัดหนองกระดุกเหนือ และตัวแทนประชาชนและผู้ปกครองของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเหนือ

๓Rd User (ผู้ใช้ประโยชน์กลุ่มที่ ๓) ประกอบด้วย ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลหนองนมวัว ซึ่งเป็นหน่วยงานส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาในพื้นที่ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

การทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ (Test) เป็นการนำต้นแบบที่สร้างขึ้นไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายเพื่อขอคำแนะนำ (Feedback) และนำไปสู่การปรับปรุงหรือแก้ไข การทดสอบต้นแบบกับกลุ่มทดลองมีวัตถุประสงค์เพื่อหาการรับรู้ที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมายต่อต้นแบบที่สร้างขึ้น ในขั้นตอนนี้ต้องปล่อยให้ผู้ใช้งานมีอิสระต่อการใช้งาน โดยผู้ออกแบบไม่อธิบายข้อดีหรือข้อเสียของต้นแบบ ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้ประสบการณ์ตรงจากการรับรู้ของตนเองอันไม่ได้เกิดจากอิทธิพลของผู้ออกแบบ หลังการทดสอบต้นแบบ ผู้ออกแบบเกิดการเรียนรู้ข้อบกพร่องของต้นแบบเพื่อนำไปปรับปรุงต้นแบบแพลตฟอร์มต้นแบบ

ภาพที่ ๔.๑๖ การทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์มการจัดการศึกษา (ที่มา : ถ่ายภาพโดยคณะผู้วิจัย)

ผลการสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่าเพื่อวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบที่มีต่อแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ ผลการสำรวจความพึงพอใจในการใช้แพลตฟอร์มฯ

รายการ	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการสมัครและใช้งาน			
๑ ความง่ายในการสมัครเข้าใช้งาน	๓.๗๓	๐.๗๔	มาก
๒ เมนูคำสั่งต่าง ๆ มีความสะดวกในการใช้งาน	๓.๙๐	๐.๗๕	มาก
๓ รูปแบบ สี ขนาดตัวอักษร อ่านง่าย	๓.๘๘	๐.๙๕	มาก
๔ ข้อมูลเหมาะสมกับระดับของกลุ่มผู้ใช้	๓.๖๐	๐.๙๑	มาก
ภาพรวม	๓.๗๘	๐.๘๔	มาก
ด้านการเข้าถึงข้อมูลและเนื้อหา			
๕ ความสะดวกในการเชื่อมโยงข้อมูลบนแพลตฟอร์ม	๓.๘๕	๐.๙๑	มาก
๖ ความรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล และประมวลผล	๓.๙๓	๐.๗๔	มาก
๗ ความรวดเร็วและสะดวกในการอัปโหลดข้อมูล	๓.๙๗	๐.๘๓	มาก

รายการ	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๘ ความปลอดภัยของข้อมูลและความเป็นส่วนตัว	๓.๖๙	๐.๘๒	มาก
ภาพรวม	๓.๘๖	๐.๘๓	มาก
ด้านความรู้และประโยชน์ที่ได้รับ			
๙ ทราบและเข้าใจวิธีปฏิบัติตนอย่างมีสติในการใช้สื่อออนไลน์อย่างเหมาะสม	๓.๘๘	๐.๗๖๐	มาก
๑๐ สื่อกลางแลกเปลี่ยนเรียนรู้	๓.๙๐	๐.๖๗๕	มาก
๑๑ ได้ประสบการณ์ในการใช้สื่อออนไลน์	๓.๙๕	๐.๖๓๓	มาก
๑๒ ความสามารถในการนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์	๓.๙๖	๐.๖๗๐	มาก
ภาพรวม	๓.๘๘	๐.๗๖	มาก
สรุปภาพรวม	๓.๘๔	๐.๘๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ผลการความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๘๔, S.D. = ๐.๘๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านความรู้และประโยชน์ที่ได้รับ มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ($\bar{X}$ = ๓.๘๘) รองลงมา คือ ด้านการเข้าถึงข้อมูลและเนื้อหา ($\bar{X}$ = ๓.๘๖) และน้อยที่สุด คือ การสมัครและการใช้งาน ($\bar{X}$ = ๓.๗๘)

ส่วนประเด็นข้อเสนอแนะ กลุ่มทดลอง จำนวน ๑๖ รูป/คน ได้มีความเห็นร่วมกันในการได้เสนอประเด็นต่าง ๆ เพื่อปรับแก้ไข และต่อยอดการพัฒนา ดังนี้

ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเมนูของแพลตฟอร์ม

๑. เมนูหลัก เกี่ยวกับ ศพอ. หัวข้อย่อยการจัดการความรู้ชุมชน (ตัดทิ้ง) เนื่องจากเป็นข้อมูลชุดเดียวกันกับชุดความรู้ชุมชน

๒. เมนูการบริหารงานทั่วไป

- เมนูย่อย รุการ ขอให้เพิ่มการกรอกข้อมูลออนไลน์ตามแบบฟอร์ม ศพอ.

๓ และศพอ.๕

- เมนูย่อย เอกสารดาวโหลด ขอให้เพิ่มเอกสารแบบฟอร์มใบสมัคร

๓. เมนูหลัก การบริหารงบประมาณขอให้สลับระหว่างหัวข้อทั้ง ๒ โดยข้อมูล ๑๙,๐๐๐.-บาท เป็นหัวข้องบประมาณที่ได้รับ

ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล เนื้อหาในแพลตฟอร์ม

๑. เปลี่ยนเบอร์โทรใหม่ ของ ศพอ. หนองกระดุกเนื้อ

๒. ปรับเปลี่ยนข้อมูลโครงสร้างบุคลากรใหม่ (มีภาพแล้ว + ขาดตำแหน่งความรับผิดชอบ)

๓. เปลี่ยนข้อมูลประวัติ ศพอ.หนองกระดุกเนื้อ

๔. เปลี่ยนภาพประกอบประวัติและคุณค่า ศพอ.หนองกระดุกเนื้อ
๕. เพิ่มข้อมูลรางวัลของ ศพอ.หนองกระดุกเนื้อ ประเภทบุคคล และประเภทองค์กร
๖. เพิ่มข้อมูล แบบ ศพอ.๓ (แบบรายงานข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์) วัดหนองกระดุกเนื้อ ย้อนหลัง ๒ ปี
๗. เพิ่มข้อมูล แบบ ศพอ.๕ (รายชื่อผู้เรียน/ผู้สอน/ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์) วัดหนองกระดุกเนื้อ ย้อนหลัง ๒ ปี
๘. เปลี่ยนภาพถ่ายอาคาร สถานที่ ศพอ.หนองกระดุกเนื้อ

R2 ระยะที่ ๒ การประเมินผลแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Could” ในศูนย์ต้นแบบ คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์หนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ

- ๑) กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงจากแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จำนวน ๕ รูป/คน
- ๒) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านแพลตฟอร์มดิจิทัล คัดเลือกจากผู้ที่มีผลงานวิจัยหรือประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล จำนวน ๕ คน

ตารางที่ ๔.๓ ผลการประเมินผลประสิทธิภาพแพลตฟอร์มฯ

รายการ	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการออกแบบและการจัดรูปแบบ			
๑ ความสวยงาม ความทันสมัย น่าสนใจของหน้าโฮมเพจ	๓.๗๘	๐.๙๗	มาก
๒ การจัดรูปแบบในเว็บไซต์ต่อการอ่านและการใช้งาน	๓.๕๓	๐.๖๖	มาก
๓ สีสันในการออกแบบเว็บไซต์มีความเหมาะสม	๓.๔๖	๐.๖๒	มาก
๔ เมนูง่ายต่อการใช้งาน	๓.๔๗	๐.๖๒	มาก
๕ สีพื้นหลังกับสีตัวอักษรมีความเหมาะสมต่อการอ่าน	๓.๕๒	๐.๖๓	มาก
๖ ขนาดตัวอักษร และรูปแบบตัวอักษร อ่านได้ง่ายและสวยงาม	๓.๔๙	๐.๖๕	มาก
๗ ภาพกับเนื้อหามีความสอดคล้องกันและสามารถสื่อความหมายได้	๓.๗๗	๐.๘๗	มาก
ภาพรวม	๓.๕๗	๐.๗๒	มาก
ด้านคุณภาพของเนื้อหา			
๘ ความสะดวกในการเชื่อมโยงข้อมูลภายในเว็บไซต์	๓.๖๒	๐.๘๗	มาก
๙ มีการจัดหมวดหมู่ให้ง่ายต่อการ ค้นหาและทำความเข้าใจ	๓.๖๔	๐.๘๘	มาก

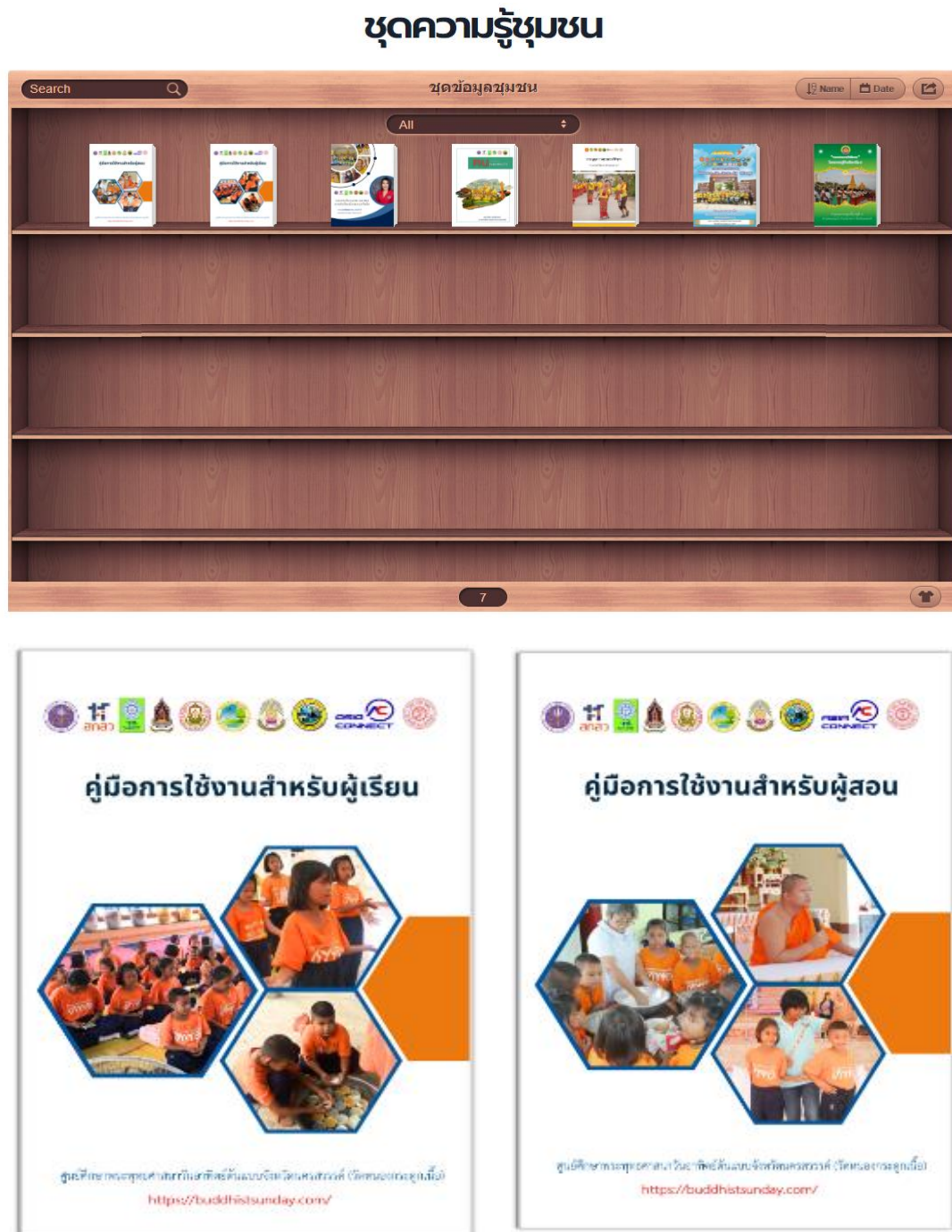
รายการ	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑๐ ความรวดเร็วในการดาวน์โหลดข้อมูล	๓.๔๗	๐.๘๙	มาก
๑๑ ความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล	๓.๓๗	๐.๘๗	ปานกลาง
๑๒ การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร ภาพ ในเว็บไซต์มีความเหมาะสม	๓.๔๑	๐.๙๐	มาก
๑๓ ปริมาณเนื้อหาไม่เพียงพอกับความต้องการ	๓.๕๒	๐.๙๐	มาก
๑๔ การจัดลำดับเนื้อหาเป็นขั้นตอน มีความต่อเนื่อง อ่านแล้วเข้าใจ	๓.๔๔	๐.๘๗	มาก
ภาพรวม	๓.๕๐	๐.๘๘	มาก
ด้านประโยชน์และการนำไปใช้			
๑๕ เนื้อหาไม่ประโยชน์ต่อผู้ใช้งาน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้	๓.๕๓	๐.๘๗	มาก
๑๖ เป็นสื่อในการเผยแพร่ข่าวประชาสัมพันธ์ ชุดข้อมูลความรู้ชุมชน	๔.๐๒	๐.๖๙	มาก
๑๗ สามารถเป็นแหล่งความรู้ได้	๓.๘๐	๐.๔๓	มาก
๑๘ เป็นแหล่งข้อมูลที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้งาน	๓.๖๙	๐.๔๔	มาก
ภาพรวม	๓.๗๖	๐.๖๑	มาก
สรุปภาพรวม	๓.๖๑	๐.๗๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ผลการประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๖๑, S.D. = ๐.๗๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านประโยชน์และการนำไปใช้ มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X}$ = ๓.๗๖) รองลงมา คือ ด้านการออกแบบและการจัดรูปแบบ ($\bar{X}$ = ๓.๕๓) และน้อยที่สุด คือ ด้านคุณภาพของเนื้อหา ($\bar{X}$ = ๓.๕๐) และมีการตั้งข้อสังเกตในประเด็น “ความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล” เนื่องจากหลายรายการยังมีข้อมูลไม่ครบถ้วน รวมถึงหลักสูตรการเรียนรู้มีเพียงอย่างละ ๑ ชุดข้อมูลเท่านั้น

D2 การขยายผลและจัดตั้งทีมพี่เลี้ยง ในกระบวนการนี้ คณะผู้วิจัยได้ปรับปรุงและพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ เป็นกระบวนการ เพื่อให้พร้อมใช้งานจริง เหมาะสมกับบริบทได้มาตรฐาน และจัดทำเอกสารคู่มือการใช้งาน ประกอบด้วย กระบวนการดังนี้

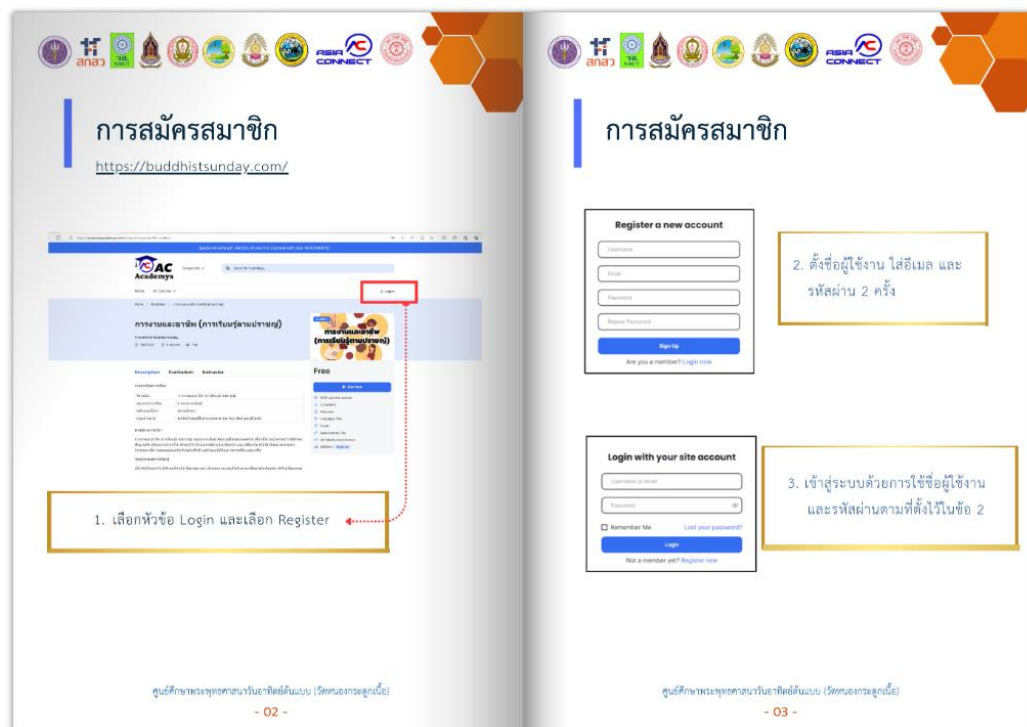
๑) การจัดการทำเอกสารคู่มือการใช้งาน แบ่งออกเป็น ๒ ฉบับ คือ คู่มือการใช้งานสำหรับผู้เรียน และคู่มือการใช้งานสำหรับผู้สอน มีการจัดเผยแพร่ในลักษณะของ E-book เผยแพร่ในเมนูหลัก “เกี่ยวกับ ศพอ.” เมนูย่อย “ชุดความรู้ชุมชน” ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

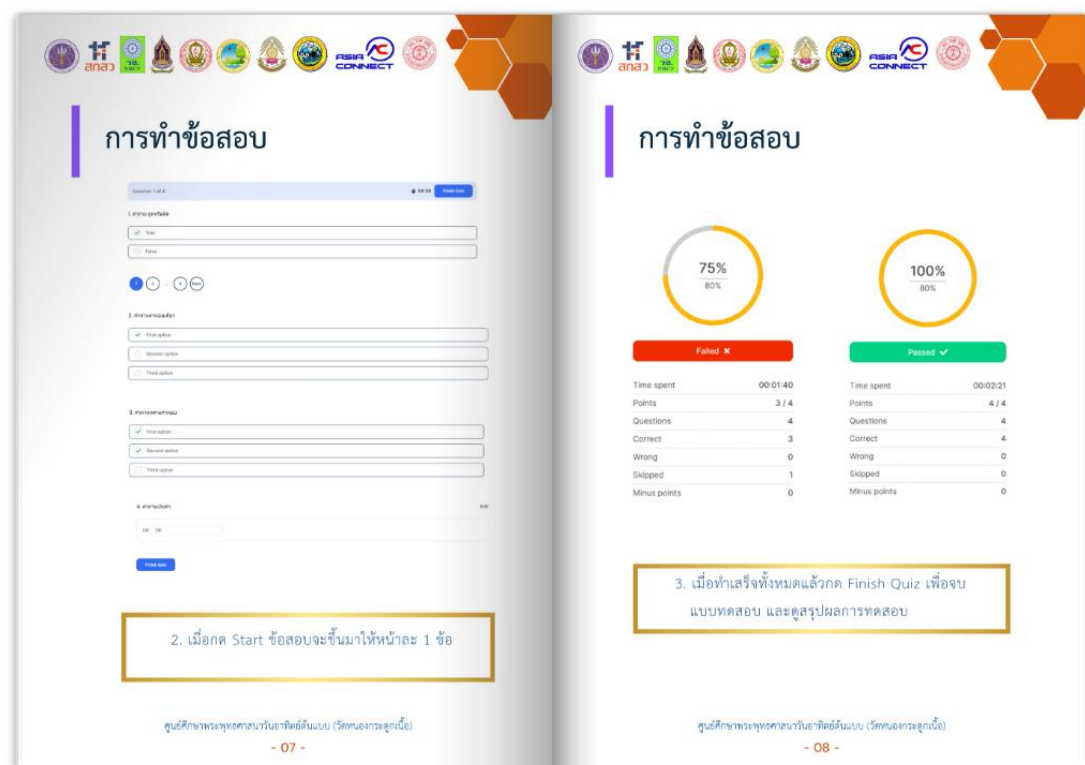
โดยกำหนดเมนูที่จำเป็นในการใช้แพลตฟอร์มฯ คณะผู้วิจัยเน้นการใช้ภาพ และคำอธิบายรายละเอียด
วิธีการใช้ที่เข้าใจง่าย และตัวอักษรมีขนาดใหญ่ สามารถเห็นได้ง่าย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

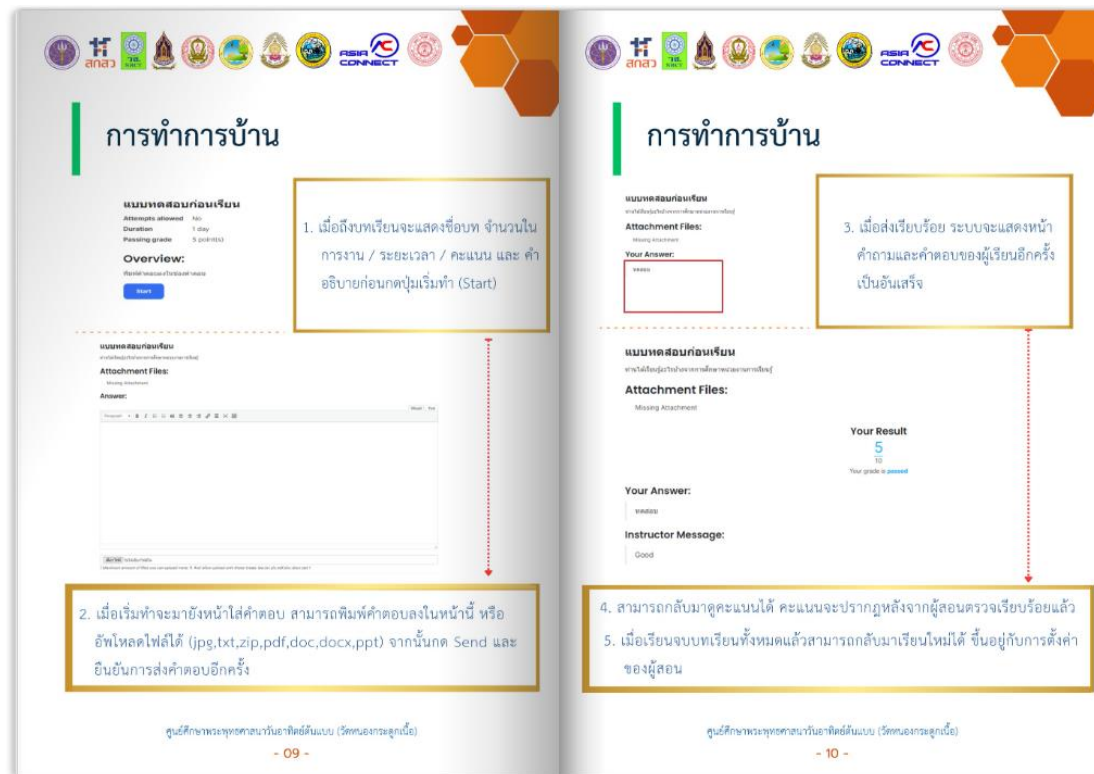

ภาพที่ ๔.๑๗ การจัดการทำเอกสารคู่มือการใช้งาน (ที่มา : เก็บภาพโดยคณะผู้วิจัย)

๑.๑) คู่มือการใช้งานสำหรับผู้เรียน แบ่งออกเป็น ๕ ส่วน ประกอบด้วย การสมัครสมาชิก การเลือกบทเรียน การทำข้อสอบ การทำการบ้าน และทบทวนทบทวน

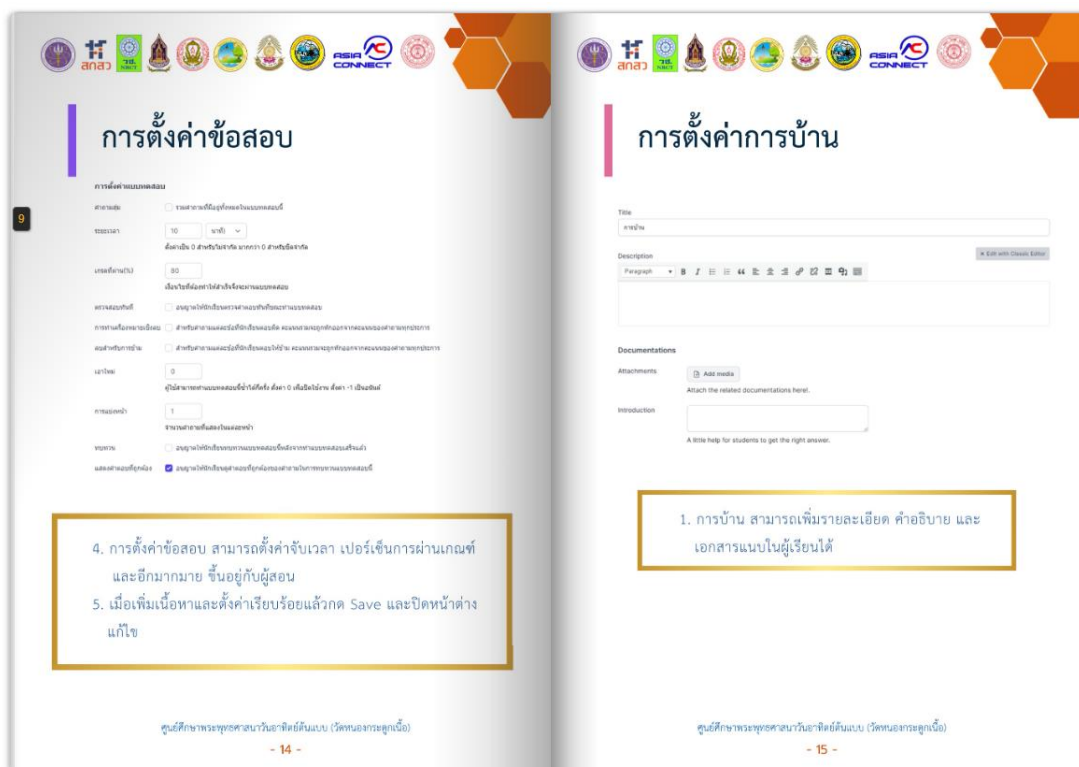
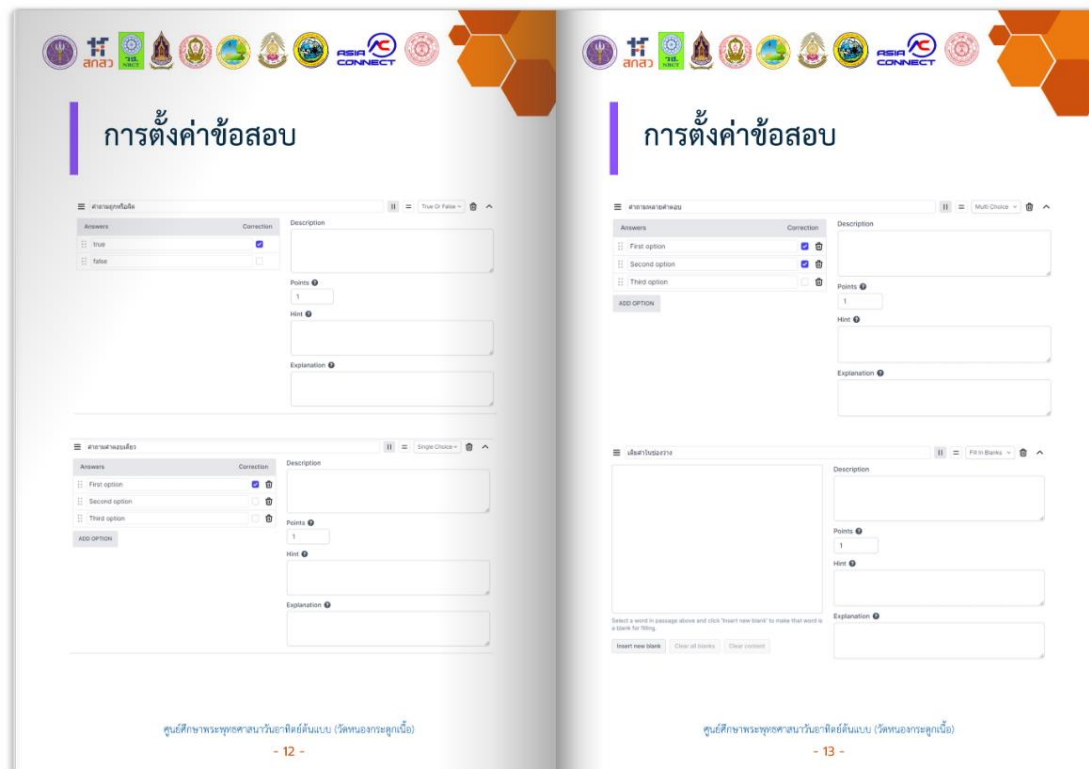

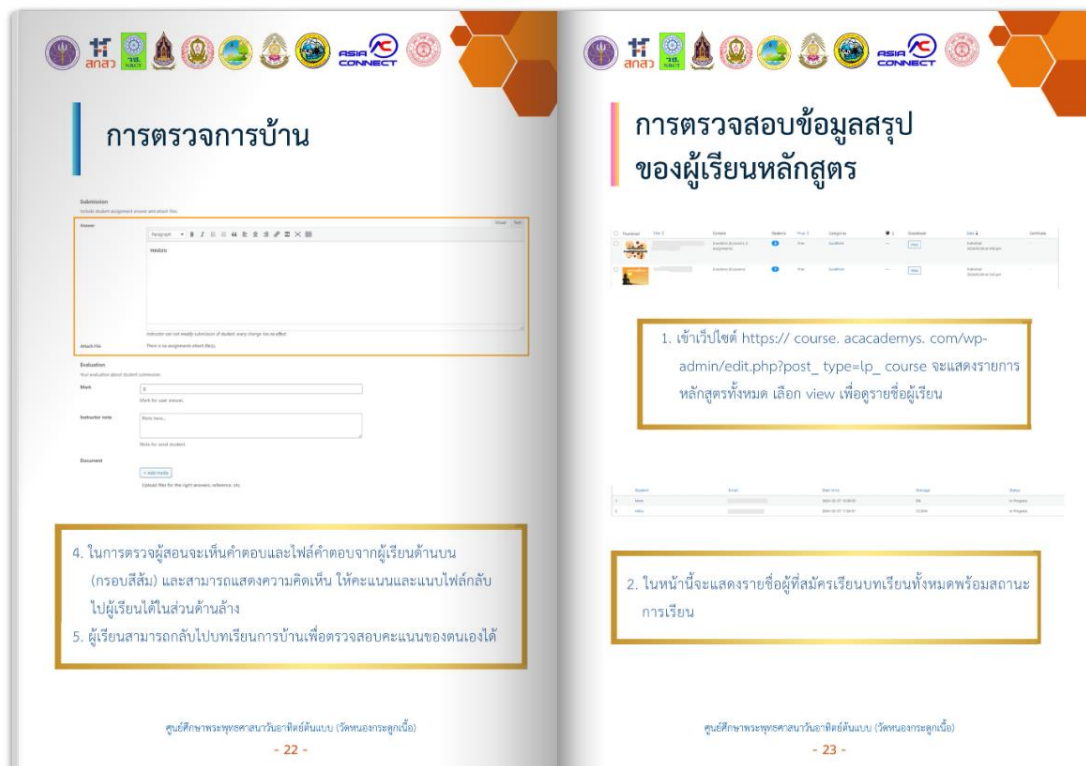
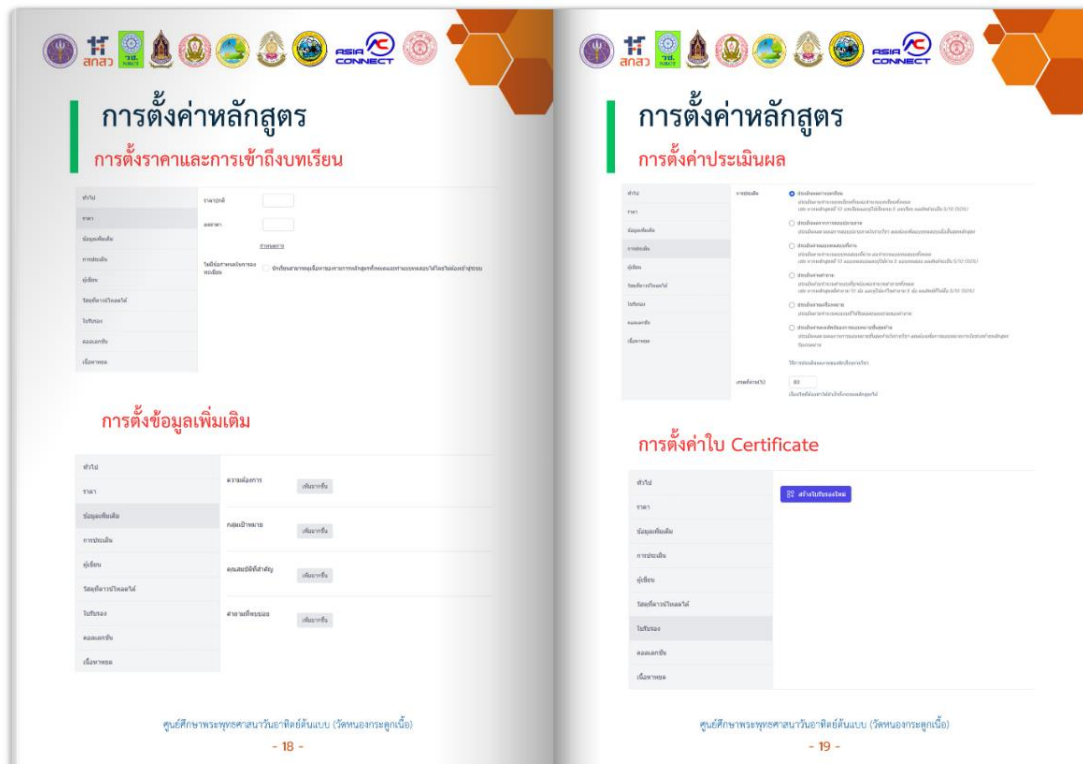

ภาพที่ ๔.๑๘ ภาพรวมคู่มือการใช้งานสำหรับผู้เรียน (ที่มา : เก็บภาพโดยคณะผู้วิจัย)

๑.๒) คู่มือการใช้งานสำหรับผู้สอน แบ่งออกเป็น ๗ ส่วน ประกอบด้วย การสมัครใช้งาน การเพิ่มบทเรียน การตั้งค่าข้อสอบ การตั้งค่าการบ้าน การตั้งค่าหลักสูตร การตรวจการบ้าน การตรวจสอบข้อมูลสรุปของผู้เรียน และทีมพี่เลี้ยง

ภาพที่ ๔.๑๙ ภาพรวมคู่มือการใช้งานสำหรับผู้สอน (ที่มา : เก็บภาพโดยคณะผู้วิจัย)

๒) การเผยแพร่แพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบจังหวัดนครสวรรค์ (วัดหนองกระดุกเนื้อ) ทำการจดทะเบียน URL และให้บริการพื้นที่สำหรับ Database ของบริษัท บริษัท เอเชีย คอนเน็คท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (การสนับสนุนโครงการวิจัยในลักษณะ In-kind) เพื่อใช้ในการเผยแพร่แพลตฟอร์มฯ โดย URL ที่จดทะเบียนไว้ คือ <https://buddhistsunday.com/>

จากผลการประเมินผลและการเผยแพร่แพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ สามารถสรุปประเด็นในการพัฒนาได้ดังนี้

ภาพที่ ๔.๒๐ สรุปขั้นตอนในการประเมินผลและพัฒนาแพลตฟอร์ม (ที่มา : สรุปโดยคณะผู้วิจัย)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การประเมินผลและพัฒนาแพลตฟอร์ม การจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุกเนื้อ

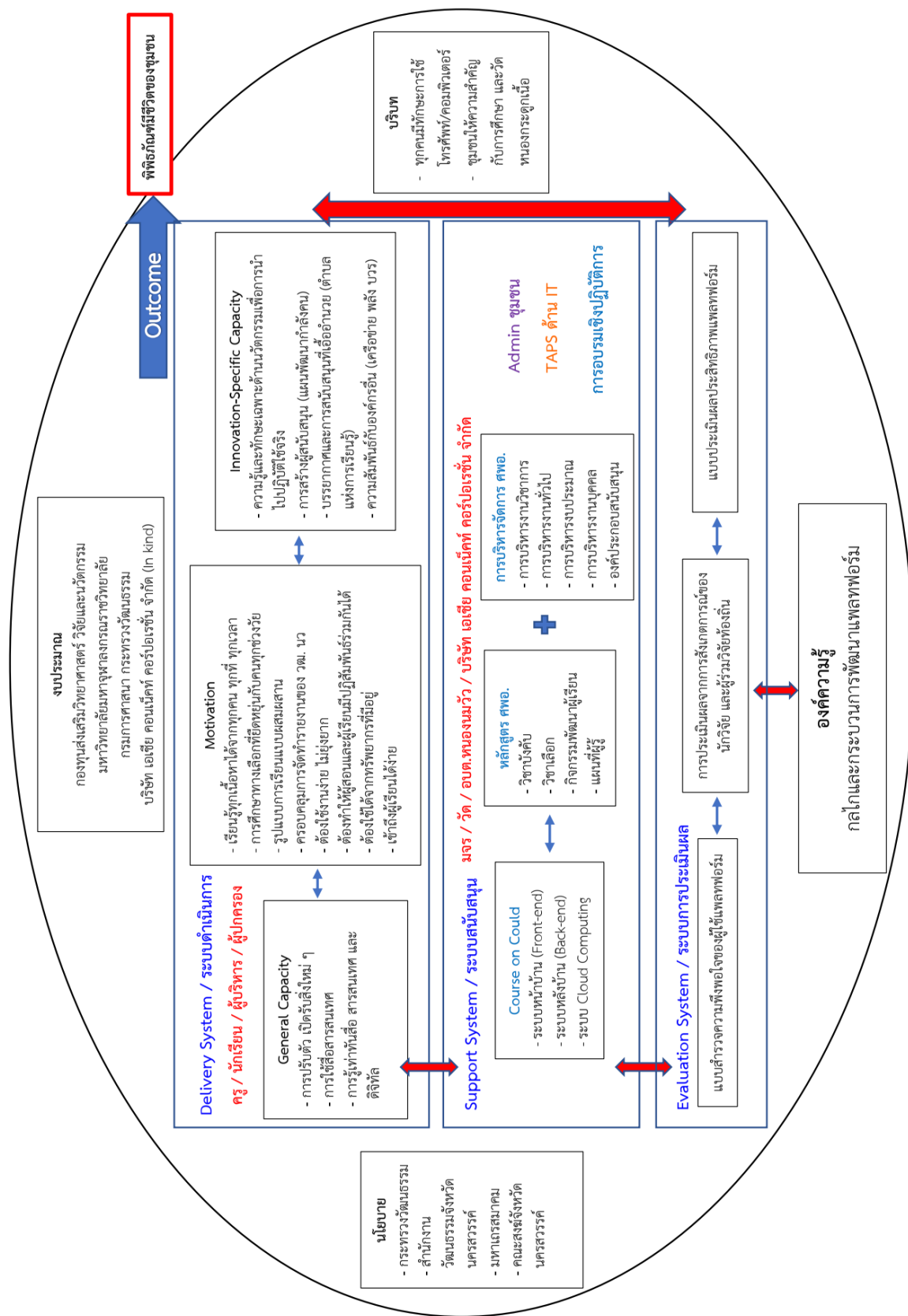
๑. การทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์ม โดยการทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์มกับกลุ่มทดลอง จำนวน ๑๖ รูป/คน และการประเมินผลโดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม พบว่า ผลการความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๔$, S.D. = ๐.๘๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านความรู้และประโยชน์ที่ได้รับ มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ($\bar{X} = ๓.๘๘$) รองลงมา คือ ด้านการเข้าถึงข้อมูลและเนื้อหา ($\bar{X} = ๓.๘๖$) และน้อยที่สุด คือ การสมัครและใช้งาน ($\bar{X} = ๓.๗๘$)

๒. การประเมินผลแพลตฟอร์ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ ๒.๑ กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงจากแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ และ ๒.๒ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านแพลตฟอร์มดิจิทัล คัดเลือกจากผู้ที่มีผลงานวิจัยหรือประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยผลของการประเมินประสิทธิภาพแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๑$, S.D. = ๐.๗๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๓. การปรับปรุง / พัฒนา โดย ๓.๑ การจัดการทำเอกสารคู่มือการใช้งาน คือ คู่มือการใช้งานสำหรับผู้เรียน และคู่มือการใช้งานสำหรับผู้สอน และ ๓.๒ การเผยแพร่แพลตฟอร์ม โดย URL ที่จดทะเบียนไว้ คือ <https://buddhistsunday.com/>

๔.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ ๔.๒๑ กลไกและกระบวนการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาของ ศพอ.หนองกระดุกเนื้อ

เมื่อศึกษา และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในเชิงระบบ สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

๑. ระบบดำเนินการ (Delivery System) เป็นส่วนของการขับเคลื่อนกิจกรรม
กรรมการพัฒนาฯ แบ่งออกเป็น ๔ ส่วน ประกอบด้วย

๑.๑ ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง (User) ประกอบด้วย ครู, นักเรียน, ผู้บริหารและ
ผู้ปกครอง

๑.๒ ความสามารถทั่วไป General Capacity ประกอบด้วย การปรับตัว
เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ, การใช้สื่อสารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล

๑.๓ แรงจูงใจ Motivation ประกอบด้วย การเข้าถึงผู้เรียนได้มากขึ้น, ชุดการ
เรียนรู้ที่หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่, การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเกณฑ์ของ
กระทรวงวัฒนธรรม และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนทุกช่วงวัยในชุมชน

๑.๔ ความสามารถเฉพาะที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ Innovation-Specific Capacity
ประกอบด้วย เรียนรู้ทุกเนื้อหาได้จากทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา, การศึกษาทางเลือกที่ยืดหยุ่นกับคนทุก
ช่วงวัย, รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน, ครอบคลุมการจัดทำรายงานของสำนักงานวัฒนธรรม
จังหวัดนครสวรรค์, ต้องใช้งานง่าย ไม่ยุ่งยาก, ต้องทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันได้,
ต้องใช้ได้จากทรัพยากรที่มีอยู่ และเข้าถึงผู้เรียนได้ง่าย

๒. ระบบสนับสนุน (Support System) เป็นส่วนของการส่งเสริม สนับสนุนให้การ
ขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้ง
ไว้ แบ่งออกเป็น ๕ ส่วน ประกอบด้วย

๒.๑ ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง (Supporter) ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, วัดและคณะสงฆ์, องค์กรบริหารส่วนตำบลหนองนมวัว
และบริษัท เอเชีย คอนเน็คท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด

๒.๒ Course on Cloud ประกอบด้วย ระบบหน้าบ้าน (Front-end), ระบบ
หลังบ้าน (Back-end) และระบบ Cloud Computing

๒.๓ หลักสูตรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ
ประกอบด้วย วิชาบังคับ (ธรรมศึกษา), วิชาเลือก (การเรียนรู้ตามปราชญ์), กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
และแผนที่ผู้รู้

๒.๔ การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุก
เนื้อ ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ, การบริหารงานทั่วไป, การบริหารงบประมาณ, การ
บริหารงานบุคคล และองค์กรประกอบสนับสนุน

๒.๕ เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา ประกอบด้วย ทีม Admin ชุมชน เพื่อเป็นการ
สนับสนุนการทำงานของ User ในระบบดำเนินการ, ทีมพี่เลี้ยง (Technical Assistance Providers;
TAPs) ที่คอยให้คำแนะนำในรูปแบบต่าง ๆ และการอบรมเชิงปฏิบัติการ

๓. ระบบการประเมินผล (Evaluation System) เป็นการประเมินผลการขับเคลื่อน
การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการ

รองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ด้วยการประเมินผลใน ๓ ลักษณะ คือ การประเมินผลจากการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม, แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม และแบบประเมินผลประสิทธิภาพแพลตฟอร์ม

๔. องค์ประกอบภายนอกที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย

๔.๑ นโยบายของภาครัฐ คือ กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นผู้กำกับ ดูแลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และนโยบายของคณะสงฆ์ คือ มหาเถรสมาคมและคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ซึ่งเป็นผู้ที่สนับสนุนและขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาให้บรรลุเป้าหมาย

๔.๒ บริบท ประกอบด้วย ทุกคนมีทักษะการใช้โทรศัพท์/คอมพิวเตอร์ และชุมชนให้ความสำคัญกับการศึกษา และวัดหนองกระดุกเนื้อ

๔.๓ งบประมาณ ได้รับการสนับสนุนโดยกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ และบริษัท เอเชีย คอนเน็คท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (In Kind) ที่สนับสนุนนวัตกรรมองค์ความรู้ Cloud

๕. องค์ความรู้ คือ กลไกและกระบวนการแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

๖. เป้าหมายของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จังหวัดนครสวรรค์ (วัดหนองกระดุกเนื้อ) คือ พิชิตภณทัมชีวีตของชุมชน

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) พัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ และ ๒) ประเมินแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย กระบวนการและองค์ประกอบ ดังนี้

กระบวนการในการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ประกอบด้วย ๓ กระบวนการ ดังนี้ ๑) เข้าใจปัญหา ศึกษาความเป็นไปได้ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา และความเป็นไปได้ และการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ประโยชน์เพื่อออกแบบกลไกการพัฒนา ๒) การวิเคราะห์ โดยการประชุมทีมพี่เลี้ยง และคณะผู้วิจัย ๓) การออกแบบ/พัฒนาแพลตฟอร์ม โดย ๓.๑) การออกแบบภาพรวม และองค์ประกอบของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษา ๓.๒) การออกแบบระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๓.๓) การออกแบบการใช้งานของอาจารย์ผู้สอน และ ๓.๔) การออกแบบการใช้งานของผู้เรียน

องค์ประกอบของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ประกอบด้วย ๑) หลักสูตรการเรียนรู้ ประกอบด้วย วิชาบังคับ วิชาเลือก กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแผนที่ผู้รู้ และ ๒) การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และองค์ประกอบสนับสนุน เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

๕.๑.๒ การประเมินผลและพัฒนาแพลตฟอร์ม การจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุก เนื้อ

๑) การทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์ม โดยการทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์มกับกลุ่มทดลอง จำนวน ๑๖ รูป/คน และการประเมินผลโดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม พบว่า ผลการความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๔$, $S.D. = ๐.๘๑$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านความรู้และประโยชน์ที่ได้รับ มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ($\bar{X} = ๓.๘๘$) รองลงมา คือ ด้านการเข้าถึงข้อมูลและเนื้อหา ($\bar{X} = ๓.๘๖$) และน้อยที่สุด คือ การสมัครและการใช้งาน ($\bar{X} = ๓.๗๘$)

๒) การประเมินผลแพลตฟอร์ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ ๒.๑) กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงจากแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ และ ๒.๒) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านแพลตฟอร์มดิจิทัล คัดเลือกจากผู้ที่มีผลงานวิจัยหรือประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยผลของการประเมินประสิทธิภาพแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๑$, $S.D. = ๐.๗๔$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๓) การปรับปรุง / พัฒนา โดย ๓.๑) การจัดการทำเอกสารคู่มือการใช้งาน คือ คู่มือการใช้งานสำหรับผู้เรียน และคู่มือการใช้งานสำหรับผู้สอน และ ๓.๒) การเผยแพร่แพลตฟอร์ม โดย URL ที่จดทะเบียนไว้ คือ <https://buddhistsunday.com/>

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้จะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล คือ กลไกและกระบวนการการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้

ระบบดำเนินการ (Delivery System) เป็นส่วนของการขับเคลื่อนกิจกรรมกรรมการพัฒนาฯ แบ่งออกเป็น ๔ ส่วน ประกอบด้วย ๑.๑ ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง (User) ประกอบด้วย ครู, นักเรียน, ผู้บริหารและผู้ปกครอง สอดคล้องกับงานวิจัยของสรพงศ์ สุขเกษม^๑ ได้ศึกษาวิจัย “การพัฒนาแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ในรายวิชาคอมพิวเตอร์สารสนเทศชั้นพื้นฐาน สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี” พบว่า องค์ประกอบของการสอนแบบผสมผสานมีองค์ประกอบหลัก ๔ ข้อ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้าประกอบด้วยผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล และกระบวนการ นำเอารูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อ

^๑ สรพงศ์ สุขเกษม, “การพัฒนาแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ในรายวิชาคอมพิวเตอร์สารสนเทศชั้นพื้นฐาน สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี”, วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๒) : ๓๑๗-๓๒๗.

ออนไลน์นอกชั้นเรียนเข้ามาประกอบการสอน และในระหว่างเรียนจะมีการทดสอบ ทบทวน กำหนดประเด็นปัญหา กิจกรรมกลุ่มย่อย และประเมินผล ๑.๒ ความสามารถทั่วไป ประกอบด้วย การปรับตัว เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ, การใช้สื่อสารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล ๑.๓ แรงจูงใจ ประกอบด้วย การเข้าถึงผู้เรียนได้มากขึ้น, ชุดการเรียนรู้ที่หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่, การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเกณฑ์ของกระทรวงวัฒนธรรม และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนทุกช่วงวัยในชุมชน และ ๑.๔ ความสามารถเฉพาะที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ ประกอบด้วย เรียนรู้ทุกเนื้อหาได้จากทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา, การศึกษาทางเลือกที่ยืดหยุ่นกับคนทุกช่วงวัย, รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน, ครอบคลุมการจัดทำรายงานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์, ต้องใช้งานง่าย ไม่ยุ่งยาก, ต้องทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันได้, ต้องใช้ได้จากทรัพยากรที่มีอยู่ และเข้าถึงผู้เรียนได้ง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ **คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.)**^๒ ได้ศึกษาวิจัย “ศึกษาบทบาทของดิจิทัลในการศึกษาของไทย” พบว่า แนวทางการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนการใช้ดิจิทัลในการปฏิรูปการศึกษาให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย สร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับผู้เรียนและผู้สอน เพื่อสร้างความเสมอภาคด้านการศึกษาให้แก่นักเรียนและครูในชนบทที่ห่างไกล โดยปรับปรุงคุณภาพสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบดิจิทัลอย่างเพียงพอและทั่วถึง, การสร้างเครื่องมือการเรียนรู้ที่ทำให้สามารถเข้าถึงการศึกษาด้วยดิจิทัล เพื่อให้ครูและนักเรียนทั่วประเทศสามารถเข้าถึงดิจิทัลแพลตฟอร์มการเรียนรู้ เป็นต้น

ระบบสนับสนุน (Support System) เป็นส่วนของการส่งเสริม สนับสนุนให้การขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ แบ่งออกเป็น ๕ ส่วน ประกอบด้วย ๒.๑ ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง (Supporter) ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, วัดและคณะสงฆ์, องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนมวัว และบริษัท เอเชีย คอนเน็คท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด ซึ่งสอดคล้องกับ **สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา**^๓ ได้ศึกษาวิจัย “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มโดยการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน” พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนหลักรายเดียวหรือร่วมกับภาคเอกชนรายอื่นที่เข้าร่วม Partnership School เพื่อพัฒนาการศึกษาซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างคนให้มีคุณภาพ เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศอย่างยั่งยืน ๒.๒ Course on Could ๒.๓ หลักสูตรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ๒.๔ การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ และ ๒.๕ เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา ประกอบด้วย ทีม Admin ชุมชน เพื่อเป็นการสนับสนุนการทำงานของ User ในระบบดำเนินการ, ทีมพี่เลี้ยง (Technical Assistance Providers; TAPs) ที่คอยให้คำแนะนำในรูปแบบต่าง ๆ และการอบรมเชิงปฏิบัติการ

ระบบการประเมินผล (Evaluation System) เป็นการประเมินผลการขับเคลื่อนการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัตของ

^๒ คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, **แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๖๒).

^๓ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มโดยการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน”, **รายงานวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี จำกัด, ๒๕๖๕).

คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ด้วยการประเมินผลใน ๓ ลักษณะ คือ การประเมินผลจากการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม, แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม และแบบประเมินผลประสิทธิภาพแพลตฟอร์ม

องค์ประกอบภายนอกที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย ๔.๑ นโยบายของภาครัฐ คือ กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นผู้ที่กำกับ ดูแลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และนโยบายของคณะสงฆ์ คือ มหาเถรสมาคมและคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ซึ่งเป็นผู้ที่สนับสนุนและขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาให้บรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของจอมทยาสนิท พงษ์เสฐียร^๔ ได้ศึกษาวิจัย “หุ่นส่วนการศึกษา ระหว่างภาครัฐกับเอกชนในประเทศไทย” พบว่า ภาครัฐในฐานะผู้เล่นหลักในด้านนโยบายจะต้องมีความชัดเจนของเป้าหมายการศึกษา กำหนดบทบาทของภาครัฐและภาคเอกชนให้ชัดเจน และปฏิรูประบบสำคัญต่าง ๆ เพื่อให้มีความเชื่อมั่น น่าเชื่อถือ โดยเฉพาะการปฏิรูประบบคลังการศึกษา ๔.๒ บริบท ประกอบด้วย ทุกคนมีทักษะการใช้โทรศัพท์/คอมพิวเตอร์ และชุมชนให้ความสำคัญกับการศึกษา และวัดหนองกระดุกเนื้อ ๔.๓ เงื่อนไข ได้รับ การสนับสนุนโดยกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ และบริษัท เอเชีย คอนเน็คท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (In Kind) ที่สนับสนุนนวัตกรรม องค์ความรู้ Cloud

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมพลวัต” ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ภาครัฐควรสนับสนุนเชิงนโยบายในการขยายผลในการใช้แพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อให้เข้าถึงผู้เรียนได้หลากหลาย และยืดหยุ่นกับคนทุกช่วงวัย

๒) ภาครัฐควรส่งเสริม สนับสนุนเชิงนโยบายและทรัพยากรทางการบริหารในการปรับตัว และเตรียมทักษะเพื่อรับมือกับการจัดการเรียนรู้แบบใหม่

๓) ภาครัฐควรสนับสนุนเชิงนโยบายสร้างความเข้มแข็งให้แก่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์ในลักษณะโรงเรียนพี่น้อง โดยใช้ฐานจากสถานศึกษาที่มีความเข้มแข็งช่วยเหลือสถานศึกษาแห่งอื่น

^๔ จอมทยาสนิท พงษ์เสฐียร, “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ในรายวิชาคอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐาน สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี”, วารสารการศึกษาไทย, ปีที่ ๑๓, ฉบับที่ ๑๓๑ (มีนาคม-เมษายน, ๒๕๕๙) : ๒๑-๒๓.

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Hybrid Learning เพื่อขยายฐานการเรียนรู้ให้กลุ่มคนที่สนใจ และยืดหยุ่นกับคนทุกช่วงวัยให้สามารถเรียนรู้ร่วมกันได้

๒) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีให้แก่บุคลากรทางการศึกษา เพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่นักเรียนและผู้สนใจ

๓) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การดูแล และการเฝ้าระวัง การรู้เท่าทันเทคโนโลยี ระหว่างคน ๓ ช่วงวัยในชุมชน

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการศึกษาเชิงปฏิบัติการในการขยายผลฐานการเรียนรู้ในแนวราบ คือ เพิ่มจำนวนผู้เรียน แทนการเพิ่มจำนวนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อันเป็นการจัดการศึกษาเชิงรุกเข้าหาชุมชน โดยใช้แพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์

๒) ควรมีศึกษาการขยายผลเชิงปฏิบัติการสู่สถานศึกษาแห่งอื่น ๆ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. ระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน

อาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๖๒. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ร้าไทยเพรส จำกัด, ๒๕๖๒.

กิตติ ภักดีวิวัฒนะกุล. คัมภีร์การวิเคราะห์และออกแบบระบบ. กรุงเทพมหานคร : เคทีพี คอมพ์ แอนด์ คอนซัลท์, ๒๕๔๖.

เชมรัตน์ บุญหล่อสุวรรณ. ประสบการณ์การใช้งานดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อสนับสนุนการสอนของครู. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๖๓.

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๖๒.

จันทร์ธานี สงวนนาม. ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. นนทบุรี : บั๊คพอยท์, ๒๕๕๓.

เฉลียว บุรีภักดี และคณะ. ชุมวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสถาบันราชภัฏ. กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๕.

เฉลียว บุรีภักดี และคณะ. ชุมวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพมหานคร : เอส อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๔๕.

ถวิลวดี บุรีกุล. การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎีและการบวนาการ. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. กลวิธี แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภารการพิมพ์, ๒๕๒๗.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. กระบวนการพัฒนาและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว), ๒๕๔๓.

มัลลิกา ผลอนันต์. ทฤษฎีการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๕๒.

วันชัย วัฒนศัพท์. ความขัดแย้ง: ทางออกด้วยสันติวิธี. นนทบุรี : สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาลสถาบันพระปกเกล้า สมาคมสันติวิธีแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๙.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๖๐.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. เอกสารชี้แจงพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, ๒๕๔๖.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ : แก้ไขเพิ่มเติมถึง ฉบับที่ ๒ พุทธศักราช ๒๕๕๐. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ๒๕๕๔.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มโดยการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน”. รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี จำกัด, ๒๕๖๕.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๖๐.

สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน. คู่มือการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน. กรุงเทพมหานคร : กรมชลประทาน, ๒๕๕๕.

สุคนธ์ เครือคำ และคณะ. การพัฒนาทีมงาน. ลพบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๕๕.

เอกชัย แนนอุดร และวิชา ศิริธรรมจักร. การเขียนโปรแกรมอินเทอร์เนต. มหาสารคาม : อภิชิตการพิมพ์, ๒๕๕๑.

โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์. ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น, ๒๕๖๐.

(๒) รายงานวิจัย:

ปรีดา ปูนพันธ์ฉาย. “ผลของการให้คำแนะนำแบบมีส่วนร่วมต่อความร่วมมือในการรักษาของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุ”. รายงานวิจัย. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๐.

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. “โครงการจัดทำรูปแบบกลไกการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดทำนโยบาย แผน มาตรการ กฎหมาย หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”. รายงานวิจัย. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มโดยการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน”. รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี จำกัด, ๒๕๖๕.

อุมาภรณ์ เหล็กดี. “กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์ปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชน ด้านเทคโนโลยีด้วยคลาวด์คอมพิวติ้ง”. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม : คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ, ๒๕๕๙.

ปัทมา มโนมัยย์. การพัฒนาระบบงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : [https://planning.anamai.moph.go.th/th/cms-of-๑๓๓/down load?id=๕๒๙๙๔&mid=๑๐๙๑๐&mkey=m_document&lang=th&did=๑๖๒๖๖](https://planning.anamai.moph.go.th/th/cms-of-๑๓๓/down%20load?id=๕๒๙๙๔&mid=๑๐๙๑๐&mkey=m_document&lang=th&did=๑๖๒๖๖) [๑ เมษายน ๒๕๖๓].

(๖) สัมภาษณ์:

สัมภาษณ์ นางอัญชลี ปันนาค. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดอนกระดุกเนื้อ (๒๑ มีนาคม ๒๕๖๖).

สัมภาษณ์ นายปิ่นนัทธ์ ศรีเทียนชัย. ผู้ช่วยเลขานุการ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ (๒๑ มีนาคม ๒๕๖๖).

สัมภาษณ์ พระครูนิติสุตากร ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ (๒๑ มีนาคม ๒๕๖๖).

สัมภาษณ์ พระมหาวิชฌณภักดิ์ สุนติกโร. รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ (๒๑ มีนาคม ๒๕๖๖).

สัมภาษณ์ พระมหานพรัตน์ เตชะชีโร. พระสงฆ์วัดโพธาราม จังหวัดนครสวรรค์. (๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔).

สัมภาษณ์ พระราชปริยัติวิธาน, ดร. รองเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์ ผู้รับผิดชอบด้านการศึกษา (๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖).

๒. ภาษาอังกฤษ

1. Secondary Sources

I Books

Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. **Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity Through Specific, World Development.** New York : Cornell University, 1977.

Daintith, J. **A Dictionary of Physics.** England, UK : Oxford University Press, 2009.

Denzin, N. K. & Yvonna, S. L. **Handbook of Qualitative Research.** Thousand Oaks, Calif : Sage Publications, 2000.

Friedmann, J. **Empowerment: The Politics of Alternative Development.** Blackwell : Cambridge M.A. and Oxford UK, 1993.

Likert, R. **The Method of Constructing and Attitude Scale, Attitude Theory and Measurement,** New York : Wiley & Son, 1967.

Ralston, A.; Hemmendinger, D. & Reilly, E. D. **Encyclopedia of Computer Science.** 4th ed. London : Nature Publishing Group, 2000.

United Nation. “Popular Participation as a Strategy for Promoting Community Level Action and Nation Development Report of the Meeting for the Adhoc Group of Expert”. **Department of International Economic and Social Affairs.** New York : United Nation, 1981.

II Article

Leavitt, H. J. & Whisler, T.L. “ Management in the 1980s” . **Harvard Business Review**, Vol. 11 (1958) : 132.

Ziegler, J. C., et al. **Orthographic depth and its impact on universal predictors of reading: a cross-language investigation**. Psychol Sci, Vol. 21 No. 4 (April 2010) : 551-5599.

III Online

Butler, J. G. **A History of Information Technology and Systems**. University of Arizona. [online]. Search: <https://tcf.ua.edu/AZ/ITHistoryOutline.htm> [August 10, 2022].

Carman, J. M. **Blended learning design: Five keys ingredients**. [online]. Search: <http://www.agilantlearning.com/pdf/Blended%20L.pdf> [August 10, 2022].

IV Unpublished

Horn, B.M. & Staker, H. **The Rise of K-12 Blended Learning**. Innosight Institute, 2011. (Unpublished Paper).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

**ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและไบนินยอม**

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.๒๖๖/๒๕๖๖

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายงานการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย: การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัต ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์
(Development of Management Educational Platform “Course on Could” of the Sunday Buddhist Study Center Model to Support the Dynamic Society of Nakhon Sawan Sangha Provinc)

รหัสข้อเสนอการวิจัย: MCU RS 800766018

สถาบันที่สังกัด: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

ผู้วิจัยหลัก: ดร.จรรยาศักดิ์ สุนทรเดชา

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

๑. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๖๖
๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๖๖
๓. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๖๖
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	ฉบับที่ วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๖๖

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

หมายเลขใบรับรอง: ว.๒๖๖/๒๕๖๖

วันที่ให้การรับรอง: ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

วันหมดอายุใบรับรอง: ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๗

ภาคผนวก ข
เครื่องมือวิจัย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

วัน/เดือน/ปี ที่ให้สัมภาษณ์เวลา.....น.
ชื่อ นามสกุล.....
ตำแหน่ง.....

ตอนที่ ๒ สภาพปัญหาในการขับเคลื่อนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัด นครสวรรค์ในห้วงเวลาที่ผ่านมา?

.....
.....
.....

ตอนที่ ๓ ความต้องการในการขับเคลื่อนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัด นครสวรรค์ ณ สถานการณ์ปัจจุบัน?

.....
.....
.....

ตอนที่ ๔ ความเป็นไปได้ในการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์?

.....
.....
.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย

แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม
ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ วัดหนองกระดุกเนื้อ
<https://buddhistsunday.com/>

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	๕	๔	๓	๒	๑
ด้านการสมัครและการทำงาน					
๑ ความง่ายในการสมัครเข้าใช้งาน					
๒ เมนูคำสั่งต่าง ๆ มีความสะดวกในการใช้งาน					
๓ รูปแบบ สี ขนาดตัวอักษร อ่านง่าย					
๔ ข้อมูลเหมาะสมกับระดับของกลุ่มผู้ใช้					
ด้านการเข้าถึงข้อมูลและเนื้อหา					
๕ ความสะดวกในการเชื่อมโยงข้อมูลบนแพลตฟอร์ม					
๖ ความรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล และประมวลผล					
๗ ความรวดเร็วและสะดวกในการอัปเดตข้อมูล					
๘ ความปลอดภัยของข้อมูลและความเป็นส่วนตัว					
ด้านความรู้และประโยชน์ที่ได้รับ					
๙ ทราบและเข้าใจวิธีปฏิบัติตนอย่างมีสติในการใช้สื่อออนไลน์อย่างเหมาะสม					
๑๐ สื่อกลางแลกเปลี่ยนเรียนรู้					
๑๑ ได้ประสบการณ์ในการใช้สื่อออนไลน์					
๑๒ ความสามารถในการนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์					

ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณสำหรับข้อมูล

แบบประเมินผลแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาออนไลน์
ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ วัดหนองกระดุกเนื้อ
<https://buddhistsunday.com/>

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	๕	๔	๓	๒	๑
ด้านการออกแบบและการจัดรูปแบบ					
๑ ความสวยงาม ความทันสมัย น่าสนใจของหน้าโฮมเพจ					
๒ การจัดรูปแบบในเว็บไซต์ง่ายต่อการอ่านและใช้งาน					
๓ สีสีนในการออกแบบเว็บไซต์มีความเหมาะสม					
๔ เมนูง่ายต่อการใช้งาน					
๕ สีพื้นหลังกับสีตัวอักษรมีความเหมาะสมต่อการอ่าน					
๖ ขนาดตัวอักษร และรูปแบบตัวอักษร อ่านได้ง่ายและสวยงาม					
๗ ภาพกับเนื้อหา มีความสอดคล้องกันและสามารถสื่อความหมายได้					
ด้านคุณภาพของเนื้อหา					
๘ ความสะดวกในการเชื่อมโยงข้อมูลภายในเว็บไซต์					
๙ มีการจัดหมวดหมู่ให้ง่ายต่อการ ค้นหาและทำความเข้าใจ					
๑๐ ความรวดเร็วในการดาวน์โหลดข้อมูล					
๑๑ ความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล					
๑๒ การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร ภาพ ในเว็บไซต์มีความเหมาะสม					
๑๓ ปริมาณเนื้อหาไม่เพียงพอกับความต้องการ					
๑๔ การจัดลำดับเนื้อหาเป็นขั้นตอน มีความต่อเนื่อง อ่านแล้วเข้าใจ					
ด้านประโยชน์และการนำไปใช้					
๑๕ เนื้อหา มีประโยชน์ต่อผู้ใช้งาน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้					
๑๖ เป็นสื่อในการเผยแพร่ข่าวประชาสัมพันธ์ ชุดข้อมูลความรู้ชุมชน					
๑๗ สามารถเป็นแหล่งความรู้ได้					
๑๘ เป็นแหล่งข้อมูลที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้งาน					

ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง

.....

.....

ขอขอบคุณสำหรับข้อมูล

ภาคผนวก ค

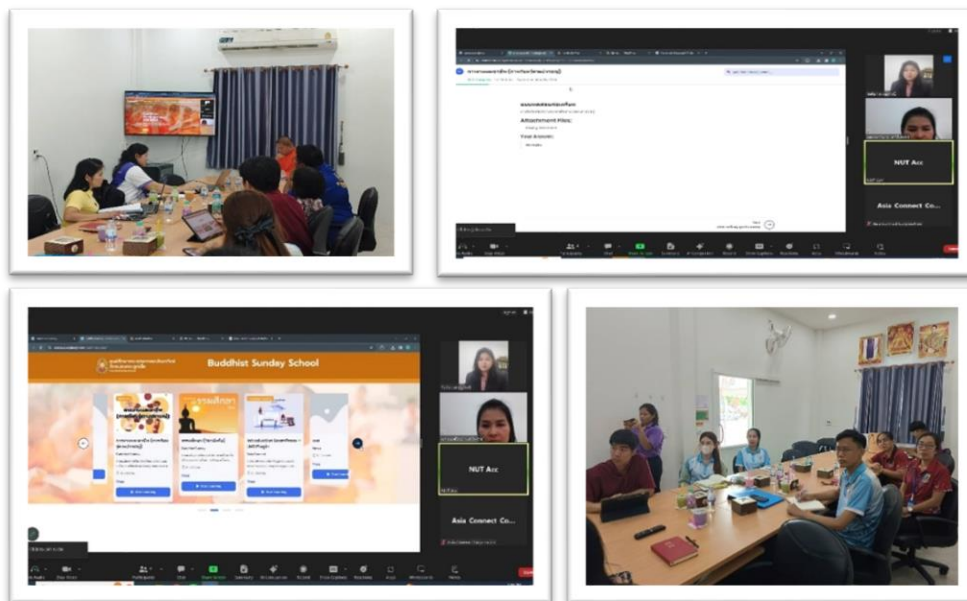
ภาพกิจกรรมการลงพื้นที่และกิจกรรมประกอบการวิจัย

การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ
จังหวัดนครสวรรค์ (วัดหนองกระดุกเนื้อ)

การสนทนากลุ่มแกนนำการขับเคลื่อนกิจกรรมฯ

การทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์มการจัดการศึกษา

ภาคผนวก ง
การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

แบบ สปพ.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ 16 มีนาคม 2567

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า พระธรรมวชิรธีรคุณ, รศ.ดร. ตำแหน่ง เจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์

ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

ที่อยู่ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

โทรศัพท์ โทรสาร

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง
การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ พระครูนิวิฐศีลขันธ, ผศ.ดร. และคณะ

ได้นำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☒ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☒ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ 1 เมษายน 2567 จนถึง 31 ธันวาคม 2568 ซึ่งการนำ
ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผล ดังนี้

ประกอบการกำหนดนโยบายการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(พระธรรมวชิรธีรคุณ, รศ.ดร.)

ตำแหน่ง เจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

แบบ สท.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ 1 เมษายน 2567

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า นางเบญจมาศ บุญเทพ ตำแหน่ง วัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์

ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์

ที่อยู่ ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

โทรศัพท์ โทรสาร

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง
การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ พระครูนิวาสิตขันธ์, ผศ.ดร. และคณะ

ได้นำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☐ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☒ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ 1 เมษายน 2567 จนถึง 31 ธันวาคม 2568 ซึ่งการนำ

ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

ประกอบการจัดตั้งและกำหนดแนวทางเชิงนโยบายในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(นางเบญจมาศ บุญเทพ)

ตำแหน่ง วัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

ภาคผนวก จ
บทความวิจัย

**การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์
ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์
จังหวัดนครสวรรค์**

Development of Management Educational Platform “Course on
Could” of the Buddhist Sunday Study Center Model to Support the
Dynamic Society of Nakhon Sawan Sangha Province

จรรุญศักดิ์ สุนทรเดชา¹ และอัครเดช พรหมกัลป์²

Jaroonsak Soonthondachar และ Akkaradecha Brahmakappa

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแพลตฟอร์ม และ 2) ประเมินแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย R1 การสัมภาษณ์กลุ่ม กับผู้ใช้ประโยชน์จำนวน 12 รูป/คน เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา ความเป็นไปได้ ความต้องการ D1 มีการพัฒนาแพลตฟอร์ม R2 การทดสอบต้นแบบและการประเมินผลแพลตฟอร์ม กับกลุ่มทดลองที่สมัครใจเข้าร่วมจำนวน 16 รูป/คน และประเมินผลโดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจ ระยะที่ 2 การประเมินผลประสิทธิภาพแพลตฟอร์ม เลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจง จำนวน 10 รูป/คน และ D2 มีการปรับปรุงแก้ไข สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) การพัฒนาแพลตฟอร์ม ประกอบด้วย 1.1) กระบวนการในการพัฒนาแพลตฟอร์ม ประกอบด้วย (1) เข้าใจปัญหา ศึกษาความเป็นไปได้ (2) การวิเคราะห์ (3) การออกแบบ/พัฒนาแพลตฟอร์ม โดย (3.1) การออกแบบภาพรวม และองค์ประกอบของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษา (3.2) การออกแบบระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (3.3) การออกแบบการใช้งานของอาจารย์ผู้สอน และ (3.4) การออกแบบการใช้งานของผู้เรียน 1.2) องค์ประกอบของแพลตฟอร์ม ประกอบด้วย 1) หลักสูตรการเรียนรู้ และ 2) การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเหนือ และ 2) การประเมินผลและพัฒนาแพลตฟอร์ม ประกอบด้วย 2.1) การ

¹⁻² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: jrs.stc@gmail.com

ทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์ม กับกลุ่มทดลอง และประเมินผลโดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม พบว่า ผลการความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2.2) การประเมินผลแพลตฟอร์ม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และ 2.3) การปรับปรุง / พัฒนา โดย 1) การจัดการทำเอกสารคู่มือการใช้งานสำหรับผู้เรียน และผู้สอน และ 2) การเผยแพร่แพลตฟอร์ม โดย URL ที่จดทะเบียนไว้ คือ <https://buddhistsunday.com/>

คำสำคัญ: แพลตฟอร์มการจัดการศึกษา, ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ, การรองรับสังคมพลวัต, คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์, วัดหนองกระดุกเนื้อ

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ส่งผลต่อการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทำให้การศึกษาในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้สอนต้องมีความตื่นตัว และเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งสิ่งที่สำคัญที่สุดของผู้เรียน คือ ทักษะการเรียนรู้ ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นี้ จะต้องมีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็น (Ziegler, J. C., et al, 2010) ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนทำให้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้นการเสริมสร้างองค์ความรู้ ทักษะเฉพาะทาง ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และสมรรถนะของการรู้ จึงเป็นตัวแปรสำคัญที่ต้องเกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน ให้สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งความเป็นโลกาภิวัตน์ ที่ได้เกิดวิวัฒนาการความก้าวหน้าในทุก ๆ มิติดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายศักยภาพและความสามารถของมนุษย์ที่จะสร้างนวัตกรรมทางการเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นการให้การศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 จะมีความยืดหยุ่น สร้างสรรค์ ท้าทาย เป็นการศึกษาที่จะทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการเชื่อมโยงผู้สอน ผู้เรียนและชุมชน เข้าสู่คลังแห่งความรู้ทั่วโลกผู้สอนจะเปลี่ยนจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือให้ผู้เรียนสามารถเปลี่ยนสารสนเทศเป็นความรู้ และนำความรู้เป็นเครื่องมือสู่การปฏิบัติและให้เป็นประโยชน์ เป็นการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ เป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีโทรคมนาคม มาเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียน

จังหวัดนครสวรรค์มีการขอจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) จำนวน 17 แห่ง (ปี พ.ศ.2563) และเพิ่มขึ้นเป็น 21 แห่ง ในปี พ.ศ. 2566 (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด

นครสวรรค์, 2566) จากการเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่พบว่า ปัจจุบันมีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในความดูแลของวัดหลายแห่งที่ประสบปัญหาขาดบุคลากร ครู อาจารย์ที่มีความรู้ ความสามารถ ขาดทีมงานที่มีทักษะและชั้นเชิงในการบริหารจัดการทั้งในทางวิชาการและการบริหารทั่วไป ประกอบกับชุมชนและสังคมปัจจุบันให้การสนับสนุน และสำคัญกับการส่งเสริมให้ลูกหลานไปเรียนสถาบันกวดวิชามากขึ้น จึงทำให้มีคนมาเรียนน้อยลง ซึ่งสถานการณ์แบบนี้เกิดขึ้นกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เกือบทุกศูนย์ที่อยู่ในความดูแลของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ (พระราชนิพนธ์ปริทัศน์, 2566, 29 พฤษภาคม) จากปัญหาข้างต้นมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของพระมหาทรงยศ แท่นยัง (2560) ที่พบว่า 1) ด้านวิชาการจะมีหลักสูตรไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ขาดการพัฒนาให้ทันสมัย มีความซ้ำซ้อนกันไม่สอดคล้องกับผู้เรียน ครูผู้สอนไม่ได้ทำแผนการเรียนการสอน ขาดความรู้เรื่องการวัดและประเมินผล ขาดความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2) ด้านบุคลากรก็ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน ไม่มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและเป็นไปอย่างมีมาตรฐาน 3) ด้านงบประมาณก็ได้รับการจัดสรรจากรัฐไม่เพียงพอ ไม่ได้จัดทำแผนงบประมาณเป็นรายปี การบริหารงบประมาณขาดการมีส่วนร่วม 4) ด้านชุมชนขาดการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนช่วยเหลือ 5) ด้านผู้เรียนมีจำนวนที่ลดลง 6) ด้านโครงสร้างในการบริหารไม่สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน 7) ด้านอาคารสถานที่ ขาดการดูแลรักษาให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และ 8) ด้านสื่ออุปกรณ์ ขาดหนังสือ ตำรา และเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่

เพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้สอดคล้องกับสังคมพลวัตและการพัฒนาทางเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน ขณะเดียวกันยังมุ่งหวังที่จะพัฒนาให้เกิดการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์เต็มรูปแบบเป็นต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์และของมหาเถรสมาคม โดยใช้ระบบ “Course on Cloud” เป็นศูนย์กลางจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ครูหรือผู้สอนสามารถกำหนดและสร้างวิชาเรียนแบ่งตามหมวดหมู่ ชั้นต้น ชั้นกลาง และชั้นสูง ตามระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. 2562 และมีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านระบบคร่าวด์ทั้งรูปแบบเรียนสดและเรียนได้ตามความต้องการ (On Demand) ไม่ว่าเด็กเยาวชนหรือผู้เรียนทุกเพศวัยจะอยู่ที่ไหนหรือเมื่อไหร่ก็สามารถที่จะเข้าถึงระบบและเข้าสู่ห้องเรียนได้ ทำให้การเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในอนาคตไม่มีขีดจำกัดในเรื่องของพื้นที่ เวลา หรือจำนวนผู้เรียน ขณะเดียวกันในการวิจัยและพัฒนาในครั้งนี้ยังมุ่งหวังที่จะพัฒนาให้ระบบการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ผ่านระบบออนไลน์กลายเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยเน้นให้พระสงฆ์เป็นผู้อบรมสั่งสอน และส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนหรือผู้คนทุกช่วงวัยได้รับการอบรมปลูกฝังในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรม และสามารถที่จะน้อมนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ถูกต้องตามสมควรแก่วัย ทั้งยังเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้พันธกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์และเสริมสร้าง

ความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียน ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์และของมหาเถรสมาคม คงความเป็นเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตในสังคมไทยตลอดไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อประเมินแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) ได้รับใบรับรองจริยธรรมการวิจัยตามหมายเลขข้อเสนอการวิจัยที่ ว.266/2566 ประกอบด้วย

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการยกระดับในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อให้เกิดศักยภาพ คุณภาพ และประสิทธิภาพที่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของมหาเถรสมาคม และการพัฒนาหลักสูตรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อรองรับกับสังคมพลวัต

2. การวิจัยและพัฒนา (Research & Development) พัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อนำไปสู่การยกระดับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อรองรับสังคมพลวัตและการจัดการเรียนการสอนผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้เข้าถึงและครอบคลุมผู้เรียนในสังคมปัจจุบันมากขึ้น โดยมีขั้นตอน ดังนี้

R1 การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) กับผู้ใช้ประโยชน์ ที่เป็นกลุ่มผู้แทน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 รูป/คน ในการจัดการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเหนือ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา ความเป็นไปได้ ความต้องการ รวมถึงออกแบบแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could

D1 มีการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Could” เพื่อรองรับการจัด

R2 การทดสอบต้นแบบและการประเมินผลแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Could” ในศูนย์ต้นแบบ คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์หนองกระดุกเหนือ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

ระยะที่ 1 การทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์มกับกลุ่มทดลอง ประกอบด้วย ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบล ตัวแทนสถานศึกษาในพื้นที่ทั้งในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ตัวแทนผู้นำท้องที่ ตัวแทนวัดหนองกระดุกเหนือ และตัวแทนประชาชนและผู้ปกครองของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเหนือ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ที่สมัครใจเข้าร่วมการทดลอง จำนวน 16 รูป/คน และมีการประเมินผลโดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การประเมินผลประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Could” ในศูนย์ต้นแบบ คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์หนองกระดุกเหนือ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงจากแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จำนวน 5 รูป/คน และ 2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านแพลตฟอร์มดิจิทัล คัดเลือกจากผู้ที่มีผลงานวิจัยหรือประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล จำนวน 5 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

D2 มีการปรับปรุง แก้ไข การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Could” เพื่อให้พร้อมใช้งานจริง เหมาะสมกับบริบท ได้มาตรฐาน และจัดทำเอกสารคู่มือการใช้งาน

สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย กระบวนการและองค์ประกอบ ดังนี้

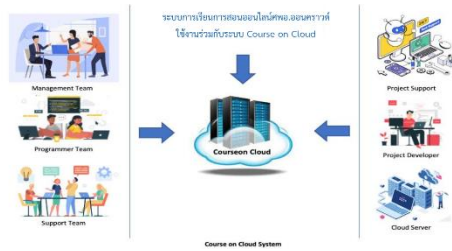
1.1 กระบวนการในการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุกเหนือ ประกอบด้วย 3 กระบวนการ ดังนี้

1) เข้าใจปัญหา ศึกษาความเป็นไปได้ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา และความเป็นไปได้ และการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ประโยชน์เพื่อออกแบบกลไกการพัฒนา คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประชุม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม สามารถสรุปผลได้ดังนี้

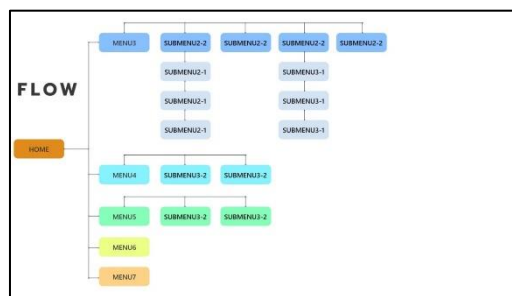
ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการและความเป็นไปได้ของผู้ใช้ประโยชน์

ทรัพยากรการบริหาร	สภาพปัญหา	ความต้องการ/ความเป็นไปได้
คน	1. ขาดบุคลากรในการปฏิบัติงาน 2. ขาดครูผู้สอน 3. ขาดทักษะและประสบการณ์ในการใช้สื่อ	1. การส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้โดยใช้สารสนเทศ 2. ผู้ที่สนใจต้องเรียนรู้ทุกเนื้อหาได้จากทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา 3. การอบรมเชิงปฏิบัติให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง
งบประมาณ	1. งบประมาณสนับสนุนการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ไม่เพียงพอ	1. แพลตฟอร์มต้องใช้ได้จากทรัพยากรที่มีอยู่
เครื่องมือ	1. ขาดเครื่องมือ/เครื่องใช้สำนักงาน	1. แพลตฟอร์มต้องครอบคลุมการจัดทำรายงานของสำนักงานวัฒนธรรม 2. แพลตฟอร์มต้องใช้งานง่าย ไม่ยุ่งยาก 3. แพลตฟอร์มต้องทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันได้
การจัดการ	1. ขาดความต่อเนื่องในการทำงานจากสถานการณ์โควิด 2. ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน	1. เป้าหมายของการศึกษาอาจยังคงเดิมแต่ผู้เรียนสามารถใช้วิธีที่แตกต่างในการไปถึงจุดหมายได้ 2. การศึกษาทางเลือกที่ยืดหยุ่นกับคนทุกช่วงวัย 3. กระบวนการและสื่อการสอนที่ตรงกับลักษณะความสนใจของวัยผู้เรียน และสอดคล้องกับบริบทของชุมชน 4. รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน และส่งเสริม สนับสนุนซึ่งกันและกัน 5. การปรับตัว และเตรียมทักษะเพื่อรับมือกับแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบใหม่

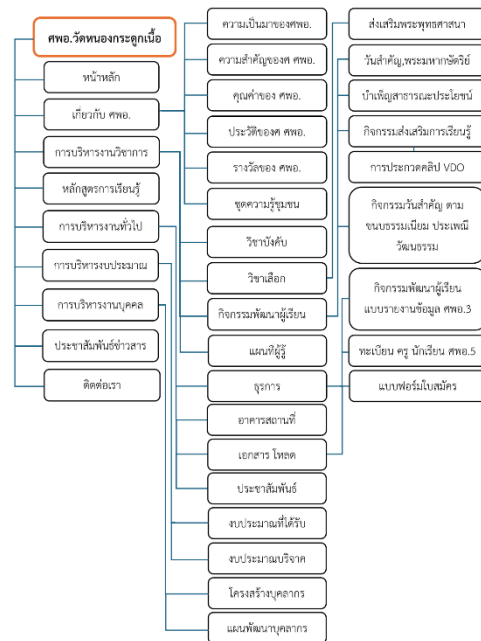
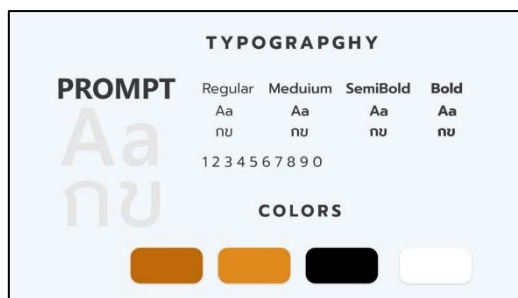
2) การวิเคราะห์ โดยการประชุมทีมพี่เลี้ยง และคณะผู้วิจัย 3) การออกแบบ/พัฒนาแพลตฟอร์ม โดย 3.1) การออกแบบภาพรวม และองค์ ประกอบของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษา 3.2) การออกแบบระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 3.3) การออกแบบการใช้งานของอาจารย์ผู้สอน และ 3.4) การออกแบบการใช้งานของผู้เรียน

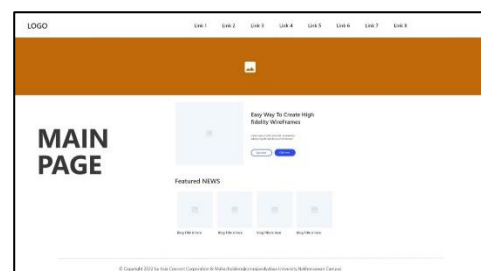
ภาพที่ 1 ภาพรวมระบบ Course on Cloud

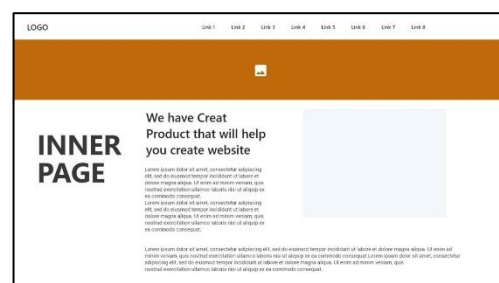
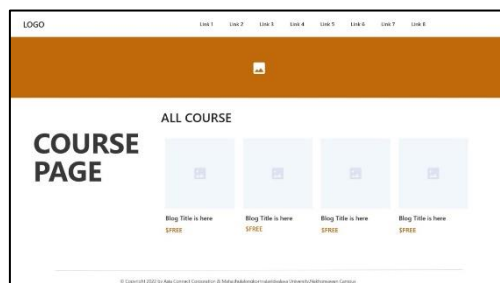
ภาพที่ 2 การออกแบบ UX - UI การใช้งานของระบบ

ภาพที่ 3 โครงสร้างการออกแบบพัฒนาแพลตฟอร์ม
ศพอ.วัดหนองกระดุกเหนือ

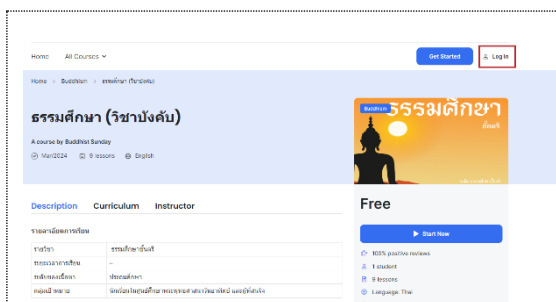
ภาพที่ 4 การกำหนดค่าสี ตัวอักษรที่ใช้ในหน้าเว็บไซต์

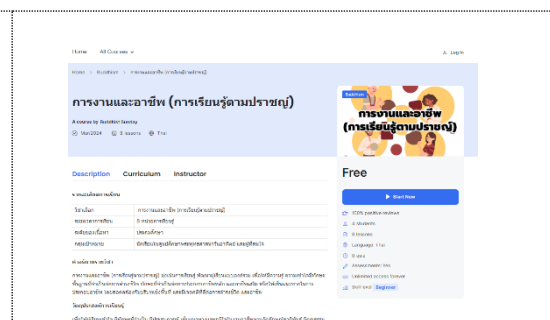
ภาพที่ 5 การออกแบบโครงสร้างหน้าแรก (Home)

ภาพที่ 6 การออกแบบโครงสร้างหน้ารายละเอียดด้านใน การออกแบบโครงสร้างหน้าแรก การวาง
รายวิชาเรียน

1.2 องค์ประกอบของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุกเนื้อประกอบด้วย 1) หลักสูตรการเรียนรู้ ประกอบด้วย วิชาบังคับ วิชาเลือก กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแผนที่ผู้รู้ และ 2) การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และองค์ประกอบสนับสนุน เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

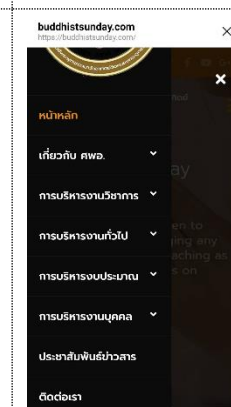
ภาพที่ 7 หลักสูตรการเรียนรู้ วิชาบังคับ

ภาพที่ 8 หลักสูตรการเรียนรู้ วิชาเลือก

ภาพที่ 9 หลักสูตรการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ภาพที่ 10 การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดหนองกระดุกเนื้อ

2. การประเมินผลและพัฒนาแพลตฟอร์ม การจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุกเนื้อ

2.1 การทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์ม โดยการทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์มกับกลุ่มทดลอง จำนวน 16 รูป/คน และการประเมินผลโดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์มพบว่า ผลการความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านความรู้และประโยชน์ที่ได้รับ มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.88$) รองลงมา คือ ด้านการเข้าถึงข้อมูลและเนื้อหา ($\bar{X} = 3.86$) และน้อยที่สุด คือ การสมัครและใช้งาน ($\bar{X} = 3.78$)

2.2 การประเมินผลแพลตฟอร์ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 2.1) กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงจากแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ และ 2.2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านแพลตฟอร์มดิจิทัล คัดเลือกจากผู้ที่มีผลงานวิจัยหรือประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยผลของการประเมินประสิทธิภาพแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$, $S.D. = 0.74$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2.3 การปรับปรุง / พัฒนา โดย 3.1) การจัดการทำเอกสารคู่มือการใช้งาน คือ คู่มือการใช้งานสำหรับผู้เรียน และคู่มือการใช้งานสำหรับผู้สอน และ 3.2) การเผยแพร่แพลตฟอร์ม โดย URL ที่จดทะเบียนไว้ คือ <https://buddhistsunday.com/>

ภาพที่ 11 การจัดทำเอกสารคู่มือการใช้งานและการเผยแพร่แพลตฟอร์ม

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้จะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล คือ กลไกและกระบวนการการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้

ระบบดำเนินการ (Delivery System) เป็นส่วนของการขับเคลื่อนกิจกรรมกรรมการพัฒนาฯ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย 1.1 ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง (User) ประกอบด้วย ครู, นักเรียน, ผู้บริหารและผู้ปกครอง สอดคล้องกับงานวิจัยของสรพงศ์ สุขเกษม (2562) พบว่า องค์ประกอบของการสอนแบบผสมผสานมีองค์ประกอบหลัก 4 ข้อ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้าประกอบด้วย ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล

และกระบวนการ นำเอารูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อออนไลน์นอกชั้นเรียนเข้ามา ประกอบการสอน และในระหว่างเรียนจะมีการทดสอบ ทบทวน กำหนดประเด็นปัญหา กิจกรรมกลุ่มย่อย และประเมินผล 1.2 ความสามารถทั่วไป ประกอบด้วย การปรับตัว เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ, การใช้สื่อสารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล 1.3 แรงจูงใจ ประกอบด้วย การเข้าถึงผู้เรียนได้มากขึ้น, ชุดการเรียนรู้ที่หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่, การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเกณฑ์ของกระทรวงวัฒนธรรม และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนทุกช่วงวัยในชุมชน และ 1.4 ความสามารถเฉพาะที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ ประกอบด้วย เรียนรู้ทุกเนื้อหาได้จากทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา, การศึกษาทางเลือกที่ยืดหยุ่นกับคนทุกช่วงวัย, รูปแบบการเรียนแบบผสมผสาน, ครอบคลุมการจัดทำรายงานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์, ต้องใช้งานง่าย ไม่ยุ่งยาก, ต้องทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันได้, ต้องใช้ได้จากทรัพยากรที่มีอยู่ และเข้าถึงผู้เรียนได้ง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.) (2562) พบว่า แนวทางการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนการใช้ดิจิทัลในการปฏิรูปการศึกษาให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย สร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับผู้เรียนและผู้สอน เพื่อสร้างความเสมอภาคด้านการศึกษาให้แก่นักเรียนและครูในชนบทที่ห่างไกล โดยปรับปรุงคุณภาพสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบดิจิทัลอย่างเพียงพอและทั่วถึง, การสร้างเครื่องมือการเรียนรู้ที่ทำให้สามารถเข้าถึงการศึกษาด้วยดิจิทัล เพื่อให้ครูและนักเรียนทั่วประเทศสามารถเข้าถึงดิจิทัลแพลตฟอร์มการเรียนรู้ เป็นต้น

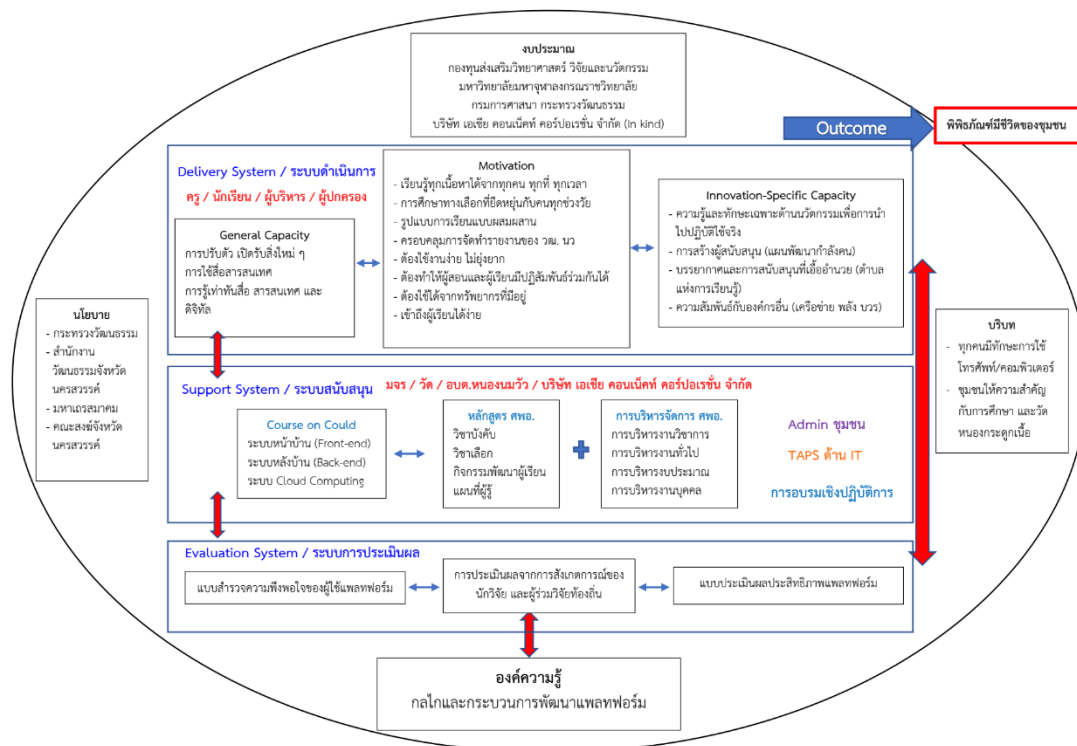
ระบบสนับสนุน (Support System) เป็นส่วนของการส่งเสริม สนับสนุนให้การขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย 2.1 ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, วัดและคณะสงฆ์, องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนมวัว และบริษัท เอเชีย คอนเน็คท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (In-kind) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนหลักรายเดียวหรือร่วมกับภาคเอกชนรายอื่นที่เข้าร่วม Partnership School เพื่อพัฒนาการศึกษาซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างคนให้มีคุณภาพ เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศอย่างยั่งยืน 2.2 Course on Could 2.3 หลักสูตรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ 2.4 การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ และ 2.5 เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา ประกอบด้วย ทีม Admin ชุมชน, ทีมพี่เลี้ยง และการอบรมเชิงปฏิบัติการ

ขณะที่องค์ประกอบภายนอกที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย นโยบายของภาครัฐ คือ กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นผู้

ที่กำกับ ดูแลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และนโยบายของคณะสงฆ์ คือ มหาเถรสมาคม และคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ซึ่งเป็นผู้ที่สนับสนุนและขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาให้บรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของจอมทยาสนิท พงษ์เสถียร (2559) ได้ พบว่า ภาครัฐในฐานะผู้เล่นหลักในด้านนโยบายจะต้องมีความชัดเจนของเป้าหมายการศึกษา กำหนดบทบาทของภาครัฐและภาคเอกชนให้ชัดเจน และปฏิรูประบบสำคัญต่าง ๆ เพื่อให้มีความเชื่อมั่น น่าเชื่อถือ โดยเฉพาะการปฏิรูประบบคลังการศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 12 กลไกและกระบวนการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาของ ศพอ.หนองกระดุกเนื้อ

เมื่อศึกษา และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในเชิงระบบ สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ ได้ดังนี้

1. ระบบดำเนินการ (Delivery System) เป็นส่วนของการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาฯ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย 1.1 ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง (User) ประกอบด้วย ครู, นักเรียน, ผู้บริหารและผู้ปกครอง 1.2 ความสามารถทั่วไป General Capacity ประกอบด้วย การปรับตัว เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ, การใช้สื่อสารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล 1.3 แรงจูงใจ Motivation ประกอบด้วย การเข้าถึงผู้เรียนได้มากขึ้น, ชุดการเรียนรู้ที่หลากหลายและ

สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่, การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเกณฑ์ของกระทรวงวัฒนธรรม และ เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนทุกช่วงวัยในชุมชน และ 1.4 ความสามารถเฉพาะที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ Innovation-Specific Capacity ประกอบด้วย เรียนรู้ทุกเนื้อหาได้จากทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา, การศึกษาทางเลือกที่ยืดหยุ่นกับคนทุกช่วงวัย, รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน, ครอบคลุมการจัดทำ รายงานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์, ต้องใช้งานง่าย ไม่ยุ่งยาก, ต้องทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันได้, ต้องใช้ได้จากทรัพยากรที่มีอยู่ และเข้าถึงผู้เรียนได้ง่าย

2. ระบบสนับสนุน (Support System) เป็นส่วนของการส่งเสริม สนับสนุนให้การขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย 2.1 ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง (Supporter) ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, วัดและคณะสงฆ์, องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนมวัว และบริษัท เอเซีย คอนเน็คท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด 2.2 Course on Cloud ประกอบด้วย ระบบหน้าบ้าน (Front-end), ระบบหลังบ้าน (Back-end) และระบบ Cloud Computing 2.3 หลักสูตรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ประกอบด้วย วิชาบังคับ (ธรรมศึกษา), วิชาเลือก (การเรียนรู้ตามปราชญ์), กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแผนที่ผู้รู้ 2.4 การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ, การบริหารงานทั่วไป, การบริหารงบประมาณ, การบริหารงานบุคคล และองค์ประกอบสนับสนุน และ 2.5 เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา ประกอบด้วย ทีม Admin ชุมชน เพื่อเป็นการสนับสนุนการทำงานของ User ในระบบดำเนินการ, ทีมพี่เลี้ยง (Technical Assistance Providers; TAPs) ที่คอยให้คำแนะนำในรูปแบบต่าง ๆ และการอบรมเชิงปฏิบัติการ

3. ระบบการประเมินผล (Evaluation System) เป็นการประเมินผลการขับเคลื่อนการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ด้วยการประเมินผลใน 3 ลักษณะ คือ การประเมินผลจากการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม, แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม และแบบประเมินผลประสิทธิภาพแพลตฟอร์ม

4. องค์ประกอบภายนอกที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย 4.1 นโยบายของภาครัฐ คือ กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นผู้ที่กำกับ ดูแลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และนโยบายของคณะสงฆ์ คือ มหาเถรสมาคมและคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ซึ่งเป็นผู้ที่สนับสนุนและขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาให้บรรลุเป้าหมาย 4.2 บริบท ประกอบด้วย ทุกคนมีทักษะการใช้โทรศัพท์/คอมพิวเตอร์ และชุมชนให้ความสำคัญกับการศึกษา และวัดหนองกระดุกเนื้อ และ 4.3 งบประมาณ

ได้รับการสนับสนุนโดยกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ และบริษัท เอเชีย คอนเน็คท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (In Kind) ที่สนับสนุนนวัตกรรม องค์ความรู้ Cloud

5. องค์ความรู้ คือ กลไกและกระบวนการแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

6. เป้าหมายของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จังหวัดนครสวรรค์ (วัดหนองกระดุกเนื้อ) คือ พิพิธภณณ์มีชีวิตของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรสนับสนุนเชิงนโยบายในการขยายผลในการใช้แพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อให้เข้าถึงผู้เรียนได้หลากหลาย และยืดหยุ่นกับคนทุกช่วงวัย
2. ภาครัฐควรส่งเสริม สนับสนุนเชิงนโยบายและทรัพยากรทางการบริหารในการปรับตัว และเตรียมทักษะเพื่อรับมือกับการจัดการเรียนรู้แบบใหม่
3. ภาครัฐควรสนับสนุนเชิงนโยบายสร้างความเข้มแข็งให้แก่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์ในลักษณะโรงเรียนพี่น้อง โดยใช้ฐานจากสถานศึกษาที่มีความเข้มแข็งช่วยเหลือสถานศึกษาแห่งอื่น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Hybrid Learning เพื่อขยายฐานการเรียนรู้ให้กลุ่มคนที่สนใจ และยืดหยุ่นกับคนทุกช่วงวัยให้สามารถเรียนร่วมกันได้
2. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีให้แก่บุคลากรทางการศึกษา เพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่นักเรียนและผู้สนใจ
3. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). *แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

- จอมทยาสนิต พงษ์เสถียร. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ในรายวิชา คอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐาน สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี. *วารสารการศึกษาไทย*, 13(131), 21-23.
- พระมหาทรงยศ แท่นยั้ง และคณะ. (2560). การศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานของ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารบริหารการศึกษา มศว*, 14(27), 88-98.
- พระราชปรีดีดิถีธาน, ดร. รองเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์ ผู้รับผิดชอบด้านการศึกษา (2566, 29 พฤษภาคม). *การจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัด นครสวรรค์*. (รัตติยา เหนืออำนาจ, ผู้สัมภาษณ์)
- สรพงศ์ สุขเกษม. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ในรายวิชา คอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐาน สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 21(4), 317-327.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *รูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มโดยมีส่วนร่วมของภาคเอกชน*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์. *ทะเบียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ประจำปี ๒๕๖๖ จังหวัดนครสวรรค์*. (อัครา เสนา)
- Ziegler, J. C., et al. (2010). Orthographic depth and its impact on universal predictors of reading: a cross-language investigation. *Psychol Sci*, 21(4), 551-5599.

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

๑. ชื่อ - นามสกุล ดร.จรูญศักดิ์ สุนทรเดชา
ชื่อ - นามสกุล Dr.Jaroonsak Soonthondachar

๒. ที่อยู่ เลขที่ ๓๓๓/๑๓๔ หมู่บ้านอนาวิลล์-สุวรรณภูมิ
ถ.ฉลองกรุง แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง
จังหวัดกรุงเทพมหานคร ๑๐๕๒๐
โทรศัพท์มือถือ ๐๙๔-๖๓๙๕๖๙๒
E-mail: email: jrs.stc@gmail.com

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน
- ผู้ช่วยนักวิจัย

๔. ประวัติการศึกษา

- ปริญญาตรี คณะวิศวกรรมไฟฟ้า สาขาวิชาสื่อสารโทรคมนาคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทเวศน์
- ปริญญาโท มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิชาการจัดการ
มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิชาการตลาด
- ปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- หลักสูตรประกาศนียบัตรผู้บริหารชั้นสูง “สถาบันพระปกเกล้า” (๒๕๕๗)
หลักสูตรการบริหารงานภาครัฐและกฎหมายมหาชน (ปรม.๑๓)
- หลักสูตรนักบริหารระดับสูง “ธรรมศาสตร์เพื่อสังคม” (๒๕๕๙)
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (นมธ.๘)
- Octel Business Collage, California USA (๒๕๓๘)
Master Certificate of Voice Processing Management
- Periphonics, Singapore (๒๕๓๙)
Master Certificate of Voice Processing & Call Center Management

๕. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

- การบริหารจัดการองค์กรขนาดใหญ่
- การตลาด
- เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

๖. ผลงานวิจัย

เรื่องที่การวิจัย	ปีที่ได้รับทุนสนับสนุนการการวิจัย	หน้าที่รับผิดชอบ
นิเวศวัฒนธรรม: รูปแบบและกระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวต้นน้ำเจ้าพระยา	ปีงบประมาณ ๒๕๖๐	ผู้ร่วมวิจัย
ต้นน้ำเจ้าพระยากับการพัฒนาสู่เศรษฐกิจฐานรากทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	ปีงบประมาณ ๒๕๖๑	ผู้ร่วมวิจัย
การพัฒนากระบวนการทัศน์และความเข้าใจทางพหุวัฒนธรรมกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ	ปีงบประมาณ ๒๕๖๓	ผู้ร่วมวิจัย
การพัฒนาความรู้และองค์ประกอบชุมชนสร้างสรรค์ “Smart Community” ของชุมชนในสังคมไทย	ปีงบประมาณ ๒๕๖๓	ผู้ร่วมวิจัย
การบริหารจัดการและโมเดลเมืองอัจฉริยะเชิงพุทธกับการยกระดับคุณภาพชีวิตด้านคุณธรรมจริยธรรมในหมู่บ้านชุมชนจังหวัดนครสวรรค์	ปีงบประมาณ ๒๕๖๓	ผู้ร่วมวิจัย
การพัฒนาระบบการออมชุมชนวิถีพุทธเพื่อรองรับสังคมสูงวัยระดับตำบล	ปีงบประมาณ ๒๕๖๕	ผู้ร่วมวิจัย

๗. ผลงานทางวิชาการ

บทความวิจัย

จรูญศักดิ์ สุนทรเดชา. “การสร้างเสริมสุขภาวะในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน”. รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑. ณ วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี วัดไร่ขิง พระอารามหลวง จังหวัดนครปฐม ๙-๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

จรูญศักดิ์ สุนทรเดชา. “รูปแบบการสร้างเสริมสุขภาวะในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ”. วารสารวิจัยวิชาการ วิทยาเขตนครสวรรค์, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๒).

พระราชรัตนเวที สิทธิอินทร์, จรูญศักดิ์ สุนทรเดชา. “ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในจังหวัดนครสวรรค์”. วารสารวิจัยวิชาการ วิทยาเขตนครสวรรค์, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๓).

อัครเดช พรหมกัลป์, พระครูนิวริฐศีลขันธ, รัตติยา เหนืออำนาจและจรูญศักดิ์ สุนทรเดชา. “ต้นน้ำเจ้าพระยากับการพัฒนาสู่เศรษฐกิจฐานรากทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๔ (กรกฎาคม-สิงหาคม ๒๕๖๓): ๑๔๗๙-๑๔๙๑.

บทความทางวิชาการ

จรรยาศักดิ์ สุนทรเดชา. “เทคนิคการบริหารค่าตอบแทนที่มีประสิทธิภาพ”. วารสารสถาบันพิมลธรรม , ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๑).

๘. ประสบการณ์การทำงานและผลงาน

๘.๑ ประสบการณ์การทำงาน

- ประธานกรรมการ บริษัท ปีสมาธิ คอร์ปอเรชั่นจำกัด
- ประธานกรรมการ บริษัท เอเชีย คอนเน็คท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด
- คณะทำงานนายพิพัฒน์ รัชกิจประการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยมีหน้าที่ให้คำปรึกษาในการกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- คณะกรรมการสรรหากรรมการสภามหาวิทยาลัย ผู้ทรงคุณวุฒิ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
- กรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
- กรรมการมูลนิธิส่งเสริมเศรษฐกิจชนบทและพัฒนาสิ่งแวดล้อม
- ที่ปรึกษาโครงการศึกษาพัฒนาไหมไทยพื้นบ้าน ไหมดาดและแมลงทับ จ.สระแก้ว ในมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ
- ที่ปรึกษาชมรมผู้ทรงคุณวุฒิไหมและผ้าไทย
- ที่ปรึกษารองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
- ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์

๘.๒ ผลงาน

- โครงการ Phuket Smart City ดูแลระบบ Digital Signage on Cloud ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้นักท่องเที่ยวและประชาชน
- ออกแบบและร่วมวางระบบ Face Recognition (ระบบความปลอดภัย ตรวจสอบใบหน้า) งานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จังหวัดภูเก็ต
- ออกแบบสร้างและบริหารระบบ IOT Platform ให้กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ทั่วประเทศ
- ออกแบบและวางระบบ CCTV ให้กับสำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุข
- ออกแบบและวางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบความปลอดภัยของข้อมูล ให้กับสำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุข
- ออกแบบระบบหุ่นยนต์ดูแลผู้ป่วยโรงพยาบาล บำราศนราดรุ
- ออกแบบและวางระบบ Network Monitoring ให้กับสำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุข
- ออกแบบและวางระบบ Call Center ให้กับสายการบิน Lion Air เพื่อจองสายการบินและบริการอื่น ๆ

- ออกแบบและวางระบบ ๑๓๓๗ Pattaya City Call Center และระบบบริหารจัดการเมืองด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อบริการนักท่องเที่ยวและประชาชนในเมืองพัทยา
- จัดทำระบบตอบรับอัตโนมัติ (Call center) ๑๒๗๕ ขึ้นเพื่อทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เป็นการเทิดพระเกียรติเนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา ๗๕ พรรษา ๑๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๐
- ออกแบบและวางระบบ Call Center กองสลากรัฐบาล เชื้อผลออกสลากและรับเรื่องขายสลากเกินราคา
- ออกแบบสร้างและร่วมบริหาร Platform ให้คำปรึกษาข้อกฎหมาย “LawRai” ทั้งระบบ Chat, Call, Video Call

ประวัติ

๑. **ชื่อ - นามสกุล** ผศ.ดร.อัครเดช พรหมกัลป์
ชื่อ - นามสกุล Assist. Prof Dr. Akkaradecha Brahmakappa
๒. **ที่อยู่** เลขที่ ๗๐๙/๑๗๕ หมู่ ๒ หมู่บ้านสวัสดิการทหารบก
ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
โทรศัพท์มือถือ ๐๘๒-๙๔๕๕๕๘๔
E-mail: akkarat๘๖๖๘@gmail.com
๓. **ตำแหน่งปัจจุบัน**
 - อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
 - รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
๔. **ประวัติการศึกษา**
 - ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.นิเทศศาสตร์) สถาบันราชภัฏมหาสารคาม
 - ปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - ปริญญาเอก พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - ปริญญาเอก ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. **สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ**
 - การศึกษาและวิจัยชุมชน/ การจัดการทรัพยากรชุมชน /การวิจัยทางสังคมศาสตร์
 - การสื่อสารมวลชน / การเก็บข้อมูล / การนำเสนอ / การเข้าถึงชุมชน
 - การบริหารจัดการองค์กร / การบริหารองค์การสื่อสารชุมชน (เคเบิลทีวีท้องถิ่น)
 - ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน/สังคม /สังคมวิทยาการพัฒนา/การพัฒนาชนบทไทย
 - วิทยากรแม่แก่รุ่น ๑๑ ของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

๖. ผลงานวิจัย

หัวข้องานวิจัย	ปีที่ได้รับทุนสนับสนุน การการวิจัย	หน้าที่รับผิดชอบ
กระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ การศึกษาตามวงจร PDCA ของมหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ปีงบประมาณ ๒๕๕๕	หัวหน้าโครงการวิจัย
รูปแบบการสร้างเสริมสุขภาวะในองค์กรที่ส่งผล ต่อประสิทธิภาพในการทำงานของหน่วยงาน	ปีงบประมาณ ๒๕๕๖	หัวหน้าโครงการวิจัย

หัวข้องานวิจัย	ปีที่ได้รับทุนสนับสนุน การการวิจัย	หน้าที่รับผิดชอบ
ภาครัฐ : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		
ทัศนคติที่มีต่อบทบาทและการแสดงออกของนิสิต วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์	ปีงบประมาณ ๒๕๕๗	หัวหน้าโครงการวิจัย
การพัฒนาบึงน้ำขนาดใหญ่แบบมีส่วนร่วมใน สังคมไทย	ปีงบประมาณ ๒๕๕๘	หัวหน้าโครงการวิจัย
ศึกษาความขัดแย้งกับการสืบสานประเพณี แห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพ	ปีงบประมาณ ๒๕๕๘	หัวหน้าโครงการวิจัย
การเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและ วัฒนธรรมระดับชุมชนในอาเซียน	ปีงบประมาณ ๒๕๕๘	ผู้ร่วมวิจัย
แผนงานวิจัย : ยุทธศาสตร์การจัดการชุมชนพื้นที่ กลางน้ำกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอขวด	ปีงบประมาณ ๒๕๕๙	ผู้ช่วยแผนงานวิจัย
การจัดการชุมชนพื้นที่กลางน้ำเชิงยุทธศาสตร์กับ การป้องกันและแก้ไขปัญหาคอขวด	ปีงบประมาณ ๒๕๕๙	หัวหน้าโครงการวิจัย
การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนตามแนว พระราชดำริในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จันทน์	ปีงบประมาณ ๒๕๕๙	ผู้ร่วมวิจัย
พุทธบูรณาการบริหารจัดการองค์คณะสงฆ์ จังหวัดนครสวรรค์ : วิเคราะห์ในเชิงกระบวนการ และผลสัมฤทธิ์	ปีงบประมาณ ๒๕๕๙	ผู้ร่วมวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกับการ พัฒนาทักษะชีวิตของนิสิตสู่ประชาคมอาเซียน	ปีงบประมาณ ๒๕๕๙	หัวหน้าโครงการวิจัย
แผนงานวิจัย : พ่อ-แม่มือใหม่ : แนวคิดและ กระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัว ตามแนวพระพุทธศาสนา	ปีงบประมาณ ๒๕๖๐	ผู้ช่วยแผนงานวิจัย
ยุ่งชั่วยุคใหม่ : กระบวนการปรับตัวสู่ทางรอด แห่งภูมิปัญญาของชาวนาไทย	ปีงบประมาณ ๒๕๖๐	หัวหน้าโครงการวิจัย
วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีพุทธกับการ เสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อ-แม่ มือใหม่	ปีงบประมาณ ๒๕๖๐	ผู้ร่วมวิจัย
นิเวศวัฒนธรรม : รูปแบบและกระบวนการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวต้นน้ำเจ้าพระยา	ปีงบประมาณ ๒๕๖๐	ผู้ร่วมวิจัย
นครสวรรค์ : การวิเคราะห์นโยบายและการเตรียม ความพร้อมสู่การพัฒนาเป็นจังหวัดจัดการตนเอง	ปีงบประมาณ ๒๕๖๐	ผู้ร่วมวิจัย

หัวข้องานวิจัย	ปีที่ได้รับทุนสนับสนุน การการวิจัย	หน้าที่รับผิดชอบ
แผนงานวิจัย : ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมเชิง พุทธบูรณาการเพื่อความพอเพียงบนพื้นฐานการ ขับเคลื่อนตามแนวประชารัฐ	ปีงบประมาณ ๒๕๖๑	ผู้ช่วยแผนงานวิจัย
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการขับเคลื่อนหน่วย อบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) ในการ พัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการภายใต้การ ขับเคลื่อนตามแนวประชารัฐ	ปีงบประมาณ ๒๕๖๑	หัวหน้าโครงการวิจัย
แผนงานวิจัย : การพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรม การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสื่อ สร้างสรรค์เชิงพุทธ	ปีงบประมาณ ๒๕๖๑	ผู้ประสานงาน
Knowledge Center : กระบวนการจัดการ วัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในจังหวัด นครสวรรค์	ปีงบประมาณ ๒๕๖๑	หัวหน้าโครงการวิจัย
ต้นน้ำเจ้าพระยากับการพัฒนาสู่เศรษฐกิจฐานราก ทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	ปีงบประมาณ ๒๕๖๑	หัวหน้าโครงการวิจัย
การพัฒนาความรู้และองค์ประกอบชุมชน สร้างสรรค์ “Smart Community” ของชุมชนในสังคมไทย	ปีงบประมาณ ๒๕๖๓	หัวหน้าโครงการวิจัย
การบริหารจัดการและโมเดลเมืองอัจฉริยะเชิง พุทธกับการยกระดับคุณภาพชีวิตด้านคุณธรรม จริยธรรมในหมู่บ้านชุมชนจังหวัดนครสวรรค์	ปีงบประมาณ ๒๕๖๓	หัวหน้าโครงการวิจัย
การพัฒนากระบวนการทัศน์และความเข้าใจทางพุ ทธรธรรมกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ	ปีงบประมาณ ๒๕๖๓	หัวหน้าโครงการวิจัย
สันติภาพไร้รอยต่อ : การพัฒนากระบวนการทัศน์และ ความเข้าใจทางพุทธรธรรมกับการอยู่ร่วมกัน อย่างสันติ	ปีงบประมาณ ๒๕๖๓	ผู้ช่วยแผนงานวิจัย
รูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทาง ศาสนา	ปีงบประมาณ ๒๕๖๓	ผู้ร่วมวิจัย
การสร้างเครือข่ายจิตสาธารณะในสังคมพหุ วัฒนธรรมกับการพัฒนาสู่เมืองสันติภาพ ไร้รอยต่อ	ปีงบประมาณ ๒๕๖๓	ผู้ร่วมวิจัย

หัวข้องานวิจัย	ปีที่ได้รับทุนสนับสนุน การการวิจัย	หน้าที่รับผิดชอบ
การเสริมสร้างเครือข่ายลดปัจจัยเสี่ยงเรื่องเหล้า และบุหรี่ตามแนวพระพุทธศาสนาใน จังหวัดนครสวรรค์	ปีงบประมาณ ๒๕๖๓	หัวหน้าโครงการวิจัย
การคุ้มครองทางสังคมวิถีพุทธกับการรองรับสังคม สูงวัยระดับตำบลในจังหวัดนครสวรรค์	ปีงบประมาณ ๒๕๖๕	หัวหน้าแผนงานวิจัย
พ่อ : มิติมุมมองในการผลิตสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของเยาวชนในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง	ปีงบประมาณ ๒๕๖๕	หัวหน้าโครงการวิจัย

๗. ผลงานทางวิชาการ

๗.๑ บทความวิจัย

อัครเดช พรหมกัลป์. “ทัศนคติที่มีต่ออบตพาทและการแสดงออกของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์”.

ตีพิมพ์ใน วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙ : ๒๕๕-๒๗๒.

อัครเดช พรหมกัลป์. “ศึกษาความขัดแย้งกับการสืบสานงานประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ”.

ตีพิมพ์ใน งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๓, ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๙ : ๒๒๔-๒๓๘.

อัครเดช พรหมกัลป์. “รูปแบบการพัฒนาบึงน้ำขนาดใหญ่แบบมีส่วนร่วมในสังคมไทย”. ตีพิมพ์ใน

วารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์ คณะสังคมศาสตร์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙: ๔๐๗-๔๑๙.

อัครเดช พรหมกัลป์. “รูปแบบการพัฒนาบึงน้ำขนาดใหญ่แบบมีส่วนร่วมในสังคมไทย”. นำเสนอ

นิทรรศการผลงานวิจัยในงานมหกรรมงานวิจัยแห่งชาติ ๒๕๖๐ Thailand Research Expo ๒๐๑๗ ภายใต้แนวคิด "วิจัยเพื่อพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน" ระหว่างวันที่ ๒๓ – ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๐ ณ โรงแรมเซ็นทาราแกรนด์ บางกอกคอนเวนชัน เซ็นเตอร์ เซ็นทรัลเวิลด์ กรุงเทพมหานคร.

พระวิเทศพรหมคุณ (พิชาภพปภาโณ), พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐริปญโญ, อัครนันท์ อริยศรีพงษ์

และอัครเดช พรหมกัลป์. “การจัดการชุมชนพื้นที่กลางน้ำเชิงยุทธศาสตร์กับการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัย”. ตีพิมพ์ใน วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๖๑): ๑๕๗-๑๖๙.

อัครเดช พรหมกัลป์, พระครูนิวาสิตสีลขันธ. “การสื่อสารทางการเมืองกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

ในนโยบายสาธารณะ : กรณีศึกษาโครงการก่อสร้างเขื่อนแม่วงก์” ตีพิมพ์ใน การประชุมทางวิชาการระดับชาติ MCU Congress II, ณ ห้อง เอียร์เตอร์ B คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๓๐ เมษายน ๒๕๖๑ : ๒๔๐-๒๔๖.

พระครูนิวาสิตขันธ์, อัครเดช พรหมกัลป์, รัตติยา พรหมกัลป์. “การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนตามแนวพระราชดำริในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่वंก” ตีพิมพ์ใน การประชุมทางวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒, ณ วิทยาลัยสงฆ์ล้านนาเฉลิมพระเกียรติฯ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดน่าน ๙ กันยายน ๒๕๖๑.

พระมหาสุติภัก อภินันโท, อัครเดช พรหมกัลป์ และรัตติยา พรหมกัลป์. “คณะสงฆ์กับการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง”. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๓ INC ๒๐๑๙ : MCU Nan นครน่าน: นครพระพุทธศาสนาสู่มรดกธรรมมรดกโลก, วันพุธที่ ๑๕ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

Akkaradecha Brahmamakappa. “ The Sustainable Irrigation Management of Royal Initiations at Mae Wong Watershed Area Base” . Universal Academic Cluster International Autumn, Conference in Osaka, 10-12 October 2018.

อัครเดช พรหมกัลป์, พระครูนิวาสิตขันธ์, รัตติยา เหนืออำนาจและจรูญศักดิ์ สุนทรเดชา. “ต้นน้ำเจ้าพระยากับการพัฒนาสู่เศรษฐกิจฐานรากทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๔ (กรกฎาคม-สิงหาคม ๒๕๖๓): ๑๔๗๙-๑๔๙๑.

อัครเดช พรหมกัลป์, รัตติยา เหนืออำนาจ, จรูญศักดิ์ สุนทรเดชา. “ยุ่งข้าวยุคใหม่: กระบวนการปรับตัวสู่ทางรอดแห่งภูมิปัญญาของชาวนาไทย”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๕ (กันยายน-ตุลาคม ๒๕๖๓): ๑๖๙๕-๑๗๐๗.

พระครูนิวาสิตขันธ์ (ณรงค์ ฐิตวฑฺฒโน), อัครเดช พรหมกัลป์, รัตติยา เหนืออำนาจ. “ธรรมาปฏิบัติกับการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความพอเพียง ภายใต้การขับเคลื่อนตามแนวพระราชรัฐ”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๕ (กันยายน-ตุลาคม ๒๕๖๓): ๑๖๕๓-๑๖๖๓.

พระครูนิวาสิตขันธ์ (ณรงค์ ฐิตวฑฺฒโน), อัครเดช พรหมกัลป์, รัตติยา เหนืออำนาจ. “วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีพุทธ กับ การเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพอ-แม่มีโอใหม่”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๖ (พฤศจิกายน -ธันวาคม ๒๕๖๓): ๒๑๒๘-๒๑๓๗.

อัครเดช พรหมกัลป์, พระราชรัตนเวที, รัตติยา เหนืออำนาจ. “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการ ภายใต้การขับเคลื่อนตามแนวพระราชรัฐ”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๖ (พฤศจิกายน -ธันวาคม ๒๕๖๓): ๒๔๓๙-๒๔๕๑

เสาวลักษณ์ หิรัญรักษ์, อัครเดช พรหมกัลป์, พระครูนิวาสิตขันธ์ (ณรงค์ ฐิตวฑฺฒโน). “การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์”. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๖๓): ๑๕๑-๑๖๒.

รัตติยา เหนืออำนาจ, อัครเดช พรหมกัลป์, พระมหาสุเมธ สมานิต, ศศิกิจ อ่ำจ้อย. ถอดบทเรียนห้วง
หนามตะเข้: การจัดการศูนย์เรียนรู้ต้นแบบบนฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน. **วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๔): ๑๔-๒๔.

อัครเดช พรหมกัลป์, รัตติยา เหนืออำนาจ, อามรรรัตน์ เลิศไผ่รอด. การบริหารจัดการและโมเดลเมือง
อัจฉริยะเชิงพุทธกับการยกระดับคุณภาพชีวิตด้านคุณธรรมจริยธรรมในหมู่บ้านชุมชนจังหวัด
นครสวรรค์. **วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ**, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑๑
(พฤศจิกายน ๒๕๖๔): ๓๕-๔๗.

พระราชรัตนเวที, อัครเดช พรหมกัลป์ และรัตติยา เหนืออำนาจ. การเสริมสร้างเครือข่ายลดปัจจัย
เสี่ยงเรื่องเหล้าและบุหรี่ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครสวรรค์. **วารสารสันติศึกษา
ปริทรรศน์ มจร**, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๗ (พฤศจิกายน -ธันวาคม ๒๕๖๔): ๒๗๗๖-๒๗๙๑.

รัตติยา เหนืออำนาจ, อัครเดช พรหมกัลป์, พระมหาไธ้ ธมฺมเมธี, จรูญศักดิ์ สุนทรเดชา. การพัฒนา
กระบวนการทัศน์และความเข้าใจทางพุทธวัฒนธรรมกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. **วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕): ๒๑๒-๒๒๖.

รัตติยา เหนืออำนาจ, อัครเดช พรหมกัลป์, สมคิด พุ่มทุเรียน และจรูญศักดิ์ สุนทรเดชา. การพัฒนา
ความรู้และองค์ประกอบชุมชนสร้างสรรค์ “Smart Community” ของชุมชนในสังคมไทย.
วารสารศิลปการจัดการ, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๔): ๕๕๙-๕๗๓.

๗.๒ บทความทางวิชาการ

อัครเดช พรหมกัลป์. “สังคมแห่งอัมปมัญญา : ปลายทางแห่งการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง”. ตีพิมพ์
ใน **วารสารมหาจุฬาริชาการ**. ปีที่ ๒ ฉบับพิเศษ เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองวันวิสาขบูชาโลก
๒๕๕๘) : ๑๑๘-๑๓๐.

อัครเดช พรหมกัลป์, “ภาวะผู้นำ : การถึงพร้อมแห่งบุคคลที่ต้องผ่านการขับเคลื่อนพัฒนา”. ตีพิมพ์ใน
วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-
สิงหาคม ๒๕๕๖) : ๒๒-๔๑.

อัครเดช พรหมกัลป์. “พุทธวิถีการสื่อสารภายในองค์กร กลเม็ดเชื่อมโยงเพื่อประสิทธิภาพทางการ
บริหาร”. ตีพิมพ์ใน **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์**. ปีที่ ๑ ฉบับที่
๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๖) : ๒๒-๔๑.

Akkaradecha Brahmakappa. “100 Years Ago; The Conflict of The Continuing of
Paknampho Chinese Deities Traditional Parade” In **The 7th International
Buddhist Research Seminar on “Cultural Geography in Buddhism”**
February18-20, 2016 Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Thailand: 247-
291.

อัครเดช พรหมกัลป์. “เหลียวหลังแลหน้าการเมืองการปกครองภายใต้เขตเศรษฐกิจแม่สอด – ตาก”.
ตีพิมพ์ในการประชุมวิชาการระดับชาติ มจร ครั้งที่ ๓ (MCU Congress III) เรื่อง
“นวัตกรรมทางการปกครองและการบริหารจัดการในยุคไทยแลนด์ ๔.๐”, ณ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ในวัน
ที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๓.

รัตติยา เหนืออำนาจและอัครเดช พรหมกัลป์. “๑๐๓ ปี ประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพ การสืบ
สานบนพื้นฐานของความขัดแย้ง”. วารสารอาชญากรรมและความปลอดภัย, ปีที่ ๒ ฉบับที่
๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๓): ๕๙-๗๒.

๘. หนังสือ/ตำรา/เอกสารประกอบการสอน

อัครเดช พรหมกัลป์. ทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration Theory). นครสวรรค์
: บริษัท เอ็นบีเอสโปรดคัลลัสตี้ง จำกัด, ๒๕๕๘.

อัครเดช พรหมกัลป์. การวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research). นครสวรรค์ : บริษัท เอ็นบีเอส
โปรดคัลลัสตี้ง จำกัด, ๒๕๕๘.

อัครเดช พรหมกัลป์. การปกครองท้องถิ่น แนวคิด หลักการ และทฤษฎี. นครสวรรค์ : อาง้วนการ
พิมพ์, ๒๕๖๐.

อัครเดช พรหมกัลป์. รูปแบบการพัฒนาบึงน้ำขนาดใหญ่แบบมีส่วนร่วมในสังคมไทย. นครสวรรค์ :
อาง้วนการพิมพ์, ๒๕๖๐.

๙. เกียรติบัตรและผลงานที่ได้รับ

- วุฒิบัตรหลักสูตรการฝึกอบรม “วิทยากรหลักสูตรการพัฒนานักวิจัย” (Training for the trainer)
รุ่นที่ ๑๑ ของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
- วิทยากรประจำโครงการฝึกอบรม “สร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ (ลูกไก่)” ของสำนักงานคณะกรรมการ วิจัย
แห่งชาติ (วช.) ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา น่าน ลำพูน และกระทรวงพัฒนาสังคมและความ
มั่นคงของมนุษย์ รวมถึงของกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
- ประกาศนียบัตรรับรองวิทยฐานะ “วิทยากรหลักสูตรการพัฒนานักวิจัย” (Training for the
trainer) ของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ในงานมหกรรมงานวิจัยแห่งชาติปี
๒๕๖๐, ๒๕๖๑ และ ๒๕๖๒ (Thailand Research Expo ๒๐๑๗, ๒๐๑๘, ๒๐๑๙) จาก พล.อ.
อ.ประจินต์ จันทร์อง รองนายกรัฐมนตรี
- วุฒิบัตรหลักสูตรการฝึกอบรม “ผู้จัดการงานวิจัย” รุ่นที่ ๑๖ ของสำนักงานคณะกรรมการ วิจัย
แห่งชาติ (วช.)
- เกียรติบัตรและโล่รางวัลผลงานวิจัยที่มีคุณค่า “ระดับดี” ประจำปี ๒๕๖๑ ของมหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- เกียรติบัตรและโล่รางวัลนักวิจัย “ระดับดีเยี่ยม” ประจำปี ๒๕๖๑ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย
- เกียรติบัตรและโล่รางวัลผลงานวิจัยที่มีคุณค่า “ระดับดี” ประจำปี ๒๕๖๒ ของมหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย